

Innst. S. nr. 240

(2007-2008)

**Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen**

**Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende
terrorangrepet på hotell Serena i Kabul 14. januar 2008**

Vedlegg 25: Referat fra åpne høringer

Innst. S. nr. 240

(2007-2008)

**Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen**

**Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen
vedrørende terrorangrepet på hotell Serena i Kabul 14. januar 2008**

Vedlegg 25: Referat frå open høyring

Innhold

	Side		Side
1. Innledning	5	13 Brev fra Utenriksdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 12. mars 2008	43
2. Sammenfatning av saken	5	14 Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 13. mars 2008	45
3. Komiteens merknader	13	15 Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/fungerende komitéleder til Utenriksdepartementet v/statsråden, datert 2. april 2008	45
4. Komiteens tilråding	16	16 Brev fra Utenriksdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 7. april 2008	46
Vedlegg		17 Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komitéleder til Utenriksdepartementet v/statsråden, datert 22. april 2008	46
1 Redegjørelse fra Utenriksdepartementet, datert 5. februar 2008	17	18 Brev fra Utenriksdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 25. april 2008	46
2 Forsvarsdepartementets redegjørelse i forbindelse med anslaget mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008, datert 5. februar 2008	26	19 Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komitéleder til Politiets sikkerhetstjeneste v/sjef for Politiets sikkerhetstjeneste, datert 22. april 2008	47
3 Terrorangrepet i Kabul – Justisdepartementets redegjørelse, datert 5. februar 2008	29	20 Brev fra Politiets sikkerhetstjeneste til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 25. april 2008	47
4 Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/fungerende komitéleder til Utenriksdepartementet v/statsråden, datert 7. februar 2008	33	21 Likelydende brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/saksordfører til journalistene som deltok på utenriksministerens reise, datert 26. februar 2008	48
5 Brev fra Utenriksdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 7. februar 2008	33	22 Brev mottatt fra Fredrik Græsvik, Utenriks, TV2, Postboks 7222, 5020 Bergen til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 2. mars 2008	49
6 Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 8. februar 2008	33	23 Brev fra Hans Henrik Torgersen, ABD Nyheter, ABC Nyheter, Sagveien 21a, 0459 Oslo til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité	52
7 Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 12. februar 2008	33	24 Brev fra Tor Arne Andreassen, journalist i Aftenposten, til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 3. mars 2008	53
8 Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/saksordfører til Utenriksdepartementet v/statsråden, datert 15. februar 2008	34	25 Referat fra open høyring om terrorangrepet på hotell Serena i Kabul 14. januar 2008	55
9 Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, udatert	35		
10 Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 25. februar 2008	36		
11 Brev fra Utenriksdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 25. februar 2008	37		
12 Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Utenriksdepartementet v/statsråden, datert 7. mars 2008	42		

Innst. S. nr. 240

(2007–2008)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende terrorangrepet på hotell Serena i Kabul 14. januar 2008

Til Stortinget

1. INNLEDNING

Kontroll- og konstitusjonskomiteen vedtok i møte 12. februar 2008 å igangsette forberedelser i en egen sak til Stortinget, jf. Stortingets forretningsorden § 12 nr. 10 sjette ledd om forhold vedrørende terrorangrepet på hotell Serena i Kabul 14. januar 2008.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre, statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen, Forsvarsdepartementet og statsråd Knut Storberget, Justisdepartementet ble 13. februar 2008 tilskrevet om at komiteen hadde igangsatt forberedelser i en egen sak til Stortinget.

2. SAMMENFATNING AV SAKEN

2.1 Bakgrunn

Utenriksministeren gjennomførte en reise til Afghanistan i januar 2008. Reisen var planlagt til perioden 14.–17. januar, og formålet med reisen var å gjennomføre bilaterale samtaler med afghanske myndigheter og synliggjøre og markere langsiktig norsk utviklingsbistand. Utenriksministeren skulle også ha møter med representanter for internasjonale organisasjoner i Afghanistan og med norske frivillige organisasjoner og norske militære styrker.

Den 14. januar 2008, samme dag som utenriksministeren og hans følge ankom Kabul, ble hotell Serena der delegasjonen bodde, rammet av et terrorangrep. Tre tungt bevæpnede personer tok seg inn på hotellets område, og etter hvert inn i selve hotellet.

Utfallet av angrepet var at minst seks personer mistet livet, herunder journalist Carsten Thomassen fra Dagbladet. Videre ble minst åtte personer skadet i angrepet, herunder UD-ansatte Bjørn Svenungsen.

Utenriksministeren, forsvarsministeren og justisministeren redegjorde om terrorangrepet for Stortinget i Den utvidede utenrikskomité 6. februar 2008. Samme dag publiserte de tre departementene som var involvert i utenriksministerens reise og i håndteringen av terrorangrepet, hver sin redegjørelse.

Komiteen henvendte seg i brev av 7. februar 2008 til Utenriksdepartementet og anmodet om å få oversendt redegjørelsene om terrorangrepet. Redegjørelsene ble oversendt fra Utenriksdepartementet, Justis- og politidepartementet og Forsvarsdepartementet i brev av henholdsvis 7. februar, 8. februar og 12. februar 2008.

I møte 12. februar 2008 besluttet komiteen å igangsette forberedelser i egen sak til Stortinget, jf. Stortingets forretningsorden § 12 nr. 10, sjette ledd der det fremgår at kontroll- og konstitusjonskomiteen kan foreta de undersøkelser i forvaltningen som den anser nødvendig for Stortingets kontroll med forvaltningen.

Som et ledd i sine undersøkelser sendte komiteen 15. februar 2008 brev til Utenriksdepartementet med til sammen 11 spørsmål. Henvendelsen ble besvart i brev av 25. februar 2008 fra Utenriksdepartementet, Justis- og politidepartementet og Forsvarsdepartementet.

Komiteen valgte også å skrive til de pressefolkene som deltok på reisen og ba dem komme med en skriftlig redegjørelse. Journalistene Fredrik Græsvik, TV2, Tor Arne Andreassen, Aftenposten og Hans Henrik Torgersen, ABC Nyheter har sendt slik redegjørelse til komiteen.

2.2 Utenriksministerens reise til Kabul

Planlegging av reisen

Det var tre departementer som var involvert i planleggingen av utenriksministerens reise til Afghanistan. Foruten Utenriksdepartementet var Forsvarsdepartementet involvert ved at Etterretningstjenesten bistod i utarbeidelse av trusselvurdering for Afghanistan. Videre bistod militærrådgiveren ved Norges ambassade i Kabul som bindeledd mellom ambassaden, Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og Forsvaret. De norske styrker i Afghanistan bidro med personell og kjøretøyer. Justis- og politidepartementets befattning med reisen besto i at PST hadde ansvar for utarbeidelse av trusselvurdering i forkant av reisen. Videre hadde PST ansvar for livvakttjenesten under oppholdet i Afghanistan.

I de tre departementenes redegjørelser av 6. februar 2008 blir det forklart hvordan planleggingen av utenriksministerens reise til Afghanistan ble foretatt. Det kommer fram at det var ønsket at besøket skulle gjennomføres i såkalt "sivil regi". Følgende fremgår i Utenriksdepartementets redegjørelse:

UDs Afghanistan-team, som består av representanter for enheter som særlig arbeider med Afghanistan, utarbeidet i samarbeid med ambassaden i Kabul 23. november 2007 et strateginotat med forslag til overordnede rammer for besøket. På basis av de føringer som ble gitt om samtalepartnere, prosjektbesøk, forholdet til media med videre, ble et revidert strateginotat framsendt til utenriksministeren 18. desember 2007. Notatet ble drøftet med utenriksministeren 4. januar 2008.

Forslaget til program i strateginotatet reflekterte ønsket om å føre politiske samtaler med den afghanske regjeringen, understreke den norske sivile og militære innsatsen i Afghanistan, samt avlegge besøk til norske militære styrker. Det framgår videre at besøket skulle gjennomføres i sivil regi med sikkerhetsstøtte fra PST, og at det skulle anmodes om støtte fra Forsvaret ved besøket i Kabul og til det regionale stabiliseringslaget (PRT) i Maimana.

Som ledd i forberedelsene besøkte UDs politiske direktør Kabul 3. – 5. januar. Det fant også sted en prinsipiell drøfting av situasjonen i Afghanistan og norske politiske prioriteringer i et møte i departementets strategiske ledergruppe før besøket, der også E-tjenesten holdt en orientering.

PST ble første gang varslet om besøket 14. desember 2007 ved at UD oversendte strateginotatet til dem. Her framgikk det blant annet at UD ønsket et besøk i sivil regi, med sikkerhetsstøtte fra PST. Sivil regi innebærer for programmets del at besøket i første rekke skulle være rettet mot sivile myndigheter, FN, EU og frivillige organisasjoner, og gi mulighet til å besøke prosjekter som viser norsk utviklingsinnsats og humanitær innsats i Afghanistan. I tillegg innebærer sivil regi i denne sammenheng at afghansk politi skulle ha ansvaret for eskorten, samt at PST vurderte hvilken tilleggsstøtte det var behov for fra Forsvaret.

Ved alle internasjonale besøk er utgangspunktet at det er vertslandets myndigheter som har ansvar for sikkerheten. Dette følger av folkerettens regler om suverenitet og utøvelse av politimyndighet, herunder også maktanvendelse. Når norske sikkerhetsvakter har adgang til å utføre nærsikring av statsråder, i dette tilfellet av utenriksministeren, er grunnlaget for denne adgangen til å bruke makt på fremmed territorium et samtykke fra afghanske myndigheter, blant annet til å bære våpen.

Også ved dette besøket hadde afghanske myndigheter et overordnet ansvar for sikkerheten, samtidig som PST hadde ansvaret for nærsikring av utenriksministeren. Ved besøk i militær regi til Afghanistan er det vanlig at sikkerheten ivaretas av den internasjonale stabiliseringsstyrken ISAF, som også opererer på grunnlag av samtykke fra afghanske myndigheter. Også ved besøk i militær regi er det PSTs livvakter som har ansvaret for nærsikring av ministeren, uansett departementstilhørighet.

Ved besøk til konfliktområder med høy risiko, vil norske myndigheter alltid foreta en selvstendig vurdering av sikkerhetssituasjonen. UD og ambassaden var etter 14. desember 2007 i løpende kontakt med PST om de sikkerhetsmessige sider ved besøket. PST utarbeidet i samsvar med vanlig praksis en trusselvurdering som ble oversendt JD og UD 9. januar 2008. Den viste at trusselnivået i Kabul ble vurdert som høyt. Dette var i samsvar med de vurderinger som har vært gjort siden november 2005.

I Forsvarsdepartementets redegjørelse om terrorangrepet mot hotell Serena skrives det følgende om Forsvarsdepartementets og Forsvarets involvering i forberedelsene av utenriksministerens Afghanistanbesøk:

Etterretningstjenestens rolle:

Før utenriksministerens besøk sendte PST en anmodning til E-tjenesten om en trusselvurdering for Afghanistan og Islamabad (Pakistan). Henvendelsen ble besvart 4. januar 2008. E-tjenestens vurdering inngår i grunnlaget for PST's utarbeidelse av anbefalte beskyttelsestiltak. Dette er vanlig prosedyre.

E-tjenesten får mange meldinger om trusler om angrep på mål i Kabul med høy tilstedeværelse av vestlige representasjoner og offisielle institusjoner. Påliteligheten av disse meldingene er svært varierende, og bare unntaksvis er truslene fulgt av faktiske anslag. De jevnlig truslene har likevel ført til at trusselnivået i Kabul i en lang periode har vært vurdert som høyt av E-tjenesten, noe som også har fremkommet av de trusselvurderingene som rutinemessig utarbeides.

Alle meldinger som kommer inn og som har relevans for en pågående reise oversendes PST med eventuelle kommentarer og vurderinger. Umiddelbart før delegasjonens ankomst fikk E-tjenesten tilgang til en melding som varslet et mulig angrep av en selvmordsbomber i nærheten av hotell Serena/innenriksdepartementet. Politiskorten (forpartiet) ble orientert av ambassaden om meldingen om morgenen 14. januar.

(...)

Milråds første kontakt med PST i fm dette besøket var den 2. januar. Etter dette var det fortløpende

kontakt og PSTs støttebehov fra Forsvaret ble formidlet videre til sjef NSE. Fredag den 11. januar ble det avholdt et møte hvor PST fikk generell informasjon ang situasjonen og programmet for besøket. Lørdag 12. januar ble brukt til rekognosering i Kabul samt møter med sikkerhetsansvarlig i afghansk UD, sikkerhetsansvarlig ved presidentens kontor og sikkerhetsansvarlig på hotell Serena. Søndag 13. januar ble brukt til møte med NIC ved ISAF HQ samt til å kjøre gjennom planlagt rute for tirsdag den 15. januar. Mandag 14. januar ble PST hentet på KAIA og kjørt til hotellet.

Forsvarets rolle:

Samarbeidet mellom den norske ambassaden i Kabul og det norske styrkebidraget til ISAF er og har vært meget godt så lenge Norge har hatt styrker i Afghanistan. Båndene ble ytterligere forsterket da det ble opprettet en militær rådgiverstilling ved ambassaden i 2007. De norske styrkene har støttet ambassaden ved flere besøk med både personell og kjøretøy i forbindelse med transport og sikringsoppdrag. Tilsvarende har ambassaden støttet med tilrettelegging ved besøk til ambassaden samt lån av kjøretøy. PSTs støttebehov under dette besøket var en sikringsstyrke, inkludert sanitet, under transport og ressurser til støtte ved evakuering. Disse behovene ble drøftet mellom representanten fra PST, Milråd og NCC. På denne bakgrunn besluttet nasjonal kontingentsjef (NCC) å transportere en SISU fra Masar e-Sharif samt forsterke NSE på KAIA med personell. Dette kjøretøyet var ikke innredet som ambulanse, men har kapasitet til å frakte en bærepassient i tillegg til et antall sitteplasser.

I forbindelse med utenriksminister Støres besøk er følgende forespørsler mottatt, og forberedelser gjort fra Forsvarets side (...):

17. desember 2007 ble NSE kontaktet uformelt første gang av ambassaden i Kabul. Forespørselen gjaldt da kun tilrettelegging av et dagsbesøk med overnatting til PRT Meymaneh, herunder bruk av Forsvarets innleide Fokker-50 til transport.

8. januar 2008 mottok NSE en ny forespørsel fra ambassaden i Kabul om ytterligere støtte under besøket i Kabul. Denne inkluderte.

- lån av stridsvester og hjelmer
- støtte til prøveskyting av våpen
- støtte til rekognosering
- mottak av personell som ankommer KAIA på ulike fly
- sikringsbil med medisinsk kapasitet i forbindelse med diverse transport i Kabul.

9. januar 2008 fikk Militærpolitiet (MP) ved NCC melding fra stabssjefen om denne anmodningen om støtte. MP fikk i oppgave å planlegge og å lede Forsvarets støtte ved besøket. Ordre for oppdraget ble utarbeidet samme dag og ble underskrevet av NCC.

12. januar 2008 ble det gjennomført koordineringsmøte mellom MP, Milråd og forpatruljen til PST. Det ble her avtalt at Forsvaret skulle stille med sikringsbil under transport i Kabul. Sikringen skulle følge bak VIP-kortesen og sikkerhetsstyrken som var satt opp i regi av afghanske myndigheter, og skulle fungere som støtte ved eventuelle anslag mot

VIP-kjøretøyet. I tillegg skulle kjøretøyet oppholde seg i nærheten av de ulike stedene som skulle besøkes 15. januar når VIP var inne. Mulighet for umiddelbar støtte fra andre ISAF enheter ble diskutert, og PST og NCC/MP ble enige om i tillegg å ha et pansret personellkjøretøy (SISU) tilgjengelig ved NSE. Dette kjøretøyet ankom Kabul fra Mazar e-Sharif 14. januar sammen med ekstra personell.

13. januar 2008 gjennomførte MP rekognosering i Kabul sammen med PST og ambassaden i Kabul på de ulike stedene som skulle besøkes. Det ble ikke gjennomført rekognosering på Serena hotell eller presidentpalasset av Forsvaret, da personellet fra PST hadde gjennomført dette tidligere samme uke. Samme kveld ble det gjennomført en orientering for ambassaden, PST og MP om sikkerhetssituasjonen i Kabul av National Intelligence Cell (NIC) ved ISAF HQ. Orienteringen inneholdt i hovedsak siste perioders hendelser i byen samt trender. Kartreferanser på ulike stedene som skulle besøkes ble utvekslet med NIC.

Justis- og politidepartementet skriver i sin rapport om terrorangrepet at departementet ikke har vært direkte involvert i planleggingen av besøket. Politiets sikkerhetstjeneste har imidlertid, i direkte samarbeid med Utenriksdepartementet, deltatt i forberedelsene til besøket. I Justis- og politidepartementets redegjørelse skrives det blant annet følgende om PSTs deltakelse i planleggingen av utenriksministerens reise til Afghanistan:

PST ble 14. desember 2007 informert av Utenriksdepartementet (UD) om at utenriksminister Jonas Gahr Støre planla et besøk til Afghanistan i tidsrommet 14. til 17. januar 2008. Det fremkom at besøket skulle gjennomføres i sivil regi med sikkerhetsstøtte fra PST. På bakgrunn av henvendelsen fra UD sendte PST en anmodning til ETJ om en trusselvurdering for utenriksministerens besøk.

14. desember mottok PST informasjon fra UD om at ambassaden i Kabul skulle bestille rom på Kabul Serena Hotel for delegasjonen. Kabul Serena Hotel er et hotell norske delegasjoner har benyttet tidligere, og har blitt ansett som et av de tryggeste stedene man kan bo på i Kabul.

9. januar 2008 ferdigstilte PST trusselvurderingen for utenriksministerens reise til Afghanistan. PSTs trusselvurdering var basert på ETJs beskrivelse og vurdering av trusselbildet. ETJ vurderte trusselnivået i Kabul som høyt. På denne bakgrunn konkluderte PST med at utenriksminister Gahr Støre kunne være truet, og at angrep ikke kunne utelukkes. Det ble besluttet iverksatt nærsikring med norske livvakter for statsråden. I tillegg til nærsikring skulle livvaktene ha en liaisonfunksjon mot norske offisielle representasjoner og samordne sikkerhetstiltakene med lokale myndigheter og norsk personell fra Forsvaret som er deployert i Afghanistan. Livvaktene skulle også forestå sikkerhetsrådgivning overfor utenriksministeren og delegasjonen. Når det gjelder statsråders reiseprogram har PST overfor departementene presisert viktigheten av å vurdere hvilken informasjon som ikke bør offentliggjøres. PST's UD-liasjon ble 21. desember 2007 kontaktet av utenriks-

ministerens sekretariat med spørsmål om utenriksministerens reiseprogram til Afghanistan kunne legges ut på departementets intranett. PST frarådet dette av sikkerhetsmessige årsaker. Dette ble meddelt utenriksministerens sekretariat av PST's liason i UD.

Fase II: Planlegging av livvaktoppdraget

(...)

20. desember ble det utpekt tre livvakter for reisen til Afghanistan. PST forespurte i denne forbindelse ambassaden i Kabul om bistand til å anmode afghanske myndigheter om å ivareta statsrådets sikkerhet under oppholdet med tilstrekkelig livvaktgjerneste og sikring av bosted.

2. januar mottok PST en melding fra ambassaden i Kabul der det ble opplyst at overnatting var bestilt og at ambassaden ønsket bruk av afghansk politi og livvakter som eskorte.

PSTs erfaring med et slikt opplegg er at kortesjeren blir sperret for all annen trafikk. En sivil profil med sikkerhet fra afghanske politi- og sikkerhetsmyndigheter, med kortesjer i høy hastighet i stengte gater, gir således nødvendigvis ikke dårligere sikkerhet enn et militært "signaturkjøretøy". Et slikt kjøretøy forflytter seg saktere eller kan risikere å bli stående fast i trafikk. Dette er kritisk på en terrorutsatt strekning som veien fra flyplassen og inn til sentrum av Kabul.

Livvaktleder ønsket likevel ytterligere bistand i form av et pansret kjøretøy fra ISAF med lokalkjent sjåfør, to soldater og medisinsk personell. Dette kjøretøyet skulle inngå i kortesjen, og skulle benyttes ved en eventuell akutt hendelse. Livvaktene ønsket også tilgang til et militært samband, slik at det ville være mulig å ha direkte kontakt med kjøretøyet og ISAF. Livvaktene anmodet 7. januar militærrådgiveren ved ambassaden og ISAF om slik bistand.

I et møte mellom livvaktleder, militærrådgiveren og norske ISAF-representanter 12. januar ble det enighet om i tillegg å ha et pansret personellkjøretøy (SISU) tilgjengelig ved KAIA. Dette kjøretøyet ankom Kabul fra Mazar e-Sharif 14. januar sammen med ekstra personell.

PST mottok løpende informasjon om endringer i sammensetningen av utenriksministerens delegasjon med politikere og embetsmenn. Siste informasjon om delegasjonen ble mottatt 13. januar. PST var kjent med at et varierende antall journalister ville slutte seg til turen etter UDs invitasjon, men mottok ikke navnene på disse.

Frem til avreise 10. januar var det regelmessig kontakt mellom livvaktene og ambassaden i Kabul. Samme dag varslet for øvrig PST rutinemessig et medisinsk team fra Global Medical Support (GMS) om reisen. GMS har kapasitet til å evakuere skadet personell i utlandet med fly.

10. januar reiste livvakter fra PST på forpatrulje til Afghanistan, og ankom Kabul dagen etter.

12. januar avholdt PSTs livvakter, ambassaden og UD flere møter med afghanske myndigheter. Dette var møter som tok for seg detaljer i sikkerhetsopplegget rundt besøket i Kabul. Senere samme dag hadde livvaktene et møte med sikkerhetssjefen på Kabul Serena Hotel. Sammen med sikkerhetssjefen gjennomgikk livvaktene hotellets sikkerhetsrutiner og gjennomførte den første inspeksjonen av lokalitetene. Livvaktene gjorde også de nødvendige avtaler

med Forsvaret om oppfølging i kortesjen, avklaring av kjøreruter, avtale om sikre steder for evakuering og medisinsk bistand til delegasjonen.

13. januar gjennomførte livvaktene først et møte med ambassaden. Temaet på møtet var en gjennomgang av programmet for besøket i Afghanistan. Deretter hadde livvaktene møte med representanter for ISAF for en sikkerhetsorientering. Det var på dette tidspunktet ingen indikasjoner på at forestående angrep eller trusler mot det kommende besøket. ISAF-representanter ble også konsultert om mulige sikkerhetsmessige utfordringer under kortesjekjøring og ellers. Senere på dagen ble det sammen med militærrådgiveren ved ambassaden og ISAF gjennomført en befarings- og fastsatte og mulige besøkssteder i Kabul. Et av programpostene bortfalt på anbefaling av livvaktleder på grunn av sikkerhetsmessige forhold. På kvelden fikk livvaktene beskjed av ambassaden om at det var fremkommet opplysninger av betydning for besøket og ble bedt om å møte hos ISAF dagen etter.

Om morgenen 14. januar ble livvaktene orientert av representanter for ISAF om at det forelå informasjon om en mulig trussel som sammenfalt med besøket til utenriksministeren samme dag. Denne informasjonen varslet om en mulig selvmordsaksjon ved bruk av et kjøretøy i området rundt Kabul Serena Hotel og Innenriksdepartementet. Målet for aksjonen var NATOs koalisjonsstyrker. Trusselen omfattet ikke utenriksminister Gahr Støre og hans delegasjon. Det norske etterretningselementet viste til at slike trusler er vanlig i Kabul og at de svært sjelden resulterer i terroraksjoner.

Etter møtet med ISAF-representantene reiste livvaktene til Kabul Serena Hotel. Sammen med hotellets sikkerhetssjef ble det gjort en ny, detaljert gjennomgang av sikkerhetsrutinene. Gjennomgangen inkluderte lokalisering av møterom som skulle benyttes av delegasjonen og sikkert rom for evakuering. Hotellet har en høy kraftig mur og en innpasseringssluse med to kraftige bomber hvor kjøretøy blir kontrollert nøye før de slippes inn. Flere sikkerhetsvakter fra et privat selskap som bevokter innpasseringen. Vaktene er bevæpnet med automatvåpen. I tillegg må alle besøkende passere gjennom en metalldetektor og all bagasje sendes gjennom en røntgenmaskin.

Sikkerhetssjefen underrettet i denne forbindelse også om at det p.t. befant seg en delegasjon med livvakter fra Estland på hotellet, samt flere vestlige polititjenestemenn som var bevæpnet. Det ble likeledes orientert om at Den australske ambassaden er lokalisert på hotellet og er bevoktet av bevæpnet personell. Livvaktene fikk også beskjed om at de skulle få tildeelt en kjentmann på hotellet.

Informasjon om reisen i forkant

Det fremgår av dokumentasjonen oversendt fra Utenriksdepartementet at den første informasjonen/offentliggjøringen om utenriksministerens reise til Afghanistan januar 2008, var meldingen som ble lagt ut på departementets nettsider 20. desember 2007 der pressen ble invitert til å delta. Formålet med reisen ble oppgitt, samt at utenriksministeren skulle ha

møter med afghanske myndigheter, internasjonale organisasjoner, norske NGO-er og militære styrker.

På UDs nettsider ble utdrag fra departementets program i uke 1 og 2, 2008, publisert i en pressemelding 28. desember 2007. Det fremgikk at utenriksministeren den 8. januar 2008 skulle møte forskere og representanter fra norske NGO-er i forbindelse med det planlagte besøket til Afghanistan. Samme dag som det bebudede møtet fant sted, publiserte departementet utenriksministerens momenter til innledning på dette møtet.

I en pressemelding fra Utenriksdepartementet publisert 11. januar 2008 fremgikk det at utenriksministeren skulle besøke Pakistan og Afghanistan fra søndag 13. januar – torsdag 17. januar.

Pressens deltakelse på reisen

Den første kontakten med media angående deltakelse på den forestående reisen ble tatt i midten av desember ved at en kommunikasjonsrådgiver i UD sendte en e-post til de redaksjonene som hadde deltatt på utenriksministerens reise til Afghanistan januar 2007. Den 20. desember 2007 ble det sendt ut en melding til redaksjonene med informasjon om utenriksministerens besøk. Dette ble også publisert på departementets nettsider. Pressen ble invitert til å være med, det ble opplyst om tentative datoer for reisen, alternativ flytransport til Kabul for pressens representanter, samt praktisk bistand som transport og innkvartering som ambassaden og departementet kunne bistå pressen med i forkant av, og under besøket til Afghanistan.

UD opplyser i sitt brev til komiteen av 25. februar 2008 at departementet legger ut informasjon i forkant om denne typen reiser slik at media selv kan bestemme om de ønsker å delta. I forkant av besøket til Kabul ble det opplyst at programmet av sikkerhetsmessige årsaker først ville bli delt ut ved ankomst til Kabul. De påmeldte journalistene fikk imidlertid på telefon et omriss av opplegget for reisen dersom de ba om det.

Til sammen åtte pressefolk meldte seg på til å delta på reisen. Dagbladets journalist Carsten Thomassen meldte seg på etter at frist for påmelding var utløpt. På grunn av sen påmelding var det ikke plass til Thomassen i det chartrede flyet med utenriksministeren hvor de øvrige pressefolkene hadde fått plass. Carsten Thomassen reiste derfor på egen hånd, med rutefly.

Pressens deltakelse på denne typen delegasjonsreiser innebærer at pressefolkene ikke er medlem av delegasjonen, men at de er akkreditert. Det er den enkelte sjefredaktør som er ansvarlig for pressefolkernes sikkerhet.

En kommunikasjonsrådgiver fra UD reiste til Kabul 9. januar 2008. Hovedoppgaven var å ferdig-

stille et presseprogram som skulle fungere i forhold til det offisielle programmet. Reiserutene ble kjørt opp i samarbeid med PST for å kartlegge hvor pressen kunne delta. Videre ble heftet "Informasjon til pressen" med fakta og bakgrunnsinformasjon ferdigstilt. Heftet inneholdt også diverse kontaktinformasjon, herunder telefonnumre til UDs kommunikasjonsrådgiver, til ambassaden og hotellet samt en liste over numrene til de deltakende journalistene.

Ankomst Kabul

Utenriksministeren og hans følge ankom Kabul International Airport (KAIA) mandag 14. januar 2008 noen minutter etter kl. 15.00 lokal tid. I UD's redegjørelse beskrives ankomsten og transporten til hotellet slik:

Utenriksministeren med følge gikk rett fra flyet til kortesjen som sto oppstilt på flyplassen. Den bestod av ambassadens pansrede biler, en upansret minibuss og flere kjøretøy tilhørende afghanske sikkerhetsmyndigheter som var ansvarlige for kortesjen.

Journalistene og kommunikasjonsrådgiveren fra UD tok plass i minibussen som var forhåndsutpekt til dem. Samtlige journalister hadde fått tilbud om å låne skuddsikre vester og hjelm, men alle hadde tatt med seg slikt utstyr selv. Kortesjen startet straks alle var om bord. Den holdt høy hastighet og kom fram til hotell Serena etter få minutter.

Et stykke bak kortesjen fulgte den pansrede norske ISAF-bilen med medisinsk og militært personell, slik PST gjennom militærrådgiver ved ambassaden hadde anmodet om. PST besluttet som planlagt å returnere bilen til KAIA kort tid etter at kortesjen ankom hotellet og holde den i beredskap der. Også det pansrede personellkjøretøyet (SISUen) stod tilgjengelig på flyplassen.

I UD's redegjørelse fremgår det at utenriksministeren og hans følge hadde et forberedende møte ca. kl. 16.30. Møtet fant sted på hotell Serena. Livvaktlederen fra PST orienterte om sikkerhetsforanstaltninger og evakueringsplaner i tilfelle angrep på hotellet. Videre ble det orientert om en nylig innkommet trussel mot mål i nærheten av hotellet. Det ble videre opplyst at slike trusler ikke var uvanlige.

I redegjørelsen fremgår det videre at UD's kommunikasjonsrådgiver ca. kl. 16.00 ga en orientering til journalistene om programmet og om sikkerhets-spørsmål. Pressen ble gitt de samme praktiske råd angående sikkerhet som PST ga den øvrige delegasjonen. Det ble blant annet advart mot å gå ut av hotellet. Journalistene ble imidlertid ikke orientert om den nylig innkomne trusselen mot mål i nærheten av hotellet. Dagbladets journalist, Carsten Thomassen, som hadde reist på egen hånd, ankom først mot slutten av orienteringen. Kommunikasjonsrådgiveren gjentok de viktigste punktene overfor Thomassen.

Kl. 17.40 begynte første punkt på det offisielle programmet for reisen; et møte med leder for den afghanske menneskerettsorganisasjonen, Sima Samar. Møtet fant sted i underetasjen på hotellet. Det var mens dette møtet pågikk at angrepet mot hotell Serena startet.

Angrepet mot hotell Serena

Angrepet mot hotellet startet kl. 18.05 lokal tid. Tre bevæpnede menn i politiuniform tok seg inn på hotellets område utstyrt med selvmordsvester, håndgranater og automatvåpen. De stormet inngangspartiet, kastet håndgranater og skjøt mot vaktene. Det var en større eksplosjon i sikkerhetsslusen ved inngangen til hotellet, og det er antatt at en av angriperne sprengte seg selv i denne delen av angrepet. To av angriperne fortsatte, hvorav den ene ble sprengt på plassen mellom gjerdet og inngangen til hotellet. Kun den tredje av angriperne tok seg helt inn på hotellet, der han begynte å skyte i resepsjonsområdet.

Da utenriksministerens delegasjon ble klar over at hotellet var under angrep, ble det foretatt en evakuering ledet av livvaktene. Evakueringen startet kl. 18.25 og var fullført kl. 18.40. I redegjørelsen fra Justis- og politidepartementet omtales evakueringen av utenriksministeren og hans følge slik:

I det skytingen begynte iverksatte livvakten i møterommet tiltak for å beskytte utenriksministeren og delegasjonen. De øvrige livvaktene sikret deretter selve møterommet. På dette tidspunktet var skytingen i første etasje fremdeles kraftig.

Kort tid etter kontaktet en av livvaktene situasjonssenteret i PST og orienterte om situasjonen. Mens skytingen fremdeles pågikk, planla livvaktene en kontrollert evakuering av utenriksministeren og delegasjonen til sikkert rom. Evakueringen ble deretter gjennomført som planlagt og rommet sikret. Livvaktene fikk der støtte fra to tyske bevæpnede polititjenestemenn. På dette tidspunktet varslet livvaktene kontaktpersonen som hadde ansvaret for det militære støttekjøretøyet. Vedkommende fikk beskjed om at hotellet var angrepet og at han derfor måtte etablere en beredskapsposisjon i nærheten av hotellet.

Da angrepet startet, befant blant annet UDs kommunikasjonsrådgiver Bjørn Svenungsen, ambassaderåden og journalist Carsten Thomassen seg i lobbyområdet. Både Svenungsen og Thomassen ble skutt og såret. Ambassaderåden mottok kl. 18.22 en oppringning fra Svenungsen om at han var såret. Hun tok seg fram til ham og fikk etter hvert hjelp av to andre hotellgjester med god kjennskap til førstehjelp. Litt etter kl. 18.40 er det registrert at ambassaderåden ringte til en av de andre ansatte ved ambassaden som på det tidspunktet befant seg sammen med utenriksministeren etter evakueringen til trygt sted i hotellets kjeller. Ambassaderåden opplyste om at Svenungsen var hardt skadet og trengte legehjelp. Av Utenriksde-

partementets redegjørelse fremgår det at det på nytt ble tatt kontakt for å sikre at evakueringskjøretøy og ambulanse ble sendt til hotellet:

Delegasjonen ankom tilfluktsrommet ca kl 18.40 (15.10). Straks etter fikk ambassadesekretær A, som var sammen med utenriksministeren, telefon fra ambassaderåden som informerte om at Svenungsen var hardt skadet og trengte legehjelp. Ambassadesekretær A informerte umiddelbart en av livvaktene, som ga beskjed om at han allerede hadde ringt norsk militært personell på KAIA. Livvakten ringte på nytt ca. kl 18.45 (15.15) sin kontaktperson på KAIA og varslet om akutt behov for legehjelp og transport til sykehus. Ambassadesekretær A ringte på sin side lederen for det norskstøttede ambulansprosjektet i Kabul (Røde Kors). Ambulanseprosjektlederen sa at ambulansen var framme ved hotellet, men at ambulansepersonellet ikke slapp gjennom sikkerhetskontrollen. Ambassaderåden og ambassadesekretær A fortsatte å ha telefonkontakt om Svenungsens situasjon, som ambassaderåden mente var ytterst kritisk.

Av redegjørelsene fra de tre journalistene som har skrevet til komiteen, kommer det frem at TV2s journalist Fredrik Græsvik sammen med sin fotograf tok seg ned i lobbyen etter at angrepet hadde startet. Kl. 18.25 fant de Bjørn Svenungsen og bisto i førstehjelpsarbeidet. Omtrent på dette tidspunktet mottok Græsvik den første tekstmelding fra UDs kommunikasjonsjef. Kl. 18.35 løp Græsvik til resepsjonen for å forsøke å skaffe ambulanse. Der traff han to av de andre norske journalistene som fortalte at Carsten Thomassen var hardt skadet. Etter at de hadde forsikret seg om at Svenungsen fikk kyndig hjelp, tok journalistene seg over til området det Thomassen lå.

Kl. 18.44 ringte Græsvik til UDs kommunikasjonsjef og opplyste om at også Thomassen var skutt og skadet. Det ble avtalt at Græsvik skulle være bindeleddet mellom journalistene og UDs folk.

Under ledelse av VGs fotograf Harald Henden ble det utført et omfattende førstehjelpsarbeid på Thomassen. Samtlige norske journalister bisto i dette. I tillegg ble det i en periode, litt før kl. 19.00, gitt bistand fra amerikanske sanitetssoldater. Disse trakk seg imidlertid raskt tilbake, på grunn av at hotellet ble ansett som for utrygt. De amerikanske soldatene bestilte medisinsk evakuering.

Litt før kl. 19.00 ble utenriksministerens delegasjon gjort kjent med at ambulansen ikke ble sluppet inn på hotellområdet. Det ble da bestemt at to av ambassadens medarbeidere; ambassadøren og en ambassadesekretær, samt en av livvaktene, skulle prøve å komme seg opp i lobbyområdet for å bistå i arbeidet med evakuering. De tre ble imidlertid stan- set av afghanske sikkerhetsstyrker som nektet dem adgang til lobbyen, og de måtte returnere.

Det er gitt noe ulike opplysninger om hvorvidt det på dette tidspunktet var kjent for delegasjonen at

også Thomassen var skadet. I UD's redegjørelse av 6. februar står det følgende:

Kommunikasjonssjefen sendte to sms'er etter hverandre til Svenungsen og journalistene for å finne ut om de var i sikkerhet. Etter den andre meldingen ca kl 18.45 (15.15), ringte TV2s journalist på hotellet tilbake. Kommunikasjonssjefen oppfattet journalisten dithen at Svenungsen var meget hardt skadet, og at også Carsten Thomassen var hardt skadet. Videre oppfattet hun at alle journalistene var sammen med Thomassen, og at TV2s journalist ville fortsette å være kontaktpunkt. Hun fikk like etter en sms fra ABCs journalist på hotellet som bekreftet at Thomassen var skadet. Kommunikasjonssjefen gjorde dette kjent for utenriksministeren, ambassadøren og andre som stod rundt.

Delegasjonen i kjelleren forventet på dette tidspunktet at de ankomne ambulansene utgjorde en reell medisinsk evakueringsmulighet for de to sårede, og at begge to var lokalisert og at de fikk akutt førstehjelp. De to sårede befant seg på ulike steder i lobbyområdet.

Da utenriksministeren noe før kl. 19.00 (15.30) ble kjent med at ambulansen ikke ble sluppet inn for å hente de sårede, ba han en av livvaktene eskortere ambassadesekretær A opp til første etasje for å bidra til at de ble evakuert. Ambassadøren, en av hotellets ansatte og en tysk politimann ble også med. Gruppen ble imidlertid stanset av afghanske sikkerhetsvakter innerst i lobbyområdet. Situasjonen var kaotisk og farlig. De så at en afghaner var pågrepet, men de afghanske sikkerhetsstyrkene sa at det fortsatt kunne være flere angripere inne på hotellet. Gruppen fikk derfor ordre om å gå tilbake til evakueringsrommet.

I redegjørelsen fra Justis- og politidepartementet kommer det frem at livvaktleder fikk beskjed om at Thomassen var skadet da de returnerte etter forsøket på å komme opp i lobbyen. Dette omtales på følgende måte i redegjørelsen:

Livvaktleder og en tysk polititjenestemann, i følge med UD-medarbeiderne, sikret forflytningen opp i resepsjonsområdet. Der påtraff de afghansk sikkerhetspersonell og fikk opplyst at situasjonen var uavklart, og at en selvmordsaksjonist trolig befant seg i bygningen. Livvaktleder og UD-medarbeiderne fikk også beskjed om at den sårede medarbeideren i UD var evakuert til sykehus. Afghansk sikkerhetspersonell beordret så livvaktene tilbake til sikkert rom. På vei til sikkert rom fikk livvaktleder beskjed fra en av UD-medarbeiderne om at en norsk journalist også var såret. Hva skaden gikk ut på og hvor vedkommende befant seg var ukjent. Kort tid etter kom det melding til UD-medarbeideren om at journalisten var skuddskadet, men at situasjonen var stabil.

I Utenriksdepartementets brev av 25. februar omtales informasjonen om at Thomassen var skadd på følgende måte:

Litt før kl. 19.00 prøvde to av ambassadens medarbeidere, med støtte fra en av PSTs livvakter, å ta seg opp i lobbyområdet for å bistå med medisinsk evaku-

ering til ambulansen som da var utenfor hotellet. Livvaktene og de ambassadeansatte var på dette tidspunkt ikke kjent med at Thomassen var skadet. Det ble de først ca. et kvarter senere da ambassadesekretær A fikk kontakt med den øvrige delegasjonen. Afghanske sikkerhetsstyrker nektet imidlertid livvaktene og ambassadesekretæren å bevege seg ut til hotellets inngangsparti for å lokalisere de sårede og bistå med evakuering.

Det pansrede kjøretøyet; SISU-en, ankom hotellet kl. 19.11. Den norske legen som var om bord, fant Svenungsen som var lagt inn i en lokal ambulanse. Han ble flyttet til SISU-en. UD beskriver de videre hendelser slik i sin rapport av 5. februar:

Livvaktlederen informerte lederen for evakueringslaget om at også Carsten Thomassen var alvorlig skadet og hadde behov for evakuering. På dette tidspunkt var det uklart for ambassadesekretær A og livvaktlederen nøyaktig hvor Thomassen befant seg. Ambassadesekretær A ba imidlertid ambassaderåden avklare hvorvidt det var plass til Thomassen i SISUen. Hun fikk beskjed fra evakueringslaget om at det ikke var plass til mer enn én pasient om gangen. Omtrent samtidig var ambassadesekretær A igjen i kontakt med TV2s journalist som bistod Thomassen, og ga beskjed om at SISUen ville returnere til hotellet så snart som mulig. Ambassadesekretær A oppfattet TV2s journalist dithen at Thomassens situasjon var kritisk, men at den var under kontroll og at han fikk førstehjelp av amerikansk sanitetspersonell som vurderte evakuering til den amerikanske militære basen på Bagram.

Da tilstanden til Svenungsen ble vurdert som kritisk, valgte evakueringslederen å returnere til sykehuset så fort som mulig. SISUen med Svenungsen forlot Serena hotell kl 19.31 (16.01) og ankom sykehuset på KAIA ni minutter senere.

SISU-en returnerte til hotellet kl. 19.51, Carsten Thomassen ble lagt om bord, og kl. 20.00 forlot kjøretøyet hotellet. De ankom feltsykehuset på flyplassen kl. 20.08.

De norske journalistene ble evakuert til tilfluktsrommet ca. kl. 21.00. Kl. 22.40 ble utenriksministeren og hans følge evakuert til KAIA av norske og amerikanske styrker. Ved ankomst til KAIA ble det informert om at Carsten Thomassens liv ikke sto til å redde. Thomassen døde kl. 22.32.

Journalist Fredrik Græsvik har i sin rapport til komiteen redegjort for sin opplevelse av hendelsene under terrorangrepet. Han har skrevet følgende konklusjon:

Det tok veldig lang tid før Carsten Thomassen ble evakuert, og fikk medisinsk behandling – ca halvannen time. Det tok over en time fra UD ble varslet, til en norsk SISU kunne frakte ham vekk. Det er likevel noen momenter jeg mener er viktige, når man nå skal vurdere om noe sviktet.

Jeg trodde evakueringen var i de beste hender allerede 18:45, da jeg hørte amerikanerne bestille MEDEVAC. Det gikk lang tid før jeg forstod at vi

måtte forsøke andre alternativer. Det var en svært farlig og uoversiktlig situasjon på hotellet i hele denne perioden. Væpnede menn, noen sivile, noen uniformerte løp gjennom hotellgangene med skuddklare våpen. Etter at Carsten ble evakuert pågrep amerikanske og afghanske styrker en mann, Muhammed Ramadan. Han var ifølge afghansk politi en av angriperne og var tidligere på kvelden iført et selvmordsbelte. Han oppholdt seg visstnok en trapp opp fra der vi behandlet Carsten i to timer.

Det har vært lagt vekt på at det ikke er plass til mer enn en bære i en SISU. Dette er riktig. Da Carsten ble hentet, sa noen av soldatene i evakueringslaget dette til noen som forsøkte å sende vekk en død kvinne på bære. Men det er åpenbart at to dødelig sårede pasienter ville fått plass i den norske SISU'en.

Det er også blitt vektlagt at evakueringslaget ikke fikk vite hvor på Serena Carsten befant seg. Jeg vet ikke om det ble gjort, men det ville ikke vært vanskelig for meg å forklare UD/ambassaden hvor på hotellet vi var. Vi var i første etasje ved heisen i delegasjonens fløy. Men. Det ville vært kompliserende, og kanskje forsinkende, om et evakueringslag som ikke kjente hotellet skulle ta seg fram via instruks gitt av en tredjepart. Det ville tatt meg få sekunder å springe ut i borggården hvis jeg visste at evakueringslaget var på plass. Jeg vet ikke om utenriksministerens følge var klar over at de norske soldatene var på Serena da Svenungsen ble evakuert. Jeg vet heller ikke om de var klar over at vi ikke befant oss på en plass som ikke var lett synlig for evakueringslaget. Hadde en direkte forbindelse vært opprettet mellom meg og de norske soldatene før de ankom Serena, ville vi fått Carsten med på den første evakueringen til feltsykehuset ved KAIA. Denne forbindelsen ble ikke opprettet i tide. Kommunikasjonssvikten kan kanskje lastes både meg og de som satt sammen med utenriksministeren i hotellets kjeller.

Det er ikke slik at jeg som journalist på reiser til krigssoner forventer at norske myndigheter skal ta ansvar for evakuering. Heller ikke på delegasjonsreiser som dette. Vi ventet derfor ikke på at UD eller ambassaden skulle agere, men ba amerikanerne om hjelp.

Jeg forventer at alle ledd gjør det de kan for å hjelpe til i en situasjon som dette. Det håper jeg også ble gjort på hotell Serena 14. januar.

Hjemtransport

Det ble besluttet at besøket i Kabul skulle avbrytes og at delegasjonen skulle reise tilbake til Norge. Utenriksministeren, deler av hans følge og de fleste journalistene returnerte med charterfly og ankom Oslo om kvelden 15. januar.

Bjørn Svenungsen ble evakuert fra Kabul med ambulansfly 17. januar, og han ble deretter kjørt til Ullevål universitetssykehus for videre behandling.

Båren til Carsten Thomassen ankom Norge 17. januar.

Redegjørelsene om angrepet

6. februar 2008 offentliggjorde de tre involverte departementene sine redegjørelser om terrorangrepet. I samtlige redegjørelser gis det uttrykk for at nor-

male samarbeidsrutiner ved planlegging og gjennomføring av denne typen besøk er fulgt. Videre kommer det frem at samarbeidet har fungert godt og vært uten uoverensstemmelser. En felles konklusjon er således at rutiner, retningslinjer og prosedyrer, ut fra eksisterende planer og lovverk, i hovedsak ble fulgt. I Utenriksdepartementets redegjørelse sies det i tillegg at etter departementets vurdering har ikke de mangler som er avdekket, hatt vesentlig innvirkning på hendelsesforløpet.

Det kommer videre frem at Utenriksdepartementet i lys av terrorangrepet har iverksatt en rekke tiltak for å stå bedre rustet til å møte denne typen situasjoner, både i Afghanistan og i andre konfliktområder. Følgende tiltak er omtalt i departementets redegjørelse:

Det er allerede iverksatt en fornyet vurdering av sikkerhetssituasjonen i Afghanistan for norsk, sivil personell og andre sivilt utsendte.

Det er besluttet å opprette en stilling som sivil sikkerhetsrådgiver ved ambassaden i Kabul.

Det er besluttet å styrke UD's oppsett for krisehåndtering ved blant annet opprettelse av en stilling som sikkerhetskoordinator i departementet. Stillingen vil bli brukt til å koordinere samarbeidet med politiet og militær etterretning for å sikre mest mulig sammenfallende vurderinger av sikkerhetsbehovet ved besøk og utestasjonering. Den vil også bli brukt til å holde nær kontakt med frivillige organisasjoner og andre som har nærvær i utsatte områder.

UD ønsker også i fremtiden å tilrettelegge best mulig for deltakelse av presserepresentanter på reiser til ulike områder, også til utsatte områder. Dette bør gjøres i dialog med pressens egne organer ettersom pressens ansvar for egen sikkerhet og myndighetenes ansvar i forbindelse med delegasjonsreiser berører prinsipielle spørsmål for pressen selv. Disse spørsmålene vil bli behandlet i den arbeidsgruppen som er besluttet nedsatt og som vil bli ledet av JD.

Departementets planverk for beredskap og krisehåndtering blir alltid vurdert etter større hendelser med sikte på å innarbeide nye erfaringer. Dette vil også bli gjort etter denne hendelsen.

Erfaringene fra terrorangrepet i Kabul vil gå inn i UD's program for opplæring og kursing av egne ansatte i krisehåndtering. Det organiseres allerede kurs og øvelser for UD's ansatte både ute og hjemme. Det er likevel behov for å styrke opplæring og øving både av krisestab, utsendte i konfliktområder, deltakere på delegasjonsreiser, samt ansatte i departementet for øvrig. Dette gjelder også førstehjelpsopplæring.

Som arbeidsgiver har norske media i likhet med UD et selvstendig ansvar for å vurdere sikkerheten for sitt personell i forbindelse med reiser til konfliktområder, også ved deltakelse i reiser med norske regjeringsrepresentanter. Terrorangrepet i Kabul har aktualisert behovet for en bred vurdering av sikkerhetssituasjonen for offentlig ansatte som tjenestegjør i eller besøker slike konfliktområder. UD's arbeidsgiveransvar tilsier at departementet grundig vurderer disse spørsmålene og iverksetter nødvendige tiltak for å styrke de ansattes sikkerhet og trygghet.

I forbindelse med komiteens høring 13. mars 2008 opplyste utenriksministeren at det er nedsatt en arbeidsgruppe på departementsnivå under ledelse av departementsråden i Justis- og politidepartementet. Gruppen har startet arbeidet med å vurdere sikkerhetsspørsmål knyttet til utenlandsreiser for offisielle delegasjoner med følge, herunder journalister. Arbeidsgruppen har dialog med pressens organer.

2.3 Kontrollhøringer

Som et ledd i behandlingen av saken har komiteen avholdt to kontrollhøringer. Den første høringen ble holdt 13. mars 2008. Følgende ble invitert og møtte til denne høring:

- Statsråd Jonas Gahr Støre, Utenriksdepartementet
- Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen, Forsvarsdepartementet
- Statsråd Knut Storberget, Justis- og politidepartementet
- Ambassadør Jan Erik Leikvang
- Redaktør Anne Aasheim og redaktør Stein Gauslaa, Norsk Presseforbund
- Journalistene Fredrik Græsvik og Harald Henden
- Høringen var i utgangspunktet en åpen kontrollhøring, men det ble avholdt en lukket del der utenriksministeren deltok.

Hovedproblemstillinger komiteen ønsket å få belyst i den første høringen, var:

- Utenriksministerens besøk til Kabul; forberedelsene, gjennomføringen og håndteringen
- Situasjonen rundt terrorangrepet og krisehåndteringen av norske myndigheter i Kabul og i Norge.
- Erfaringene fra hendelsen og ev. endrede rutiner som følge av disse.

Den andre høringen ble holdt 10. april 2008. Til denne høringen møtte sjef for Politiets sikkerhetstjeneste, Jørn Holme. I tillegg deltok justisminister Knut Storberget. Høringen var todelt; med først en åpen del, og deretter en del som var lukket for publikum og presse. Følgende problemstillinger lå til grunn for høringen:

- Hvilke råd om sikkerhetsopplegg ble gitt av PST til Utenriksdepartementet i forkant av utenriksministerens besøk til Kabul?
- PST sin deltakelse og rolle i forberedelsene til besøket i Norge og i Kabul, og PST sin rolle og håndtering under besøket/ terrorangrepet?
- Erfaringene fra hendelsen og eventuelt endrede rutiner som følge av disse?

Det ble tatt stenografisk referat fra høringene. Referatene fra de åpne delene av høringene følger som vedlegg til denne innstillingen.

3. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Berit Brørby, Svein Roald Hansen og Ivar Skulstad, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og lederen Lodve Solholm, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, fra Kristelig Folkeparti, Ola T. Lånke og fra Senterpartiet, Lars Peder Brekk, viser til at de åpne høringene som har vært avholdt både med berørte statsråder, representanter for pressen og PST har gitt nyttige innspill til komiteens behandling av saken om terrorangrepet i Kabul. Både utenriksministeren og pressefolkene som opplevde terrorangrepet, ga alle i sine innledninger og svar klare uttrykk for den uoversiktlige, kaotiske og dramatiske situasjonen som oppstod på hotell Serena under og etter angrepet.

Komiteen vil understreke at hensikten med å opprette en sak om terrorangrepet har vært å få belyst saken bredere og å skaffe lærdom som kan nyttiggjøres i fremtiden.

Komiteen vil peke på at Utenriksdepartementet, Justis- og politidepartementet og Forsvarsdepartementet alle har foretatt egne gjennomganger av hendelsesforløpet forut for, under og etter angrepet. En arbeidsgruppe på departementsnivå ledet av Justis- og politidepartementet har startet arbeidet med sikkerhetsspørsmål knyttet til utenlandsreiser for offisielle delegasjoner med følge, herunder journalister. Her er det også dialog med pressens organer. Norsk Presseforbund har i etterkant av hendelsen nedsatt et sikkerhetsutvalg for å koordinere sikkerhetsspørsmål i forhold til mediene og for kontakt med myndighetene.

Komiteen viser til at det ikke har vært gitt noen åpen redegjørelse til Stortinget i plenum i etterkant av terrorangrepet. De tre berørte departementer har laget hver sine redegjørelser som de tre statsråder presenterte på en pressekonferanse 6. februar 2008. Komiteen mener det er viktig at Stortinget nå får mulighet til å drøfte saken ved behandlingen av denne innstillingen.

Komiteen vil peke på at gjennom komiteens behandling av saken har det vært mulig å innhente utfyllende svar fra de berørte departementer gjennom spørsmål og høringer. Det har også vært mulig å innhente synspunkter fra de pressefolk som deltok på reisen og bringe deres erfaringer og refleksjoner i vurderingen av saken. Komiteen mener dette har gitt verdifulle bidrag til mulighetene for å få en best

mulig oversikt over hendelsesforløpet og derved et bredere grunnlag for å trekke nødvendige erfaringer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det ville vært hensiktsmessig om Utenriksdepartementet hadde hatt en bredere tilnærming i sin gjennomgang av saken. Blant annet burde departementet også hatt samtaler med andre enn sine egne ansatte som var med på reisen og som opplevde terrorangrepet. Det gjelder både pressefolk og andre berørte som ville hatt erfaringer og refleksjoner å tilføre. Dette ville vært fullt mulig uten at disse måtte hefte for Utenriksdepartementets vurderinger og synspunkter.

Disse medlemmer vil understreke at en åpen kontrollhøring ikke kan sammenliknes med en full granskning eller en rettssak. Det vil derfor ikke gjennom en høring være mulig å få klarhet i alle forhold og svar på alle spørsmål. Disse medlemmer mener mye taler for at det burde vært foretatt en uavhengig gjennomgang av saken i tillegg til en normal intern vurdering. Det ville vært nyttig for å få saken enda bedre og bredere belyst.

Komiteen har merket seg at Utenriksdepartementets egen redegjørelse om saken har hatt som formål å gjennomgå Utenriksdepartementets egen planlegging og håndtering av krisen. I etterkant av Tsunamikatastrofen har departementet bygget opp en ny kriseorganisasjon, det er utarbeidet et omfattende planverk, og opplæring av ansatte i krisehåndtering er styrket. På den åpne høringen uttalte utenriksministeren bl.a.:

"Angrepet i Kabul viser at planverket ikke har særlig utviklede retningslinjer når kriseledelsen selv er rammet og står midt i krisen"...

"Slik jeg opplevde krisen, vil jeg være klar på at planverket ikke stod i veien for den måten vi håndterte krisen på. Problemet i Kabul var ikke det planverket vi hadde, men snarere det planverket og den beredskapen vi ikke hadde i møte med denne type krise."

Komiteen har videre merket seg at Utenriksdepartementet i lys av hendelsene i Kabul vil oppdatere planverket og setter i verk bl.a. følgende tiltak:

- Departementet vil være mer restriktiv med å legge ut informasjon om reiseplaner på nettet når reisene går til utsatte områder.
- Det ansettes en sikkerhetsrådgiver ved ambassaden i Kabul.
- Det opprettes en stilling som sikkerhetskoordinator i Utenriksdepartementet.

- En gjennomgang av krise- og beredskapsarbeidet ved ambassaden i Kabul.
- Sikkerhetsopplæringen over et bredt felt i Utenriksdepartementet styrkes.

Komiteen vil understreke at det synes som om Utenriksdepartementet har tatt fatt i saken og iverksatt en del forbedringer. Komiteen mener at den beste trening i kriseløsninger fås gjennom øvelser. Erfaring viser at det ikke er uvanlig at det vil være hendelser i tilknytning til en krise som en verken har planer for eller har trent på. Derfor er det spesielt viktig å trene på improvisering og på å finne løsninger i stadig nye situasjoner. Terrorangrepet i Kabul viste også hvor viktig det er å ha kjennskap til førstehjelp. Det bør derfor være et krav at alle ansatte og politiske medarbeidere som reiser til slike utsatte områder, får opplæring i førstehjelp.

Komiteen vil understreke at øvelser i krisehåndtering er helt avgjørende for å håndtere reelle krisesituasjoner. Det har ikke vært krisehåndteringsøvelser ved ambassaden i Kabul siden 2005. Komiteen viser til brev fra utenriksministeren til komiteen 24. april 2008 der det fremgår at ambassadens krisehåndteringssystem ble testet ved to anledninger i 2006 og at det var planlagt en øvelse mot slutten av 2007, men at denne ble utsatt og først gjennomført i begynnelsen av april i år. Komiteen vil påpeke viktigheten av at relevante øvelser avholdes jevnlig. Spesielt er dette påkrevd på ambassader i utsatte områder.

Komiteen viser til at sivilt kontra militært preg på utenriksministerens reise og bosted har vært diskusjonstemaer i etterkant. Komiteen har i den sammenheng merket seg at sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste, Jørn Holme, på den åpne høringen ga uttrykk for at et besøk med sivilt preg og bruk av hotell Serena var et forsvarlig opplegg som PST ikke fant grunn til å stille spørsmål ved. Han uttalte videre følgende:

"Hvis UD ikke hadde skrevet noe om profilen i det hele tatt, er jeg temmelig sikker på at det hadde blitt et besøk med sivil profil"

Komiteen vil peke på at alle som har uttalt seg overfor komiteen, har gitt uttrykk for at hotell Serena var det tryggeste stedet å bo for utlendinger i Kabul hvis en ser bort fra militære forlegninger. Det kom tydelig fram i høringene med de tre statsrådene at de fleste sivile møter må finne sted utenfor militærområdene, slik at bosted f.eks. på KAIA ville medført at en del møter likevel måtte vært avvirket på Serena eller andre sivile steder. Dette kunne gitt større sikkerhetsmessige utfordringer siden transportetappene er de mest utsatte terrormål i Kabul.

Komiteen finner, ut fra det som har kommet fram i høringene, ikke grunnlag for å kritisere valg av bosted eller det sivile preg på reisen.

Komiteen viser til at det er besøkslandet (i dette tilfellet Afghanistan) som er ansvarlig for sikkerheten ved denne typen besøk. Komiteen vil peke på at sikkerheten og vaktholdet ved inngangspartiet til hotellet viste seg å ha svakheter siden terrorister kom seg gjennom sperringene. Norske myndigheter må i kontakt og samarbeid med afghanske myndigheter søke å få klarlagt hva som skjedde og hvordan dette kunne inntreffe. Norske myndigheter bør søke å bidra til å få klarhet i hendelsen og til at det tas forholdsregler og iverksettes tiltak for om mulig å forhindre at det kan skje igjen. Gjennom kontakt med myndighetene i Afghanistan vil en kunne bidra til at sikkerhetsoppleggene blir bedre. Komiteen legger til grunn at sikkerheten rundt og ved inngangen til oppholdssteder vil bli underlagt enda mer oppmerksomhet ved lignende besøk i fremtiden, og regner med at PST i særlig grad vil følge opp dette, basert på den kunnskap om svikten i sikkerhetsrutinene som afghanske myndigheters etterforskning av angrepet avdekker.

Komiteen har merket seg at det i Kabul hver eneste uke er ett eller flere alvorlige angrep (terrorangrep). I tillegg er det et høyt antall trusler om angrep, men at det sjelden er en sammenheng mellom trusler og gjennomførte handlinger. Trusselen som ble mottatt kvelden før utenriksministerens ankomst, ble ifølge Jørn Holme vurdert dithen at det ikke ga grunnlag for å endre det planlagte sikkerhetsopplegget, men den førte til at livvaktleder ga anbefalinger om ikke å forlate hotellet, og en programpost ble avlyst.

Komiteen vil peke på at det er grunn til å drøfte og klarlegge i hvilken grad og i tilfelle hvordan medfølgende presse skal få del i nødvendig informasjon om eventuelle trusler og andre forhold av betydning for egen sikkerhet, uten at det blir konfliktylt med hensyn til pressens frie stilling. Komiteen er kjent med at det er redaktøren som har ansvaret for sine ansattes sikkerhet. Likevel er det viktig at det drøftes mellom pressen og myndighetene også hva medfølgende presse skal motta av informasjon, også om f.eks. evakueringsmuligheter, evakueringsrom og telefonnummer til ambulanse og nødhjelp. Hvilke begrensninger på friheten til å videreformidle denne type informasjon pressen i slike tilfelle må være villig til å underlegge seg, er noe myndighetene i samarbeid med pressens organer må finne kjøreregler for.

Komiteen har merket seg at det er satt i gang et arbeid i Utenriksdepartementet med sikte på å gjennomgå sikkerheten rundt medfølgende ansatte som deltar i statsråders følge på denne type reiser. Komiteen mener det er påkrevd at forhold som angår sikkerheten for alle som deltar i en delega-

sjonsreise, blir drøftet, og at en finner gode opplegg som ivaretar sikkerheten best mulig så vel for medfølgende politikere som for embetsverk og presse.

Komiteen viser til at terrorangrepet på hotell Serena førte til at seks mennesker ble drept, blant dem en norsk journalist. Like mange ble skadet, blant dem en norsk UD-tjenestemann.

Komiteen vil peke på at redegjørelsene, besvarelsene på spørsmålene og høringene gir en detaljert beskrivelse av hendelsene fra terrorangrepet startet, hvordan de to nordmennene ble rammet, den fantastiske innsats som kolleger av de skadede ytte med fare for eget liv, og det som ble gjort for å få de skadede til sykehus, så langt det har vært mulig å rekonstruere de ulike elementene i disse hendelsene i ettertid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at Utenriksdepartementets gjennomgang av retningslinjer og prosedyrer og de mangler ved regelverket denne krisen avdekket, ikke var av en slik karakter at det kan sies å ha hatt innvirkning på hendelsesforløpet. Det er med andre ord ingen grunn til å anta at andre prosedyrer ville gitt et annet utfall av det drama som utspant seg på hotell Serena.

Flertallet vil peke på at prosedyrer og retningslinjer for krisesituasjoner er et rammeverk som skal bidra til at de som rammes, skal evne å handle mest mulig rasjonelt for å begrense mulige skadevirkninger. Det terrorangrep med selvmordsbombere som hotell Serena ble utsatt for, skapte en dramatik som stilte usedvanlig store krav til de berørtes evne til å håndtere situasjonen og samtidig la sterke begrensninger på de handlingsmuligheter de hadde i en situasjon hvor afghanske politi- og militærmyndigheter tok kontroll over hotellet og området omkring. Flertallet er imponert over den innsats som ble utført av enkeltmennesker i den dramatiske og uoversiktlige situasjonen som utspant seg på hotellet.

Flertallet mener at det på denne bakgrunn ikke er riktig å gå inn i og foreta vurderinger om hvorvidt andre valg enn de som ble foretatt av de mange som ytte sitt beste for å bistå de som ble rammet, kunne gitt andre utfall enn det dette angrepet fikk.

Flertallet vil understreke at det er komiteens ønske at gjennomgangen av saken skal bidra til at systemer og rutiner er best mulig, men at det ikke er mulig å gardere seg mot det drama og den uoversiktighet som denne type terroranslag medfører for dem som havner midt oppe i det.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Fol-

keparti viser til at redegjørelsene fra de tre departementer, komiteens høringer og departementenes svar på spørsmål fra komiteen på enkelte områder, gir litt ulike fremstillinger av hendelser og oppfatninger. Det er også stilt enkelte spørsmål og reist enkelte problemstillinger som det etter komiteens oppfatning ikke er gitt fullgode svar på. Komiteens muligheter for å fremskaffe opplysninger er gjennom brev, spørsmål og høringer. Dersom en skulle fått fram mer i denne saken, måtte det trolig i tillegg vært gjennomført en uavhengig gransking.

Disse medlemmer finner det bl.a. ikke godt nok forklart hvordan Utenriksdepartementet i svar til komiteen kan si at det ikke ble ansett som noe problem at en ikke visste nøyaktig hvor Carsten Thomassen var. Dette at personellet på SISU-en ikke visste hvor han var, var årsaken til at de ikke kunne ta seg tid til å lete etter ham når det samtidig var en hardt skadet person i bilen. Det virker i ettertid vanskelig å forstå at det ikke ble brakt på det rene nøyaktig hvor Carsten Thomassen befant seg, og at det ikke ble sørget for en direkte kontakt mellom journalistene rundt Thomassen og mannskapet i SISU-en som var på vei, og gitt informasjon til disse om at det var to skadde nordmenn. Det kan også stilles spørsmål ved hvordan det var mulig at ingen av dem som var på vei fra underetasjen til lobbyen i håp om å kunne hjelpe ambulansene inn på hotellets område, hadde fått vite at også Thomassen var skadet. Disse medlemmer viser i denne sammenheng også til uttalelsene fra PST-sjef Jørn Holme som svar på spørsmål fra komiteen vedrørende usikkerheten om hvor Thomassen befant seg. Mye tyder på at koordineringen av kommunikasjonen ikke har fungert godt nok.

Disse medlemmer har merket seg at utenriksministeren i høringen også ga uttrykk for at med den kunnskap en har i ettertid, er det ting som kunne vært gjort annerledes. Han nevnte i denne sammenheng spesielt at det ville vært en fordel om det hadde vært opprettet telefonkontakt mellom journalistene og SISU-en før denne ankom hotellet.

Disse medlemmer har også merket seg at utenriksministeren har beklaget overfor de pårørende den feilinformasjon som ble gitt om Carsten Thomassens tilstand både til pårørende og offentligheten den dagen terrorangrepet skjedde.

Disse medlemmer vil peke på at de som bistod de to skadde nordmennene, gjorde en fantas-

tisk innsats, og dette viser hvor viktig det er å ha kjennskap til førstehjelp når kriser oppstår. Innsatsen ble gjort selv om det innebar fare for eget liv. Bjørn Svenungsen overlevde, til tross for de store skadene han fikk. Det er tragisk at til tross for stor innsats fra kolleger og andre stod ikke livet til å redde for Carsten Thomassen.

Komiteen vil understreke viktigheten av at Utenriksdepartementet og de øvrige involverte nøye gjennomgår alt rundt reisen og hendelsene i tilknytning til terrorhandlingen og tar lærdom av dette. Det er viktig også å være villig til å innrømme hva som ikke fungerte godt nok, da er det lettere å gjøre noe med rutinene i ettertid.

Komiteen vil avslutningsvis trekke fram følgende punkter som det er nyttig å ha med seg i det videre arbeid med krisehåndtering:

- Viktigheten av god krisehåndtering og operative kriseplaner.
- Planverket må ta høyde også for utenkelige situasjoner og at enhver krise er annerledes enn den forrige.
- Trening/øvelser i krisehåndtering og kommunikasjon.
- Gjennomgang av kommunikasjonsrutiner ved kriser.
- Betydningen av gode førstehjelpskunnskaper.
- Samarbeidet med PST om planlegging og sikkerhetsopplegg.
- Sikkerhetsopplegg rundt politikere, embetsverk, presse og andre som reiser i en VIP-persons følge.
- Informasjon om trusler og sikkerhetsopplegg overfor medfølgende presse og andre.
- Grundig gjennomgang av vertslandenes sikkerhetsopplegg.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til det som står foran og råar Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Innstilling S. nr. 240 (2007–2008) – Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende terrorangrepet på hotell Serena i Kabul 14. januar 2008 – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 20. mai 2008

Lodve Solholm
leder

Ola T. Lånke
ordfører

Vedlegg 1**Redegjørelse fra Utenriksdepartementet, datert 5. februar 2008****Terrorangrepet på hotell Serena i Kabul 14. januar 2008. Utenriksdepartementets redegjørelse****1. Innledning**

14. januar 2008 ble en offisiell norsk delegasjon i utlandet for første gang direkte rammet av et terrorangrep. Minst seks personer mistet livet i angrepet på hotell Serena i Kabul, blant dem den norske journalisten Carsten Thomassen. Videre ble åtte personer skadet, blant dem kommunikasjonsrådgiver Bjørn Svenungsen fra Utenriksdepartementet (UD).

Etter det UD kjenner til, foreligger det i pr. dag ingen indikasjoner på at angrepet var spesielt rettet mot Norge. Etterforskningen på afghansk side pågår fortsatt.

Utenriksministeren besluttet dagen etter terrorangrepet at UD skulle foreta en grundig gjennomgang av hendelsesforløpet og omstendighetene rundt dette. Tilsvarende gjennomganger er utført i Justisdepartementet (Politiets sikkerhetstjeneste - PST) og Forsvarsdepartementet (FD).

Nedenfor følger en redegjørelse for planleggingen av utenriksministerens besøk til Afghanistan, samt en gjennomgang av hendelsesforløpet og krisehåndteringen under og etter terrorangrepet. Det gis videre en vurdering av hvilke lærdommer som kan trekkes fra UD's håndtering av besøket, herunder hvilke føringer dette gir for framtidige rutiner og retningslinjer for delegasjonsreiser og offentlige besøk til konfliktområder, og for departementets videre krisehåndteringsarbeid.

Det er stilt mange spørsmål til UD etter terrorangrepet. En rekke av spørsmålene berører andre departementers ansvarsområder. Denne rapporten er skrevet på bakgrunn av bred grunnlagsinformasjon fra UD, ambassaden, samt innspill fra FD, Justisdepartementet (JD) og deres underliggende etater.

Hovedinntrykk fra gjennomgangen er:

1. Retningslinjer og prosedyrer, ut fra eksisterende planer og lovverk, er i hovedsak fulgt. Det er vår vurdering at de mangler som er avdekket ikke har hatt vesentlig innvirkning for hendelsesforløpet.
2. Det er behov for å se nærmere på hvordan et samlet sikkerhetsopplegg bedre kan tilpasses alle deltakere i en delegasjon, samt medfølgende presse. Hendelsene i Kabul har synliggjort at det er nødvendig tydeligere å fastlegge og avgrense ansvarsforhold og behov med hensyn til medfølgende presse. En slik gjennomgang bør gjøres i dialog med pressens egne organer ettersom pres-

sens ansvar for egen sikkerhet og myndighetenes ansvar i forbindelse med delegasjonsreiser berører prinsipielle spørsmål for pressen selv. Disse spørsmålene vil bli behandlet i den arbeidsgruppen som er besluttet nedsatt og som vil bli ledet av JD.

3. Det er også behov for ytterligere å styrke samarbeidsrutinene mellom de etater som står ansvarlig for planlegging og sikkerhet i forbindelse med reiser til utsatte områder, samt å tilpasse UD's kriseorganisasjon i lys av de erfaringer UD, Forsvaret og justismyndighetene har høstet etter terrorangrepet i Kabul. Dette arbeidet vil bli igangsatt snarlig.

2. Planlegging av besøket

UD's Afghanistan-team, som består av representanter for enheter som særlig arbeider med Afghanistan, utarbeidet i samarbeid med ambassaden i Kabul 23. november 2007 et strateginotat med forslag til overordnede rammer for besøket. På basis av de føringer som ble gitt om samtalepartnere, prosjektbesøk, forholdet til media med videre, ble et revidert strateginotat framsendt til utenriksministeren 18. desember 2007. Notatet ble drøftet med utenriksministeren 4. januar 2008.

Forslaget til program i strateginotatet reflekterte ønsket om å føre politiske samtaler med den afghanske regjeringen, understreke den norske sivile og militære innsatsen i Afghanistan, samt avlegge besøk til norske militære styrker. Det framgår videre at besøket skulle gjennomføres i sivil regi med sikkerhetsstøtte fra PST, og at det skulle anmodes om støtte fra Forsvaret ved besøket i Kabul og til det regionale stabiliseringslaget (PRT) i Maimana.

Som ledd i forberedelsene besøkte UD's politiske direktør Kabul 3. – 5. januar. Det fant også sted en prinsipiell drøfting av situasjonen i Afghanistan og norske politiske prioriteringer i et møte i departementets strategiske ledergruppe før besøket, der også E-tjenesten holdt en orientering.

PST ble første gang varslet om besøket 14. desember 2007 ved at UD oversendte strateginotatet til dem. Har framgikk det blant annet at UD ønsket et besøk i sivil regi, med sikkerhetsstøtte fra PST. Sivil regi innebærer for programmets del at besøket i første rekke skulle være rettet mot sivile myndigheter, FN, EU og frivillige organisasjoner, og gi mulighet til å besøke prosjekter som viser norsk utviklingsinnsats og humanitær innsats i Afghanistan. I tillegg innebærer sivil regi i denne sammen-

heng at afghansk politi skulle ha ansvaret for eskorten, samt at PST vurderte hvilken tilleggsstøtte det var behov for fra Forsvaret.

Ved alle internasjonale besøk er utgangspunktet at det er vertslandets myndigheter som har ansvar for sikkerheten. Dette følger av folkerettens regler om suverenitet og utøvelse av politimyndighet, herunder også maktanvendelse. Når norske sikkerhetsvakter har adgang til å utføre nærsikring av statsråder, i dette tilfellet av utenriksministeren, er grunnlaget for denne adgangen til å bruke makt på fremmed territorium et samtykke fra afghanske myndigheter, blant annet til å bære våpen.

Også ved dette besøket hadde afghanske myndigheter et overordnet ansvar for sikkerheten, samtidig som PST hadde ansvaret for nærsikring av utenriksministeren. Ved besøk i militær regi til Afghanistan er det vanlig at sikkerheten ivaretas av den internasjonale stabiliseringsstyrken ISAF, som også opererer på grunnlag av samtykke fra afghanske myndigheter. Også ved besøk i militær regi er det PSTs livvakter som har ansvaret for nærsikring av ministeren, uansett departementstilhørighet.

Ved besøk til konfliktområder med høy risiko, vil norske myndigheter alltid foreta en selvstendig vurdering av sikkerhetssituasjonen. UD og ambassaden var etter 14. desember 2007 i løpende kontakt med PST om de sikkerhetsmessige sider ved besøket. PST utarbeidet i samsvar med vanlig praksis en trusselvurdering som ble oversendt JD og UD 9. januar 2008. Den viste at trusselnivået i Kabul ble vurdert som høyt. Dette var i samsvar med de vurderinger som har vært gjort siden november 2005.

Den norske ambassaden i Kabul, ved militærrådgiveren, fungerte som kontaktledd mellom PST og afghanske sikkerhetsmyndigheter. Militærrådgiveren ivaretok også kontakten mellom PST og de norske ISAF-styrkene i Kabul, og formidlet blant annet en anmodning om å få forsterket beredskapen under transportetappene i Kabul med en sikringsbil med medisinsk personell. Denne anmodningen ble etterkommet. I tillegg ble PST og Forsvaret enige om å ha et pansret personellkjøretøy (SISU) tilgjengelig på Kabul International Airport (KAIA). SISUen ble hentet fra Mazar-e-Sharif til Kabul i anledning besøket.

PSTs forpatrolje ankom Kabul 11. januar. I dagene som fulgte gjennomgikk de sikkerhetsopplegget ved besøket i detalj sammen med ambassaden og blant annet Forsvaret, afghanske myndigheter og sikkerhetspersonellet på hotell Serena. Koordineringen mot Forsvaret ble hovedsaklig gjort lokalt via militærrådgiveren på ambassaden. I kontakt mellom UD og FD ble det avtalt deltakelse fra FD ved besøk til norske militære avdelinger. UD orienterte 10. januar 2008 den interdepartementale embets-

mannsgruppen for Afghanistan om programmet. På dette møtet deltok representanter for JD, FD og UD.

I tillegg til utenriksministeren deltok i alt åtte medarbeidere fra UD og Statsministerens kontor (SMK) i besøket. Det deltok også tre livvakter fra PST. I tråd med vanlig praksis ble det åpnet for at pressen kunne følge besøket og det deltok i alt åtte representanter for media.

Informasjon om utenriksministerens besøk ble 20. desember 2007 sendt ut i form av en melding til redaksjonene (en såkalt priv. til red.) og publisert på UDs hjemmeside (www.regjeringen.no/ud). Pressen ble invitert til å være med, opplyst om tentative datoer for reisen, alternativ flytransport til Kabul for pressens representanter, samt praktisk bistand som transport og innkvartering som ambassaden og UD kunne bistå pressen med i forkant av, og under besøket til Afghanistan. Det vises i denne forbindelse til punkt 6 i gjennomgangen (s. 13).

En kommunikasjonsrådgiver fra UD reiste til Kabul 9. januar 2008 for å bistå ambassaden i å ferdigstille medieprogrammet.

3. Hendelsesforløpet

Nedenfor følger en gjennomgang av hovedelementer i hendelsesforløpet basert på UD's undersøkelser og samtaler med involverte i Kabul og Oslo.

ANKOMST KABUL

Utenriksministerens fly landet på KAIA noen minutter etter kl 15.00 (11.30 norsk tid¹). Utenriksministeren med følge gikk rett fra flyet til kortesjen som sto oppstilt på flyplassen. Den bestod av ambassadens pansrede biler, en upansret minibuss og flere kjøretøy tilhørende afghanske sikkerhetsmyndigheter som var ansvarlige for kortesjen.

Journalistene og kommunikasjonsrådgiveren fra UD tok plass i minibussen som var forhåndsutpekt til dem. Samtlige journalister hadde fått tilbud om å låne skuddsikre vester og hjelm, men alle hadde tatt med seg slikt utstyr selv. Kortesjen startet straks alle var om bord. Den holdt høy hastighet og kom fram til hotell Serena etter få minutter.

Et stykke bak kortesjen fulgte den pansrede norske ISAF-bilen med medisinsk og militært personell, slik PST gjennom militærrådgiver ved ambassaden hadde anmodet om. PST besluttet som planlagt å returnere bilen til KAIA kort tid etter at kortesjen ankom hotellet og holde den i beredskap der. Også det pansrede personellkjøretøyet (SISUen) stod tilgjengelig på flyplassen.

1. Norsk tid i parentes i resten av dokumentet der ikke annet er eksplisitt angitt

PÅ HOTELLET

Om lag en halv time etter ankomst til hotellet, det vil si om lag kl 16.00 (12.30), orienterte kommunikasjonsrådgiveren journalistene om programmet og om sikkerhetsspørsmål. Han informerte om den alvorlige sikkerhetssituasjonen i Kabul og ga pressen de samme praktiske råd når det gjaldt sikkerhet som de PST ga den øvrige delegasjonen. Pressen ble bedt om å utvise forsiktighet under oppholdet og de ble advart mot å gå ut av hotellet. Journalist Carsten Thomassen fra Dagbladet kom først mot slutten av orienteringen. Kommunikasjonsrådgiveren gjentok de viktigste punktene for ham.

Sikkerhet var første punkt på programmet da utenriksministeren og hans delegasjon møttes til et forberedende møte på hotellet ca. kl 16.30 (13.00). Livvaktlederen fra PST viste til betydningen av å bruke utdelt vest og hjelm under all transport, og orienterte om evakueringsplanen i tilfelle angrep på hotellet. Han kom også inn på en nylig innkommet sikkerhetstrussel mot mål i nærheten av hotell Serena eller Innenriksministeriet, og vurderingen av denne. Livvaktlederen viste til at slike trusler ikke var uvanlige, men at trusselen i dette tilfellet var mer spesifikk enn vanlig. Han anbefalte som følge av denne senere avreise enn planlagt fra hotellet neste dag, og varslet at eventuelle nye trusler kunne få konsekvenser for programmet.

Etter sikkerhetsorienteringen ble det åpnet for spørsmål, og utenriksministeren spurte om det var rom for å ta en tur ut av hotellet. Dette ble frarådet av livvaktlederen, og utenriksministeren forholdt seg til dette.

Første punkt på utenriksministerens offisielle program var et møte med Sima Samar, lederen for den afghanske menneskerettighetsorganisasjonen. Før møtet snakket utenriksministeren med Carsten Thomassen i lobbyområdet, der Thomassen blant annet ba om et intervju senere på kvelden.

Møtet med Samar begynte ca kl 17.40 (14.10), ti minutter forsinket. Det fant sted i underetasjen, i et trangt møterom uten vinduer. Møterommet lå vegg-i-vegg med det stedet som var utpekt som samlingspunkt for delegasjonen i tilfelle en krisesituasjon.

TERRORANGREPET

Møtet hadde vart i ca en halv time da deltakerne hørte støy ovenfra. De forstod ikke umiddelbart at hotellet var under angrep og prøvde å fortsette møtet. Ca kl 18.15 (14.45) hørte de en kraftig eksplosjon etterfulgt av intens skyting. Livvakten beordret samtlige i rommet ned på gulvet. Etter kort tid fikk han forsterkning fra sine to kolleger.

UDs kommunikasjonsrådgiver og ambassaderåden oppholdt seg på dette tidspunkt i lobbyområdet, like bak resepsjonen. UDs politiske direktør og nest-

leder på ambassaden (NK) hadde akkurat forlatt hotellet etter en kort samtale med Carsten Thomassen, som de møtte i lobbyområdet. Rett før angrepet kjørte de ut av hovedporten for møter i presidentpalasset. De ble imidlertid stanset før de kom fram og fikk kort tid etter beskjed om at møtet var avlyst.

Ca kl 18.45 (15.15) fikk NK en sms fra ambassadesekretær A der det stod at NK og politisk direktør ikke måtte komme tilbake til hotellet pga skyting. NK ringte ambassadesekretær B og ba ham kontakte gjestene som var invitert til utenriksministerens middag kl 19.00, og si at de ikke måtte komme til hotellet. Deretter dro NK og politisk direktør hjem til NK der de i løpet av kvelden hadde kontakt med blant annet administrativ ambassadesekretær og ambassadenes militærrådgiver som befant seg i ISAF-hovedkvarteret. Politisk direktør holdt kontakt med utenriksministeren gjennom hele kvelden. Ca kl 19.10 (15.40) sørget NK for å få på plass bommene som blokkerer innpasseringen til ambassaden, og ba kommandanten øke beredskapsnivået.

I samme øyeblikk som NK og politisk direktør forlot hotellet, kom lederen for Kirkens Nødhjelp i Afghanistan, og lederen for Styrkebrønnen¹ til Serena. Begge var invitert til utenriksministerens middag. De løp i dekning straks skytingen begynte.

Ambassaderåden hadde søkt dekning under et skrivebord i et lite avlukke i hotellets businessenter. Ca kl 18.22 (14.52) mottok hun en telefonoppringning fra Bjørn Svenungsen som sa at han var skutt og trengte hjelp. Hun ba ham holde linjen til situasjonen roet seg. Like etter kl 18.30 (15.00) fant hun ham like ved hotellets kaffebar, hardt skadet og med store smerter. Svenungsen fikk ganske umiddelbart hjelp av en av hotellets gjester med god kjennskap til førstehjelp ved større skader. Snart kom også andre til og bistod. Ambassaderåden forble ved Svenungsens side helt til han ankom det tsjekkiske feltsykehuset på KAIA.

Ambassadens militærrådgiver var på vei til KAIA da han ca. kl 18.15 (14.45) ble varslet av NK om en eksplosjon. Han dro deretter til ISAFs hovedkvarter, som ligger mellom KAIA og hotellet, og fikk der bekreftet et angrep på hotell Serena. Militærrådgiveren etablerte seg der sammen med blant annet den norske kontingentsjefen i ISAF. Norske militære enheter på KAIA ble kort tid etter angrepet informert av PST, der de ble anmodet om å bringe SISUen til en posisjon i nærheten av hotellet.

Omtrent kl 18.25 (14.55) ledet utenriksministerens livvakter en kontrollert evakuering fra møterommet til hotellets personalkantine. Kantinen, som lig-

1. JDs beredskapsgruppe for internasjonal sivil krisehåndtering på justisområdet

ger i underetasjen midt i hotellet, var på forhånd utpekt til tilfluktsrom.

Delegasjonen ankom tilfluktsrommet ca kl 18.40 (15.10). Straks etter fikk ambassadesekretær A, som var sammen med utenriksministeren, telefon fra ambassaderåden som informerte om at Svenungsen var hardt skadet og trengte legehjelp. Ambassadesekretær A informerte umiddelbart en av livvaktene, som ga beskjed om at han allerede hadde ringt norsk militært personell på KAIA. Livvakten ringte på nytt ca. kl 18.45 (15.15) sin kontaktperson på KAIA og varslet om akutt behov for legehjelp og transport til sykehus. Ambassadesekretær A ringte på sin side lederen for det norskstøttede ambulansprosjektet i Kabul (Røde Kors). Ambulansprosjektlederen sa at ambulansen var framme ved hotellet, men at ambulanspersonellet ikke slapp gjennom sikkerhetskontrollen. Ambassaderåden og ambassadesekretær A fortsatte å ha telefonkontakt om Svenungsens situasjon, som ambassaderåden mente var ytterst kritisk.

Kommunikasjonssjefen sendte to sms'er etter hverandre til Svenungsen og journalistene for å finne ut om de var i sikkerhet. Etter den andre meldingen ca kl 18.45 (15.15), ringte TV2s journalist på hotellet tilbake. Kommunikasjonssjefen oppfattet journalisten dithen at Svenungsen var meget hardt skadet, og at også Carsten Thomassen var hardt skadet. Videre oppfattet hun at alle journalistene var sammen med Thomassen, og at TV2s journalist ville fortsette å være kontaktpunkt. Hun fikk like etter en sms fra ABCs journalist på hotellet som bekreftet at Thomassen var skadet. Kommunikasjonssjefen gjorde dette kjent for utenriksministeren, ambassadøren og andre som stod rundt.

Delegasjonen i kjelleren forventet på dette tidspunktet at de ankomne ambulansene utgjorde en reell medisinsk evakueringsmulighet for de to sårede, og at begge to var lokalisert og at de fikk akutt førstehjelp. De to sårede befant seg på ulike steder i lobbyområdet.

Da utenriksministeren noe før kl 19.00 (15.30) ble kjent med at ambulansen ikke ble sluppet inn for å hente de sårede, ba han en av livvaktene eskortere ambassade-sekretær A opp til første etasje for å bidra til at de ble evakuert. Ambassadøren, en av hotellets ansatte og en tysk politimann ble også med. Gruppen ble imidlertid stanset av afghanske sikkerhetsvakter innerst i lobbyområdet. Situasjonen var kaotisk og farlig. De så at en afghaner var pågrepet, men de afghanske sikkerhetsstyrkene sa at det fortsatt kunne være flere angripere inne på hotellet. Gruppen fikk derfor ordre om å gå tilbake til evakueringsrommet.

Rundt kl 19.00 (15.30) hadde ambassaderåden og hennes medhjelpere fraktet Svenungsen ut til hotellets forgård for raskest mulig evakuering. De oppfattet imidlertid at situasjonen her ble stadig mer kaotisk

og de la derfor Svenungsen inn i en lokal ambulanse for å beskytte ham. Mens de ventet, diskuterte ambassaderåden med delegasjonen i underetasjen om de skulle sende ham med den afghanske ambulansen til et lokalt sykehus eller vente på SISUen som hun hadde fått opplyst var på vei. De var usikre på om den afghanske ambulansen ville slippe inn på KAIA. Det var enighet om å vente på SISUen, blant annet fordi den hadde lege om bord. Etter hvert ble det opprettet direkte kontakt mellom ambassaderåden og den norske legen i SISUen.

Mens ambassadøren ble eskortert tilbake til personalkantinen for å informere utenriksministeren, gjorde ambassadesekretær A og livvakten et nytt forsøk på å nå fram til Svenungsen, men igjen ble de stanset. De ble stående på kjøkkenet for å se situasjonen an. Mens de stod der fikk ambassadesekretær A kontakt med TV2s journalist som fortalte ham at også Thomassen var hardt skadet. Ambassadesekretær A informerte om at det var planlagt evakuering. Han orienterte delegasjonen og livvaktlederen løpende.

SISUen ankom utenfor hotellet kl 19.11 (15.41). Personellet tok seg gjennom sideporten og inn i forgården. Den norske legen begynte å stabilisere Svenungsen som befant seg på en bære i en lokal ambulanse. Han ble deretter flyttet over i SISUen.

Livvaktlederen informerte lederen for evakueringslaget om at også Carsten Thomassen var alvorlig skadet og hadde behov for evakuering. På dette tidspunkt var det uklart for ambassadesekretær A og livvaktlederen nøyaktig hvor Thomassen befant seg. Ambassadesekretær A ba imidlertid ambassaderåden avklare hvorvidt det var plass til Thomassen i SISUen. Hun fikk beskjed fra evakueringslaget om at det ikke var plass til mer enn én pasient om gangen. Omtrent samtidig var ambassadesekretær A igjen i kontakt med TV2s journalist som bistod Thomassen, og ga beskjed om at SISUen ville returnere til hotellet så snart som mulig. Ambassadesekretær A oppfattet TV2s journalist dithen at Thomassens situasjon var kritisk, men at den var under kontroll og at han fikk førstehjelp av amerikansk sanitetspersonell som vurderte evakuering til den amerikanske militære basen på Bagram.

Da tilstanden til Svenungsen ble vurdert som kritisk, valgte evakueringslederen å returnere til sykehuset så fort som mulig. SISUen med Svenungsen forlot Serena hotell kl 19.31 (16.01) og ankom sykehuset på KAIA ni minutter senere.

SISUen returnerte som avtalt umiddelbart etter å ha levert Svenungsen på sykehuset. Den kom tilbake til hotellet kl 19.51 (16.21). Transporten forlot hotellet igjen med Thomassen og VG-fotografen ca. kl 20.00 (16.30) og ankom feltsykehuset på KAIA kl 20.08 (16.38). Underveis – ca kl 20.05 (16.35) – kon-

staterte den norske legen at Thomassens tilstand var meget kritisk.

Sikkerhetssituasjonen på hotellet var fortsatt uavklart og farlig. Amerikanske styrker overtok etter hvert kontrollen fra de afghanske sikkerhetsstyrkene, men ingen fikk bevege seg fritt. Også i tilfluktsrommet var situasjonen under terrorangrepet også uavklart og spent. Bevæpnet militært personell kom ved flere anledninger løpende inn i rommet og agerte truende overfor medlemmer av delegasjonen. I den spente situasjonen var det ikke åpenbart for delegasjonen at det ikke befant seg terrorister blant de bevæpnede. Ca. kl 21.00 (17.30), ble de norske journalistene evakuert til tilfluktsrommet i underetasjen av en av de norske livvaktene.

Først ca kl 21.30 (18.00) ble hotellet erklært sikret og evakueringen ut av hotellet kunne begynne.

Afghansk protokolltjeneste ønsket å få brakt utenriksministeren i sikkerhet i presidentpalasset og henvendte seg gjentatte ganger til ambassadøren om dette. President Karzai ringte ca. kl 20.20 (16.50) selv til utenriksministeren med tilbud om å innlosjere både ham og delegasjonen. Utenriksministeren takket nei til dette tilbudet med henvisning til at han ønsket å være i nærheten av de sårede på KAIA. Utenriksministeren ba de afghanske myndighetsrepresentantene om å evakuere Sima Samar. Dette ble gjort.

PÅ AMBASSADEN

På ambassaden prøvde den administrative ambassadesekretæren å få kontakt med de ambassadeansatte på hotellet. Hun fikk ved et par anledninger forbindelse med ambassadesekretær A og ambassadøren. Ca kl 20.00 (16.30) fikk den administrative ambassadesekretæren opplyst at Svenungsen var livstruende skadet, samt at Thomassen var skadet, men stabil, ved bevissthet og under behandling av amerikansk helsepersonell. Dette ble videreformidlet til UD. UD henvendte seg til den administrative ambassadesekretæren gjentatte ganger med anmodning om mer informasjon, men hun hadde problemer med å få kontakt med hotellet og hadde følgelig begrenset informasjon å videreformidle. Den administrative ambassadesekretæren hadde også kontakt med militærrådgiveren, NK og andre nordmenn utenfor hotellet, for å få et oppdatert bilde av situasjonen. Den informasjonen hun mottok, formidlet hun til UD.

I UTENRIKSDEPARTEMENTET

I Oslo fikk utenriksråden beskjed om angrepet ca. ti minutter etter at det hadde funnet sted. Han besluttet å innkalle UDs krisestab, som består av UD-personell som står i beredskap med operativt ansvar for UDs krisehåndtering, og satte seg umiddelbart ned

med statssekretær Johansen og embetsmenn i departementets ledergruppe for å drøfte situasjonen. UDs krisevarslingssystem ble iverksatt, og de første av krisestabens medlemmer møttes kort tid senere. Krisestaben hadde sitt første møte kl 15.45 (19.15 i Kabul). Liaisoner fra FD, Politidirektoratet, PST og Helse- og sosialdirektoratet ble innkalt. Også SMK sendte en liaison til krisestaben. Parallelt med dette etablerte departementets ledelse kontakt med afghanske myndigheter.

Krisestaben startet umiddelbart med å innhente mest mulig informasjon som grunnlag for videre håndtering av situasjonen. Et sentralt spørsmål var hvorvidt angrepet var rettet mot utenriksministeren eller mot Norge, og om det var et enkeltstående angrep eller om det var del av en større koordinert aksjon som kunne sette flere nordmenn i fare. En annen viktig oppgave var å skaffe oversikt over hvor delegasjonsmedlemmene, journalistene og de ambassadeansatte befant seg, for å kunne varsle deres pårørende. Krisestaben forsøkte også å bringe på det rene om det kunne være flere nordmenn på hotellet enn det som til nå var rapportert, og tok i den forbindelse kontakt med frivillige organisasjoner, det norske politiprojektet i Kabul samt de utsendte fra Styrkebrønnen.

Basert på krisestabens foreløpig situasjonsanalyse besluttet ledergruppen å tilrå at besøket skulle avbrytes og at delegasjonen skulle transporteres ut av Afghanistan så raskt som mulig.

Så snart det ble klart at det var flere sårede ble det iverksatt tiltak for å kartlegge og sikre medisinsk evakuering ut av Kabul. Den direkte kontakten med Forsvaret i Kabul ble ivaretatt av FDs liaison i krisestaben. Det ble utarbeidet alternativer for raskest mulig uttransportering av samtlige delegasjonsmedlemmer fra Kabul. I tråd med beredskapsplanen inn gikk medarbeidere fra UDs kommunikasjonsenhet i krisestaben hvor de håndterte pressearbeidet.

UDs personalmedarbeidere tok umiddelbart kontakt med pårørende. Lederen og nestlederen i departementets administrative avdeling (KR-avdelingen) fikk ansvaret for kontakten med de pårørende til henholdsvis Svenungsen og Thomassen. De pårørende ble første gang kontaktet ca kl 15.35 (19.05 i Kabul). UDs publikumstelefon ble åpnet kl 16.54 (20.24 i Kabul) for å svare på spørsmål som ikke var fra direkte pårørende til delegasjonsmedlemmene, journalistene og de ambassadeansatte.

Krisestaben arbeidet kontinuerlig med å få pålitelig informasjon om de sårede. De hadde ingen medisinske vurderinger å forholde seg til, kun opplysninger fra henholdsvis ambassaderåden, delegasjonen på hotell Serena og journalistene rundt Thomassen. Først noe før kl 17.30 (21.00 i Kabul) mottok krisestaben i UD via FDs liaison informasjon fra det nor-

ske støtteelementet på KAIA om at både Svenungsen og Thomassen var under behandling på sykehuset og at tilstanden var kritisk for begge. Dette ble formidlet til de pårørende per telefon av lederen og nestlederen i KR-avdelingen.

EVAKUERING FRA HOTELL SERENA

I Kabul ble utenriksministeren og hans følge evakuert fra hotellet av norske og amerikanske styrker ca. kl 22.40 (19.10) og ankom KAIA kl 23.00 (19.30). Av sikkerhetsgrunner var de blant de siste som ble evakuert. De fikk straks etter ankomst til KAIA vite at Carsten Thomassen døde kl 22.32 (19.02).

INFORMASJON TIL MEDIA

Terrorangrepet førte umiddelbart til stor medie-pågang. I UD ble det utarbeidet et pressebudskap som var koordinert og klarert mellom kommunikasjonsenheten i UD og kommunikasjonssjefen. Budskapet gikk ut på at utenriksministeren var i sikkerhet, at UD ikke kommenterte spørsmål om sårede nordmenn og at det ble arbeidet med å innhente mer informasjon. Før dette budskapet var ferdig formulert og godkjent, ga pressevakten et intervju til TV2 Nyhetskanalen om at det var gått av en bombe og at delegasjonen var i sikkerhet i kjelleren. Opplysningene viste seg å være mangelfulle og ble korrigert kort tid etter.

Ca kl 16.40 (20.10 i Kabul) ble pressebudskapet oppdatert på bakgrunn av informasjon fra krisestaben. UD bekreftet at en journalist og en UD-ansatt var skadet, at de var brakt til sykehus og at UD hadde åpnet et eget telefonnummer for pårørende.

Basert på informasjon fra delegasjonen på hotell Serena klarerte krisestaben et pressepunkt om at Thomassen var lettere skadet enn Svenungsen. Denne informasjonen ble også benyttet av de som hadde kontakt med de pårørende, som dermed fikk et for positivt inntrykk. Kommunikasjonssjefen hadde også en samtale med lederen av Samfunnsavdelingen i Dagbladet der dette inntrykket ble formidlet. Den samme mangelfulle informasjon ble også brukt av pressevakten overfor enkelte medier som dermed fikk inntrykk av at Thomassen var lettere skadet enn Svenungsen.

Først noe før kl 17.30 (21.00 i Kabul) fikk krisestaben i UD via FDs liaison beskjed om at situasjonen var kritisk for både Svenungsen og Thomassen. Kommunikasjonssjefen ble imidlertid ikke umiddelbart oppdatert om dette. Dermed samsvarte ikke informasjonen som ble gitt direkte til de pårørende og til media.

I Kabul ga utenriksministeren intervjuer til hovedsendingene i NRK Dagsnytt, Dagsrevyen og TV2 kl 18.30 (22.00 i Kabul). Kommunikasjons-

sjefen ga ikke intervjuer til norske medier etter dette. Kommunikasjonssjefen hadde likevel en ny samtale med lederen for Samfunnsavdelingen i Dagbladet da delegasjonen var i SISUen på vei til KAIA ca kl 19.20 (22.50 i Kabul). Ettersom hun ikke hadde oppdatert informasjon, ble det også i denne samtalen gitt et feilaktig inntrykk av situasjonen for Carsten Thomassen.

Etter å ha forsikret seg om at familien var orientert, og etter at Dagbladet i samråd med nestleder i kommunikasjonsenheten hadde publisert nyheten om Carsten Thomassens bortgang, publiserte UD en melding om dette kl 21.47 (01.17, 15. januar i Kabul) med utenriksministerens reaksjoner.

4. Hjemtransport

Utenriksministeren besluttet å avbryte besøket i Kabul, i samsvar med tilrådingen fra departementets ledelse, men gjennomførte de planlagte politiske samtaler den 15. januar i henhold til programmet.

Plan for hjemtransport og mottak av utenriksministeren og hans følge ble utarbeidet så snart det var besluttet å avbryte besøket i Afghanistan. Det samme gjaldt hjemtransport av Carsten Thomassens bære. Forberedelser til medisinsk evakuering av Bjørn Svenungsen ble også igangsatt, basert på norske myndigheters avtale med Global Medical Support.

En medarbeider fra UD returnerte med Forsvarets faste flytransport tirsdag den 15. januar med ankomst Gardermoen militære flyplass kl 18.00. Utenriksministeren og deler av hans følge, samt de fleste av journalistene ankom med charterfly samme sted kl 21.00. Alle ble møtt av representanter fra UD samt psykologer fra Forsvarets sanitet/UD. Både berørte og deres pårørende fikk tilbud om (og aksepterte) samtale med psykolog.

To journalister fra Dagbladet dro til Kabul med Forsvarets faste flytransport samme kveld for å følge baren til Carsten Thomassen hjem. På grunn av dårlig vær ble dette flyet stående fast i Istanbul og ankom Kabul ett døgn forsinket. Etter en minnestund på Kabul flyplass ble baren fløyet hjem til Norge med ankomst 17. januar om kvelden. På Gardermoen militære flyplass var det lagt opp til en enkel minnestund med den nærmeste familie, kolleger og venner fra media samt offisielle representanter, blant dem utenriksministeren.

Evakueringen av Bjørn Svenungsen fant også sted torsdag 17. januar. Kommunikasjonssjefen fulgte med i flyet sammen med medisinsk personale. Svenungsen ble umiddelbart etter ankomst kjørt med ambulanse til Ullevål sykehus.

Samtlige ambassadeansatte i Kabul deltok den 19. januar i en telefonkonferanse med Personalseksjonen i UD og alle fikk tilbud om hjemreise med samtale med psykolog. Det ble laget en omfattende

oppfølgingsplan med hensyn til utreise og samtaler med psykolog i Oslo.

5. Sikkerhet og kriseberedskap

Ved besøk til andre land ligger det overordnede ansvaret for sikkerheten til både utenriksministeren, hans delegasjon og de medfølgende journalister hos myndighetene i det landet der besøket finner sted. Ansvaret til PSTs livvaktjeneste er begrenset til beskyttelse av myndighetspersoner, i dette tilfellet til utenriksministeren.

Ved besøk til andre land vil UD formidle samme råd og praktiske veiledning om sikkerhet både til deltakerne i den offisielle delegasjonen og eventuelle medfølgende representanter fra for eksempel media og frivillige organisasjoner.

Selv om det overordnede ansvaret for sikkerheten ligger hos afghanske myndigheter, er ambassaden i Kabul i henhold til UD's krisehåndterings- og beredskapsplaner tillagt et ansvar for å bistå sivile nordmenn i krisesituasjoner. Ambassadøren har det overordnede ansvaret for krisehåndteringen på krisestedet, herunder ansvaret for å lede arbeidet når en krise oppstår og for at de lokale krise- og evakueringsplaner til enhver tid er oppdatert. Ambassaden i Kabul har utarbeidet et omfattende planverk, herunder en risiko- og sårbarhetsanalyse, en krise- og evakueringsplan og en sikkerhetshåndbok. Flere av ambassadens medarbeidere har nylig vært på sikkerhetskurs i Oslo for å stå best mulig rustet til å håndtere ulike krisesituasjoner. I lys av den spesielle situasjonen i Afghanistan, baserer ambassaden seg på støtte fra Forsvaret og bruk av militærpsykiatri på KAIA blant annet til medisinsk evakuering.

Ansvaret for den overordnede organiseringen av utenriktjenestens beredskapsarbeid og for å bistå den enkelte ambassade i konkrete situasjoner ligger i UD. UD's kriseorganisasjon har de senere årene gjennomgått en betydelig utvikling både når det gjelder planverk, organisering og personell. Kriseorganisasjonen er først og fremst rettet inn mot situasjoner der et større antall nordmenn rammes av en krise i utlandet, og dreier seg særlig om praktisk bistand til evakuering samt informasjonsformidling.

6. Vurdering

- Gjennomgangen viser at retningslinjer og prosedyrer, ut fra eksisterende planer og lovverk, i hovedsak er fulgt. Det er vår vurdering at de mangler som er avdekket ikke har hatt vesentlig innvirkning for hendelsesforløpet.
- Videre viser gjennomgangen at det er behov for å se nærmere på hvordan et samlet sikkerhetsopplegg bedre kan tilpasses alle deltakere i en delegasjon, samt medfølgende presse. Hendelsene i Kabul har synliggjort at det er nødvendig tydeli-

gere å fastlegge og avgrense ansvarsforhold og behov med hensyn til medfølgende presse. En slik gjennomgang bør gjøres i dialog med pressens egne organer ettersom pressens ansvar for egen sikkerhet og myndighetenes ansvar i forbindelse med delegasjonsreiser berører prinsipielle spørsmål for pressen selv. Disse spørsmålene vil bli behandlet i den arbeidsgruppen som er besluttet nedsatt og som vil bli ledet av JD.

- Gjennomgangen viser også at det er behov for ytterligere å stramme inn samarbeidsrutinene mellom de etater som står ansvarlig for planlegging og sikkerhet i forbindelse med reiser til utsatte områder, samt å tilpasse UD's kriseorganisasjon i lys av de erfaringer UD, Forsvaret og justismyndighetene har høstet etter terrorangrepet i Kabul.

PLANLEGGINGEN

Sikkerhetsopplegget for besøket ble fastsatt i tråd med gjeldende rutiner og prosedyrer. Dette innebar at UD ba PST om å vurdere sikkerheten knyttet til besøket. PST baserte sin vurdering på innspill fra Etterretningstjenesten, som i flere år har vurdert sikkerhets-situasjonen i Kabul som meget alvorlig. Ut fra denne vurderingen anbefalte PST et sikkerhetsopplegg for utenriksministerens besøk som de anså som tilfredsstillende, og som ble fulgt.

Gjennomgangen viser at verken utenriksministeren eller UD på noe tidspunkt under planleggingen eller gjennomføringen av besøket ga uttrykk for ønsker om reduserte sikkerhetstiltak.

Valg av hotell Serena ble gjort i forståelse med PST. Hotellet ble vurdert som det sikreste overnattingsstedet i Kabul foruten ISAF-leiren. Hendelsen viste at hotellets omfattende sikkerhetsopplegg likevel sviktet, noe som gjorde det mulig for væpnede inntrengere å komme inn på hotellet.

PST sendte alle departementer i februar 2007 et generelt råd om å utvise forsiktighet med offentliggjøring av statsrådenes reiseprogram. Detaljert reiseprogram for utenriksministeren er etter dette ikke lagt ut til offentligheten. Dette skjedde heller ikke i forbindelse med reisen til Afghanistan. Avgrenset informasjon om tentative besøksdatoer, praktiske opplysninger til journalister og mulige reiseruter for dem, samt tilbud om bistand til hotellbestillinger og tilbud om transport upansret kjøretøy, ble lagt ut på UD's hjemmeside 20. desember 2007.

På uformelt grunnlag spurte en medarbeider i UD PSTs liaison i departementet om råd for publisering av reisefravær for politisk ledelse for første halvår 2008 på UD's intranett. PST-liaisonen ga noen dager senere muntlig beskjed til samme medarbeider om at PST ikke ville tilrå å legge ut reiseplanene for poli-

tisk ledelse på intranettet, men at dette var opp til UD selv å vurdere.

UD valgte på dette grunnlaget ikke å fravike etablert praksis basert på PSTs generelle råd av februar 2007. Det er i etterkant konstatert at denne uformelle informasjonsutvekslingen er tillagt forskjellig tolkning i PST og UD. Dette understreker i seg selv et behov for å etablere tydeligere rutiner for den løpende informasjonsutvekslingen mellom UD og PST.

Utenriksministeren har også allerede besluttet at fra nå av vil ingen forhåndsinformasjon om konkrete forhold knyttet til besøk i konfliktområder bli offentliggjort, med mindre UD og vedkommende sikkerhetsmyndighet kommer til at det ikke innebærer noen endring av risikobildet om informasjonen offentliggjøres.

Gjennomgangen har vist at det i hele planleggingsfasen var et godt samarbeid mellom UD og de instanser i politiet og Forsvaret som deltok i forberedelsene og gjennomføringen av besøket.

Det er gjennom mediene framkommet uttalelser om ulike vurderinger mellom UD og FD når det gjelder planlegging og gjennomføring av sikkerhetsopplegget ved besøket. Det er i gjennomgangen ikke avdekket opplysninger som skulle tilsi noen slik uenighet mellom ansvarlige i berørte etater. Etablerte prosedyrer har vært fulgt og det har vært åpne kanaler mellom de berørte. FDs ønske om å delta i delegasjonen ble etterkommet på de deler av programmet som omfattet Norges deltakelse i ISAF. Samtidig er det grunn til å påpeke at slik deltakelse ikke berørte sikkerheten ved besøket.

Det har også vært reist spørsmål ved hvorfor den pansrede bilen med medisinsk personell ble sendt tilbake til flyplassen etter at kortesjen ankom hotellet. Gjennomgangen har vist at dette var i tråd med planen og i henhold til sikkerhetsvurderingen fra PST, som mente at det ikke var behov for den etter ankomst til hotellet.

KRISEHÅNTERINGEN PÅ STEDET

Ambassaden er tillagt ansvaret for å bistå sivile nordmenn i Afghanistan i krisesituasjoner. Ambassadøren er tillagt det overordnede ansvaret for krisehåndteringen på stedet, herunder ansvaret for å lede arbeidet når en krise oppstår.

Ambassadøren og en annen av ambassadens medarbeidere befant seg på hotell Serena sammen med utenriksministeren både under og i timene etter angrepet. Krisen ble derfor i all hovedsak håndtert derfra og sentrale beslutninger tatt der. Situasjonen var meget krevende, men telefonkontakt gjorde det mulig å viderebringe en rekke beskjeder og instruksjoner. Ambassaden og PST varslet tidlig Røde Kors og Forsvaret om behovet for akutt legehjelp. Fra tilfluktsrommet i hotellet ble det også holdt kontakt med de som bistod

de to sårede i resepsjonsområdet, og med norske styrker og sanitetspersonell på flyplassen. Det ble også holdt kontakt med UDs krisestab. Det ble gjort to forsøk på å komme opp i resepsjonsområdet for å bistå med evakueringen av de sårede, men dette ble forhindret av afghanske sikkerhetsstyrker.

Situasjonen på hotellet var i lang tid etter angrepet uavklart og farlig som følge av at man antok at det fortsatt befant seg en eller flere terrorister inne i bygningen. I denne uavklarte situasjonen fikk ikke de tilkalte sivile hjelpearbeiderne fra Røde Kors anledning til å gjennomføre evakuering av de sårede.

Gjennomgangen viser at den medfølgende norske pressedelegasjonen gjorde en stor innsats for å hjelpe Carsten Thomassen. De gjorde også en stor innsats i å informere om den dramatiske situasjonen i resepsjonsområdet. Denne informasjonen gjorde det klart at det var behov for evakuering av Thomassen. Dette ble av ambassadens personell videreført til det norske evakueringslaget. Avgjørelsen om evakuering av Svenungsen ble tatt på medisinsk grunnlag av ansvarlig lege. Da tilstanden hans ble vurdert til kritisk, valgte lederen av evakueringslaget å returnere til flyplassen. Gjennomgangen viser likeledes at ambassaden ba om at SISUen måtte returnere umiddelbart for evakuering av Thomassen.

HÅNTERINGEN I UD

Ansvaret for den overordnede organiseringen av utenriktjenestens beredskapsarbeid og for å bistå den enkelte ambassade i konkrete situasjoner ligger i UD. Gjennomgangen viser at krisehåndteringsapparatet i UD ble iverksatt i samsvar med etablerte retningslinjer og fungerte i hovedsak etter planverket. Departementets ledelse og krisestab trådte sammen kort tid etter angrepet på hotellet. Dette ble ansett nødvendig for å bringe klarhet i situasjonen, bistå de rammede nordmennene på hotellet, etablere nødvendig kommunikasjon mellom krisestab, utenriksministerens delegasjon og ambassaden i Kabul og håndtere den store pågangen av norske og internasjonale media. Det var også viktig å holde kontakt med de pårørende.

Det var behov for rask, løpende og nøyaktig informasjon om situasjonen. Kommunikasjonsbehovet ble koordinert og ivaretatt både i Kabul og i Oslo. Mediehåndteringen foregikk i hovedsak i tråd med planverket.

Samtidig understreker gjennomgangen at det er behov for presis informasjon i krisesituasjoner, og at ikke pågangen fra media skyver dette hensynet til side. Det er likeledes behov for en presisering av ansvarsforhold og funksjoner mellom dem som er direkte berørt av krisen, og staben i Oslo. Dette er særlig viktig når UDs medarbeidere og ambassaden er direkte berørt.

MEDIADELTAKESEN UNDER BESØKET

Gjennomgangen har vist at det praktiske opplegget for deltakelse under besøket ble gjort kjent for pressen før avreise. Dette gjaldt også transporten til hotellet i en upansret minibuss. Denne inngikk i den offisielle kortesen som afghanske myndigheter organiserte som ansvarlige for sikkerheten.

Videre har gjennomgangen vist at UD tilbød pressen sikkerhetsutstyr for transportetappene. Pressedelegasjonen fikk også en sikkerhetsorientering av generell karakter. Gjennomgangen har videre vist at journalistene i likhet med den øvrige delegasjonen ble frarådet å bevege seg ut av hotellet til fots.

Det har i media fremkommet ulike vurderinger av hvilket ansvar UD bør ha for ledsagende journalister i denne type delegasjoner. Dette forhold samt den brede pressedeltakelsen under besøket til Kabul, viser etter departementets syn behovet for en grundig vurdering av de rutiner og retningslinjer som legger rammene for deltakelse i offisielle delegasjonsbesøk til konfliktområder, herunder opplysninger om høyt graderte trussel- og sikkerhetsvurderinger. En slik gjennomgang bør gjøres i dialog med pressens egne organer. Disse spørsmålene vil bli behandlet i den arbeidsgruppen som er besluttet nedsatt og som vil bli ledet av JD.

INFORMASJONSARBEIDET

Mediehåndteringen foregikk i hovedsak i tråd med krisekommunikasjonsplanen. Det er imidlertid avdekket avvik. UD ga på et svært tidlig tidspunkt, om lag kl 15.20 et intervju til TV2 Nyhetskanalen hvor det ble sagt at delegasjonen var i sikkerhet og befant seg i kjelleren, basert på pressevaktens forståelse av en telefon fra kommunikasjonssjefen. Noe senere formidlet UD at Thomassen var lettere skadet enn Svenungsen. Det er ikke i samsvar med UD's retningslinjer å gi uttalelser om medisinske tilstander. Slike uttalelser burde derfor ikke vært gitt.

Som det framgår av redegjørelsen for hendelsene var kommunikasjonssjefen i et tidsrom ikke oppdatert på samme måte som departementets stab om omfanget av personskadene, særlig ikke om Carsten Thomassens svært kritiske tilstand. Derfor samsvarte på et tidspunkt ikke informasjonen som ble gitt til media med informasjonen som ble gitt til de pårørende av andre representanter for departementet. Dette skal ikke forekomme og er et brudd på retningslinjene. Utenriksministeren har beklaget forholdet, både overfor Carstens Thomassens etterlatte og overfor offentligheten.

Det må understrekes at dette forholdet ikke påvirket arbeidet for å få Thomassen evakuert.

7. Tiltak

Angrepet på Hotell Serena og det tragiske utfallet av denne terroraksjonen har vist behovet for å iverk-

sette tiltak for å stå bedre rustet for å møte denne type situasjoner i fremtiden i Afghanistan og i andre konfliktområder. Følgende tiltak er igangsatt.

- Det er allerede iverksatt en fornyet vurdering av sikkerhetssituasjonen i Afghanistan for norsk, sivilt personell og andre sivilt utsendte.
- Det er besluttet å opprette en stilling som sivil sikkerhetsrådgiver ved ambassaden i Kabul.
- Det er besluttet å styrke UD's oppsett for krisehåndtering ved blant annet opprettelse av en stilling som sikkerhetskoordinator i departementet. Stillingen vil bli brukt til å koordinere samarbeidet med politiet og militær etterretning for å sikre mest mulig sammenfallende vurderinger av sikkerhetsbehovet ved besøk og utestasjonering. Den vil også bli brukt til å holde nær kontakt med frivillige organisasjoner og andre som har nærvær i utsatte områder.
- UD ønsker også i fremtiden å tilrettelegge best mulig for deltakelse av presserepresentanter på reiser til ulike områder, også til utsatte områder. Dette bør gjøres i dialog med pressens egne organer ettersom pressens ansvar for egen sikkerhet og myndighetenes ansvar i forbindelse med delegasjonsreiser berører prinsipielle spørsmål for pressen selv. Disse spørsmålene vil bli behandlet i den arbeidsgruppen som er besluttet nedsatt og som vil bli ledet av JD.
- Departementets planverk for beredskap og krisehåndtering blir alltid vurdert etter større hendelser med sikte på å innarbeide nye erfaringer. Dette vil også bli gjort etter denne hendelsen.
- Erfaringene fra terrorangrepet i Kabul vil gå inn i UD's program for opplæring og kursing av egne ansatte i krisehåndtering. Det organiseres allerede kurs og øvelser for UD's ansatte både ute og hjemme. Det er likevel behov for å styrke opplæring og øving både av krisestab, utsendte i konfliktområder, deltakere på delegasjonsreiser, samt ansatte i departementet for øvrig. Dette gjelder også førstehjelpsopplæring.
- Som arbeidsgiver har norske media i likhet med UD et selvstendig ansvar for å vurdere sikkerheten for sitt personell i forbindelse med reiser til konfliktområder, også ved deltakelse i reiser med norske regjeringsrepresentanter. Terrorangrepet i Kabul har aktualisert behovet for en bred vurdering av sikkerhetssituasjonen for offentlig ansatte som tjenestegjør i eller besøker slike konfliktområder. UD's arbeidsgiveransvar tilsier at departementet grundig vurderer disse spørsmålene og iverksetter nødvendige tiltak for å styrke de ansattes sikkerhet og trygghet.

Vedlegg 2

Forsvarsdepartementets redegjørelse i forbindelse med anslaget mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008, datert 5. februar 2008

Redegjørelse i forbindelse med anslaget mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008

Redegjørelsen belyser Forsvarsdepartementets og Forsvarets involvering i forberedelser og gjennomføring av Utenriksministerens besøk til Afghanistan 14-17. januar 2008.

Forberedelser forut for besøket

ETTERRETNINGSTJENESTENS ROLLE:

Før utenriksministerens besøk sendte PST en anmodning til E-tjenesten om en trusselvurdering for Afghanistan og Islamabad (Pakistan). Henvendelsen ble besvart 4. januar 2008. E-tjenestens vurdering inngår i grunnlaget for PSTs utarbeidelse av anbefalte beskyttelsestiltak. Dette er vanlig prosedyre.

E-tjenesten får mange meldinger om trusler om angrep på mål i Kabul med høy tilstedeværelse av vestlige representasjoner og offisielle institusjoner. Påliteligheten av disse meldingene er svært varierende, og bare unntaksvis er truslene fulgt av faktiske anslag. De jevnlig truslene har likevel ført til at trusselnivået i Kabul i en lang periode har vært vurdert som høyt av E-tjenesten, noe som også har fremkommet av de trusselvurderingene som rutinemessig utarbeides.

Alle meldinger som kommer inn og som har relevans for en pågående reise oversendes PST med eventuelle kommentarer og vurderinger. Umiddelbart før delegasjonens ankomst fikk E-tjenesten tilgang til en melding som varslet et mulig angrep av en selvmordsbomber i området hotell Serena/innenriksdepartementet. Politieskorten (forpartiet) ble orientert av ambassaden om meldingen om morgenen 14. januar.

MILITÆRRÅDGIVERENS (MILRÅD) ROLLE:

I hovedsak består Milråds rolle i formidling av kommunikasjon mellom ambassaden, PST og Forsvaret. Dette innebærer blant annet:

- Kontakt med PST før ankomst Afghanistan.
- Ankomstmottak og innledende brief for PST og sjef nasjonalt støtteelement (NSE) på Kabul Internasjonale Flyplass (KAIA).
- Organisering og deltagelse ved PSTs rekognosering og møter med afghanske myndigheter, sikkerhetsansvarlig på hotellet og den norske etterretningsselle (NIC).

- Innmelding av PSTs støttebehov fra Forsvaret til sjef NSE.
- Brief om sikkerhet for besøket for de som var ankommet søndag 13. januar.

Oppgaver Milråd ikke har vært involvert i:

- Journalistenes del av besøket, inkludert transportplanlegging.
- Planleggingen av programmet for besøket annet enn logistisk støtte.
- Forbindelse med UD annet enn tilstedeværelse på telefonkonferanser.

Milråds første kontakt med PST i forbindelse med dette besøket var den 2. januar. Etter dette var det fortløpende kontakt og PSTs støttebehov fra Forsvaret ble formidlet videre til sjef NSE. Fredag den 11. januar ble det avholdt et møte hvor PST fikk generell informasjon ang situasjonen og programmet for besøket. Lørdag 12. januar ble brukt til rekognosering i Kabul samt møter med sikkerhetsansvarlig i afghansk UD, sikkerhetsansvarlig ved presidentens kontor og sikkerhetsansvarlig på hotell Serena. Søndag 13. januar ble brukt til møte med NIC ved ISAF HQ samt til å kjøre gjennom planlagt rute for tirsdag den 15. januar. Mandag 14. januar ble PST hentet på KAIA og kjørt til hotellet.

FORSVARETS ROLLE:

Samarbeidet mellom den norske ambassaden i Kabul og det norske styrkebidraget til ISAF er og har vært meget godt så lenge Norge har hatt styrker i Afghanistan. Båndene ble ytterligere forsterket da det ble opprettet en militær rådgiverstilling ved ambassaden i 2007. De norske styrkene har støttet ambassaden ved flere besøk med både personell og kjøretøy i forbindelse med transport og sikringsoppdrag. Tilsvarende har ambassaden støttet med tilrettelegging ved besøk til ambassaden samt lån av kjøretøy. PSTs støttebehov under dette besøket var en sikringsstyrke, inkludert sanitet, under transport og ressurser til støtte ved evakuering. Disse behovene ble drøftet mellom representanten fra PST, Milråd og NCC. På denne bakgrunn besluttet nasjonal kontingentsjef (NCC) å transportere en SISU fra Masar e-Sharif samt forsterke NSE på KAIA med personell. Dette kjøretøyet var ikke innredet som ambulanse, men har kapasitet til å frakte en bårpasient i tillegg til et antall sitteplasser.

I forbindelse med Utenriksminister Gahr Støres besøk er følgende forespørsler mottatt, og forberedelser gjort fra Forsvarets side (da besøket til Meymaneh ikke ble gjennomført, er forberedelser gjort der ikke tatt med i denne redegjørelsen):

- 17. desember 2007 ble NSE kontaktet uformelt første gang av ambassaden i Kabul. Forespørselen gjaldt da kun tilrettelegging av et dagsbesøk med overnatting til PRT Meymaneh, herunder bruk av Forsvarets innleide Fokker-50 til transport.
- 8. januar 2008 mottok NSE en ny forespørsel fra ambassaden i Kabul om ytterligere støtte under besøket i Kabul. Denne inkluderte.
 - lån av stridsvester og hjelmer
 - støtte til prøveskyting av våpen
 - støtte til rekognosering
 - mottak av personell som ankommer KAIA på ulike fly
 - sikringsbil med medisinsk kapasitet i forbindelse med diverse transport i Kabul.
- 9. januar 2008 fikk Militærpolitiet (MP) ved NCC melding fra stabssjefen om denne anmodningen om støtte. MP fikk i oppgave å planlegge og å lede Forsvarets støtte ved besøket. Ordre for oppdraget ble utarbeidet samme dag og ble underskrevet av NCC.
- 12. januar 2008 ble det gjennomført koordineringsmøte mellom MP, Milråd og forpatruljen til PST. Det ble her avtalt at Forsvaret skulle stille med sikringsbil under transport i Kabul. Sikringen skulle følge bak VIP-kortesjen og sikkerhetsstyrken som var satt opp i regi av afghanske myndigheter, og skulle fungere som støtte ved eventuelle anslag mot VIP-kjøretøyet. I tillegg skulle kjøretøyet oppholde seg i nærheten av de ulike stedene som skulle besøkes 15. januar når VIP var inne. Mulighet for umiddelbar støtte fra andre ISAF enheter ble diskutert, og PST og NCC/MP ble enige om i tillegg å ha et pansret personellkjøretøy (SISU) tilgjengelig ved NSE. Dette kjøretøyet ankom Kabul fra Mazar e-Sharif 14. januar sammen med ekstra personell.

- 18:15 Anslaget på Serena hotell starter.
- 18:30 Milråd var ved KAIA da han ble varslet om anslaget og han etablerte seg deretter ved NIC i ISAF hovedkvarteret sammen med den norske NCC. Her formidlet han informasjon mellom ambassaden, NSE og personell ved hotell Serena.
- 18:45 Operasjonsrommet i NSE blir informert om anslaget i form av melding fra PST personell om at det hadde eksplodert en bombe ved Serena hotell. En nordmann skal være skadet. MP melder tilbake at de skal komme så raskt som mulig.
- 18:59 SISU og hjelpekjøretøy med lege kjører mot Serena hotell.

- 13. januar 2008 gjennomførte MP rekognosering i Kabul sammen med PST og ambassaden i Kabul på de ulike stedene som skulle besøkes. Det ble ikke gjennomført rekognosering på Serena hotell eller presidentpalasset av Forsvaret, da personellet fra PST hadde gjennomført dette tidligere samme uke. Samme kveld ble det gjennomført en orientering for ambassaden, PST og MP om sikkerhetssituasjonen i Kabul av National Intelligence Cell (NIC) ved ISAF HQ. Orienteringen inneholdt i hovedsak siste perioders hendelser i byen samt trender. Kartreferanser på ulike stedene som skulle besøkes ble utvekslet med NIC.
- Forsvaret er utover dette ikke blitt anmodet om mer støtte i forbindelse med Utenriksministerens besøk.

ANGÅENDE DELTAGELSE FRA FD UNDER BESØKET

Den 9. januar ble det informert om at det ikke var planlagt med deltagelse fra FD under UMINs besøk ved de norske styrkene i Afghanistan og at dette skulle tas opp med UD. Etter kontakt med UD ble det avklart at FD skulle delta under besøket ved de norske styrkene.

Gjennomføring av besøket

Milråd ble sent på kvelden søndag den 13. informert om en spesifikk trusselmelding som nevnte to objekter hvorav det ene var hotell "Serena". Trusselmeldingen ble gitt til PST.

14. januar 2008 ble det første sikringsoppdraget gjennomført i forbindelse med transport fra KAIA til Serena hotell ca. klokken 15:00. 15 minutter etter ankomst på hotellet ble personellet kontaktet av PST. De avtalte oppmøte på hotellet neste dag og sikringspersonellet ble deretter dimittert av PST. Kjøretøyet returnerte til KAIA.

Hovedpunkter i hendelsesforløpet den 14. januar 2008 er som følger:

- 19:11 SISU og hjelpekjøretøy ankommer Serena hotell. Kjøretøyene kommer først etter flere minutter frem til selve hotellet etter å ha vært stoppet i en veisperring utenfor. En skadet nordmann ble lokalisert og overført til SISU. Informasjon fra PST om ytterligere en skadet nordmann ble tatt. Det var uklart om skadeomfanget på denne personen, og om han befant seg utenfor hotellet, innenfor hotellområdet eller på gaten utenfor hotellet. Da tilstanden til pasienten i SISUen ble vurdert til kritisk valgte lederen for evakueringslaget å returnere til KAIA. Dette ble meddelt PST personellet.
- 19:31 SISU med pasient 1 forlater Serena hotell.
- 19:40 Pasient 1 ankommer det tsjekkiske "Rolle 2" sykehuset på KAIA, og SISU returnerer til Serena hotell
- 19:51 SISU ankommer Serena hotell. Der fant man raskt den andre skadde nordmannen som ble behandlet av amerikansk personell (nasjonalitet ikke bekreftet). Han ble overført SISU.
- 20:00 SISU med pasient 2 forlater Serena hotell.
- 20:08 Pasient 2 ankommer det tsjekkiske "Rolle 2" sykehuset på KAIA.
- 20:46 SISU ankommer ISAF HQ for å stå i beredskap til eventuell evakuering
- 21:05 SISU ankommer Serena hotell og klargjør evakuering sammen med PST personell
- 22:40 VIP, delegasjonsmedlemmer og presse evakueres i SISU samt amerikanske kjøretøy til KAIA.
- 22:50 Forsvarets får melding om at journalist Carsten Thomassen er erklært død ved sykehuset. (Dødstidspunkt ikke verifisert da Forsvarsdepartementet ikke har tilgang til de medisinske papirene).
- 23:10 Alt personell ankommer NSE KAIA.

15. januar 2008 ledet MP eskorten av Utenriksministeren til presidentpalasset og videre til ISAF HQ etter ønske fra PST.

Annen støtte fra Forsvaret etter anslaget

I tillegg til den taktiske støtten som er beskrevet over, støttet NSE delegasjonen i etterkant av hendelsen med innkvartering og forpleining på KAIA frem til de kunne reise hjem. De organiserte også et minnerom med bilde og kondolanseprotokoll, varme klær og andre behov som dukket opp utover kvelden den 14. januar og de påfølgende dagene. Feltprest ble hentet fra Mazar e-Sharif for å bistå i arbeidet med båretransport hjem og minnehøytidigheter over den drepte.

Da Forsvarets Sanitet hadde flere leger og en psykiater tilstede på KAIA i forbindelse med rotasjon og besøk til Forsvarets enheter, stilte Forsvaret også med liaisonoffiserer til det tsjekkiske feltsykehuset og gjennomførte debrief for Forsvarets eget personell, PST og andre som hadde deltatt under hendelsen.

Som en følge av at Utenriksdepartementet besluttet å få delegasjonen og journalister hjem til Norge så raskt som mulig, stilte Forsvaret tilgjengelige plasser på Forsvarets logistikkflyginger tirsdag og onsdag. Kun et fåtall av disse plassene ble faktisk benyttet da Utenriksdepartementet valgte å hente inn det charrede flyet fra Air Alsie til hjemreisen. Samtidig tilbød Forsvaret å frakte båren med den omkomne hjem med logistikkflygingen onsdag. Dette takket Utenriksdepartementet ja til. I tilknytning til dette fikk to medarbeidere fra Dagbladet plass på den norske fly-

gingen til Kabul for å følge båren hjem til Norge. Denne flygingen ble senere forsinket til torsdag da været gjorde at flyet ikke kunne lande i Kabul onsdag.

Medisinsk evakuering av den skadde medarbeideren fra Utenriksdepartementet ble koordinert av FOHK gjennom stående avtale med Global Medical Support AS. Det var en stund usikkerhet om det var Utenriksdepartementet eller Forsvaret som skulle ha ansvaret for denne flygingen, men etter noe diskusjon ble dette overlatt Forsvaret og FOHK da de har erfaring med slik evakuering og allerede hadde sitt medisinske personell tilstede hos pasienten. Flygingen ble gjennomført 17. januar 2008, så raskt som mulig etter at pasienten var erklært transportdyktig.

Siden de fleste flygingene ble gjennomført med Forsvarets fly ble det igangsatt mottak ved Gardermoen militære flyplass. Dette ble gjort ut fra en hensiktsmessig vurdering og uten påtrykk fra Forsvaret. Gardermoen flystasjon stilte fasiliteter tilgjengelig for både mottak og debrief av personellet som returnerte fra Kabul. I tillegg ble det organisert rom der Utenriksministeren kunne holde pressekonferanse da han ankom Norge. I forbindelse med at båren til Carsten Thomassen kom hjem med Forsvarets logistikkflyging torsdag 17. januar ble det gjennomført en mottaksseremoni på Gardermoen. Dette ble gjort etter ønske fra Utenriksdepartementet og den dreptes familie. Forsvaret hadde ingen rolle i denne seremonien bortsett fra at man stilte fasiliteter og ressurser tilgjengelig for familie, Utenriksdepartementet og presse.

For å koordinere Forsvarets innsats stilte Forsvarsdepartementet en liaisonoffiser til Utenriksdepartementets krisestab fra hendelsen startet mandag 14. januar, til båren med den drepte og den medisinske evakueringen var fullført om kvelden torsdag 17. januar.

Hovedkonklusjonen i redegjørelsen

- De normale samarbeidsrutiner i forbindelse med planlegging og gjennomføring av slike besøk er fulgt opp på vanlig måte fra E-tjenesten og Milråd i Kabul.

- Det er i Forsvarsdepartementets redegjørelse ikke fremkommet noen uoverensstemmelser eller prosedyreavvik mellom Forsvarsdepartementet og andre instanser, verken i vurderingen, planleggingen eller gjennomføringen av aktuelle tiltak for dette besøket.
- Forsvaret har støttet i forbindelse med planlegging og gjennomføring til besøket gjennom koordinering med ambassaden i Kabul og personell fra PST. Støtte har vært gitt i henhold til Utenriksdepartementets og PSTs ønsker og forutsetninger.

Vedlegg 3

Terrorangrepet i Kabul – Justisdepartementets redegjørelse, datert 5. februar 2008

Terrorangrepet i Kabul 14.1.2008 - Utenriksministerens besøk - Justisdepartementets redegjørelse

Justisdepartementet har ikke vært direkte involvert i planleggingen av besøket. Dette har skjedd i direkte kontakt mellom Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) og Utenriksdepartementet og øvrige samarbeidspartnere.

Justisdepartementet er orientert ved at PST's trusselvurderinger ble sendt departementet.

Justisdepartementet har anmodet PST om en redegjørelse om deres rolle.

Justisdepartementet har ingen merknader til måten PST har gjennomført planlegging, gjennomføring og opptreden under angrepet. Departementets vurdering er at PST's arbeid er gjennomført i samsvarende med gjeldende regelverk og instruksjoner.

Justisdepartementet har mottatt følgende redegjørelse fra PST:

"Redegjørelse fra Politiets Sikkerhetstjeneste i forbindelse med terroraksjonen mot Kabul Serena hotel mandag 14. januar 2008

INNLEDNING

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) har gjennomgått saken som knytter seg til tjenestens arbeid før og under utenriksminister Gahr Støres og delegasjonens besøk til Kabul. Gjennomgangen er delt inn i fire faser; arbeidet med trusselvurderingen (fase I), planleggingen av livvaktoppdraget (fase II), gjennomføringen av livvaktoppdraget før terrorangrepet (fase III) og gjennomføringen av livvaktoppdraget under og etter angrepet (fase IV). Arbeidet med trusselvurderingen har til dels gått parallelt med planlegging av livvaktoppdraget.

FASE I: TRUSSELVURDERINGEN

PSTs ansvar for trusselvurderinger er fastsatt i politiloven § 17 c og er nærmere utdypet i PST-instruksjonen (fastsatt ved kgl. res. av 19. august 2005). I PST-instruksjonen § 6 heter det:

"Politiets sikkerhetstjeneste skal av eget tiltak, eller etter anmodning fra Justisdepartementet, utarbeide trusselvurderinger og gi råd om tiltak av betydning for norske interesser, virksomheter og enkeltpersoners sikkerhet. Tjenesten kan yte tilsvarende bistand til departementene, Politidirektoratet, politidistriktene og sjefene for politiets særorganer".

Når norske myndighetspersoner (medlemmer av Kongehuset, Stortinget, regjeringen og Høyesterett) reiser til utlandet vil det i hvert enkelt tilfelle bli vurdert om en trusselvurdering skal utarbeides for den konkrete reisen. Dette gjelder særlig myndighetspersoners reiser til konfliktområder. Disse trusselvurderingene utarbeider PST i samarbeid med Etterretningstjenesten (ETJ). På bakgrunn av det trusselbildet som beskrives og den vurderingen som blir gjort av dette blir det eventuelt anbefalt om reisen krever politioperative beskyttelsestiltak.

PST ble 14. desember 2007 informert av Utenriksdepartementet (UD) om at utenriksminister Jonas Gahr Støre planla et besøk til Afghanistan i tidsrommet 14. til 17. januar 2008. Det fremkom at besøket skulle gjennomføres i sivil regi med sikkerhetsstøtte fra PST. På bakgrunn av henvendelsen fra UD sendte PST en anmodning til ETJ om en trusselvurdering for utenriksministerens besøk.

14. desember mottok PST informasjon fra UD om at ambassaden i Kabul skulle bestille rom på Kabul Serena Hotel for delegasjonen. Kabul Serena Hotel er et hotell norske delegasjoner har benyttet

tidligere, og har blitt ansett som et av de tryggeste stedene man kan bo på i Kabul.

9. januar 2008 ferdigstilte PST trusselvurderingen for utenriksministerens reise til Afghanistan. PSTs trusselvurdering var basert på ETJs beskrivelse og vurdering av trusselbildet. ETJ vurderte trusselnivået i Kabul som høyt. På denne bakgrunn konkluderte PST med at utenriksminister Gahr Støre kunne være truet, og at angrep ikke kunne utelukkes. Det ble besluttet iverksatt nærsikring med norske livvakter for statsråden. I tillegg til nærsikring skulle livvaktene ha en liaisonfunksjon mot norske offisielle representasjoner og samordne sikkerhetstiltakene med lokale myndigheter og norsk personell fra Forsvaret som er deployert i Afghanistan. Livvaktene skulle også forestå sikkerhetsrådgivning overfor utenriksministeren og delegasjonen. Når det gjelder statsråders reiseprogram har PST overfor departementene presisert viktigheten av å vurdere hvilken informasjon som ikke bør offentliggjøres. PST's UD-liason ble 21. desember 2007 kontaktet av utenriksministerens sekretariat med spørsmål om utenriksministerens reiseprogram til Afghanistan kunne legges ut på departementets intranett. PST frarådet dette av sikkerhetsmessige årsaker. Dette ble meddelt utenriksministerens sekretariat av PST's liason i UD.

FASE II: PLANLEGGING AV LIVVAKTOPPDRAGET

PST har ansvaret for utførelse av livvaktjenesten for statsledelsen i henhold til PST-instruksen § 9 annet ledd (med unntak for medlemmer av Kongehuset som ivaretas av Den kongelige politieskorte ved Oslo politidistrikt) samt særlig utsatte representanter for tilsvarende myndigheter, herunder ambassadører.

Livvaktjeneste i utlandet innebærer planlegging av det konkrete sikkerhetsopplegg med besøkslandets myndigheter, ofte i samarbeid med vår egen ambassade. Det er myndighetene i landet som norske myndighetspersoner besøker som har ansvaret for sikkerheten, og dette gjelder også besøk til Afghanistan. Dersom Norge har deployert norske styrker i landet som besøkes (som i Afghanistan), vil de også kunne bli trukket med i sikkerhetsopplegget. Under livvaktoppdraget er den norske livvaktlederen liaison til besøkslandets myndigheter, og som oftest tillater besøkslandet at PSTs livvakter kan utføre væpnet nærsikring av egen myndighetsperson. Livvaktene vil også gi sikkerhetsråd til myndighetspersonen og dennes delegasjon.

PST har etter PST-instruksen § 5 tredje ledd som oppgave å:

"...forebygge trusler mot myndighetspersoner som nevnt i politiloven § 17 d første ledd bokstav c" (medlemmer av Kongehuset, Stortinget, regjeringen

og Høyesterett og tilsvarende representanter for utenlandske myndigheter)

20. desember ble det utpekt tre livvakter for reisen til Afghanistan. PST forespurte i denne forbindelse ambassaden i Kabul om bistand til å anmode afghanske myndigheter om å ivareta statsrådets sikkerhet under oppholdet med tilstrekkelig livvaktjeneste og sikring av bosted.

2. januar mottok PST en melding fra ambassaden i Kabul der det ble opplyst at overnatting var bestilt og at ambassaden ønsket bruk av afghansk politi og livvakter som eskorte.

PSTs erfaring med et slikt opplegg er at kortesjeruten blir sperret for all annen trafikk. En sivil profil med sikkerhet fra afghanske politi- og sikkerhetsmyndigheter, med kortesjer i høy hastighet i stengte gater, gir således nødvendigvis ikke dårligere sikkerhet enn et militært "signaturkjøretøy". Et slikt kjøretøy forflytter seg saktere eller kan risikere å bli stående fast i trafikk. Dette er kritisk på en terrorutsatt strekning som veien fra flyplassen og inn til sentrum av Kabul.

Livvaktleder ønsket likevel ytterligere bistand i form av et pansret kjøretøy fra ISAF med lokalkjent sjåfør, to soldater og medisinsk personell. Dette kjøretøyet skulle inngå i kortesjen, og skulle benyttes ved en eventuell akutt hendelse. Livvaktene ønsket også tilgang til et militært samband, slik at det ville være mulig å ha direkte kontakt med kjøretøyet og ISAF. Livvaktene anmodet 7. januar militærrådgiveren ved ambassaden og ISAF om slik bistand.

I et møte mellom livvaktleder, militærrådgiveren og norske ISAF-representanter 12. januar ble det enighet om i tillegg å ha et pansret personellkjøretøy (SISU) tilgjengelig ved KAIA. Dette kjøretøyet ankom Kabul fra Mazar e-Sharif 14. januar sammen med ekstra personell.

PST mottok løpende informasjon om endringer i sammensetningen av utenriksministerens delegasjon med politikere og embetsmenn. Siste informasjon om delegasjonen ble mottatt 13. januar. PST var kjent med at et varierende antall journalister ville slutte seg til turen etter UDs invitasjon, men mottok ikke navnene på disse.

Frem til avreise 10. januar var det regelmessig kontakt mellom livvaktene og ambassaden i Kabul. Samme dag varslet for øvrig PST rutinemessig et medisinsk team fra Global Medical Support (GMS) om reisen. GMS har kapasitet til å evakuere skadet personell i utlandet med fly.

10. januar reiste livvakter fra PST på forpatrolje til Afghanistan, og ankom Kabul dagen etter.

12. januar avholdt PSTs livvakter, ambassaden og UD flere møter med afghanske myndigheter. Dette var møter som tok for seg detaljer i sikkerhets-

opplegget rundt besøket i Kabul. Senere samme dag hadde livvaktene et møte med sikkerhetssjefen på Kabul Serena Hotel. Sammen med sikkerhetssjefen gjennomgikk livvaktene hotellets sikkerhetsrutiner og gjennomførte den første inspeksjonen av lokalitetene. Livvaktene gjorde også de nødvendige avtaler med Forsvaret om oppfølging i kortesjen, avklaring av kjøreruter, avtale om sikre steder for evakuering og medisinsk bistand til delegasjonen.

13. januar gjennomførte livvaktene først et møte med ambassaden. Temaet på møtet var en gjennomgang av programmet for besøket i Afghanistan. Deretter hadde livvaktene møte med representanter for ISAF for en sikkerhetsorientering. Det var på dette tidspunktet ingen indikasjoner på at forestående angrep eller trusler mot det kommende besøket. ISAF-representanter ble også konsultert om mulige sikkerhetsmessige utfordringer under kortesjekjøring og ellers. Senere på dagen ble det sammen med militærrådgiveren ved ambassaden og ISAF gjennomført en befaring av fastsatte og mulige besøkssteder i Kabul. Et av programpostene bortfalt på anbefaling av livvaktleder på grunn av sikkerhetsmessige forhold. På kvelden fikk livvaktene beskjed av ambassaden om at det var fremkommet opplysninger av betydning for besøket og ble bedt om å møte hos ISAF dagen etter.

Om morgenen 14. januar ble livvaktene orientert av representanter for ISAF om at det forelå informasjon om en mulig trussel som sammenfalt med besøket til utenriksministeren samme dag. Denne informasjonen varslet om en mulig selvmordsaksjon ved bruk av et kjøretøy i området rundt Kabul Serena Hotel og Innenriksdepartementet. Målet for aksjonen var NATOs koalisjonsstyrker. Trusselen omfattet ikke utenriksminister Gahr Støre og hans delegasjon. Det norske etterretningselementet viste til at slike trusler er vanlig i Kabul og at de svært sjelden resulterer i terroraksjoner.

Etter møtet med ISAF-representantene reiste livvaktene til Kabul Serena Hotel. Sammen med hotellets sikkerhetssjef ble det gjort en ny, detaljert gjennomgang av sikkerhetsrutinene. Gjennomgangen inkluderte lokalisering av møterom som skulle benyttes av delegasjonen og sikkert rom for evakuering. Hotellet har en høy kraftig mur og en innpasseringsssluse med to kraftige bomber hvor kjøretøy blir kontrollert nøye før de slippes inn. Flere sikkerhetsvakter fra et privat selskap som bevokter innpasseringen. Vaktene er bevæpnet med automatvåpen. I tillegg må alle besøkende passere gjennom en metall-detektor og all bagasje sendes gjennom en røntgenmaskin.

Sikkerhetssjefen underrettet i denne forbindelse også om at det p.t. befant seg en delegasjon med livvakter fra Estland på hotellet, samt flere vestlige poli-

titjenestemenn som var bevæpnet. Det ble likeledes orientert om at Den australske ambassaden er lokalisert på hotellet og er bevoktet av bevæpnet personell. Livvaktene fikk også beskjed om at de skulle få tildelt en kjentmann på hotellet.

På ettermiddagen dro livvaktene til flyplassen for å møte utenriksministeren og delegasjonen. Etter at delegasjonen hadde landet opplyste livvaktene at de ønsket å holde en sikkerhetsorientering for delegasjonen så raskt som mulig etter ankomst til hotellet. Før avreise fra flyplassen fikk delegasjonens medlemmer utlevert skuddsikker vest og hjelm. Livvaktene var bevæpnet i samsvar med trusselbildet. Kortesjekjøringen til hotellet forløp uten problemer.

FASE III: UTFØRELSE AV LIVVAKTTJENESTEN FØR ANGREPET

Ved ankomst til hotellet opplyste utenriksminister Gahr Støre at han skulle oppholde seg på hotellet resten av dagen. I forståelse med norsk militært personell besluttet PSTs livvaktleder at det militære kjøretøyet kunne returnere til flyplassen, men måtte være tilgjengelig for en eventuell hendelse.

Etter at delegasjonsmedlemmene hadde fått tildelt rom, samlet livvaktene utenriksministeren, delegasjonen og ambassadepersonellet til en sikkerhetsorientering. Ettersom orienteringen var basert på gradert informasjon som krever sikkerhetsklarering, deltok ikke de norske journalistene på denne. Orienteringen omfattet en redegjørelse for hva livvaktene hadde gjort i forberedelsen for besøket og for det videre sikkerhetsopplegget. Det ble videre opplyst at livvaktene samme morgen hadde fått informasjon om en trussel og gitt en vurdering av denne. På bakgrunn av informasjonen anbefalte livvaktene visse programmessige endringer og varslet at eventuelle nye trusler også ville kunne få konsekvenser for besøket. Ved et eventuelt angrep mot hotellet ble delegasjonen forklart at de ville bli evakuert til sikkert sted i kjelleren på hotellet.

Etter sikkerhetsorienteringen ytret utenriksministeren ønske om å gjøre noen private ærender i Kabul, men dette ble frarådet av livvaktene. Utenriksministeren etterkom anbefalingen.

Fra kl. 1730 avholdt utenriksministeren og delegasjonen et møte i hotellets kjeller med lederen for den afghanske menneskerettighetskommisjonen. Møterommet var plassert i nærhet til det rommet som var avtalt som sikkert evakueringssted.

FASE IV: LIVVAKTTJENESTEN UNDER OG ETTER ANGREPET

Kl. 1805 registrerte de norske livvaktene skyting utenfor hovedporten til hotellet. Kort tid etter ble det registrert skyting også innenfor hotellporten og det ble hørt eksplosjoner som livvaktene oppfattet som

håndgranater. Etter hvert ble skytingen intensivert, og angriperne hadde tatt seg inn i resepsjonsområdet. På samme tid ble en bombe utløst rett utenfor hotellbygningen.

I det skytingen begynte iverksatte livvakten i møterommet tiltak for å beskytte utenriksministeren og delegasjonen. De øvrige livvaktene sikret deretter selve møterommet. På dette tidspunktet var skytingen i første etasje fremdeles kraftig.

Kort tid etter kontaktet en av livvaktene situasjonscenteret i PST og orienterte om situasjonen. Mens skytingen fremdeles pågikk, planla livvaktene en kontrollert evakuering av utenriksministeren og delegasjonen til sikkert rom. Evakueringen ble deretter gjennomført som planlagt og rommet sikret. Livvaktene fikk der støtte fra to tyske bevæpnede polititjenestemenn. På dette tidspunktet varslet livvaktene kontaktpersonen som hadde ansvaret for det militære støttekjøretøyet. Vedkommende fikk beskjed om at hotellet var angrepet og at han derfor måtte etablere en beredskapsposisjon i nærheten av hotellet.

Noen minutter etter at livvaktene og delegasjonen hadde tatt tilhold i sikkert rom ble det gitt beskjed om at en medarbeider i UD var skutt og såret. Livvaktene underrettet det militære støttekjøretøyet om dette og anmodet om umiddelbar bistand og evakuering til sykehus. Utenriksminister Gahr Støre ga uttrykk for sterk bekymring for denne situasjonen og ba umiddelbart livvaktene om å lokalisere den sårede UD-medarbeideren slik at han kunne få nødvendig medisinsk førstehjelp. Livvaktene organiserte derfor mannskap for å lokalisere den sårede. To UD-medarbeidere ønsket å bli med for å lete etter sin kollega.

Livvaktleder og en tysk polititjenestemann, i følge med UD-medarbeiderne, sikret forflytningen opp i resepsjonsområdet. Der påtraff de afghansk sikkerhetspersonell og fikk opplyst at situasjonen var uavklart, og at en selvmordsaksjonist trolig befant seg i bygningen. Livvaktleder og UD-medarbeiderne fikk også beskjed om at den sårede medarbeideren i UD var evakuert til sykehus. Afghansk sikkerhetspersonell beordret så livvaktene tilbake til sikkert rom. På vei til sikkert rom fikk livvaktleder beskjed

fra en av UD-medarbeiderne om at en norsk journalist også var såret. Hva skaden gikk ut på og hvor vedkommende befant seg var ukjent. Kort tid etter kom det melding til UD-medarbeideren om at journalisten var skuddskadet, men at situasjonen var stabil.

Cirka 20 minutter etter at livvaktene returnerte til sikkert rom fikk de beskjed om at journalisten var evakuert fra hotellet og var på vei til sykehus.

Livvaktene fikk etter dette beskjed av en UD-medarbeider om at en norsk dommer, som tilhører Justisdepartementets prosjekt "Styrkebrønn" i Kabul, så vidt hadde unnsloppet å bli skutt og satt gjemt under en trapp i nærheten av resepsjonsområdet. Livvaktene fikk lokalisert dommeren og brakt ham i sikkerhet i sikkert rom.

Kort tid etter ankom sivilt og uniformert sikkerhetspersonell fra Innenriksdepartementet til sikkert rom. Sammen med dem var en høytstående embetsmann fra samme departement for å snakke med utenriksminister Gahr Støre. Samtidig ble det organisert en evakuering av de norske journalistene i 1. etasje til sikkert rom. Livvaktene iverksatte så evakuering av den norske delegasjonen og journalistene ved bruk av det norske militære kjøretøy. Evakueringen ble gjennomført som planlagt, og delegasjonens medlemmer og journalistene ble plassert i kjøretøyer som fraktet dem til flyplassen.

KONKLUSJON

PSTs arbeid med trusselvurderingen, samt planleggingen og gjennomføringen av livvaktoppdraget, ble utført i henhold til gjeldende regelverk og prosedyrer.

Samarbeidet med andre instanser, herunder Utenriksdepartementet, Etterretningstjenesten, Forsvaret og Norges ambassade i Kabul, var i alle faser av planleggingen og besøket uttømmende og godt.

Det er PSTs oppfatning at samtlige nasjonale parter gjennom hele prosessen har utført sitt arbeid i overensstemmelse med de rutiner, regelverk og prosedyrer som gjelder."

Vedlegg 4**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/fungerende komitéleder til Utenriksdepartementet v/statsråden, datert 7. februar 2008****Redegjørelser om terrorangrepet i Kabul 14. januar 2008**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen vil med dette anmode om å få oversendt rapportene som er utarbei-

det av henholdsvis Justisdepartementet, Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet om sikkerhetstiltakene ved utenriksministerens reise til Afghanistan i januar 2008.

Vedlegg 5**Brev fra Utenriksdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 7. februar 2008****Redegjørelser om terrorangrepet i Kabul 14. januar 2008**

Under henvisning til brev med anmodning fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 7. februar d.å. oversendes Utenriksdepartementets redegjørelse om

terrorangrepet på hotell Serena i Kabul 14. januar d.å. De to øvrige rapporter vil bli oversendt komiteen fra hhv. Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet.

Vedlegg 6**Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 8. februar 2008****Redegjørelse om terrorangrepet i Kabul 14. januar 2008**

Jeg viser til komiteens henvendelse til utenriksministeren av 7. februar 2008, med anmodning om å få oversendt de rapportene som er utarbeidet av henholdsvis Justisdepartementet, Forsvarsdepartementet

og Utenriksdepartementet om sikkerhetstiltakene ved utenriksministerens reise til Afghanistan i januar 2008.

Vedlagt oversender jeg Justisdepartementets redegjørelse.

Vedlegg 7**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 12. februar 2008****Redegjørelser i forbindelse med anslaget mot Hotell Serena i Kabul 14. januar 2008**

Det vises til brev av 7. februar 2008 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen hvor Utenriksdepartementet anmodes om å oversende rapportene som er utar-

beidet i sakens anledning fra Utenriksdepartementet, Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet. Etter avtale departementene imellom fremmer Forsvarsdepartementet vedlagt sin redegjørelse.

Vedlegg 8

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/saksordfører til Utenriksdepartementet v/statsråden, datert 15. februar 2008

Terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008 - spørsmål

Det vises til komiteens brev av 12. februar d.å. der det orienteres om at komiteen har vedtatt å igangsette forberedelser i egen sak til Stortinget om terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008.

Som ledd i sin behandling av ønsker komiteen å stille følgende spørsmål:

1. Komiteen ber om å få oversendt kopi av den informasjon som var lagt ut på Utenriksdepartementets hjemmesider vedrørende utenriksministerens besøk i forkant av reisen. Vi ber også om kopi av det som var lagt ut på hjemmesidene vedrørende reisefravær for politisk ledelse første halvår 2008 (jf. UDs redegjørelse s. 7).
2. Det fremgår av redegjørelsene at delegasjonen med utenriksministeren i spissen fikk en redegjørelse om sikkerhetssituasjonen etter ankomst hotellet, mens medfølgende presse fikk en egen informasjon om dette. Var det andre enn pressefolkene av dem som var med i reisefølget som ikke fikk del i samme informasjon som utenriksministeren og hans medarbeidere? Hva slags type informasjon var så sensitiv at det ikke var mulig å la pressefolkene få del i den? Hva er bakgrunnen for at ikke alle (inklusive) pressefolkene fikk vite om terrortrusselen som forelå?
3. Hvilken bistand ble pressefolkene som reiste sammen med delegasjonen tilbudt, mht. transportopplegg, innkvartering, personlig sikkerhetsutstyr, kommunikasjonsopplegg med delegasjonens presseansvarlig og evt. andre i delegasjonen osv.?
4. I UDs redegjørelse av 6. februar nevnes den norske ambassadøren til Afghanistan knapt med et ord. Hva er bakgrunnen for dette? Komiteen ber Utenriksdepartementet gjøre rede for hvilken instruks som gjaldt for ambassadøren i tilfelle alvorlige hendelser som terroraksjoner, samt hvorvidt denne ble fulgt.
5. Komiteen ber om å få oversendt kopi av all informasjon som er sendt fra forsvarspersonell som var tilstede i Afghanistan, under og etter angrepet, til Fellesoperativt hovedkvarter. Det bes om at dette inkluderer all informasjon fra militært og eventuelt sivilt sanitetspersonell som var tilstede ved evakueringen av sårede fra Hotell Serena og ved mottak av de sårede ved KAIA/feltsykehuset.
6. Komiteen ber om å få oversendt kopi av all korrespondanse mellom Fellesoperativt hovedkvarter og Forsvarsdepartementet, Justisdepartementet og Utenriksdepartementet i sakens anledning.
7. Komiteen ber om å få en utdyping av det forhold at det tok så lang tid før Carsten Thomassen ble lokalisert. Hva ble gjort for å klarlegge hvor han befant seg?
8. I Utenriksdepartementets redegjørelse sies det i punkt 1 følgende: "Retningslinjer og prosedyrer ut fra eksisterende planer og lovverk er i hovedsak fulgt." Komiteen ber om å få oversendt det som omtales som "eksisterende planer og lovverk".
9. På side 4 under hovedpunkt 3 i redegjørelsen vises til at gjennomgangen av hovedelementene i hendelsesforløpet er basert på UDs undersøkelser og samtaler med involverte i Kabul og Oslo. Hva er begrunnelsen for at de 7 pressemedarbeiderne som fulgte besøket ikke er benyttet som kilde for å beskrive de hendelser som utspant seg under terrorangrepet?
10. Hva slags kommunikasjonsutstyr benyttet delegasjonen seg av under besøket for å kunne holde kontakt seg i mellom og med ambassadens og forsvarets personell - ordinære mobiltelefoner eller eget sambandsutstyr? I tilfelle eget sambandsutstyr ikke ble benyttet, ble dette vurdert i forkant?
11. I avsnitt 3 i redegjørelsen under "Planleggingen" vises det til at Hotell Serena og ISAF-leiren var de sikreste overnattingssteder i Kabul. Hvorfor ble ikke ISAF-leiren med norske soldater valgt som overnattingssted?

Komiteen ber om at svarene ved behov koordineres med Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet.

Det gjøres for ordens skyld oppmerksom på at det kan bli aktuelt å stille ytterligere spørsmål i sakens anledning; enten fra komiteen eller fra de enkelte fraksjoner.

Vedlegg 9**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, udatert****Terrorangrepet mot Hotell Serena i Kabul 14. januar 2008 - svar**

Etter avtale med Utenriksdepartementet oversendes vedlagt svar på spørsmål 5 og 6 til utenriksministeren fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité.

Forsvarsdepartementet har et underlagsmateriale til spørsmålene som er gradert opp til hemmelig ut fra stridstekniske og operasjonelle forhold. Jeg er åpen for en dialog med komiteen om hvordan dette materialet eventuelt kan gjøres tilgjengelig, om dette anses ønskelig fra komiteens side.

Vedlegg 1**SPØRSMÅL 5:**

Spørsmål: Komiteen ber om å få oversendt kopi av all informasjon som er sendt fra forsvarspersonell som var tilstede i Afghanistan, under og etter angrepet, til Fellesoperativt hovedkvarter. Det bes om at dette inkluderer all informasjon fra militært og eventuelt sivilt sanitetspersonell som var tilstede ved evakueringen av sårede fra Hotell Serena og ved mottak av de sårede ved KAIA/feltsykehuset.

Svar: All korrespondanse mellom Forsvarets personell som var til stede i Afghanistan, under og etter angrepet, og Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) er inkludert i rapporten til nasjonal kontingentsjef (NCC) datert 18. januar 2008. Denne rapporten er gradert og er derfor ikke vedlagt, men kan gjøres tilgjengelig om dette anses ønskelig fra komiteens side.

I tillegg foreligger tre e-poster fra militærrådgiveren ved ambassaden i Kabul, hvor en var til Utenriksdepartementet (UD) med kopi til Forsvarsdepartementet (FD) og to til FD direkte. Den første er gradert, datert 22. januar 2008 og gir en generell utdyping av situasjonen. Den andre (med to vedlegg) er ugradert, datert 23. januar 2008 og beskriver hendel-

sesforløpet og militærrådgiverens rolle og aktiviteter. Denne e-posten er vedlagt som undervedlegg. Den tredje e-posten er også gradert, datert 30. januar og beskriver nærmere gjennomføring av sikkerhetsorienteringen ved ambassaden den 13. januar. De to graderte e-postene er ikke vedlagt, men kan gjøres tilgjengelig om ønskelig som nevnt over.

UNDERVEDLEGG:

- (U) E-post fra Militærrådgiver ved ambassaden i Kabul til FD, datert 23. januar 2008.

SPØRSMÅL 6:

Spørsmål: Komiteen ber om å få oversendt kopi av all korrespondanse mellom Fellesoperativt hovedkvarter og Forsvarsdepartementet, Justisdepartementet og Utenriksdepartementet i sakens anledning.

Svar: Etter anslaget ba Forsvarsdepartementet (FD) om en redegjørelse om Forsvarets involvering fra Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK). Dette oppdraget ble gitt i melding datert 18. januar 2008. Samtidig ble fungerende sjef for Forsvarets Sanitet (FSAN) bedt om en tilsvarende redegjørelse for hans inntrykk av hendelsen. Han var på tjenestereise til Afghanistan og derfor tilfeldigvis til stede på Kabul internasjonale flyplass.

Korrespondanse mellom FOHK og FD før, under og etter anslaget mot hotell Serena er inkludert i rapporten til sjef FOHK datert 21. januar 2008. Denne rapporten er gradert og er derfor ikke vedlagt, men kan gjøres tilgjengelig om dette anses ønskelig fra komiteens side.

UNDERVEDLEGG:

- (U) Fungerende sjef FSANs redegjørelse om observasjoner under håndtering av angrepet ved hotell Serena i Kabul, datert 21. januar 2008.

Vedlegg 10**Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 25. februar 2008****Terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008 - spørsmål**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 15. februar 2008 til utenriksministeren.

I samråd med utenriksministeren, vil spørsmål nr. 2, 10 og 11 i ovennevnte brev bli besvart av undertegnede.

Spørsmål nr. 2

Under sikkerhetsorienteringen som Politiets sikkerhetstjenestes (PST) livvakter ga utenriksminister Jonas Gahr Støre og hans delegasjon, var også personell fra den norske ambassaden i Kabul til stede. Pressefolkene og Utenriksdepartementets kommunikasjonsrådgiver Bjørn Svenungsen deltok ikke.

Omtrent samtidig med PSTs sikkerhetsorientering til delegasjonen, orienterte kommunikasjonsrådgiveren pressefolkene om programmet, og om den alvorlige sikkerhetssituasjonen i Kabul. Pressen ble i denne forbindelse gitt de samme praktiske råd når det gjelder sikkerhet, som de råd PST ga delegasjonen.

Pressefolk er ofte med for å dekke norske myndighetspersoners reiser til utlandet. PST opplyser at de ikke har erfart at pressefolk har ytret ønske om å få delta på sikkerhetsorienteringer til myndighetsperson og dennes delegasjon. Pressefolk er heller ikke en del av den offisielle delegasjonen under en slik reise, og har ofte et eget program. PST opplyser for øvrig at deres erfaring er at pressefolk ofte har god kjennskap til sikkerhetssituasjonen i områder som besøkes.

Under sikkerhetsorienteringen ble det redegjort for en trussel. Denne informasjonen hadde PST mottatt fra ISAF. Informasjonen var gradert "NATO Secret", som er på nivå med HEMMELIG, og kunne derfor kun formidles til personer med nødvendig sikkerhetsklarering.

Informasjonen inneholdt varsel om en mulig selvmordsaksjon ved bruk av et kjøretøy i området rundt Kabul Serena Hotel og Innenriksdepartementet. Målet for aksjonen var NATOs koalisjonsstyrker. Trusselen omfattet ikke utenriksminister Jonas Gahr Støre og hans delegasjon. Representanter for ISAF viste til at slike trusler er vanlig i Kabul, og at de svært sjelden resulterer i terroraksjoner.

Spørsmål nr. 10

PSTs livvakter kommuniserer på et eget samband. I forbindelse med transporten fra Kabul international airport (KAIA) til Kabul Serena Hotel ønsket PSTs livvakter også tilgang til et militært samband, slik at det ville være mulig å ha direkte kontakt med ISAF-kjøretøyet tilknyttet kortesjen og ISAF. Livvaktene anmodet 7. januar militærrådgiveren ved ambassaden og ISAF om slik bistand. Dette var et vanlig bærbart og håndholdt sambandsmiddel, utlånt fra ISAF. Rekkevidden til et slikt samband er noe begrenset, avhengig av bebyggelse og lignende, og skulle benyttes under kortesjekjøringen.

Avstanden mellom Kabul Serena Hotel og KAIA er større enn rekkevidden til dette sambandet. Etter ankomst til hotellet, ble lederen for ISAF-kjøretøyet og PSTs livvakter derfor enig om at det ville være mest effektivt å holde kontakt per mobiltelefon. Lederen for ISAF-kjøretøyet tok med seg sambandsmidlet, og ville medbringe dette i forbindelse med kortesjekjøringen dagen etter.

Kontakten med afghanske sikkerhetsmyndigheter ble ivaretatt gjennom en afghansk tolk, som var tilgjengelig for PSTs livvakter hele tiden.

Spørsmål nr. 11

Utenriksdepartementet besluttet å benytte Kabul Serena Hotel som overnattingssted.

Hotellet er ansett for å være svært godt sikret. Denne oppfatningen er utbredt, og hotellet benyttes jevnlig av vestlige myndighetspersoner. Australia har for øvrig plassert sin ambassade på Kabul Serena Hotel.

Sikkerheten ved hotellet ivaretas først og fremst gjennom omfattende fysiske sikkerhetstiltak. Hotellet har en høy kraftig mur og en innpasseringsluse med to kraftige bomber, hvor kjøretøy blir kontrollert nøye før de slippes inn. Flere sikkerhetsvakter fra et privat selskap bevokter innpasseringen. Vaktene er bevæpnet med automatvåpen. I tillegg må alle besøkende passere gjennom en metalldetektor, og all bagasje sendes gjennom en røntgenmaskin. Hotellet har også en hensiktsmessig beliggenhet i forhold til naturlige besøkssteder i Kabul. Derimot anses strekningen fra KAIA/ISAF-leiren og inn til Kabul sentrum som særlig terrorutsatt, og denne transportetappen utgjør således en sikkerhetsmessig utfordring.

Vedlegg 11**Brev fra Utenriksdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 25. februar 2008****Terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008. Svar på spørsmål**

Det vises til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 12. februar 2008 vedrørende terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008, brev av 15. februar 2008 der komiteen stiller elleve spørsmål som ledd i sin behandling av saken, samt brev av 20. februar 2008 der komiteen anmoder om å få oversendt en liste med navnene på de journalistene som fulgte min reise til Afghanistan i januar 2008.

Vedlagt følger svar på spørsmålene 1,3,4,7,8 og 9, som alle faller inn under mitt ansvarsområde. Sammen med svarene følger fem vedlegg, samt en egen saksmappe for spørsmål 8. Navn på medfølgende journalister framgår av vedlegg 3.

Øvrige spørsmål vil bli besvart av henholdsvis justisministeren og forsvarsministeren.

Vedleggene under pkt. 6 og 7 i saksmappen for spørsmål 8 inneholder opplysninger om krise- og evakueringsplaner m.v. som av sikkerhetshensyn ikke bør gjøres tilgjengelig for allmennheten. De er derfor unntatt offentlighet med hjemmel i offentlighetsloven §§ 5.1 og 6.1.1. Vi ber om at Stortinget i sin behandling av disse dokumentene tar hensyn til dette og sørger for at de ikke gjøres tilgjengelig for andre enn de som har et saklig behov for det. Spesielt i en situasjon med gjentatte trusler mot den norske ambassaden og våre ansatte er det avgjørende at ikke utenforstående får innsyn i ambassadens krise- og evakueringsplaner.

Vedlegg 1

TERRORANGREPET MOT HOTELL SERENA I KABUL 14. JANUAR 2008. UTENRIKSDEPARTEMENTETS SVAR PÅ SPØRSMÅL FRA STORTINGETS KONTROLL- OG KONSTITUSJONSKOMITÉ AV 15. FEBRUAR 2008

1. Komiteen ber om å få oversendt kopi av den informasjon som var lagt ut på Utenriksdepartementets hjemmesider vedrørende utenriksministerens besøk i forkant av reisen. Vi ber også om kopi av det som var lagt ut på hjemmesidene vedrørende reise- og fravær for politisk ledelse første halvår 2008 (jf. UD's redegjørelse s.7).

Nedenfor følger en oversikt over informasjon som ble lagt ut på Utenriksdepartementets hjemmesider (www.regjeringen.no/ud) i forkant av utenriksminister Jonas Gahr Støres besøk til Afghanistan i januar 2008.

Oversikten viser dato informasjonen på UD's hjemmeside ble publisert, tittel på dokumentet og lenke til dokumentet på hjemmesiden. Utskrift av de seks dokumentene følger vedlagt (vedlegg 1).

Publisert 20.12.2007: Deltagelse fra pressen på utenriksminister Støres reise til Afghanistan (priv. til red.)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/Pressesenter/pressemeldinger/2007/storeafghanistan.html?id=494947>

Publisert 28.12.2007: Utdrag fra Utenriksdepartementets program uke 1 og 2, 2008 (priv. til red.)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/Pressesenter/pressemeldinger/2007/uke1.html?id=495390>

Publisert 07.01.2008: Utenriksministeren møter norske NGOer før reise til Afghanistan (priv. til red.)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/Pressesenter/pressemeldinger/2008/afghanistanngo.html?id=495841>

Publisert 08.01.2008: Møte med frivillige organisasjoner og forskningsmiljøer i forkant av reisen til Afghanistan (innledning)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dep/UtenriksministerJonasGahrStoretalerartikler/2008/afghanistanforkant.html?id=496617>

Publisert 08.01.2008: Norge øker støtten til Afghanistan (pressemelding) <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/Pressesenter/pressemeldinger/2008/afghanistanbistand.html?id=496070>

Publisert 11.01.2008: Utdrag fra Utenriksdepartementets program uke 3, 2008 (priv. til red.)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/Pressesenter/pressemeldinger/2008/programuke3.html?id=496527>

Reisefravær for politisk ledelse er ikke tilgjengelig på Utenriksdepartementets åpne hjemmesider. Dette er et internt nettverktøy som unntatt fra offentlighet publiseres på Utenriksdepartementets intranett og for de ansatte i UD (jf. UD's redegjørelse s. 7). Oversikter legges ut i etterkant av halvårlige reiseplansprosesser og oppdateres deretter løpende. Dette er et "levende" nettdokument. Vedlagt er en papirversjon av planleggingsmatrisen som viser utenriksministerens reise til Afghanistan i januar 2008. (Vedlegg 2)

3. Hvilken bistand ble pressefolkene som reiste sammen med delegasjonen tilbudt, mht. transportopplegg, innkvartering, personlig sikkerhetsutstyr,

kommunikasjonsopplegg med delegasjonens presseansvarlig og evt. andre i delegasjonen osv.?

Bakgrunn

I forbindelse med reiser hvor politisk ledelse skal delta, samarbeider Kommunikasjonsenheten i UD nært med utenriksministerens sekretariat, den ansvarsvarlige fagenhet og ambassaden om det praktiske opplegget for besøket. I forbindelse med besøket til Afghanistan i januar 2008 ble det praktiske mediearbeidet håndtert av kommunikasjonsrådgiver Bjørn Svenungsen (pressekontakt) under ledelse av UDs kommunikasjonsjef (presseansvarlig).

Forberedelser av mediehåndtering før besøket

UD hadde omfattende kontakt med flere medier under planleggingen av reisen til Pakistan og Afghanistan. Den aller første kontakten med media ble tatt i midten av desember 2007. Kommunikasjonsrådgiver Svenungsen sendte da en e-post til de redaksjonene som hadde deltatt under utenriksministerens besøk til Afghanistan i januar 2007. E-posten ble sendt for å gjøre dem oppmerksomme på at besøket skulle finne sted. Den 20. desember 2007 ble det så lagt ut informasjon til alle redaksjonene i form av en såkalt "Priv. til red." (se vedlegg 1). Åtte ulike medier/uavhengige journalister meldte sin interesse. Av disse ble åtte journalister/fotografer fra seks ulike medier med på reisen.

"Priv. til red." datert 20. desember 2007 redegjør for hovedtrekkene av hvilken bistand journalistene kunne påregne fra UD/ambassaden. Her gis det en redegjørelse for:

- Tentativt tidspunkt for reisen. Tidspunktet ble senere endret.
- Frist for påmelding til å delta på reisen settes til 2. januar 2008.
- Ambassaden vil kunne bistå journalistene med å bestille flybilletter og reservere hotell.
- Priser for rom på hotell Serena. Dette hotellet ble oppgitt fordi det ble regnet som det tryggeste innkvarteringsalternativet i Kabul.
- Tilgang på trådløst internett på hotellet.
- Mobildekning i Kabul og anbefalt valg av nett.
- Informasjon om elektrisitet (strømstyrke og tilkoblingsmuligheter).
- Transport i Afghanistan: Informasjon om at UD kun kan tilby ikke-pansret minibuss i Kabul. Årsaken til at media ble tilbudt ikke-pansret minibuss var at ambassaden ikke hadde flere pansrede kjøretøyer tilgjengelig. Det ble gitt informasjonen om dette i "Priv. til red." slik at pressen i forkant av reisen selv skulle kunne ta stilling til om de ønsket å delta på reisen under disse betingelsene.

- Flyruter til og fra Kabul: Det ble opplyst om alternative flyruter og priser for fly til og fra Kabul, og at ambassaden ville kunne bistå med å bestille billetter til disse. For utenriksministeren ble det vurdert chartret fly - noe som senere ble valgt. Informasjonen om de alternative flyrutene som det opplyses om i "Priv. til red." ble lagt ut for å avhjelpe representanter fra pressen med å planlegge reisen for deres del. Videre ble det informert om at pressen måtte ordne øvrig transport de måtte ønske i Afghanistan selv.
- Kontaktperson og adresse til UD
- Krav til informasjon i påmelding om institusjon/media, navn på påmeldt representant fra media, funksjon/arbeidsoppgaver, fødselsdato, blodtype, nasjonalitet, passnummer, mobiltelefonnummer, e-postadresse og eventuelle behov for bistand fra UD/ambassaden. Denne informasjon ble senere sammenstilt i en matrise av Svenungsen (se vedlegg 3).

Det er media selv som bestemmer hvorvidt de vil delta på arrangementer eller reiser der politisk ledelse deltar når det legges opp til dette. UD legger ut informasjon om reisen slik at media selv kan bestemme om de ønsker å delta.

I UD's kontakt med pressen før reisen ble det opplyst at selve programmet for besøket (dvs. detaljer om hvem utenriksministeren skulle møte, og når og hvor dette ville finne sted) av sikkerhetshensyn ikke ville bli delt ut til pressen før ved ankomst til Kabul. Det ble imidlertid gitt en et omriss av opplegg for reisen på telefon til de påmeldte journalistene som ba om dette.

VG, TV2, Scanpix og ABC-nyheter var raskt ute med påmelding, mens Dagbladet lenge vurderte om de skulle delta. NRK og uavhengig journalist fra Bergen, som tidligere hadde meldt interesse, deltok ikke. Carsten Thomassen ringte Svenungsen etter fristen i "Priv. til red.". På grunn av sen påmelding fra Dagbladet ble det ikke mulig å få plass til Thomassen på det chartrede flyet med utenriksministeren hvor de øvrige presserepresentantene hadde fått plass.

Forberedelser av presseprogrammet i Kabul

Kommunikasjonsrådgiver Svenungsen ankom Kabul 9. februar 2008 for å forberede presseopplegget for besøket. Hans hovedoppgave var å lage et presseprogram (se vedlegg 4) som fungerer i forhold til det offisielle programmet. Svenungsen kjørte også opp reiserutene rundt i Kabul sammen med PST for å kartlegge hvor og når pressen ville kunne delta.

Mens Svenungsen var i Kabul ble koordinering overfor pressen i Norge håndtert av UD's kommunikasjonsjef. Før avreise fikk journalistene tilbud om lån av hjelmer og skuddsikre vester. Kommunika-

sjonssjefen fikk før avreise bekreftet at ingen av journalistene ønsket slikt utstyr ettersom de hadde det selv.

Under oppholdet i Kabul bodde Svenungsen på hotell Serena og arbeidet ved ambassaden hvor han ferdigstilte presseprogram og heftet "Informasjon til pressen" (dvs. bakgrunn om møtene med fakta om organisasjonene utenriksministeren skulle møte, saker som skulle diskuteres og biografier for de han skulle møte osv) - vedlegg 5. Det var i uken før besøket daglige møter på ambassaden om logistikken knyttet til besøket.

Flere av journalistene hadde i dagene før besøket direkte kontakt med ambassaden i Kabul om praktiske spørsmål som booking av hotell.

Det ble videre planlagt for besøket utenfor Kabul hvor alle journalistene skulle ha vært med på det ene flyet som skulle bringe utenriksministeren og hans delegasjon til Maimana. Der skulle journalistene overnatte inne i PRT-leiren (den norsk/latviske militærleiren). Det var planlagt for en egen pressebrief i Maimana om sikkerhetssituasjonen. Svenungsen hadde vært i kontakt med pressekoordinator i leiren om dette, blant annet fordi det ville være begrensninger mht fotografering.

Svenungsen hadde selv to mobiltelefoner, en norsk og en afghansk. Begge disse telefonnumrene var oppgitt under "Kontaktinformasjon" i heftet "Informasjon til pressen". Her var det også opplyst om kontaktnummer til ambassaden (satellittelefon, digitaltelefon, mobiltelefon og vakttelefon) i tillegg til gateadresse, e-postadresse og nettside. Det var også kontaktinformasjon til hotellet.

Journalistene/fotografene hadde alle norske mobiltelefonnumre som var listet i matrisen (se vedlegg 3). Carsten Thomassen hadde i tillegg en mobiltelefon med et afghansk abonnement.

Gjennomføring av besøket

Ved ankomst til Kabul møtte Svenungsen pressen på flyplassen. Svenungsen og pressen tok plass i den ikke-pansrede minibussen (pressebussen) som sto klar sammen med øvrig kortesje. Ved ankomst til flyplassen overtok ambassadesekretær A fra ambassaden passene til samtlige presserepresentanter som kommunikasjonssjefen hadde samlet inn på flyet. Ambassadesekretær A tok dette gjennom passkontrollen på flyplassen, mens journalistene/fotografene gikk inn i pressebussen som fulgte utenriksministerens kortesje inn til hotellet. En politibil fulgte bak pressebussen. Bak kortesjen fulgte et norsk militært kjøretøy.

Transporten til hotellet gikk noe raskere enn forventet og gjennomføringen av presseprogrammet på ettermiddagen den 14. januar ble derfor framskyndet noe. Ved ankomst til hotellet avtalte Svenungsen en

orientering om programmet og sikkerhets spørsmål med media som skulle finne sted om lag kl 16.00 lokal tid i lobbyområdet.

Svenungsen ledet denne orienteringen, mens kommunikasjonssjefen var til stede ved begynnelsen av gjennomgangen. Seks av de i alt åtte pressemedarbeidene var til stede ved starten av gjennomgangen. Fotograf Harald Henden kom noe senere, mens Carsten Thomassen kom mot slutten av Svenungsens orientering.

Basert på en nylig gjennomført samtale med Svenungsen har han følgende erindring av den orienteringen han ga. Han gikk gjennom sikkerhetsopplegget, presseprogrammet og heftet "Informasjon til pressen" som inneholder bakgrunnsinformasjon til media (se vedlegg 5). Han refererte videre til samtale med sikkerhetssjefen på hotellet og orienterte om at det blant annet var begrensninger mht fotografering inne på hotellområdet. Det var blant annet ikke tillatt å fotografere gjester, utgangsparti, porter osv. Dette var av sikkerhetsårsaker. Han orienterte videre om at det ville være mulig å stå på hotellets tak for å fotografere.

I følge Svenungsen orienterte han videre om sikkerhetssituasjonen i Kabul og hvilke sikkerhetsregler ambassaden følger. Dette innebærer blant annet å utvise forsiktighet og ikke bevege seg utendørs til fots. Han sa videre at hotellet ble regnet som et sikkert sted. Han oppfordret pressen til å følge disse reglene. Videre var det en kort diskusjon om det planlagte opplegget for besøket til Maimana.

Svenungsen hadde tidligere samme dag snakket med Carsten Thomassen på telefon fra Islamabad, hvor de hadde gjort en avtale om at ambassaden skulle hente Thomassen på flyplassen ettersom han kom med rutenfly senere enn utenriksministeren charrede fly. Svenungsen tok dette opp med ambassaden, som sendte en pansret bil med sjåfør til flyplassen og hentet Thomassen.

Ved ankomst til hotellet fikk Thomassen presseprogrammet og Svenungsen gjentok hovedpunktene fra orienteringen med de øvrige journalistene.

Etter orienteringen fikk Svenungsen alle passene tilbake fra ambassadesekretær A. Han tok så en kort tur på hotellrommet, før han returnerte til lobbyområdet for å levere passene til journalistene/fotografene. Han skulle også koordinere eventuelle intervjuhenninger fra media til utenriksministeren etter møtet han var i.

Kort tid etter at Svenungsen kom tilbake til lobbyområdet startet angrepet.

4. I UD's redegjørelse av 6. februar nevnes den norske ambassadøren til Afghanistan knapt med et ord. Hva er bakgrunnen for dette? Komiteen ber Utenriksdepartementet gjøre rede for hvilken

instruks som gjaldt for ambassaden i tilfelle alvorlige hendelser som terroraksjoner, samt hvorvidt denne ble fulgt.

UDs redegjørelse gir en samlet gjennomgang av hendelsesforløpet og utenriksstasjonens håndtering av krisen basert på grunnlagsdokumentasjon innhentet blant annet fra UD-ansatte i Kabul og Oslo. Det gis ikke særskilt omtale av enkeltmedarbeidere, annet enn der deres operative håndtering er viktig for forståelse av hendelsesforløpet. Ambassadøren hadde strategisk ledelsesansvar på stedet og var bare i liten grad involvert i operative beslutninger. Dette er årsaken til at han bare omtales i begrenset grad i UD's redegjørelse.

Ambassadens krise- og evakueringsplaner danner rammene for utenriksstasjonenes stedlige håndtering av alvorlige situasjoner, herunder også ved terrorhandlinger. I henhold til krise- og evakueringsplanen for ambassaden i Kabul (s. 1 - Ansvar og s. 2 - Arbeidsfordeling) har *"stasjonssjefen det overordnede ansvar for gjennomføringen av krise- og beredskapsplanen. Stasjonssjefen skal fortløpende vurdere behovet for etablering av en kriseorganisasjon (...) og han skal gå ut med så bred informasjon som mulig til sine medarbeidere på ambassaden. Stasjonssjefen skal likeledes fortløpende vurdere behovet for å anmode om støtte til styrking av kriseorganisasjonen.*

I henhold til planen skal stasjonssjefen ha muligheten til å beholde den overordnede oversikten og ledelse. Dette er dessuten i samsvar med "Overordnede retningslinjer for beredskap og krisehåndtering i Utenriksdepartementet", pkt 5.3 om *Operativ ledelse av krisen i utlandet - ansvar og funksjon*, der det heter: *"Stasjonssjef/stedfortreder har ansvar for å iverksette de disposisjoner som anses nødvendige i en krisesituasjon ..."* Den lokale krise- og evakueringsplanen og UD's overordnede retningslinjer reflekterer et grunnleggende skille mellom strategisk og operativ ledelse i en krisesituasjon.

Situasjonen i Kabul var spesiell i den forstand at det dreide seg om et terrorangrep og både Utenriksministeren og hans delegasjon, inkludert ambassadøren og deler av hans stab, ble selv rammet av angrepet. Ambassadens ansatte befant seg delvis i hotellets underetasje, delvis i lobbyen og delvis på ulike steder i Kabul. Hendelsene utspant seg innenfor hotellområdet, som i en tid var avskåret fra eksternt bistand. Videre var delegasjonen, ambassadøren og andre personer i hotellets tilfluktsrom i kjelleren av sikkerhetsmessige grunner fysisk avskåret fra å bevege seg både til lobbyområdet og andre deler av hotellet.

Situasjonen stilte store krav til kommunikasjon og koordinering under ytterst vanskelige forhold. Dette var hovedoppgaven til ambassadøren. Vesentlige deler av den operative håndtering ble ivaretatt

under hans ledelse av den ambassadesekretæren som var assisterende sikkerhetsleder ved ambassaden, og som befant seg sammen med ambassadøren da angrepet startet. Inne på hotell Serena ivaretok ambassadesekretæren kontakt med personer som befant seg sammen med de skadde personene, samt ambassadens øvrige ansatte som deltok i krisehåndteringen. Av sentral betydning i så henseende var kontakt med ambassadens militærrådgiver, som befant seg ved ISAF-hovedkvarteret.

Ambassadøren var opptatt av å være telefonisk tilgjengelig for sine medarbeidere ved ambassaden, afghanske myndigheter, Utenriksdepartementet og andre, og hadde i løpet av kvelden en rekke samtaler med både ambassadens ansatte og afghanske myndigheter, foruten å bistå Utenriksministeren.

Vakthavende og sikkerhetsleder ved ambassaden ble varslet om angrepet og var kort tid etter på ambassaden. Hun forsøkte umiddelbart å opprette kontakt med ambassadens øvrige medarbeidere og delegasjonen på hotellet. Hun hadde etter hvert utstrakt kontakt med andre involverte i Kabul, herunder ambassadøren, og UD's krisestab i Oslo.

Ambassadens militærrådgiver, som i det daglige bl.a. fungerte som ambassadens sikkerhetsrådgiver og hadde en sentral rolle i de sikkerhetsmessige forberedelsene til besøket, befant seg ikke langt fra ISAF-hovedkvarteret da angrepet startet. Fra dette hovedkvarteret etablerte han kontakt både med vaktansvarlig ved ambassaden, ambassadens ansatte på hotellet (herunder tett kontakt med ambassaderåden som befant seg sammen med en av de skadde) og øvrige ansatte. Han forsikret seg også om at det norske støtteelementet (NSE og NCC) gjorde klart til håndtering av situasjonen. Dette var også i samsvar med ambassadens kriseplan.

Fra det sikre tilfluktsrommet i kjelleren på hotell Serena mottok ambassadøren allerede kort tid etter angrepet en jevn strøm av henvendelser fra afghanske myndigheter, herunder afghansk sikkerhetsjef, og presidentens kontor. Ambassadøren var i løpende kontakt med flere ansatte ved ambassaden, herunder ambassadens vaktansvarlige og andre som var direkte involvert. Hans hovedrolle iht. instruksverket var å koordinere arbeidet, videreformidle informasjon og etter hvert vurdere og ta stilling til ulike muligheter for evakuering av skadde og deretter alternativer for evakuering av de øvrige norske på hotellet, hvilket han gjorde.

På ett tidspunkt ble ambassadøren direkte involvert i den operative håndteringen av situasjonen. Når det ble besluttet at ambassadesekretær og en av livvaktene fra PST skulle forsøke å ta seg opp til de skadde i lobbyområdet besluttet ambassadøren å følge med opp. Dette fordi han anså sine muligheter til å forhandle med eventuelle sikkerhetsvakter eller

militært personell som større, i kraft av sin stilling som ambassadør. Følget ble imidlertid stoppet under henvisning til at hotellet ikke var sikret, og at man mente at en selvmordsbomber fremdeles befant seg på hotellet. De fikk beskjed om å returnere til underetasjen. De ble enige om at ambassadesekretæren og livvakten skulle gjøre et nytt forsøk på å finne de skadde og at ambassadøren skulle returnere til kjelleren for å oppdatere Utenriksministeren og hans delegasjon.

Under hele hendelsesforløpet rådet det kaotiske forhold på selve hotellet. I påvente av sikring av de ulike delene av hotellet, var det dessuten ikke klart at denne situasjonen ville vedvare, og det viste seg vanskelig å skaffe til veie en dekkende situasjonsoversikt.

Det vises for øvrig til UD's redegjørelse av 5. februar 2008.

7. Komiteen ber om å få en utdypning av det forhold at det tok så lang tid før Carsten Thomassen ble lokalisert. Hva ble gjort for å klarlegge hvor han befant seg?

I henhold til den informasjon UD har innhentet, ble UD's kommunikasjonssjef klar over at Carsten Thomassen var skadet litt etter kl. 18:45 (Kabul-tid). Denne informasjonen kom fra de norske journalistene rundt Thomassen. Kommunikasjonssjefen meddelte dette umiddelbart til utenriksministeren, ambassadøren og andre som sto rundt henne i evakueringsrommet. Samme informasjon ble straks kommunisert til UD i Oslo. Av UD's materiale fremgår det ikke hvorvidt journalistene informerte om hvor Thomassen befant seg eller ble forespurt om dette.

Litt før kl. 19:00 prøvde to av ambassadens medarbeidere, med støtte fra en av PSTs livvakter, å komme opp i lobbyområdet for å bistå med medisinsk evakuering til ambulansen som da var utenfor hotellet. Livvakten og de ambassadeansatte var på dette tidspunkt ikke kjent med at Thomassen var skadet. Det ble de først ca. et kvarter senere da ambassadesekretær A fikk kontakt med den øvrige delegasjonen. Afghanske sikkerhetsstyrker nektet imidlertid livvakten og ambassadesekretæren å bevege seg ut til hotellets inngangsparti for å lokalisere de sårede og bistå med evakuering.

Få minutter senere fikk ambassadesekretær A beskjed også fra TV2s journalist om at Thomassen var skadet. Ambassadesekretæren fortalte da at norsk militært personell var kontaktet og at en SISU var på vei til hotellet, men uten at man drøftet evakuering nærmere. Ambassadesekretæren prøvde å finne ut hvor Thomassen befant seg, men var ikke i stand til å danne seg noe klart bilde av dette, og antok at han var på utsiden av bygningen i en av hotellfløyene.

Ambassadesekretæren oppfattet for øvrig TV2s journalist dit hen at selv om Thomassen var hardt skadet, så var situasjonen under kontroll. Han forsto det slik at Thomassen var ved bevissthet og fikk førstehjelp av amerikansk sanitetspersonell, og hadde inntrykk av at amerikanske soldater ville assistere med videre håndtering.

Heller ikke andre delegasjonsmedlemmer som var i kontakt med journalistene var klar over nøyaktig hvor Thomassen befant seg. De visste imidlertid at han var i nærheten av lobbyområdet. Det ble ikke vurdert som noe problem å finne ham når evakueringspersonellet først fikk tilgang til hotellet.

UD har ingen utfyllende forklaring på hvorfor man ikke lyktes med å lokalisere Thomassen før SISUen returnerte for å evakuere ham kl. 19:51, dvs. 20 minutter etter at den forlot hotellet første gang. Når dette vurderes i etterhånd, er det etter UD's vurdering viktig å ha i mente at situasjonen på hotellet på dette tidspunkt var uavklart og farlig og at de involverte var under meget strekt press. Situasjonen både i lobbyen og utenfor hotellet var svært anspent, uoversiktlig og til dels kaotisk. All kontakt med journalistene skjedde via mobiltelefon der forbindelsene ofte var dårlige.

8. I Utenriksdepartementets redegjørelse sies det i punkt 1 følgende: "Retningslinjer og prosedyrer ut fra eksisterende planer og lovverk er i hovedsak fulgt". Komiteen ber om å få oversendt det som omtales som eksisterende planer og lovverk.

Se egen saksmappe for spørsmål 8.

9. På side 4 under hovedpunkt 3 i redegjørelsen vises til at gjennomgangen av hovedelementene i hendelsesforløpet er basert på UD's undersøkelser og samtaler med involverte i Kabul og Oslo. Hva er begrunnelsen for at de 7 pressemedarbeiderne som fulgte besøket ikke er benyttet som kilde for å beskrive de hendelser som utspant seg under terrorangrepet?

Etter terrorangrepet mot hotell Serena 14. januar, ble det besluttet at de tre berørte departementer skulle foreta egne gjennomganger av hendelsesforløpet forut for, under og etter angrepet. I Utenriksdepartementets redegjørelse gjennomgås planleggingen av besøket, hendelsesforløpet, krisehåndteringen og oppfølgingen etter angrepet. Videre gis det en vurdering av lærdommer som kan trekkes fra UD's håndtering av besøket. Formålet med UD's redegjørelse var å gjennomgå utenriksstjenestens egen planlegging og håndtering av krisen. Hensikten var ikke å gi et etterretningstilnæringslignende komplett bilde av alle hendelser i

forbindelse med angrepet eller vurdere den enkeltes opptreden under krisen.

Redegjørelsen baserer seg på et bredt tilfang av kilder, herunder skriftlig gjennomgang av hendelsesforløpet fra UD-ansatte i både Kabul og Oslo, logger fra UDs krisestab, forsvaret, ISAF/NATO, graderte og ugraderte rapporter fra FD, JD og andre etater, samt opptak fra overvåkingskameraer på hotell Serena. Departementet har også benyttet informasjon som er fremkommet i media, bl.a. uttalelser fra de pressemedarbeidere som fulgte besøket, for å få et best mulig bilde av hendelsesforløpet og UDs håndtering av krisen.

Departementet har ikke bedt pressens representanter eller andre utenfor departementet om å forklare seg om hendelsesforløpet eller håndtering en av dette. Verken representanter for norske frivillige organisasjoner, hotellets ansatte, andre hotellgjester, afghansk politi eller øvrige afghanske myndigheter er kontaktet om dette. Det har heller ikke vært direkte

kontakt mellom UD og enkeltpersoner i Forsvaret eller med livvaktene fra PST.

Denne tilnærmingen har sikret at Utenriksdepartementet har kunnet gi sin vurdering av hendelsesforløpet og av krisehåndteringen uten å ta pressens representanter eller andre til inntekt for sin fremstilling. Departementet mener at både pressens representanter og andre må kunne stå fritt til å gi sin egen vurdering av terroraksjonen og kunne kommentere UDs framstilling og handlemåte på helt uavhengig grunnlag.

Utenriksdepartementets redegjørelse representerer departementets beste vurdering av hendelsesforløpet basert på de benyttede kilder. UD ønsker tilleggsinformasjon og vurderinger fra andre velkommen, både for å få en mer fullstendig oversikt over hva som faktisk skjedde og for å kunne høste ytterligere lærdommer slik at vi kan stå bedre rustet for fremtiden.

Vedlegg 12

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Utenriksdepartementet v/statsråden, datert 7. mars 2008

Vedrørende sak om terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008 – spørsmål

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til tidligere brev om ovennevnte sak, og ber med dette om svar på følgende spørsmål:

- Hvilke type sikkerhetsopplegg har utenriksministere fra andre NATO-land rundt seg når de besøker Afghanistan? Er det stor forskjell på dette og slik det legges opp fra norsk side? Er det vanlig å reise sivilt eller militært?
- Hvilke omlegginger er gjort i Utenriksdepartementet når det gjelder krisehåndtering, opplæring av personell, rutiner med mer i etterkant av erfaringene med tsunamien?

- Hvilken opplæring har tjenestemenn i utenriks-tjenesten generelt i forhold til sikkerhetsforholdsregler, førstehjelp, krisehåndtering? Gis det noen spesialopplæring ved tjeneste i risikoområder? Gis det noen spesialopplæring for de som reiser på tjenestereiser til risikoområder? Ble det gitt noen spesiell opplæring utover informasjonsmøtet ved ankomst for utenriksministeren eller den øvrige delegasjonen som var med på besøket i Afghanistan?

Av hensyn til den videre behandlingen av saken ber komiteen om snarlig svar.

Vedlegg 13**Brev fra Utenriksdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 12. mars 2008****Terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008. Svar på spørsmål**

Det vises til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 7. mars 2008 der komiteen ber om svar på ytterligere tre spørsmål som ledd i sin behandling av saken.

Vedlagt følger svar på spørsmålene.

Vedlegg 1

TERRORANGREPET MOT HOTELL SERENA I KABUL
14. JANUAR 2008. SVAR PÅ SPØRSMÅL FRA
STORTINGETS KONTROLL- OG KONSTITUSJONS-
KOMITÉ AV 7. MARS 2008

15. *Hvilke type sikkerhetsopplegg har utenriksministere fra andre NATO-land rundt seg når de besøker Afghanistan? Er det stor forskjell på dette og slik det legges opp fra norsk side? Er det vanlig å reise sivilt eller militært?*

De fleste andre NATO-land har tilsvarende sikkerhetsopplegg som Norge ved besøk av sine utenriksministre til Afghanistan. Reisene til Kabul foregår normalt i sivil regi der afghansk politi har hovedansvaret for sikkerheten, med støtte fra de polititjenestemenn som ledsager ministeren og eventuelt også fra ISAF. Transport foregår i sivile pansrede biler og utenriksministrene innlosjeres normalt i ambassadørens residens eller på hotell. Ved besøk utenfor Kabul, ivaretas sikkerheten normalt av det regionale stabiliseringslag (PRT) med ansvar for området. Både transport og innlosjering skjer da i militær regi.

16. *Hvilke omlegginger er gjort i Utenriksdepartementet når det gjelder krisehåndtering, opplæring av personell, rutiner med mer i etterkant av erfaringene med tsunamien?*

Utenriksdepartementet har etter tsunamikatastrofen i 2004 bygget opp en ny kriseorganisasjon med tilhørende opplærings- og øvingsopplegg. Kriseorganisasjonen er særlig innrettet mot kriser som involverer et større antall nordmenn og er ment å støtte opp under hjelpeinnsatsen i regi av lokale myndigheter og hjelpeorganisasjoner.

UDs kriseorganisasjon har bistått nordmenn ved flere kriser de senere år, som under terroranslaget i London sommeren 2005, orkanen Katrina i USA høsten 2005 og Libanonkrisen sommeren 2006. UDs

krisehåndteringsapparat forbedres løpende på bakgrunn av erfaringer og lærdommer fra disse og andre krisesituasjoner.

UDs krisehåndteringsapparat er betydelig styrket i etterkant av tsunamien i 2004. Endringene er basert på tilrådingene i St. meld nr. 37 (2004-2005), egne lærdommer så vel som som erfaringer og råd fra nærstående land, andre departementer, forsvaret, politiet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Det organisatoriske kriseoppsettet er forandret, det er ansatt nye medarbeidere med spesialkunnskap om krisehåndtering og det er utarbeidet et helt nytt plan- og instruksverk for utenriktjenesten. Videre gis opplæring og øvelser en langt mer fremtredende plass enn tidligere på alle nivåer i utenriktjenesten.

Dagens *kriseorganisasjon* bygger på et skille mellom strategisk og operativt nivå, i tråd med prinsippene for moderne kriseledelse. Det strategiske nivå består av UDs politiske ledelse og strategisk ledelse på øverste embetsnivå ledet av utenriksråden. De har det overordnede ansvar for håndtering av kriser.

Det operative nivå ledes i Oslo av enten ledelsen i den involverte avdeling eller av krisestabssjef, dersom det besluttes å etablere krisestab.

Det operative ansvar på krisestedet ledes av ambassaden, ved ambassadøren eller den han bemyndiger. Til grunn for den operative krisehåndteringen ligger stasjonens planverk som omfatter både risiko- og sårbarhetsanalyser og krise og evakueringsplaner. Kristestabens medlemmer går i beredskapsturnus og skal til enhver tid kunne stille i UDs krisesentral på én times varsel. Også ambassadene har krisevaktordninger. Det er etablert faste utrykningsteam i Oslo som skal kunne reise til det kriserammede området på seks timers varsel. I UDs kriseoppsett inngår det faste liaisonkontakter fra Forsvarsdepartementet, Politidirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet. Også utrykningsteamene omfatter personer med særlig kjennskap til og erfaring fra krisesituasjoner.

Høsten 2007 ble alle sider ved UDs arbeid for sikkerhet, beredskap, krisehåndtering og konsulær bistand lagt i samme fagseksjon. Det har resultert i at departementets innsats på disse områdene er blitt bedre integrert og mer effektiv, spesielt i krisens første fase.

UDs *kriseplanverk* er tilpasset den nye kriseorganisasjonen og understøtter denne. Planverket ble oversendt Kontroll- og konstitusjonskomiteen 25. februar d.å.

I tillegg til departementets overordnede planer og instruksjer, har utenriksstasjonene utarbeidet egne risiko- og sårbarhetsanalyser samt beredskaps- og evakueringsplaner tilpasset de lokale forhold. Både det overordnede planverket og de lokale planene oppdateres i tråd med nye utfordringer og lærdommer.

Opplæring i krisehåndtering tilbys alle ansatte i utenriksstasjonen og er obligatorisk for UDAs aspiranter og de ansatte som inngår i departementets beredskapsorganisasjon. Krisehåndtering har siden 2005 inngått som fast post på UDAs årlige lederkonferanse, som samler både stasjonssjefene og departementets øverste ledelse.

Sikkerhet, beredskap og krisehåndtering inngår også som del av stasjonssjefenes obligatoriske opplæringsprogram før utestasjonering. Noe mindre omfattende kurs er obligatorisk også for alle andre som reiser ut. Samtlige som inngår i krisestaben får opplæring i beredskapsarbeid og krisehåndtering med spesiell vekt på deres funksjoner.

Krisestabssjefene møtes månedlig for å drøfte erfaringer fra krisestabsarbeidet og diskutere hvordan dette kan forbedres. Samtlige som inngår i krisestaben har et årlig møte der de sammen med utenforstående krisehåndteringsekspertter diskuterer erfaringer og forbedringsmuligheter i UDAs kriseorganisasjon.

Det *øves* jevnlig på krisehåndtering både i UD og ved utenriksstasjonene. UD planla og ledet fem øvelser i Norge og tolv heldagsøvelser ved utenriksstasjonene i 2007. I tillegg kommer øvelser stasjonene gjennomførte på eget initiativ. UD deltar også i større samøvelser med andre departementer, og var i 2007 involvert i tre slike.

I all øvelsesvirksomhet legges det stor vekt på at både stasjonssjefen, andre utsendte og lokalt ansatte deltar, og at erfaringer og lærdommer inkorporeres i det lokale planverket og meldes til UD slik at også andre dra nytte av dette.

17. Hvilken opplæring har tjenestemenn i utenriksstasjonen generelt i forhold til sikkerhetsforholdsregler, førstehjelp, krisehåndtering? Gis det

noen spesialopplæring ved tjeneste i risikoområder? Gis det noen spesialopplæring for de som reiser på tjenestereiser til risikoområder? Ble det gitt noen spesiell opplæring utover informasjonsmøtet ved ankomst for utenriksministeren eller den øvrige delegasjonen som var med på besøket i Afghanistan?

Som det fremgår ovenfor, er opplæring i sikkerhet, beredskap og krisehåndtering obligatorisk for stasjonssjefene og andre som inngår i UDAs beredskapsorganisasjon, både ute og hjemme. Alle andre UD-ansatte har tilbud om deltakelse på slike kurs.

Som følge av den økte vekt som er lagt på krisehåndtering etter tsunamien, får nå aspirantene i tillegg til den mer generelle leseundervisningen også opplæring i bl.a. personellsikkerhet, kriseledelse og krisepsykologi. Førstehjelpskurs er obligatorisk for alle aspiranter og et tilbud til øvrige ansatte.

Det gjennomføres årlige kurs for sikkerhetsledere ved utestasjonene. I 2007 ble det gjennomført tre slike kurs, hver av én ukes varighet og med om lag 25 deltakere pr. kurs.

Utenriksdepartementet arrangerer videre såkalte kollegastøttekurs, basert på tilsvarende kurs i politiet. Disse kursene gir grunnleggende kunnskap om og ferdighetstrening i hvordan man kan støtte kolleger og andre som har vært utsatt for alvorlige hendelser. Kursene tilbys alle stasjoner, men stasjoner i særlig utsatte områder gis prioritet.

UD samarbeider nå med Forsvarets sanitet om å utvikle et utvidet førstehjelpskurs for personell som skal til særlig utsatte områder. I tillegg arbeides det med kurs som skal gjøre de ansatte bedre rustet til å komme best mulig ut av en eventuell gisselsituasjon samt kurs omkring sikkerhetstiltak knyttet til improviserte sprenglegeméer (IEDs). Disse kursene vil tilbys alle ansatte ved særlig utsatte stasjoner.

Utover informasjonsmøtet for pressen og det forberedende møtet for utenriksministeren og hans delegasjon, ble det ikke gitt noen spesiell informasjon eller opplæring om beredskap og sikkerhet ved ankomst til Kabul.

Vedlegg 14**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 13. mars 2008****Terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008 – Forespørsel om avgradering av underlagsmateriale**

I forbindelse med den planlagte høringen 13. mars 2008 vedrørende terrorangrepet på hotell Serena 14. januar 2008 har Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité anmodet om at FD vurderer å avgradere følgende dokumenter:

- Brev fra NCC til FOHK datert 18. januar 2008, Redegjørelse for hendelser før, under og etter angrepet på hotell Serena
- Vedlegg 8, 13 og 14 til ovennevnte dokument.

Forsvarsdepartementet har vurdert graderingen av både brevet fra NCC og vedleggene. Når det gjel-

der brevet fra NCC og vedlegg 14 ønsker ikke departementet å avgradere disse.

For begge dokumenter vil departementet anføre at graderingen opprettholdes ut fra en helhetlig vurdering av operasjonssikkerheten til norsk personell. Dokumentene omtaler detaljer som også vil kunne brukes i forbindelse med fremtidige besøk, herunder:

- prosedyrer og retningslinjer for besøk
- planlegging, gjennomføring og praktiske forbedelser
- disponering/rotering av personell

Når det gjelder vedlegg 8 og 13 kan disse anses avgradert.

Vedlegg 15**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/fungerende komitéleder til Utenriksdepartementet v/statsråden, datert 2. april 2008****Vedrørende kontrollhøring 13. mars 2008**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til kontrollhøringen 13. mars 2008 i sak om terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul.

I den første delen av høringen ga utenriksministeren følgende opplysning om tidspunktet for at evakueringslaget ble varslet om at det var to skadde nordmenn på hotellet:

"Nå var det også slik at ambassadesekretæren varslet det militære kjøretøyet som kjørte med

SISUen, om at det var to, og det var også slik at evakueringskjøretøyet, da det kom, var klar over at det var to sårede nordmenn."

I et intervju med utenriksministeren som sto på trykk i Dagbladet 14. mars 2008 kommer det frem at denne informasjonen ikke var korrekt.

Komiteen vil med dette anmode utenriksministeren om å presisere hva som er den korrekte fremstillingen på dette punktet.

Vedlegg 16**Brev fra Utenriksdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 7. april 2008****Vedrørende kontrollhøring 13. mars 2008**

Jeg viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 2. april d.å. der det henvises til min uttalelse under den åpne del av kontrollhøringen 13. mars d.å. om "... at ambassadesekretæren varslet det militære kjøretøyet som kjørte med SISU-en, om at det var to, og det var også slik at evakueringskjøretøyet, da det kom, var klar over at det var to sårede nordmenn".

Denne fremstillingen er ikke korrekt. Det korrekte er, slik jeg også presiserte i mitt åpningsinnlegg under den lukkede delen av høringen, at det var PST-vakten som ledsaget ambassadesekretæren som ga evakueringslaget beskjed om at det var to skadde nordmenn. For øvrig er fremstillingen riktig.

Det forhold at det var PST-liwakten, og ikke ambassadesekretæren, som informerte redningsmannskapet, ble meddelt Komiteen under den lukkede del av høringen.

Vedlegg 17**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komiteleder til Utenriksdepartementet v/statsråden, datert 22. april 2008****Sak om terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008**

Det vises til ovennevnte sak.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen er kjent med at det i Dagbladet 4. april i år var et oppslag om at det

ikke har vært avholdt kriseøvelse ved ambassaden i Kabul siden 2005, jf. vedlegg.

I den forbindelse ønsker komiteen å få opplyst om dette medfører riktighet? Hva er i så fall årsaken til dette? Hvor ofte skal slike øvelser holdes etter regelverket?

Vedlegg 18**Brev fra Utenriksdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 25. april 2008****Sak om terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008**

Det vises til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 22. april d.å. om ovennevnte sak.

I henhold til Utenriksdepartementets overordnede retningslinjer for beredskap og krisehåndtering, skal utenriksstasjonene gjennomføre årlige øvelser.

Ambassaden i Kabul gjennomførte kriseøvelse basert på sitt nye planverk i 2005. Deretter har krisehåndteringssystemet vært gjennomtestet i to situasjoner i 2006; i forbindelse med "karikaturstriden" og under opptøyene 29. mai 2006, hvor både nordmenn og ambassaden var truet av alvorlige, voldelige demonstrasjoner. Lokal krisestab ble satt og innsat-

sen evaluert i ettertid. En ny øvelse var opprinnelig planlagt mot slutten av 2007, men den ble utsatt til etter utenriksminister Støres besøk i januar i år. Full øvelse med bistand fra Utenriksdepartementet ble gjennomført i begynnelsen av april i år.

Nøkkelpersoner ved ambassaden anses å være godt trent når det gjelder krisehåndtering. Både den daværende og fungerende stasjonssjef i Kabul har deltatt på kriseøvelser i Oslo under det årlige stasjonssjefsmøtet. To av ambassadens medarbeidere, som var sentrale i krisehåndteringen under attentatet i Kabul, har deltatt i opplæring og kriseøvelser under departementets kurs for stasjonenes sikkerhetsleder. Dette skjedde i Norge i 2006 og i 2007.

Vedlegg 19**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komiteleder til Politiets sikkerhetstjeneste v/sjef for Politiets sikkerhetstjeneste, datert 22. april 2008****Sak om terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008**

Det vises til ovennevnte sak, og til kontrollhøringen 10. april d.å.

Under den åpne høringen uttalte PST-sjefen seg på en slik måte at det ble sittende igjen inntrykk av at journalistene ikke visste hvor de var da de var rundt Carsten Thomassen. Dette stemmer ikke med det journalistene selv har uttalt. Har PST-sjefen noen utdypende kommentarer til dette?

Vedlegg 20**Brev fra Politiets sikkerhetstjeneste til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 25. april 2008****Kommentarer til referatet fra kontrollhøringen 10. april 2008 og svar på tillegsspørsmål (u)**

Det vises til Kontroll- og konstitusjonskomiteens korrespondanse til Politiets sikkerhetstjeneste (PST) vedrørende kontrollhøringen 10. april 2008. I korrespondansen ber Kontroll- og konstitusjonskomiteen om at PST meddeler eventuelle kommentarer til referatet fra kontrollhøringen. Det etterspørres også en utdyping av to av svarene som Sjef PST gav.

Merknader til referat fra åpen del av kontrollhøringen

På side 14 refereres en uttalelse fra Sjef PST om at en opplysning "var gradert NATO-sikret" (jamfør Holmes siste kommentar på side 14). I referatet bør det fremkomme at opplysningen "var gradert NATO-secret". Essensen i denne uttalelsen er at opplysningen var gradert tilsvarende HEMMELIG.

Merknader til referat fra lukket del av kontrollhøringen

PST har ingen merknader til innholdet i referatet fra lukket del av kontrollhøringen.

Tillegsspørsmål til PST fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Kontroll- og konstitusjonskomiteen etterspør en utdyping av to spørsmål etter kontrollhøringen 10. april:

1) Det første spørsmålet gjelder antallet selvmordsbombere. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har ut fra dokumentasjon fått forståelsen av at det var tre selvmordsbombere som angrep Kabul Serena Hotel, og påpeker at Sjef PST under kontrollhø-

ringen uttalte at det var to selvmordsbombere. Hva er det riktige antallet?

PSTs informasjon om at antallet selvmordsbombere var to, har bakgrunn i flere informasjonskilder.

Kort tid etter at det først ble hørt skyting og eksplosjoner på Kabul Serena Hotel, observerte PSTs livvakter at en person, kledd som en politimann, bevegde seg mot resepsjonsområdet samtidig som han avfyrte skudd i samme retning. Dette viste seg å være den ene selvmordsbombere/angriperen. På samme tid så livvaktene en stor eksplosjon i hotellets forgård. Dette har vist seg å være den andre selvmordsbombere som utløste sitt bombebelte.

Afghanske og andre lands sikkerhetsmyndigheter som har etterforsket terrorangrepet, har informert PST om at to selvmordsbombere deltok under aksjonen. En tredje person skal ha transportert selvmordsbomberne til hotellet.

Oppfatningen av at tre selvmordsbombere skal ha deltatt i aksjonen, skyldes formodentlig først og fremst at det i situasjonen som rådet på hotellet i tiden etter skytingen begynte, verserte flere rykter om antallet selvmordsbombere som var involvert. En versjon var at det befant seg ytterligere én selvmordsbomber på hotellet. Dette var også den vesentlige årsaken til at sikkerhetssituasjonen på hotellet i en periode ble oppfattet som dramatisk og uavklart.

2) Det andre spørsmålet knytter seg til min uttalelse under kontrollhøringen om at journalistene som gav førstehjelp til Carsten Thomassen, ikke var kjent med hvor på hotellet de befant seg. I følge Kontroll- og konstitusjonskomiteen stemmer ikke dette med de aktuelle journalistenes uttalelser. Hva skyldes denne divergensen?

Min uttalelse, jamfør side 25 i referatet, viser til samtaler mellom norske representanter, herunder UD- og ambassadepersonell, i sikkert rom og journalistene. I informasjonen som ble videreformidlet til livvaktene fra personene som var i kontakt med journalistene, fremkom det ikke hvor Thomassen befant seg.

Jeg så klart etter høringen at setningen "man hadde problemer med å fortelle hvor man var", burde vært formulert på en annen måte, da man kan gi det inntrykk at journalisten som var i mobilkontakt med ambassadesekretæren ikke visste hvor han var. Jeg har gjennom faktaklarlegging fra vår livvaktleder ikke grunnlag for å hevde dette.

Det ble imidlertid formidlet til vår livvaktleder fra UD-personell at de ikke visste hvor Thomassen var, til tross for kontakten med journalisten. Det synes således å være en eller annen form for kommunikasjonssvikt mellom journalisten og ambassadesekretæren på dette kritiske punkt. Dette rettet jeg umiddelbart opp med en slik presisering i et intervju med Dagbladet samme ettermiddag da høringen var avsluttet.

PST kan neppe bidra med noen nærmere klarlegging her, da våre ansatte ikke var involvert i den angjeldende kommunikasjon.

Vedlegg 21

Likelydende brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/saksordfører til journalistene som deltok på utenriksministerens reise, datert 26. februar 2008

Vedr. sak om terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har fått opplyst at du deltok på utenriksministerens reise til Kabul i januar i år. Som du sikkert er kjent med har komiteen opprettet sak om håndteringen av terrorangrepet mot hotell Serena 14. januar. Undertegnede er valgt til saksordfører.

I forbindelse med komiteens arbeid med saken ønsker vi å få innspill fra dere journalister som deltok på reisen. Vi vil derfor gjerne ha synspunkter på hendelsesforløpet, annen informasjon du mener kan være nyttig for komiteens arbeid og evt. synspunkter på tiltak som bør iverksettes ved liknende besøk i terrorutsatte områder.

Vedlegg 22**Brev mottatt fra Fredrik Græsvik, Utenriks, TV2, Postboks 7222, 5020 Bergen til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 2. mars 2008****Vedr. ønske om innspill ifm sak om håndtering av terrorangrepet i Kabul 14. januar**

Jeg ønsker med dette å komme med innspill når det gjelder hendelsesforløpet under terrorangrepet mot Serena Hotell i Kabul, 14. januar i år. Når det gjelder synspunkt på tiltak som bør iverksettes ved liknende besøk i terrorutsatte områder, viser jeg til utvalget som er opprettet av Norsk Presseforbund for å se på nettopp dette. Jeg sitter selv i utvalget, som vil ha første møte tirsdag 4. mars, samt møte utenriksminister Jonas Gahr Støre 5. mars. Utvalget har som mål, i forståelse med departementet, å lage retningslinjer for journalister som følger offentlige delegasjoner.

Alle tidspunkt er Kabul-tid, dvs norsk tid + 3,5 timer. Noen tider, som tidspunkt for angrepet og tele-

fonsamtaler er nøyaktig loggført ved hjelp av utskrift fra Telenor og kameraklokken på TV 2s kamera.

Men. Kaoset som rådet i minuttene og timene til Carsten Thomassen ble evakuert, bidrar til at andre tidspunkt jeg opererer med her kan avvike veldig fra virkeligheten.

Min rolle

Mens angrepet pågikk, og til vi ble evakuert ned i kjelleren til utenriksministerens delegasjon, var jeg bindeleddet mellom de norske journalistene i lobbyen og UDs delegasjon i kjelleren, den norske ambassaden, Politiets Sikkerhetstjeneste og Forsvaret.

Min Logg

- 1812: Angrepet startet. Jeg befant meg på mitt hotellrom i 3. etasje. Jeg er på telefon med TV2, og melder fra om skyting utenfor hotellet.
- 1813: Jeg ringer TV2 opp igjen, og melder fra om at hotellet er under angrep. Telefonforbindelsen blir liggende åpen i 6 minutter.
- 1815: Skuddsalven avtar i styrke. Sammen med TV2 fotograf Aage Aune, gjør jeg et første forsøk på å ta meg ned i resepsjonsområdet, men tvinges tilbake på rommet da skytingen kommer nærmere.
- 1818: Skytingen stanser mer eller mindre helt opp. Den neste halvtimen hører jeg en og annen skuddsalve, men disse er ikke i umiddelbar nærhet.
- 18:23: Aage og jeg tar oss ned i resepsjonsområdet via branntrappen.
- 18:24: Jeg finner en bunke norske pass og norske dokumenter på gulvet i resepsjonen. Jeg plukker opp passene og følger blodsporene.
- 18:25: Vi kommer fram til Bjørn Svenungsen, UD, samtidig med ambassaderåd Merete Dyrud, en irsk og en britisk sikkerhetsvakt. Briten, Paul Grant, tar kontroll over situasjonen. Sammen med Dyrud og en av hotellets ansatte bistår jeg med førstehjelp mens Aage Aune henter førstehjelpsutstyr. I løpet av de neste minuttene kommer første SMS fra Anne Lene Sandsten (UD). Den lyder omtrent slik: - Er dere i sikkerhet.
- 18:35: Jeg løper til resepsjonen for å forsøke å skaffe ambulanse. I resepsjonen ligger det en drept person. Det er ingen hotellansatte tilstede. Per Olav Ødegård (VG) og Hans Henrik Torgersen (ABC-nyheter) kommer fra hotellets andre fløy, i samme ærend. De forteller at Carsten er skutt. Jeg løper tilbake til stedet der Svenungsen ligger nede. Aage kommer med førstehjelpsutstyr. Etter at vi har forvissnet oss om at Svenungsen får kyndig hjelp, tar oss over til området der Carsten ligger. Der har VGs Harald Henden tatt kommandoen over førstehjelpen. Vi bistår.
- 18:43: Ny tekstemelding fra Sandsten: - Jonas i sikkerhet i kjelleren, hvor er dere?

- 18:44: Jeg ringer Sandsten og sier at to av våre er skadet. Jeg sier at situasjonen ser svært dårlig ut for Bjørn Svenungsen – han hadde mistet mye blod. Jeg videreformidler muligens mitt inntrykk om at situasjonen er verre for Svenungsen enn for Carsten. Men jeg gir beskjed om at Carsten er skutt og skadet. Det bør altså ikke herske noen tvil om at situasjonen var svært alvorlig og at begge trengte legebehandling. Jeg stod ved siden av Carsten da jeg snakket med Sandsten. Carsten var ved bevissthet og responderte bra på spørsmål, det var derfor viktig for meg ikke å dramatisere situasjonen. Men det ble altså gitt melding om at han var skutt. Jeg gir også melding om at alle vi sju andre journalistene i følget på dette tidspunktet var samlet rundt Carsten, og at Sandsten ikke trenger bruke tid på å ringe rundt. Vi avtaler at jeg skal være bindeleddet mellom oss og dem.
- 18:45(?) Amerikanske soldater kommer til. De bistår med førstehjelp, og bestiller MEDEVAC (evakuering). Vi blir noe beroliget av dette. På et eller annet tidspunkt gir jeg beskjed om at evakueringssituasjonen er under kontroll, at amerikanerne har sagt de vil hjelpe oss med å få Carsten til sykehus. Dette kan ha bidratt til å berolige delegasjonen/ambassaden noe.
- 18:50 Amerikanerne sier de må forlate bygningen fordi det fortsatt skal være selvmordbombere der. De går fra oss, men lover å komme tilbake for MEDEVAC så raskt som mulig. Vi får beskjed om at det er farlig også på utsiden av bygningen. Carsten har store blødninger, vi har klippet av ham det meste av klærne, det er derfor uaktuelt å frakte ham ut. Ute er det rundt null grader. Jeg mottar en rekke telefonsamtaler de neste to timene, flere av disse er kun registrert som innkommende fra Afghanistan. Disse er ringt fra lokale nummer, og kan være fra telefoner tilhørende ambassaden eller Forsvaret. Disse er nedenfor kalt ukjent.
- 19:18 Ukjent Innkommende
 19:20 Ukjent Innkommende
 19:21 TV 2 Innkommende (norsk mobil)
 19:22 Ukjent innkommende
 19:27 Ukjent innkommende
 19:38 Anne Lene Sandsten Innkommende (norsk mobil)
 19:43 PST Innkommende (norsk mobil)
 19:48 PST Innkommende (norsk mobil)
- I en eller flere av disse samtalene gjør jeg oppmerksom på at den amerikanske evakueringen lar vente på seg. Jeg får også beskjed om at en norsk SISU er på vei. Først etter at SISU'en har reist fra Serena, får jeg beskjed om at den har vært ved hotellet. Evakueringsmannskapene fikk med seg Bjørn Svenungsen, som på dette tidspunktet var fraktet ut i borggården. Vi var inne på hotellet, ca 20 meter unna stedet der Bjørn lå, da han ble fraktet vekk. Hadde vi visst at en norsk SISU var på stedet, ville vi fraktet Carsten ut til denne. Vi hadde bære, og ville klart dette på under ett minutt.
- 19:40 Amerikanerne kommer tilbake. Vi får beskjed om at MEDEVAC er ok. Et helikopter står på en fotballbane i nærheten og kan frakte Carsten til amerikanernes feltsykehus ved Bagram. Transporten vil ta ca en halv time. Situasjonen har forverret seg betydelig for Carsten. Han har den siste timen klaget over tiltagende smerter og vanskeligheter med å puste. Han er helt åpenbart i ferd med å gå i sjokk som følge av blodtap. Vi pakker ham inn i tepper og håndklær, og bærer ham ut i borggården sammen med en av de amerikanske soldatene. Mens vi venter på videre instruksjoner der, kommer en norsk soldat. Han sier at de kan ta med seg Carsten, og at det tsjekkiske feltsykehuset ved KAIA (Kabul International Airport) kun er ti minutters kjøretur unna.
- 19:50 Vi forvisser oss om at det er kirurger ved KAIA, før vi sender Carsten av gårde med SISU'en. Harald Henden blir med for å informere om skadene og førstehjelpen som er gitt. Vi andre holder oss ved en av hotellets sideinnganger. Vi er samlet, og gir beskjed til UD/ambassaden at Carsten er evakuert og at vi, på grunn av den svært spente og uoversiktelige situasjonen, raskest mulig ønsker å komme oss i sikkerhet der de er. Jeg er fortsatt bindeleddet.
- Utvalgte telefonsamtaler den neste timen:
- 19:59 Ukjent innkommende
 20:00 PST, Utgående
 20:03 PST, Utgående
 20:07 Anne Lene Sandsten, Utgående
 20:10 Anne Lene Sandsten, Utgående
 20:40 Andreas Løvold, Ambassade-, Innkommende (norsk mobil)
 20:48 Anne Lene Sandsten, Innkommende (norsk mobil)

En gang etter 2100 blir vi seks journalistene som fortsatt befinner oss på Serena evakuert til det sikre rommet i kjelleren. Andreas Løvold fra ambassaden og en av politiets livvakter følger oss ned.

Mellom 2230 og 2300 evakuere norske soldater utenriksministerens følge vekk fra Serena, og til den norske leiren ved KAIA. Vi journalister evakueres samtidig av vakter fra det amerikanske selskapet Blackwater.

Min konklusjon

Det tok veldig lang tid før Carsten Thomassen ble evakuert, og fikk medisinsk behandling - ca halvannen time. Det tok over en time fra UD ble varslet, til en norsk SISU kunne frakte ham vekk. Det er likevel noen momenter jeg mener er viktige, når man nå skal vurdere om noe sviktet.

Jeg trodde at evakueringen var i det beste hender allerede 18:45, da jeg hørte amerikanerne bestille MEDEVAC. Det gikk lang tid før jeg forstod at vi måtte forsøke andre alternativer. Det var en svært farlig og uoversiktlig situasjon på hotellet i hele denne perioden. Væpnede menn, noen sivile, noen uniformerte løp gjennom hotellgangene med skuddklare våpen. Etter at Carsten ble evakuert pågrep amerikanske og afghanske styrker en mann, Muhammed Ramadan. Han var ifølge afghansk politi en av angriperne og var tidligere på kvelden iført et selvmordsbelte. Han oppholdt seg visstnok en trapp opp fra der vi behandlet Carsten i to timer.

Det har vært lagt vekt på at det ikke er plass til mer enn en bære i en SISU. Dette er riktig. Da Carsten ble hentet, sa noen av soldatene i evakueringslaget dette til noen som forsøkte å sende vekk en død kvinne på bære. Men det er åpenbart at to dødelig sårede pasienter ville fått plass i den norske SISU'en.

Det har også blitt vektlagt at evakueringslaget ikke fikk vite hvor på Serena Carsten befant seg. Jeg vet ikke om det ble gjort, men det ville ikke vært vanskelig for meg å forklare UD/ambassaden hvor på

hotellet vi var. Vi var i første etasje ved heisen i delegasjonens fløy. Men. Det ville vært kompliserende, og kanskje forsinkende, om et evakueringslag som ikke kjente hotellet skulle ta seg fram via instruksjoner gitt av en tredjepart. Det ville tatt meg få sekunder å springe ut i borggården hvis jeg visste at evakueringslaget var på plass. Jeg vet ikke om utenriksministerens følge var klar over at de norske soldatene var på Serena da Svenungsen ble evakuert. Jeg vet heller ikke om de var klar over at vi ikke befant oss på en plass som ikke var lett synlig for evakueringslaget. Hadde en direkte forbindelse vært opprettet mellom meg og de norske soldatene før de ankom Serena, ville vi fått Carsten med på den første evakueringen til feltsykehuset ved KAIA. Denne forbindelsen var ikke opprettet i tide. Kommunikasjonssvikten kan kanskje lastes både meg og de som satt sammen med utenriksministeren i hotellets kjeller.

Det er ikke slik at jeg som journalist på reiser til krigssoner forventer at norske myndigheter skal ta ansvar for evakuering. Heller ikke på delegasjonsreiser som dette. Vi ventet derfor ikke på at UD eller ambassaden skulle agere, men ba amerikanerne om hjelp.

Jeg forventer at alle ledd gjør det de kan for å hjelpe til i en situasjon som dette. Det håper jeg også ble gjort på hotell Serena 14. januar.

Høring

Jeg håper at deler av dette kan være til hjelp for Kontroll- og konstitusjonskomiteen når dere nå skal gå gjennom saken. Jeg har reagert sterkt på at ingen myndighetsinstanser har tatt kontakt med oss journalister som var sammen med Carsten, i de snart to månedene som har gått siden angrepet. Verken norsk eller afghansk politi har kontaktet oss. Jeg ønsker å bidra på best mulig måte for at omstendighetene rundt Carstens død skal bli gransket, og stiller selvfølge opp for å svare på spørsmål ved en høring.

Vedlegg 23**Brev fra Hans Henrik Torgersen, ABD Nyheter, ABC Nyheter, Sagveien 21a, 0459 Oslo til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité****Redegjørelse i forbindelse med åpen høring om angrepet på Hotel Serena**

Som en av journalistene som var til stede under terrorangrepet 14. januar i år har jeg blitt bedt om å komme med en skriftlig redegjørelse. Hensikten med redegjørelsen er å prøve å kaste lys over Utenriksdepartementets håndtering av situasjonen i de første timene etter terrorangrepet.

Redegjørelsen min blir gjort etter min egen hukommelse, og i en tidslinje som løper fra jeg hørte de første smellene rett utenfor hotellet.

14. januar 2008, klokken 18.05 lokal tid befant jeg meg på mitt hotellrom i tredje etasje av Hotel Serena i Kabul. Nøyaktig på dette tidspunktet hadde jeg satt på alarm for å vekke meg selv etter en lur jeg tok da jeg kom til hotellet. Etter planen skulle jeg, og de syv andre pressefolkene på hotellet møte utenriksminister Jonas Gahr Støre 18.15.

Kl. 18.08: Jeg hører to smell utenfor hotellet, og kommer meg raskt ut av sengen. Jeg går bort til vinduet, og ser at folk løper på plassen utenfor. Så høres det mye automatgeværild fra plassen. Jeg ringer redaksjonene hjemme i Norge og sier kjapt at hotellet Støre bor på er under angrep. Samtidig løper jeg til inngangsdøren til hotellrommet, åpner denne, og ser ut i gangen. Der ser jeg ryggen til en av PST-folkene mens han løper med et tohåndsvåpen i den ene hånda, mens han slenger på seg en skuddsikker vest med den andre. Jeg husker ikke navnet på vedkommende, men det var den samme politimannen som var med flyet fra Islamabad tidligere på dagen.

Kl. 18:10-18:12: Jeg ringer Stian Solum, mest fordi han er den eneste av pressefolkene jeg har telefonnummeret klart til. Han forteller at han er nede i lobbyen, og at det smeller noe voldsomt. Samtidig som jeg snakker med Solum går jeg bort til vinduet. Da smeller det en voldsom eksplosjon utenfor vinduet, og jeg ser en svær ildkule som begynner nede på plassen i borggården av hotellet. Stian gjør det klart for meg at han akkurat har sett Carsten Thomassen, og at Solum selv prøver å komme seg opp på rommet igjen. I bakgrunnen høres mer skyting. Plutselig brytes kontakten mellom meg og Solum. Deretter ringes vi opp igjen, og Solum forteller at han er blitt skutt på av det han mener var en afghansk politimann.

Kl. 18:13-18:20: Solum kommer seg opp i tredje etasje, og mens han får fortalt mer om hva han så nede, finner vi også ut at vi må ta oss ned igjen for å

finne ut hva som skjer. Vi tar på oss skuddsikre vester og hjelmer, før vi tar oss ned til førsteetasje.

Kl. 18:20-18:45: Med en gang vi kommer ned finner vi Carsten Thomassen liggende på gulvet. Ved hans side sitter Harald Henden og Per Olav Ødegård og gir førstehjelp. Etter å ha bistått kort med dette ber Henden om at noen forsøker å skaffe mer førstehjelpsutstyr. Jeg sjekker telefonen på dette tidspunktet, og ser at Anne Lene Dale Sandsten har sendt en tekstmelding eller to, der hun sier at de befinner seg i kjelleren på hotellet, og spør hvor vi journalistene er. Jeg prøver å ringe henne, men nettverket er opptatt. Jeg tar meg ut i lobbyen, der jeg treffer Fredrik Græsvik. Han kommer fra motsatt side av hotellet, og har så langt bistått i førstehjelpen til Bjørn Svenungsen. Jeg blir med dit, og etter en rask diskusjon finner vi ut at TV2 har førstehjelpsutstyr, og fotograf Aage Aune henter dette, mens Fredrik Græsvik blir med bort til Carsten. Her prøver vi å stoppe blødningene, spesielt den i benet, og på ryggen er vanskelig. Selv med koagulerende pulver klarer vi ikke å få kontroll på blødningen i ryggen. Kort tid etter kommer Aune med førstehjelpsutstyr. På dette tidspunktet sender jeg en melding til Sandsten, og deretter får Græsvik kontakt med henne på telefon. Han forteller da om begge skadde, deretter er jeg ikke sikker på hva kommunikasjonen gikk i.

Kl. 18:40-19:00: På dette tidspunktet er situasjonen fortsatt kaotisk. Afghanske politimenn og militære strømmer inn i hotellet, men ingen prøver å kommunisere med oss. En liten gruppe amerikanere, fem totalt, kommer inn i vår fløy. De har med seg en førstehjelpsmann som med en gang prøver å bistå Carsten. Han har med seg utstyr som får stoppet blødningen i ryggen på Carsten. Hele tiden kommuniserer Fredrik Græsvik med UD i kjelleren på hotellet. De amerikanske soldatene blir ikke lenge. De er alene, og utfra informasjonen de har befinner det fortsatt seg en selvmordsbomber i bygningen. Når de forlater, så vet jeg ikke om det blir formidlet til UD.

Kl. 19:00-19:20: Mens vi står nokså ensom i denne perioden, så snakkes det om evakuering. Vi vet ikke om noen muligheter, og vi vurderer situasjonen umiddelbart utenfor hotellet som for farlig til at vi tar sjansen på å ta Carsten ut dit. I allefall når vi ikke har en konkret avtale om at noen plukker opp båren.

Kl. 19:20-19:40: Nye amerikanske soldater kommer til. De har med seg en lege. Han prøver å behandle Carsten, men utfra det vi forstår er det snakk om indre blødninger. Kort tid etter at han kom så prater amerikanerne om mulighet for å fly Carsten

til Bagram flyplass. Likevel tar det tid. Cirka klokken 19:30 har vi fått Carsten over på en bære, og er klare til å flytte han når vi får beskjed om at transport er klar. Den beskjeden kommer, og vi er i ferd med å flytte Carsten når vi får beskjed om at en norsk Sisu er på vei fra KAIA. Græsvik får beskjeden fra ambassadesekretæren, og prøver å finne ut om det finner kirurg på KAIA. Det gjør det, og vi går for å frakte Carsten dit.

Kl. 19:40-20:00: Carsten bæres ut på bære umiddelbart utenfor hotellet. En norsk løytnant kommer inn i borggården, og seks fem av pressefolkene

sammen med en annen person bærer båren ut til Sisuen.

Kl. 20:00-20:20: Det går fortsatt litt tid, mens vi venter på samme sted som vi har behandlet Carsten, men så kommer ambassadesekretæren og en av PSTs menn til der vi er, og vi evakueres ned i kjelleren hvor utenriksministeren og hans stab befinner seg.

PS! Denne redegjørelsen er som sagt tatt ut fra hukommelse, og kan fravike noe fra de faktiske tidspunktene. Ber om at det tas høyde for det. Utenom det er alt så presist som mulig, snart to måneder etter hendelsen.

Vedlegg 24

Brev fra Tor Arne Andreassen, journalist i Aftenposten, til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 3. mars 2008

Terrorangrepet på hotell Serena i Kabul 14. januar 2008

Dette er det jeg vet om hendelsesforløpet

18.15: Angrepet starter

Cirka 18.30: Jeg blir klar over at Carsten Thomassen er skuddskadet. Jeg ser at skadene er alvorlige. Noen av mine kolleger er allerede på plass og gir ham førstehjelp.

Cirka 18.35: Jeg blir klar over at Bjørn Svenungsen er skadet. Jeg oppfatter at skadene hans er alvorlige og at han får førstehjelp av noen andre personer på hotellet.

Cirka 19.00: De første amerikanske soldatene kommer dit vi er på hotellet. En sanitetssoldat begynner å hjelpe oss med førstehjelpen til Carsten Thomassen.

Cirka 19.40: TV2s Fredrik Græsvik forklarer for ambassadeansatte Andreas Løvold hvor Carsten Thomassen befinner seg på hotellet. Græsvik får beskjed om at en norsk SISU vil komme og hente Thomassen.

Cirka 19.50-20.00: En amerikansk sanitetssoldat undersøker Carsten Thomassen og sier at han må evakueres raskt. Pressefolkene bærer Carsten Thomassen ut av hotellet. Et alternativ er å få ham med helikopter til Bagram-basen, men vi velger å få ham inn i den norske SISUen som kjører ham til feltsykehuset ved flyplassen.

Betraktninger for øvrig:

Jeg tror Fredrik Græsvik kan si mye mer om kontakten med UD's folk i kjelleren, siden det var han som holdt telefonkontakten med dem. Den første timen etter angrepet var det få mennesker som tok

seg inn i hotellet for å hjelpe. De som tok seg inn på hotellet, både av amerikanske og afghanske soldater, syntes å ha lite fokus på å få de skadede til sykehus. Jeg er enig i det jeg har sett Fredrik Græsvik uttale til media, om at dersom vi hadde fått vite at det var en norsk SISU på vei eller at den faktisk stod rett utenfor hotellbygningen, så ville det ha tatt svært kort tid for oss å få Carsten Thomassen ut dit hvor SISUen sto. Det ideelle hadde vært om de i UD eller PST som hadde kontakt med personellet i den norske SISUen hadde gitt Græsvik et kontaktnummer, slik at Græsvik og SISU-personellet hadde hatt mulighet for direkte kontakt fra et så tidlig tidspunkt som mulig.

Om Carsten Thomassen kunne ha vært reddet om han hadde kommet til feltsykehuset med SISUen på første tur, og ikke 28 minutter senere, kan kanskje legene som foretok obduksjonen uttale seg om. De kan kanskje også si noe om den behandlingen Thomassen fikk på feltsykehuset, særlig sett i forhold til dødstidspunktet, som så vidt jeg vet var et par timer senere.

Når det gjelder sikkerhetsopplegget for turen og oppholdet i Afghanistan, var det ikke noe spesielt jeg reagerte over før angrepet. Vi pressefolkene var vel ikke særlig fornøyd med å bli satt i en sliten minibuss som så vidt holdt følge med resten av kolonnen på vei fra flyplassen til hotellet, men vi regnet med at det gikk bra, og det gjorde det jo også, i første omgang. En annen ting er at våre skuddsikre vester da lå igjen sammen med resten av bagasjen på flyplassen, og ankom hotellet først senere.

Like etter at vi kom til hotellet holdt Bjørn Svenungsen, som hadde ansvaret for kontakten med pressen, en briefing for pressefolkene. Han nevnte da at vi av sikkerhetsgrunner ikke burde gå til fots i byen, men sa ikke noe om trusselen som kan ha ligget til

grunn for at han sa dette. Jeg tror det ville ha vært en fordel om vi hadde fått vite om terrortrusselen mot hotellet, men jeg tror ikke at det nødvendigvis hadde hatt noe å si for utfallet av angrepet.

I ettertid kan man si at det hadde vært en fordel om den norske sisuen og noen norske soldater hadde blitt på hotellet etter at delegasjonen kom fra flyplassen, både med tanke på muligheten for å slå et angrep tilbake, og med tanke på en snarlig evakuering av

skadede nordmenn, men man kan spørre seg om det er rimelig at UD og Jonas Gahr Støre burde sett for seg at det var behov for at norske soldater sto permanent ved hotellet. Jeg antok også at jeg var trygg på hotellet, men overvurderte altså sikkerhetstiltakene på hotellet.

Spørsmålet er om fremtidige delegasjoner som besøker Afghanistan må belage seg på å bo i en av militærleirene i landet.

**Referat
frå open høyring
om**

Terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008

Høyring torsdag den 13. mars 2008:

Utanriksminister Jonas Gahr Støre	* 3
Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen og statsråd Knut Storberget	* 18
Norsk presseforbund	* 32

Høyring torsdag den 10. april 2008:

Høring med sjef for Politiets sikkerhetstjeneste Jørn Holme	* 46
---	------

**Open høyring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
torsdag den 13. mars 2008 kl. 16.15**

Møteleiar: Lodve Solholm (FrP)
(leiar i komiteen)

Sak:

Terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008

Møteleiaren: Då er vi klare til å starte.

På vegner av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil eg få ønskje velkomen til denne høyringa.

Komiteen har vedteke å halde ei open kontrollhøyring i samband med handsaminga av saka om terroråttaket mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008. Dei hovudproblemstillingane som komiteen ønskjer å bli orientert om under høyringa, er:

1. Utanriksministeren sitt besøk i Kabul – førebuingane, gjennomføringa og handteringa
2. Situasjonen rundt terrorangrepet og krisehandteringa til norske styresmakter i Kabul og i Noreg
3. Erfaringane frå hendingane og eventuelt endra rutinar som følgje av desse

Komiteen har invitert følgjande til høyringa: Utanriksminister Jonas Gahr Støre, forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen, justisminister Knut Storberget, ambassadør Jan Erik Leikvang, Norsk Presseforbund, journalist Fredrik Græsvik og fotograf Harald Henden.

Det vil bli teke stenografisk referat frå høyringa, og referatet vil følgje som vedlegg til komiteen si innstilling til Stortinget.

Eg gjer merksam på at dette er ei open høyring. Det er difor viktig at alle deltakarane unngår å omtale tilhøve som er undergitt teieplikt. Dersom eit spørsmål ikkje kan svarast på utan å gi opplysningar undergitt teieplikt, bør den innkalla gjere komiteen merksam på dette. Eg gjer vidare merksam på at den innkalla kan be komiteen om å få gi forklaring, heilt eller delvis, for lukka dører. Dersom slik oppmoding blir sett fram, vil komiteen avbryte høyringa og i eit eige møte ta stilling til om høyringa skal halde fram for lukka dører.

Det er komiteen si von at denne høyringa vil gi opplysningar om saka og gi naudsynt bakgrunn til å trekkje dei rette konklusjonane i innstillinga til Stortinget.

Dei prosedyrane som er fastsette i reglementet for opne kontrollhøyringar, vil bli følgde.

I denne høyringa får dei som er inviterte, halde ei innleiing på inntil 10 minutt. Etter det får først saksordføraren, som er Ola T. Lånke frå Kristeleg Folkeparti, ordet, og deretter får representantar frå dei ulike partia høve til å spørje ut dei inviterte. For at komitemedlemene skal få stilt dei spørsmåla som er naudsynte, vil eg be om at dei som svarar, gjer det så kort og konsist som råd er. Når utspørjinga er over, får dei inviterte 5 minutt til ei oppsummering, dersom dei ønskjer det.

Høyring med utanriksminister Jonas Gahr Støre

Møteleiaren: Då skulle vi vere klare til å starte opp. Eg vil først få ønskje utanriksminister Jonas Gahr Støre velkomen. Han har med seg fire bisitjarar: ambassadør Jan Erik Leikvang, ekspedisjonssjef Kåre R. Aas, ekspedisjonssjef Elin Østebø Johansen og kommunikasjonssjef Anne Lene Dale Sandsten. Velkomen til dykk også!

Utanriksministeren får då ordet til si innleiing, i inntil 10 minutt. Etter det får saksordføraren 15 minutt og representantar frå dei ulike partia 10 minutt kvar til utspørjing. Til slutt får utanriksministeren høve til ei oppsummering på inntil 5 minutt, om han ønskjer det.

Ver så god, utanriksminister!

Utanriksminister Jonas Gahr Støre: Takk, leder. Jeg setter pris på anledningen til å redegjøre for min egen og departementets opplevelse av og handlinger under terrorangrepet i Kabul.

Når man leser redegjørelser og skriftlige svar, følger ord på ord, og setning følger setning. I dag vet vi utfallet og mye om omstendighetene. Det gjorde ikke vi som stod midt i krisen da den rullet seg ut. Vi vet i dag at angrepet trolig var avsluttet etter at skytingen opphørte, og lag rundt 18.30 afghansk tid. Men virkeligheten innenfor og utenfor hotellet var at i flere timer hersket kaotiske tilstander. Det ble snakket om flere selvmordsbombere, klare til å slå til. Det var tilløp til panikk blant væpnede vakter, amerikanske soldater som hadde tatt seg inn i lobbyområdet, trakk seg midlertidig tilbake, og en rekke ambulanser kom seg ikke inn på området. Vi oppfattet at vi var i livsfare. Derfor kan vi ikke gjenfortelle like klart alt som skjedde, med analytisk overblikk. Det som normalt oppfattes som 10 minutter, kunne oppleves som en evighet. Vi var omgitt av skrik, det var høyløyt, aggressiv og væpnet opptreden fra sivile og militære og stadige avbrytelser. Vi ble pekt på med ladde våpen uten å vite om det var venn eller fiende med fingeren på avtrekkeren. Jeg vil anmode om at disse forhold tas i betraktning både når man stiller spørsmål, og når man vurderer svar.

La meg omtale tre forhold i denne innledningen.

For det første UDs krisehåndteringsapparat. UD har etter tsunamikatastrofen bygget opp en ny kriseorganisasjon. Den inngår som en del av Regjeringens samlede krisehåndtering, slik dette er omtalt i St.meld. nr. 37 for 2004-2005. Vi er blitt satt på prøve ved ulike anledninger de senere år, som i forbindelse med terroranslaget i London i 2005, orkanen Katarina i USA høsten 2005 og Libanonkrisen sommeren 2006. Samlet sett har UD bistått mer enn tusen nordmenn i disse tre krisene.

Det er utarbeidet et omfattende planverk for krisehåndtering i departementet og ved stasjonene. UD har ansatt nye medarbeidere med spesialkompetanse i beredskapsarbeid og krisehåndtering. Opplæring av våre ansatte er også styrket. Planverket skal gi støtte til å organisere krisehåndteringen, men planverket gir ikke mer enn en ramme. De ansvarlige i en gitt krise må også anvende nødvendig fleksibilitet for å møte utfordringene. Det finnes ikke detaljerte planer for enhver tenkt krise.

Den skriftlige redegjørelsen fra UD er ingen gransking. Det er en gjennomgang av hendelsene og hvilke lærdommer vi så langt har trukket. I gjennomgangen har vi pekt på mangler i planverket, og det er lagt føringer for hvor det nå er behov for å forbedre planverket. Kunnskap vi har fått etter at rapportene ble lagt fram, vil selvsagt også bli tatt med. Angrepet i Kabul viser at planverket ikke har særlig utviklede retningslinjer når kriseledelsen selv er rammet og står midt i krisen. Vi fikk også illustrert behovet for et mer systematisk opplegg for sikkerhet for medreisende, enten det gjelder ministre eller deltakerne innenfor eller utenfor delegasjonen. Dette tar vi nå tak i.

Hva må så gjøres? En arbeidsgruppe på departementsrådsnivå ledet av Justis- og politidepartementet har startet arbeidet med sikkerhetsspørsmål knyttet til utenlandsreiser for offisielle delegasjoner med følge, herunder journalister. Her er vi i direkte dialog med pressens egne organer. Arbeidsgruppen skal legge fram sine tilrådninger i løpet av kort tid.

Slik jeg opplevde krisen, vil jeg være klar på at planverket ikke stod i veien for den måten vi håndterte krisen på. Problemet i Kabul var ikke det planverket vi hadde, men snarere det planverket og den beredskapen vi ikke hadde i møte med denne type krise. Det arbeides nå med å oppdatere planverket i lys av erfaringene og med å styrke vår evne til å håndtere framtidige krisesituasjoner.

For det første: Vi vil være mer restriktive med å legge ut informasjon om reiseplaner på nettet når reisene går til utsatte områder. Det etableres tettere kontakt mellom PST og UD når det gjelder mer langsiktig reiseplanlegging og forberedelsene i forkant av den enkelte reise. Det vil også bli utarbeidet et mer standardisert opplegg for informasjon om sikkerhet og beredskap til medfølgende presse.

Samtidig ønsker vi ikke å dramatisk svekke vår åpenhet og tilgjengelighet, som er en norsk tradisjon. Vi må derfor finne den rette balansen mellom sikkerhet og varsomhet. Den 5. mars hadde jeg i denne sammenheng et møte med Presseforbundets sikkerhetsutvalg der vi startet en dialog om de avveininger som må gjøres.

For det andre ansetter vi en sikkerhetsrådgiver ved ambassaden i Kabul. Vedkommende vil være ambassadørens nærmeste rådgiver i sikkerhetsspørsmål og bl.a. ha ansvar for sikkerheten i forbindelse med besøk fra Norge. En midlertidig sikkerhetsrådgiver er allerede på plass.

For det tredje er det besluttet å opprette en stilling som sikkerhetskoordinator i UD. Vedkommende vil bl.a. få et særlig ansvar for de sikkerhetsmessige sider ved forberedelser og gjennomføring av reiser i UD-regi og forestå kontakten med andre etater som PST og Forsvaret – og andre land.

For det fjerde er det foretatt en gjennomgang av krise- og beredskapsarbeidet ved ambassaden i Kabul, herunder planverket. Tilsvarende vil bli gjennomført for særlig utsatte stasjoner. Viktig i denne sammenheng vil være våre egne rutiner for intern kommunikasjon mellom de ulike funksjonene i kriseorganisasjonen, spesielt mellom staben hjemme og på krisestedet.

For det femte har vi ytterligere styrket sikkerhetsopplæringen over et bredt felt i departementet. I tillegg vil vi se på hvordan den mer langsiktige sikkerhetsopplæringen

av dem som jobber i tjenesten, kan styrkes. Vi arbeider også med hvordan vi kan forbedre sikkerheten til både UDs egne ansatte og andre som tjenestegjør eller reiser til konfliktområder.

Så, leder, la meg si noe om arbeidet for å bistå Carsten Thomassen.

Først vil jeg gi honnør til journalistene rundt Thomassen for alt de gjorde for å pleie ham og redde ham. Det står stor og varig respekt av deres innsats.

Vi som hadde ansvaret i UD, gjorde det vi kunne for å bistå begge de sårede nordmennene. Jeg vil avvise enhver antydning om at det skal ha bli gjort forskjell på dem. Vi vet i dag at vår og andres innsats ikke var nok til å redde Carsten Thomassen. Jeg har stilt utallige spørsmål om hva vi kunne gjort annerledes for å bidra til å hindre at utfallet ble fatalt. I disse spørsmålene har jeg tatt utgangspunkt i den informasjonen vi hadde under omstendighetene under de kritiske minuttene. I UDs rapport og våre svar til komiteen er våre handlinger forsøkt rekonstruert og vurdert i lys av det vi etter beste evne oppfattet som situasjonen der og da. I mine egne gjennomganger har jeg derfor måttet gjøre et skille mellom den informasjonen vi hadde under omstendighetene, og den informasjonen vi ervervet oss i ettertid.

Med den kunnskapen vi nå har, ser vi her og på andre områder at det ene eller det andre kunne vært gjort annerledes. Marginene trer fram for oss. Slike overveielser og selvransakelser i ettertid gjør det ekstra vanskelig å måtte erkjenne at det vi gjorde for å bistå de to sårede nordmennene, ikke bidro til å redde Carsten Thomassens liv. Jeg tror ikke det er noen gitt å si at enkelthendelser eller beslutninger kunne ha gitt et annet utfall, eller om noen av våre handlinger eller meldinger fikk avgjørende betydning. Men vi kan konstatere – og vi som var med, må leve med det – at stilt overfor de kreftene som var i spill på hotell Serena den kvelden, strakk ikke vår innsats til for å redde Carsten Thomassens liv. Terroristene som slo til, lyktes i å ta liv. Ett av dem var norsk.

Medienes sjefredaktører slår fast at de er ansvarlige for journalistenes sikkerhet. Samtidig er det vårt ansvar som norske myndigheter å gjøre det vi kan for å redde nordmenn i nød i utlandet, uansett hvem de er, eller hvor de arbeider. Planverket gav oss føringer. Men vi som stod midt i krisen som representanter for offentlige myndigheter, som ansvarlige for eksisterende planverk og sikkerhetsvurderinger, beredskapen og planleggingen – det er vi som må svare og ta ansvar. Det er jeg rede til å gjøre her i dag.

Så langt jeg kunne se og observere, gjorde alle de involverte sitt ytterste under den rådende situasjonen – med den tilgjengelige informasjonen de hadde, og med de midlene de hadde til sin disposisjon. Det gjaldt ambassadør Leikvang og hans medarbeidere, det gjaldt livvaktene fra PST, det gjaldt Forsvarets personell, og det gjaldt mine øvrige medarbeidere – og la meg også legge til: de utallige afghanerne som stod på for å hjelpe oss.

Så må vi leve med resultatet. Seks mennesker ble drept, blant dem var Carsten Thomassen. Like mange ble alvorlig såret, blant dem var Bjørn Svenungsen. 25 nordmenn ble evakuert og kom uskadet fra terrorangrepet.

Jeg ser fram til å svare på komiteens spørsmål.

Møteleiaren: Tusen takk skal du ha.

Då gir eg ordet vidare til saksordføraren, Ola T. Lånke frå Kristeleg Folkeparti, som har 15 minutt.

Ola T. Lånke (KrF): Det er selvsagt ikke mulig for en observatør fullt ut å leve seg inn i selve situasjonen i og rundt hotell Serena om ettermiddagen og kvelden den 14. januar. Det er nok slik at vi som befant oss på trygg avstand fra selve hendelsen, vil være nødt til å stille noen flere spørsmål og noen andre spørsmål enn kanskje de som var midt oppe i det. Jeg har forståelse – stor forståelse – for at dette var en svært dramatisk situasjon, og det er klart at det skal vi ta med oss i vurderingen når vi vurderer de svarene og de redegjørelsene vi får. Det er klart. Jeg synes også det er veldig bra at det allerede er satt i verk tiltak for å rette opp en del av de manglene som man kanskje allerede har avdekket gjennom denne hendelsen.

Ikke alle spørsmål er naturligvis like lette å svare på, men de må likevel stilles for at vi skal få den nødvendige innsikt bredest mulig. Den skal igjen danne grunnlag for den oppfatning vi skal danne oss også her i dette huset, her i Stortinget, for at vi skal kunne avgi en innstilling og trekke våre konklusjoner.

Det er klart at noen kan måtte komme til å føle seg berørt av de spørsmålene vi stiller. Det er uunngåelig, selv om vi ikke er ute etter å finne syndebukker. Slik må det nødvendigvis være for at vi skal få fakta på bordet.

Jeg har først tenkt å oppholde meg litt ved spørsmålet om det å velge en så utpreget sivil profil på denne typen reise, for det er uttalt fra UD at reisen skulle ha en sivil profil. Det er forståelig på reiser i fredstid i sin alminnelighet at det legges til grunn, men her gikk jo reisen til et område hvor det er krig, og hvor terror er en del av hverdagen. Da må mitt spørsmål være: Er ikke det annerledes og noe som kanskje tilsier at et besøk bør legges opp på en litt annen måte? Nå har jeg også konstatert etter utenriksministerens innledning at man senere vil gjøre det annerledes når det gjelder å legge ut informasjon på forhånd om reiser, så man har tatt seg ad notam at det kanskje ikke var lurt.

Så har vi stilt noen andre spørsmål også i tilknytning til dette. I siste svarbrevet som vi fikk fra utenriksministeren, sies det at de fleste land – altså i NATO – har sikkerhetsopplegg tilsvarende Norges. Og videre står det: Reisene til Kabul foregår normalt i sivil regi. Jeg har bare lyst til å spørre: Hva menes med «de fleste land»? Gjelder det ikke alle? Og når reisene «normalt» vil gå i sivil regi, hva menes med «normalt»? Fins det noen unntak? Fins det andre måter å tenke på her? Praktiseres det på annen måte?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Slik jeg erfarer det, vil f.eks. en britisk og en amerikansk utenriksminister sjelden overnatte i Kabul. De vil stort sett være inn og ut på kort tid, og det vil alltid være under full militær ramme. Min tyske kollega, derimot, gjennomfører besøk omtrent som jeg gjør, og også de nordiske. Det besøket jeg skulle gjennomføre i januar 2008, var helt identisk i

sin planlegging med det som var i 2007, og tilsvarende også utviklingsministerens besøk for noen måneder siden, høsten 2007.

Men jeg vil understreke at «sivil profil» betyr ikke en profil uten sikkerhet. Et sivilt besøk har betydelig sikkerhet. Det er PST på vår side som planlegger det, i nært samarbeid med ambassaden og også med Forsvarets ressurser i Afghanistan. Og ved dette besøket hadde mine programposter i Kabul et utelukkende sivilt preg. Med unntak av at jeg skulle besøke sjefen for ISAF, skulle jeg besøke skoler, utdanningsinstitusjoner, ministere – flere av den typen mål – mens den dagen jeg skulle tilbrakt hos styrken i Meymaneh, ville være fullt og helt innenfor en militær ramme.

Dette er altså en hensiktsmessighetsvurdering. Vi er engasjert med 750 mill. kr sivilt i Afghanistan, og vi har et militært engasjement, og man ønsker å kunne illustrere begge deler gjennom et slikt besøk.

Ola T. Lånke (KrF): Nå er det jo en kjensgjerning at spenningen har økt i Afghanistan. Truslene kommer oftere, og det skjer mer der. Det burde vel tilsa at man i hvert fall tenker gjennom dette spørsmålet på nytt.

Nå skulle den norske delegasjonen innkvarteres på hotell Serena, og det til tross for at dette hotellet har vært et angrepsmål – i hvert fall nevnt som angrepsmål ved terrorangrep i tidligere trusselmeldinger. Det er et faktum at vaktholdet ved inngangen der sviktet. Jeg har lyst til å spørre litt om det: Hvor mye sjekket man ut dette på forhånd, og nå i ettertid? Ville det vært mulig og hadde det endret besøkets karakter fullstendig om man i stedet hadde valgt en militær innkvartering? Kunne man ha gjort det?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Man kunne ha valgt en militær innkvartering, men det gjorde vi ikke. Vi valgte innkvarteringen på det hotellet hvor de aller fleste utlendinger, ministere og politikere bor. Men når det gjelder sikkerhetsvurderingene, må jeg få vise videre til at det er det PSTs ansvar å gjøre. De rådene som våre kompetente myndigheter gir på det, følger jeg. Og som sagt er det et omfattende sikkerhetsopplegg rundt et besøk også av sivil karakter. Det er samarbeid med Forsvaret og deres ressurser. Men det var altså mitt ønske å kunne gjennomføre besøket mest mulig for å dekke de programpostene som ambassaden og UD hadde gjennomtenkt, og da var det å bo på hotellet i byen det naturlige valg, og ikke å bo i militærleiren på flyplassen.

Ola T. Lånke (KrF): Men det er vel naturlig at dette blir tenkt igjennom og drøftet i ettertid nå.

Nå har jeg lyst til å gå over på et annet stikkord, kommunikasjon, for det er jo et nøkkelord i all krisehåndtering. Og kommunikasjonen synes å være noe av det som ikke har fungert tilfredsstillende i forbindelse med denne hendelsen. Det framkommer av svar og skriv til komiteen at evakueringspersonalet i SISU-en, dette kjøretøyet som det militære stilte til disposisjon, fikk vite at det var to sårede nordmenn, først da de var framme ved hotellet, først 40 minutter etter at det var blitt kjent for utenriksministe-

rens følge. Da er spørsmålet som mange stiller seg i dag: Hvorfor fikk de ikke beskjed om at det var to skadde, tidligere?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg skal svare på det spørsmålet – jeg vil bare få lov til å si at jeg har ikke trukket den konklusjon at man ved et framtidig besøk av en norsk utenriksminister skal bo i militær forlegning. Jeg mener det er det for tidlig å gjøre, det må vurderes ut fra omstendighetene.

Så til det neste spørsmålet. Dette er av den type spørsmål der jeg isolert sett vil svare at selvfølgelig skulle vi, når vi ser hendelsesforløpet, gjerne sett at det var etablert en slik kontakt, at den telefonen var tatt. Men jeg er nødt til her å gå tilbake igjen til det som var det rådende bildet vi hadde i våre hoder der vi oppholdt oss i kjelleren under ganske dramatiske omstendigheter. Det var den oppfatningen at det var tilkalt ambulanser fra to hold, før vi visste at noen var såret i det hele tatt, både det militære kjøretøyet SISU og fra Røde Kors-prosjektet i Kabul. Det var noe som ambassaden instinktivt gjorde da vi visste det var en krise, slik at vi var trygge på at det som var gjort for å tilkalle ambulanser, var gjort før vi visste at noen var såret.

Da vi så fikk den første meldingen om at Carsten Thomassen var såret, som kom noe etter at vi visste Bjørn Svenungsen var såret, dannet det seg også et klart bilde for oss av at det var amerikanske soldater til stede, også medisinsk personell, hos Carsten Thomassen, og at man der hadde scenarioer for en evakuering. Det må forstås dit hen at for oss ble det da ikke avgjørende å koble opp telefonkontakter mellom journalistene og denne SISU-en, som var på vei. Avtalen var at SISU-en skulle gi en telefonkontakt til PST-lederen 10 minutter før ankomst hotell Serena.

Når vi ser hendelsesforløpet, ville det vært en fordel at journalisten, Fredrik Græsvik, som holdt kontakt med oss, hadde den kontakten mot SISU-en i forkant av at den kjørte inn – jeg har ikke noen vanskeligheter med å se det. Men forklaringen på at den telefonen ikke ble tatt, er det bildet jeg nå gir. Nå var det også slik at ambassadesekretæren varslet det militære kjøretøyet som kjørte med SISU-en, om at det var to, og det var også slik at evakueringskjøretøyet, da det kom, var klar over at det var to sårede nordmenn. Men når det gjelder omstendighetene i den borggården, minner jeg om at Bjørn Svenungsen, som da lå ute på en bære, ble tråkket ned på bæren av stormende afghansk personell rett før dette skjedde, og min medarbeider fikk en geværkolbe i ansiktet. Situasjonen var altså der slik at det ikke lot seg gjøre å gå inn og foreta evakueringen. Jeg bare tegner dette bildet, men jeg sier helt klart at når vi ser hendelsesforløpet og marginene, skulle en slik telefon vært tatt.

Ola T. Lånke (KrF): Det er mulig å finne forklaringer på det meste, og det er klart at vi må likevel stille disse spørsmålene.

Nå sies det i svarene vi har fått fra UD til komiteen, at det ikke ble ansett som noe problem at en ikke visste

hvor Carsten Thomassen befant seg, og at det ikke ville være noe problem for evakueringspersonalet å finne ham. Det virker merkelig, når det samtidig kommer fram at det at disse ikke visste hvor han befant seg, var årsaken til at han ikke ble tatt med da SISU-en dro med Svenungsen. Hvorfor ble det ikke gjort noe for å finne ut hvor Carsten Thomassen befant seg, og hvorfor ble det ikke tatt noe mer initiativ der for å opprette kontakten mellom disse evakueringsfolkene og journalistene rundt Carsten Thomassen? Det er delvis for så vidt svart på det, men jeg synes at det er viktig at vi borer litt på dette, for her tror jeg folk er opptatt av at vi tenker litt på hva som kan ha skjedd. Hvorfor fikk ikke journalistene beskjed om at evakueringskjøretøyet var kommet? Det har foregått noe der som vi ikke får tak på.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er jo smertelig nå å lese at kanskje var Carsten Thomassen 30 meter unna utgangen da denne SISU-en kom, og det vedstår jeg, at det er det vondt å måtte erkjenne. Men situasjonen var altså den, og det framgår også av de dokumentene journalistene har lagt fram her, at kommunikasjonssjefen, som stod ved min side, flere ganger spurte pressen: Hvor er dere, hvor befinner dere dere? Svaret vi fikk, var at de var i lobbyen. Det var da vårt bilde, at når de var i lobbyen, ville det for evakueringspersonell være nok. Hvis vi snakker om å møtes i lobbyen på hotellet, spør vi ikke hvor i lobbyen, vi regner med at det er tilstrekkelig. Men igjen, i dag skulle vi jo ha sett at en nærmere identifikasjon hadde eksistert, særlig fordi vi også vet at Carsten Thomassen var trukket noe tilbake fra lobbyen. Men det var jo også slik at vi regnet med at forholdene for evakuering ville ligge til rette, at et evakueringslag kunne gått inn på hotellet og hentet dem som var såret. Omstendighetene var da slik at de som satt i dette evakueringskjøretøyet, knapt nok våget seg ut av det kjøretøyet, og da de kom ut, fant de en dødelig såret nordmann og forlot åstedet med det. Hadde de gått inn på hotellet, ville det antakeligvis gått fortere å finne den andre sårede.

Ola T. Lånke (KrF): Nå sies det i utenriksministerens redegjørelse at mangler som er avdekket, ikke har hatt vesentlig innvirkning på hendelsesforløpet. Er dette fortsatt utenriksministerens oppfatning?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg har i de punktene i min redegjørelse gjort det klart at dette er mangler som vi må jobbe med for å utbedre i planverket. Men jeg har altså sagt i min innledning i dag at planverket stod ikke i veien for det vi gjorde eller ikke gjorde, og derfor står jeg ved at dette – slik jeg vurderer det, og dette kan man vurdere på ulikt hold – ikke ville ha endret hendelsesforløpet. Og bare for å justere, det var jo her etablert veldig tidlig fra vår side en kartlegging av hvor alle var – det ble kartlagt. Men et planverk kan ikke gi oss detaljerte retningslinjer for hvordan vi kobler opp de forskjellige telefonene. Det må gjøres ut fra omstendighetene, ut fra sunn fornuft og så godt vi kan. Og det er det jeg mener, at et endret planverk med hensyn til de manglene som måt-

te være i det, ikke ville endret hendelsesforløpet slik det faktisk utspilte seg.

Ola T. Lånke (KrF): Det er veldig mange spørsmål en kan stille. Jeg har lyst til å stille noen spørsmål omkring dette med krisehåndtering og eventuelt opplæring. Det er gitt noen svar til oss i det siste brevet som er kommet, og jeg skjønner at dette er noe man har tatt tak i. Men har UD-ansatte inklusive – med strek under inklusive – informasjonsmedarbeidere noen spesiell opplæring i forhold til krisesituasjoner, hva som kan oppstå underveis på slike reiser som dette? Blir det gitt noen spesialopplæring f.eks. i førstehjelp til personer som skal delta i delegasjoner til utsatte områder?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Dette er noe av det vi har tatt tak i aller hyppigst, det å gjennomføre mer systematisk førstehjelpsopplæring. Alle aspiranter i Utenriksdepartementet får førstehjelpsopplæring. De som er på de mest utsatte stasjonene, får det. Dette blir nå systematisert mye grundigere.

Jeg vil si at vel om lag en-to femtedeler av Utenriksdepartementets ansatte i fjor gikk gjennom et ganske avansert opplegg for dette, og vi jobber med å systematisere dette videre. Men jeg peker veldig tydelig på at en lærdom av dette er hva vi gjør i en krisesituasjon, der altså hovedpersonen, som her var meg, og mine nærmeste medarbeidere er en del av krisen. Det er åpenbart at vi må trene mer på det, og at det var en mangel i planverket. Her må vi i samarbeid med våre forsvarsmyndigheter og andre sikkerhetsmyndigheter gå gjennom grundig hvilke opplæringsbehov denne nye verden – og dramatiske muligheter også for terror – stiller oss overfor, og styrke det på et bredt felt.

Ola T. Lånke (KrF): Det har vært understreket i redegjørelser i ettertid at alt har vært håndtert i henhold til planer og rutiner. Mener fortsatt utenriksministeren dette?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg har forsøkt å illustrere at det var mangler. Vi ser mangler ut fra denne type situasjon, og vi må oppdatere planene. Vi har også sagt i dag at planverket ikke stod i veien for at vi kunne gjøre den innsatsen. Jeg mener fortsatt – med det forbehold at det kan finnes forhold vi ikke har sett – at vi opptrådte i henhold til de gjeldende planene.

Møteleiaren: Då går vi vidare til Arbeidarpartiet og Svein Roald Hansen. Du har 10 minutt. – Ver så god.

Svein Roald Hansen (A): Takk for det, leder.

Jeg synes utgangspunktet her er at vi har fått veldig mange av de spørsmålene vi har sittet med, godt belyst, både i redegjørelsene og i de oppfølgende svarene på spørsmål som er stilt fra komiteen.

Jeg har lyst til å høre mer om et par ting. Det ene er det siste som du var inne på – bare for å være helt sikker på at vi forstår det. Når man skriver i den første redegjørelsen at «retningslinjer og prosedyrer, ut fra eksisterende planer

og lovverk, er i hovedsak fulgt», og at vurderingen er at de mangler som er avdekket, ikke har hatt vesentlig innvirkning på hendelsesforløpet, snakker man altså om planverket som planverk og ikke nødvendigvis de handlingene som skjedde der og da, i den kaotiske situasjonen.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Vil du presisere litt ytterligere?

Svein Roald Hansen (A): De manglene som er avdekket – man snakker ikke da om de manglene som må ha skjedd under hendelsene, men om de mangler som man har avdekket i planverket?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Korrekt.

La meg bare gjenta at jeg tror en av de klareste erkjennelsene er hvordan vi håndterer sikkerheten for mer enn ministeren. Jeg hadde tre livvakter, så jeg følte at det var en veldig solid oppfølging av meg. Men vi må gjenomspørre forholdet til pressen – det er helt klart, den debatten er vi i gang med – men også medreisende UD-ansatte. Bjørn Svenungsen befant seg i lobbyen for å være tilgjengelig for pressen. Jeg er opptatt av å kunne se mine medarbeidere i Utenriksdepartementet i øynene og si at vi har et gjennomarbeidet sikkerhetsopplegg for dere som reiser i delegasjonen med ministeren, og også for andre UD-ansatte som reiser uten ministeren. Det er en helt klar konsekvens som vi er blitt minnet om her, som vi er nødt til å gå grundigere inn i.

Svein Roald Hansen (A): Ola T. Lånke var inne på spørsmålet om den sivile profilen og valg av innkvarteringssted. Hvis man hadde valgt innkvartering på KAIA, altså en militær innkvartering på flyplassen, hvor ville de møtene som man skulle ha, f.eks. det møtet man satt i på Serena hotell, som vel var med en NGO, finne sted? Ville det vært holdt på KAIA, eller ville det vært holdt et annet sted? Kan du eventuelt ha noen formening om hvor?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er et interessant spørsmål, for hvis man fokuserer på overnattingsbildet, å overnatte på KAIA, som er den militære flyplassen i Kabul, gjelder det selve overnattingen. Vi hadde ikke noe program på KAIA. Vi hadde alt på programmet inne i byen, så man kunne sett for seg at man hadde måttet kjøre fra KAIA og inn, fram og tilbake. Det ville økt antall transportetapper, som i utgangspunktet anses for å være det mest kritiske. Jeg minner om at noe av det vi hadde mest sikkerhet rundt, var transporten fra flyplassen til Serena hotell. Den allmenne oppfatningen var at når man var inne på Serena hotell, bak disse murene, var det blant de tryggeste stedene man kunne være.

Jeg vil anta at tanken på at man skulle bare oppholde seg på flyplassen og ha alle møter der, ville begrenset møteprogrammet dramatisk. Denne representanten som vi møtte, er leder for Afghanistans menneskerettighetskomisjon, og jeg skal ikke utelukke det, men at hun skulle tas ut til KAIA for å møte oss, var urealistisk. Så man kunne ha sett for seg at flere møter ville blitt holdt på Serena

hotell, inklusiv måltider, og det reiste det spørsmålet at noe av det mest kritiske man anså ved sikkerheten, var jo transporten akkurat ut og inn av Serena hotell. Derfor var det slik at den sikkerhetsorienteringen vi fikk den kvelden vi kom, gikk ut på at morgendagens program, som skulle starte kl. 9, måtte vi ta stilling til i løpet av kvelden for å se om vi måtte skyve det til ettermiddagen, dersom sikkerhetssituasjonen var ansett å være slik at det var utrygt å passere ut og inn av porten. Så det kunne ha ført til flere turer ut og inn av hotellet om vi hadde gjort det på den måten.

Svein Roald Hansen (A): Noe av det mest krevende i kontrollkomiteens oppgave er jo det som utenriksministeren startet med, nemlig å prøve å sette seg inn i situasjonen slik den var der og da. Du innledet med at man oppfattet det slik at man var i livsfare. Man var i kjelleren, men hadde stadige avbrytelser. Kan du si litt mer om hvorvidt dere, etter at dere var kommet i kjelleren, hadde ro, eller om det også der var usikkerhet og avbrytelser?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Den rådende oppfatningen var at det var flere selvmordsbombere igjen i hotellet. Det ble vi orientert om av hotellets personale. Det var flere ganger det kom bevæpnede sivile afghanere i ganske rufsete utkleddning stormende inn i det kjellerlokalet, viftende med kalasjnikov, og det var roping og skriking. Det skapte en dramatisk situasjon. Det gjorde at det da som sagt kunne gå 10 minutter, hvor man da var i den situasjonen at det å ta telefoner rasjonelt, som man ellers vil, ble krevende.

Det kom også sterkt traumatiserte mennesker til dette rommet, for det var evakueringsrommet i hotellet, altså ansattekontinen langt nede. Det kom sterkt traumatiserte mennesker i sjokk, som vi også måtte være med og ta vare på. Her tror jeg både minister og andre følte at man hadde det menneskelige ansvaret. Det tok to–tre timer før det var mulig å gå på toalettet, og da med væpnet vakt, noen meter ned i gangen. Samtidig fungerte jo mobiltelefonen stort sett, fra dette kjellerlokalet, så vi hadde mulighet til å gjøre veldig mye ut fra det, og jeg mener at ambassadøren og hans medarbeidere var svært operative under de omstendighetene.

Det var også slik at etter at de to sårede var evakuert, kom tiden for evakuering av amerikanere fra hotellet. Amerikanske militære lar også høre høylydt fra seg når de kommer. Vi ble kommandert med geværer til å sitte nede, og amerikanerne ble bedt om å stå oppe. Det var også en episode som tok 10 minutter.

Vi hadde også det forhold, også i etterkant av evakueringen, at afghanske myndigheter ønsket at jeg skulle evakuere til presidenten. Presidenten ringte meg i kjelleren og tilbød meg å komme og bo på hans residens, noe jeg avslo, fordi mitt mål da var å komme meg til sykehuset for å følge opp de to sårede nordmennene. Så det var jo en situasjon som var preget av veldig ustabilitet og rykk og napp i stemningen. Det roet seg jo gradvis, men fra starten var jeg ikke sikker på om det ikke kunne komme et angrep også mot det rommet. Det var til og med slik at

man kunne gjøre seg tanker om at det kanskje var en del av plottet, å få samlet mest mulig av utlendingene der, for så å slå til. Slike tanker gjorde man seg. Det satte en del av stemningen der vi var.

Svein Roald Hansen (A): Da har ikke jeg flere spørsmål.

Møteleiaren: Då seier vi takk til deg og går vidare til Framstegspartiet og Carl I. Hagen, som har 10 minutt. Ver så god.

Carl I. Hagen (FrP): Først bare et kort oppfølgings-spørsmål til det utenriksministeren nå nettopp sa, om at han fikk tilbud fra presidenten om å komme dit, men av-slo for heller å reise til sykehuset. Har utenriksministeren tenkt på at så lenge han som person var til stede, ville oppmerksomheten til PST være å beskytte utenriksministeren, og at hvis han kunne bli flyttet til presidenten, ville man kanskje frigjøre folk til andre ting? Var det noe utenriksministeren kunne gjøre på sykehuset av betydning annet enn å vise den samme medfølende forståelse som alle andre kunne? Hadde utenriksministeren vært borte, kunne man kanskje frigjort litt oppmerksomhet og krefter til andre ting.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er slik at om jeg hadde forflyttet meg til president Karzais palass, ville livvaktene fulgt meg. De har nærsikring av meg som sitt hovedoppdrag, så det ville da helt sikkert skje. Min vurdering var at det ville binde veldig mye ressurser å gjennomføre en slik evakuering, og selv om det operative ansvaret lå hos ambassadøren, var det flere ting jeg kunne bidra med i denne situasjonen, bl.a. kontakt med statsministeren og med andre internasjonale regjeringer fra der jeg var.

Carl I. Hagen (FrP): Takk.

Så tilbake til det som skjedde etter at alt var over og man kom hjem. Da var det snakk om en uavhengig gransking, som utenriksministeren sterkt avslo fordi man ønsket å gjøre det selv. Hva er årsaken til at verken Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet eller Justisdepartementet i sin gjennomgang av sine egne gjennomførte saker, planer og det operative ikke tok kontakt med de syv journalistene som var med på hotell Serena?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg er glad for å få anledning til å svare på det spørsmålet. Jeg skal forklare grunnen, og den er prinsipiell. Jeg mener at hvis man skulle ha kontakt med journalistene – la meg si i parentes at jeg har hatt kontakt med flere av dem, jeg har hatt samtaler med dem i etterkant, men det skjer mer som person til person, etter det vi opplevde – hvis vi hadde innhentet deres forklaringer og innarbeidet dem i rapporten, mente jeg det ville reise en rekke prinsipielle spørsmål. Kunne jeg ta det jeg der hørte, det vi fikk i rapportene fra journalistene, til inntekt for vurderinger vi gjorde? Ville det gi journalistene et ønske om å gå gjennom og gå god for rapportene? Hvis vi tok journalistene, hva da med alle

de andre sentrale gruppene som var vitner og deltakende ved prosessen? Alt fra andre nordmenn, Kirkens Nødhjelp, Merckoll, dommeren som var til stede – skulle de høres?

Når det gjaldt journalistene, var min vurdering ...

Carl I. Hagen (FrP): Jeg ber utenriksministeren om å være kort. Jeg har skjønnet problemstillingen.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Men det er et krevende spørsmål, så jeg vil få svare ferdig.

Jeg var av den oppfatning at journalistene hadde god tilgang til mediene og kunne få informert der. De har nå fått lagt fram sine vurderinger for komiteen. De står der, og man kan lese dem, og da mener jeg de gir en helhet til det vi har lagt fram.

Carl I. Hagen (FrP): Tilbake til noe utenriksministeren sa. Han snakket om informasjonen vi hadde tilgjengelig. Det er flere av oss som lurte på hvilke spørsmål som ble stilt for eventuelt å fremskaffe bedre informasjon. Det fremgår av det Fredrik Græsvik har skrevet, under kl. 18.44, i sin rapport:

«Jeg ringer Sandsten og sier at to av våre er skadet. Jeg sier at situasjonen ser svært dårlig ut for Bjørn Svenungsen – han hadde mistet mye blod. Jeg viderefremidler muligens mitt inntrykk om at situasjonen er verre for Svenungsen enn for Carsten. Men jeg gir beskjed om at Carsten er skutt og skadet. Det bør altså ikke herske noen tvil om at situasjonen var svært alvorlig, og at begge trengte legebehandling.»

Med andre ord, den operative ledelse visste 18.44 at det var to skadede nordmenn. Så visste man at det var SISU på vei som var tilkalt tidlig, og et annet kjøretøy på vei. Så skriver Fredrik Græsvik videre i sin rapport:

«Vi var inne på hotellet, ca 20 meter unna stedet der Bjørn lå, da han ble fraktet vekk. Hadde vi visst at en norsk SISU var på stedet, ville vi fraktet Carsten ut til denne. Vi hadde bære, og ville klart dette på under ett minutt.»

Mener utenriksministeren at det er en god, forsvarlig og godt gjennomført operativ ledelse når ikke Græsvik fikk beskjed om at det var en SISU underveis for å bistå? Og hvorfor fikk man ikke beskjed om at nå kommer man og henter Svenungsen? Kan dere også få Carsten Thomassen ut? Når man hadde all tilgjengelig informasjon, hvorfor forberedte man ikke henting av de to mye bedre, når man visste at det var to skadede, og at det var kjøretøyer underveis som kunne hente dem?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg viser da til det jeg sa, at det ikke er vanskelig å se at det skulle vært tatt en og annen telefon på et og annet tidspunkt som kunne lettet kommunikasjonen. Jeg står helt inne for det.

Samtidig vil jeg sitere Græsvik på et annet punkt:

«18:45 (?) (...) På et eller annet tidspunkt gir jeg beskjed om at evakuerings situasjonen er under kontroll, at amerikanerne har sagt at de vil hjelpe oss med å få Carsten til sykehus.»

Det var et bilde som festet seg hos oss, at det var en evakuerings situasjon som var under kontroll, og at amerikanerne var til stede med soldater og medics. Så det må vi ta med i bildet.

Dessuten er det altså slik at det var gitt informasjon til Græsvik, som han jo også skriver, om at det var ambulanser underveis. Jeg vil formidle et forhold som jeg igjen tror ikke ville hatt resultat for utfallet, men det er helt klart at vi som var i kjelleren og ikke var i stand til å gjøre våre egne observasjoner, hadde et klart inntrykk av at situasjonen for Carsten Thomassen var mindre alvorlig enn for Bjørn Svenungsen. Inntrykket for Svenungsen var at han var skutt i brystet, hadde sterke blødninger og holdt på å dø. Det var budskapet vi fikk når det gjaldt Svenungsen. Inntrykket for Carsten Thomassen var at han var skutt, men at situasjonen var stabilisert og blødningene stanset, og han var ved bevissthet. Jeg toner ikke ned alvoret i det, men summen av at han da var mindre såret, at amerikanske soldater var til stede og evakuering var på vei, gjorde nok at den desperate følelsen vi nå har, om at SISU-en skulle vært koblet opp, hvis det kunne hjulpet, den hadde vi altså ikke da.

Carl I. Hagen (FrP): Men i ettertid ser også utenriksministeren at her kunne man ha gjort ting annerledes, at man kunne opptrådt noe annerledes.

Nå vil jeg stille spørsmål om den gjennomgangen som utenriksministeren innledet med, som man skal lære av. Vil man da også vurdere om man, la oss si i en situasjon hvor det er besøk til våre soldater i utlandet – da er det en farlig situasjon, for ellers hadde vi ikke hatt soldater der – også alltid har med seg en som kanskje har hovedansvaret for alt sikkerhetsopplegg, som ikke har annet enn tilskuerverolle inntil det eventuelt inntreffer en skarp situasjon, hvor altså en trent offiser overtar kommandoen, en som kanskje har hatt dette som yrke i flere tiår og dette er man trent på, for det er ikke det diplomatiet er trent på, at man da kan få en som er trent i disse tingene, og en operativ ledelse, til å overta kommandoen og styringen?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er et interessant forslag, leder, som vi kan ta med til vurdering.

Nå er det altså tre PST-vakter med som har brukt store deler av sitt liv til å trene på ganske ekstreme situasjoner.

Carl I. Hagen (FrP): Jo, men mitt poeng er en som tar kommandoen, og at det ligger i planverket at når en av disse ser at dette er en situasjon, sier vedkommende at nå tar jeg kommandoen og overtar, og er trent og forberedt og gjennomfører det på det stedet – for det er derfor vedkommende er med, mens andre er helt annerledes.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg oppfattet spørsmålet, leder.

Jeg er ikke sikker på at det er en god idé. Jeg tror det er veldig riktig at den som er leder, er stasjonssjefen, fordi lederen i en slik situasjon skal ta en lang rekke beslutninger utover akkurat sikkerhetshåndteringen en PST-person, en offiser, måtte ha: kontakt mot afghanske myndigheter,

avveininger i forhold til hva man kan gjøre innenfor den gjeldende infrastruktur. Men at det er én i delegasjonen som har et ansvar for delegasjonens sikkerhet, det mener jeg er et av de spørsmålene vi må se på i lys av det jeg har beskrevet i både rapporten og min innledning, nemlig: Hvordan håndterer vi en kompleks delegasjon?

La meg si det slik: Disse tre PST-vaktene – som jeg ikke kan få fullrost nok – har på papiret bare ansvar for meg. Jeg tror alle som var med, opplevde at de delte sin kapasitet til langt, langt flere. I oppfølgingen av journalistenes behov som medreisende delegasjon for å gjøre jobben sin hadde vi satt av én person, Bjørn Svenungsen. Han var øremerket for det.

Det er klart at det er en mulig vei å gå at vi i tillegg har med en person som utelukkende har ansvar for sikkerhetsrelaterte spørsmål. Men hvorvidt vedkommende da skal få overordnet kommando over håndteringen av en krise, det er jeg i tvil om.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg snakker om operasjonen der på stedet, ikke kommunikasjon med myndigheter, men det som har med det mer militære å gjøre, at det skytes, og at det skal evakueres og flyttes på folk. Men jeg har akseptert at det ikke er noen god idé, ifølge utenriksministeren. Betyr det at stasjonssjefer da vil få en tilleggsopplæring for fremtiden i operativ ledelse i akutte krisesituasjoner, hvor det skytes rundt omkring?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg mener våre stasjonssjefer i dag er robust opplært, men dette er av de tingene jeg også har påpekt i min innledning, at vi må skjerpe håndteringen når man er på steder som er utsatt for mulig terror, og i utsatte områder. Jeg tror nok at få stasjonssjefer lever gjennom en tøffere hverdag enn stasjonssjefen i Kabul, som har levet i en ambassade som har vært utsatt for angrep og under kritiske situasjoner, men jeg kan svare ja på det. Jeg tror opplæringen på dette området preventivt og for fremtiden må skjerpes.

Carl I. Hagen (FrP): Mitt siste spørsmål: Hvorfor fikk ikke journalistene vite om den trusselen som vel ble ringt inn kvelden før, og hvor det fremgår klart at visstnok av noe hemmelighetskremmerihensyn ble ikke de varslet om at det var kommet en trussel?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Ansvar for det ligger på PST. Det er de som mottar trusler, vurderer dem og trekker de slutninger som gjelder overfor oss. Vi forsøkte å gjøre det på den måten at konsekvensen av analysen, nemlig at det var sterkt frarådet å gå ut av hotellet, ble usminket presentert til journalistene. Jeg forstår det slik at PST hadde klare syn på graderingen av den innkomne meldingen, men det spørsmålet må altså rettes til justisministeren.

Møteleieren: Då er tida ute, og vi går vidare til neste. Det er då Per-Kristian Foss frå Høgre – som også har 10 minutt. Ver så god.

Per-Kristian Foss (H): Det er to korte oppfølgings-spørsmål først.

Var utenriksministeren under planleggingen av besøket kjent med den trussel som hotellet ble utsatt for så tidlig som i november i fjor – en trussel som hotelledelsen selv ser klart i sammenheng med angrepet den 14. januar, og som førte til at hans australske kollega stengte ambassaden sin på hotellet? Var utenriksministeren kjent med dette?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Svaret er nei.

Per-Kristian Foss (H): Ville det hatt noen virkning for vurderingen hvis utenriksministeren hadde vært kjent med dette, siden utenriksministeren stadig henviser til hvordan andre land arrangerer besøket – og Australia er vel ett av disse?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Ja, nå vet jeg ikke om australiernes restriksjoner på tilgang til sin ambassade for publikum – de har ikke stengt den – spiller noen rolle her. Men det spørsmålet må de ansvarlige sikkerhetsmyndighetene vurdere. Det er PST som har ansvaret for sikkerheten.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Så et spørsmål om dette med ambassadørens operative ansvar, som utenriksministeren var inne på i et svar til representanten Hagen. Hvis det var slik at ambassadøren skulle ha det operative ansvar fra kjellerrommet – for å kalle det det, da – hvordan kunne da likevel ambassadøren legge en plan i forståelse med utenriksministeren for å ta seg opp i lobbyområdet sammen med en livvakt og en ambassadesekretær? De ble jo stanset. Men allikevel, hvis det hadde gått, hvordan kunne ambassadøren da samtidig ivareta sitt overordnede ledelsesansvar i henhold til planverket?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Leder, jeg har understreket at i henhold til planverket må man også ha evnen til å vise fleksibilitet. Det var ambassadøren og min vurdering at i den situasjonen som da var, rundt kl. 19.00 – la meg først si det slik: Fra kl. 18.45 til kl. 19.00 var vårt bilde at det kommer ambulanser. Rundt kl. 19.00 får vi høre: Ambulansene kommer ikke inn. Det var da min vurdering at vi er nå i rimelig sikkerhet, og jeg bad da PST om de tre kunne avse en av sine vakter. Vår vurdering var at ambassadøren, som Norges stedlige representant, som hotellet kjenner, kunne gjøre mer nytte for seg for det som var primæroppgaven, å redde to sårede nordmenn – ambassadøren var ikke da klar over at det var to, det var utenriksministeren, men det var sårede nordmenn i lobbyen – der oppe enn der nede. Derfor tok vi beslutningen at der vi var i lobbyen, var vi i relativ sikkerhet, vi skulle kunne klare å håndtere den situasjonen. Men det å få ...

Per-Kristian Foss (H): Et øyeblikk, la meg få avbryte. Utenriksministeren sier at utenriksministeren var klar over det – utenriksministeren og ikke ambassadøren.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det fremgår av rapportene at det på det tidspunktet da nyheten om at Carsten Thomassen var såret, kom inn, var ambassadøren i en telefonsamtale, slik at den informasjonen under de omstendighetene – og her minner jeg igjen om hva som var situasjonen i dette rommet – fikk han ikke. Den tilfløt de to som gikk opp, mens han var oppe.

Per-Kristian Foss (H): Jeg har lyst til å vende tilbake til spørsmålet om planleggingen av besøket. Med det materialet vi har fått oversendt, fra tre ulike departementer, fremgår det ganske tydelig at det har vært en viss diskusjon mellom Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet på forhånd om graden av sivilt preg på dette besøket, og utenriksministeren sa i et tidligere svar at dette er det PST som avgjør, men han sa også at det var «mitt ønske» at besøket ble gjennomført mest mulig med et sivilt preg. Jeg har også forstått det slik at det i korrespondanse fra Utenriksdepartementet tidligere har vært utvist, skal vi bruke uttrykket, en viss kritikk – det er vel det som brukes i noen notater – mot gjennomføringen av statssekretærbesøket i fjor høst og av miljø- og utviklingsministerens besøk, også i fjor høst, og at disse besøkene hadde fått et litt for sterkt militært preg.

I dagens aviser benekter kommunikasjonssjef Anne Lene Dale Sandsten dette og sier at det må basere seg på misforståelser. Da har jeg lyst til å spørre utenriksministeren: Når to militære enheter og to sjefer på obersts nivå uavhengig av hverandre har formidlet dette synspunktet fra Afghanistan, hva kan det da komme av at UD fortsatt praktiserer dette som misforståelser?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er slik at rundt denne type komplekse, sammensatte besøk kan det bli gjort ulike vurderinger både i felt og i planlegging. Det det vises til i Dagbladet, er omstendigheter etter et statssekretærbesøk, hvor det kommer ytringer fra noen om at det har vært forsterket militært nærvær på et eller annet område. Jeg har ikke gått tungt inn i dette. Jeg anser ikke dette som en veldig sentral sak, det handlet om en del misforståelser og uklarheter mellom de to som er oppklart. Det jeg kan understreke, er at i forbindelse med mitt besøk – og dette har jeg gått grundig inn i – har ikke jeg kommet over noen forhold hvor det har vært strid eller uenighet i vurderingene mellom Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet. Og la meg understreke: Det var Utenriksdepartementets besøk, som ikke Forsvarsdepartementet hadde ansvaret for, men der en rekke av forsvarssektorens ressurser ble anvendt av oss.

Per-Kristian Foss (H): Men hvis utenriksministeren da hadde gått ned i det materialet som ble sendt fra Forsvarsdepartementet, ville han bl.a. ha kommet over følgende sitat, og jeg siterer nå fra ugradert materiale – jeg kan ikke sitere fra det graderte: Etter besøket fra statssekretæren i fjor høst fikk Noram i Kabul kritikk for at støtten var for tydelig (militær eskorte). Etter dette besøket er det i liten grad bedt om støtte fra NCC, og vi har kun stilt med den støtten som det er bedt om.

Disse vurderingene – var utenriksministeren kjent med dem i forberedelsene til besøket?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg må si at jeg var ikke kjent med det i forberedelsene til besøket. Men jeg har ikke noen problemer med å kjenne igjen at det er en diskusjon og en avveining med hensyn til hvor mye militær profil man skal ha rundt sivile besøk. Det er en diskusjon som har gått gjennom mange, mange år. Men denne e-mailutvekslingen var jeg ikke kjent med før besøket. Jeg er blitt kjent med den i etterkant.

Per-Kristian Foss (H): Det at utenriksministeren ønsket å vri dette besøket over til at det skulle ha et mer sivilt preg, var det begrunnet ut fra sikkerhetssituasjonen i Afghanistan, opplysninger fra PST, eller var det andre forhold som lå bak dette?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg er ikke helt enig i forutsetningene i spørsmålet, for jeg har ikke ønsket å vri besøket i noen som helst retning. Jeg har ønsket å markere det jeg ville vise med dette besøket. Når en statsråd reiser, får han illustrert Norges engasjement, sivilt og militært. Fra 1. januar har jeg overtatt ansvaret for all bistand til Afghanistan. På dette tidspunkt hadde jeg planer om å øke den bistanden ganske betydelig. Derfor var det viktig for meg å få vise fram det som gjaldt skole, utdanning, besøk til politiske myndigheter. Det legger opp til et besøk med sivil profil, men igjen: sivil profil med tung sikkerhet. Den militære delen av besøket skulle være mer ...

Per-Kristian Foss (H): Dette har vi i og for seg hørt før. Nå er det ikke i og for seg dem man besøker, sivile eller militære profiler, som er avgjørende, men situasjonen i landet. For å stille spørsmålet på en annen måte: Var det av hensyn til afghanerne at utenriksministeren ikke ønsket en militær profil på besøket, eller var det av andre hensyn?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Hvis PST hadde kommet til utenriksministeren og sagt at vårt råd er at dette besøket gjennomføres i militær regi, ville jeg sagt at da gjennomføres det i militær regi. Var det av hensyn til afghanerne? Vel, det kan man kanskje si. Det var av hensyn til muligheten for å få gjennomført besøk til de områdene som det var avgjørende for meg å inspisere som norsk utenriksminister, og også for afghanere, fordi det er et land som vi støtter både militært og sivilt.

Per-Kristian Foss (H): Burde utenriksministeren ha endret sin holdning? Altså, nå skjønner jeg at utenriksministeren ikke var kjent med denne diskusjonen på forhånd om ...

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Ikke den presise som ..

Per-Kristian Foss (H): ... graden av sivil og militær profil. Det overrasker meg litt, tatt i betraktning at det er en statssekretær fra eget departement, og at det er en kol-

legastatsråd, bistandsministeren, i samme hus det dreier seg om. Men jeg tar det til etterretning. Men burde utenriksministeren ha forandret dette sivile opplegget og den profilen på besøket når det kommer en konkret trussel mot hotellet og nærområdet ved ankomst?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er det de sikkerhetsansvarlige, som her er PST, som må vurdere. Jeg vet at de gjorde grundige vurderinger i lys av den sikkerhets situasjonen som avtegnet seg etter trusselen. Hvis de hadde anmodet om at vi burde evakuere hotellet og f.eks. flytte til KAIA eller til ambassadørens residens, ville jeg ha etterfulgt det omgående. Men jeg vil få si til representanten Foss at en utenriksminister påtar seg et stort ansvar om han avviker fra de råd de kompetente sikkerhetsmyndigheter, herunder PST, gir.

Per-Kristian Foss (H): Man kan vel si at når han taler til representanten Foss, taler han til alle. Det blir ikke mellom oss, hr. utenriksminister.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er jeg innforstått med.

Per-Kristian Foss (H): Så til slutt, til disse forberedelsene og sikkerhetsopplegget. Er det fortsatt slik, som konklusjonen i den rapporten Stortinget først fikk, at de mangler som man har pekt på, og som man nå vil gjøre noe med, som det heter, ikke har hatt vesentlig innvirkning på hendelsesforløpet? Gjelder det også spørsmålet om graden av militær beskyttelse og tilstedeværelse under besøket?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Ikke spesifikt. Jeg er fortsatt av den oppfatning at det nå å skulle konkludere med at fordi vi var utsatt for et attentat, blir utenriksministerens framtidige besøk til Kabul gjennomført i militær regi – den konklusjonen har jeg ikke trukket.

Per-Kristian Foss (H): Det var i grunnen ikke det jeg spurte om. Jeg skal prøve å stille spørsmålet på en bedre måte.

Møteleieren: Tida er nær ute.

Per-Kristian Foss (H): Mener utenriksministeren at med et militært opplegg, f.eks. slik det var ved Statssekretærutvalgets besøk i fjor høst, ville det ha endret på hans konklusjon?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Hvilken konklusjon?

Per-Kristian Foss (H): Om at mangelen ikke ville hatt vesentlig innvirkning på hendelsesforløpet.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Hvis jeg forstår spørsmålet, så mener jeg det er veldig hypotetisk. Hadde vi gjennomført besøket i militær regi, ville vi da funnet mangler – er det spørsmålet?

Per-Kristian Foss (H): Nei. Ville det da ha skjedd det som skjedde?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er igjen et hypotetisk spørsmål, for hvis vi ikke hadde vært på Serena da angrepet kom, ville ikke vi blitt berørt av det. Hvis vi hadde bodd i den militære leiren, men hatt møter på Serena, ville det vært et åpent spørsmål. Som jeg sa innledningsvis: Det kunne betydd flere turer ut og inn. Det har fra flere forsvarshold også blitt beskrevet at det å flytte seg som forsvarsdelegasjon kan gjøre en til et mer attraktivt mål, fordi man blir mer synlig, og transporten går saktere. Besøk i sivil regi med tung sikkerhet går gjerne raskere og vekker mindre oppsikt. Så det tror jeg er et spørsmål som sikkerhetsansvarlige gjør ulike vurderinger av.

Møteleieren: Då må vi stoppe der og gå vidare til nestemann, som er Øystein Djupedal frå Sosialistisk Venstreparti. 10 minutt – ver så god.

Øystein Djupedal (SV) [17:14:41]: Denne saken er nå etter min vurdering ganske grundig belyst, både ved utenriksministerens skriftlige og muntlige redegjørelser og gjennom de mange spørsmål som komiteen har fått svar på.

Det som jo tegner seg, er et veldig uoversiktlig, kaotisk og dramatisk bilde, som for dem som var til stede selvfølgelig må ha vært en stor påkjenning. Det var faktisk en påkjenning for oss som satt hjemme i Norge og observerte også. Dramatikken i dette går veldig tydelig fram både i redegjørelsen og i de svar som er gitt til komiteen.

Derfor tror jeg at jeg skal konsentrere meg om en annen bit av dette, som jeg oppfatter som kanskje det viktigste med hele det at kontrollkomiteen har åpnet sak om dette: Hva gjør vi framover? For når det gjelder hendelsesforløpet på hotell Serena – og det er jo også utenriksministeren tydelig på – kunne ting sikkert vært gjort annerledes hvis man hadde sittet nøkternt i et kontorlandskap, men det var ikke det man var i. Derfor velger jeg å se bort fra det, og vil heller gå videre på det som må være det viktigste spørsmålet som vi som samfunn må stille: Kan vi fra politiske myndigheters side – Utenriksdepartementet, Regjeringen, Stortinget – gjøre ting som gjør at man er bedre forberedt på dette? Mitt første spørsmål til utenriksministeren vil være av den veldig åpne karakteren: Hva er den viktigste lærdommen som UD har trukket av det fryktelige anslaget mot Serena hotell som man havnet midt oppe i?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg tror jeg da vil tilbake til innledningen min: Det overordnede handler om hvordan vi håndterer sikkerheten for en stor og sammensatt delegasjon. Igjen sier sjefredaktørene i de fleste mediehus at de er ansvarlige for sikkerheten for medreisende presse. Dette viser at vi har et krevende felt å gå inn i, og jeg vil ikke gjøre noe for å rokke ved det. Samtidig kan en sjefredaktør som sitter i Norge, vanskelig være til stede hvis et drama utspiller seg langt unna.

Så det å gjennomtenke hva vi gjør for å sikre best mulig sikkerhet for en kompleks delegasjon i et utsatt område,

tror jeg er hovedutfordringen for oss. Det er det første. Det andre tror jeg går på den kontinuerlige utfordringen som er utrusting av våre medarbeidere. Jeg merker meg at den ene journalisten som gav førstehjelp til Thomassen, illustrerte hvilken uvurderlig ressurs det er å ha grundig førstehjelpsutdanning. Her hadde vi en meget erfaren førstehjelper. De som reddet livet på Bjørn Svenungsen, hadde også meget omfattende førstehjelpsopplæring bak seg. Det er av de spørsmål som jeg mener vi skal gå grundig inn i og gjøre mer utviklet og mer omfattende i UD. Også utover det tror jeg at vi fra kompetente sikkerhetsmyndigheters side kan gjøre mer i opplæringen av våre folk i å håndtere denne type situasjoner, som er altså menneskeskapte og med bruk av vold og våpen.

Øystein Djupedal (SV): Takk. Det er interessant dette med forholdet til journalistene, for journalistene skal jo selvfølgelig ha en uavhengig stilling i forhold til politiske myndigheter, men samtidig er de norske borgere som i utlandet har krav på myndighetenes beskyttelse når det verste skjer. Så forstår jeg at det er satt i gang en prosess sammen med Redaktørforeningen for å se an dette. Er det mulig å si noe om hvilket mandat et slikt utvalg har?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er jo slik at Justisdepartementet med departementsråden der nå leder et departementsrådsutvalg for å se på dette med sikkerhet. Det er altså det departementet som har ansvaret for sikkerhet, og PST som er vår hovedressurs. Så departementsråden der leder en gruppe hvor min departementsråd, utenriksråd Grydeland, også er med. De har hatt sitt første møte.

Men jeg har også hatt et møte på mitt kontor med sikkerhetsutvalget i Redaktørforeningen. For det vil jo naturlig nok i hovedsak være Utenriksdepartementet – kanskje også Forsvarsdepartementet – som gjennomfører slike reiser. Jeg er tilfreds med det møtet. Jeg opplever at vi har ikke trukket konklusjoner, men forsøkt å ramme inn hva dette handler om. Det blir veldig spesielt hvis vi skal ha såkalte embedded reiser, som man hører om fra enkelte veldig utsatte områder, hvor altså journalistene går inn og blir tatt fullstendig kontroll over av de militære f.eks. Slikt kan man oppleve hvis man er journalist i Irak, har jeg forstått. Vi ønsker ikke det, så langt som mulig. Så hvordan kan vi være med på å styrke sikkerheten, gi tilbud til medreisende presse, uten at en utenriksminister eller ambassadør kan nekte en journalist f.eks. å forlate hotell Serena og gå ut i Kabul, som flere av journalistene så vidt jeg forstår hadde planer om? Det ville være å gå utover en slik grense. Så det er å få til den grenseoppgangen som blir viktig i dialogen med sikkerhetsutvalget i Redaktørforeningen.

Øystein Djupedal (SV): Jeg oppfatter at dette er et av de veldig sentrale spørsmålene, nemlig at når utenriksministeren eller andre fra Regjeringen reiser inn i konfliktfylte områder, vil de som da vil være i følge, i all hovedsak enten være embetsmenn eller tilknyttet delegasjoner offisielt, eller journalister som skal rapportere tilbake. Det betyr at denne dialogen og de konklusjoner som der trekkes,

jo vil kunne legge en avgjørende bunnplanke i hvordan dette kan håndteres framover. La meg da bare stille spørsmålet: Hvis man hadde hatt denne prosessen med Redaktørforeningen i forkant, tror utenriksministeren man ville ha organisert dette på en annen måte enn det rent faktisk ble organisert?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er igjen et hypotetisk spørsmål. Men hadde vi gått gjennom dette grundig – hva vi gjør med sikkerheten for medreisende presse – i forkant, går jeg ut fra at en slik diskusjon ville ført til noen konklusjoner. Så det kan godt hende.

Vi har ofte en lang rekke andre som reiser med oss, medreisende næringsliv, folk fra universiteter og forskningsmiljøer, som er med i delegasjoner. Det som var noe av dramaet på hotell Serena, var jo at jeg skulle ha en middag klokken sju, så flere av gjestene til den middagen var på vei inn på hotellet da angrepet kom. Flere fra frivillige organisasjoner med nærvær på stedet kom. Andre norske bistands-, utviklings- og støttepersonell under Afghanistan-prosjektet vårt var til stede. Vi hadde også en dommer som lå under en trapp i to timer og ikke visste hvem som hadde kontroll over hotellet. Det reiser da spørsmål om sikkerheten for slike. Det er det dilemmaet jeg prøvde å beskrive: mellom åpenhet og sikkerhet. Hvordan kan vi klare å ha mest mulig åpenhet? Er det å arrangere en middag for en norsk utenriksminister en så stor sikkerhetstrussel for dem som kommer til middagen, at man bør avstå fra å ha en slik middag? Det er et spørsmål som man må vurdere når man lager programmet. Erfaringene i Afghanistan er vel at her må man planlegge for noe, men være rede til å endre på planene ganske raskt om omstendighetene krever det.

Øystein Djupedal (SV): Jeg forstår at det hele tiden er en krevende avveining, og når man sitter med svaret i etterkant, er det lettere å si at man kunne gjort ting annerledes. Det hadde vært lettere å stille spørsmålet presist i forkant, et spørsmål man ikke engang visste kom til å bli stilt da man stod midt oppe i det, så det har jeg forståelse for. Jeg vil likevel stille spørsmålet: Ville du valgt hotell Serena etter det du i dag vet, eller ville du valgt et med et mer militært preg, som flere spørre tidligere har vært inne på? Jeg forstår godt begrunnelsen for det sivile preget. La meg si at det synes jeg er en veldig operativ og god begrunnelse for hvorfor man ønsker at det sivile uttrykket skal dominere en slik delegasjon. Men ville man kunne ha vurdert det annerledes i dag hvis man hadde visst da hva man i dag vet?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg mener igjen at jeg ikke er den mest kompetente til å vurdere det spørsmålet. Det kan nok hende at jeg har en preferanse om hotell i andre byer som jeg kjenner – og jeg har kanskje bodd på et hyggelig hotell der tidligere – men i Kabul følger jeg det rådet som kommer fra dem som har lokalkunnskap, og, til sist, fra dem som har sikkerhetsansvaret.

Det vil vel gjerne være slik i Kabul at det står mellom hotell Serena, KAIA eller kanskje ambassadørens re-

sidens. Men, som sagt, det er en vurdering jeg mener utenriksministeren ikke bør legge seg synderlig opp i.

Øystein Djupedal (SV): Et siste spørsmål: Det pågår nå en prosess i UD, i Justisdepartementet, i Redaktørforeningen og sikkert også hos andre for å høste erfaring og legge en slags ny bunnplanke for hvordan man skal gjøre dette framover. På hvilken måte vil offentligheten og Stortinget få seg forelagt dette? Vil dette være rapporter som offentliggjøres og på en måte vil være en del av det offentlige rom?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Utover det at dette da skulle omhandle deler av planverket som det av sikkerhetsgrunner er naturlig at man holder gradert – og jeg vil legge stor vekt på at en del av dette skal holdes gradert, for det er ikke bare de som er med oss, men også de som er mot oss, som leser det – mener jeg at det er en norsk tradisjon å gå inn for så mye offentliggjøring og tilgjengelighetgjøring som mulig når det gjelder dette. Det tar vi sikte på, med det forbehold at vi må beskytte det som bør beskyttes.

Øystein Djupedal (SV): Takk, leder. Jeg er fornøyd med svarene.

Møteleiaren: Ok, takk for det.

Då går vi til siste utspørjar, som er Lars Peder Brekk frå Senterpartiet. Du har 10 minutt – ver så god!

Lars Peder Brekk (Sp): Takk, leder.

Også jeg har det inntrykk at vi har fått beskrevet den kaotiske situasjonen veldig grundig. De ulike alternativene som en der stod overfor, var det vanskelig å forutse og, ikke minst, vanskelig å reagere ut fra underveis.

Det jeg er opptatt av, er hva slags lærdom en kan trekke av det som skjedde. Jeg har på bakgrunn av UD's rapport og utenriksministerens redegjørelse her i ettermiddag forstått det slik at UD vil iverksette ulike tiltak for å styrke krisehåndteringsoppsettet framover. Dette gjorde en også etter tsunamikatastrofen i 2004. Hvorfor er slike tiltak nødvendige nå? Foreligger det her en indirekte erkjennelse av at alt ikke har vært som det burde ha vært når det gjelder krisehåndtering?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg tror at man etter en krise alltid vil erkjenne at det er noe som bør gjøres bedre. Jeg vil berømme min forgjenger, Jan Petersen, for det arbeidet han satte i gang i Utenriksdepartementet etter stortingsmeldingen om tsunamikatastrofen. Jeg kom til en organisasjon i kraftig omforming da jeg begynte i min jobb i oktober 2005. Det har skjedd betydelige endringer på dette området.

Jeg har også erfart at hver gang det har vært en krise, har de alle vært forskjellige, men i alle tilfeller har det ført til at sikkerhets- og serviceavdelingen, sikkerhetspolitisk avdeling og hele ledergruppen i UD har måttet gjennomgå de erfaringer man har gjort seg med dette.

Vi får håpe at vi er best mulig rustet til den neste krisen

som kommer. Vi vet ikke hva slags krise det er. Jeg tror at vi i samarbeid med kompetente sikkerhetsmyndigheter i Norge – og de er mange – skal bli flinkere til å tenke på mulige scenarioer for å teste beredskapen vår mot tenkte tilfeller. Med den erfaringen med å tenke sikkerhet og beredskap som jeg har fra tiden i Røde Kors – altså utenfor UD – mener jeg at UD i dag har et godt beredskapssystem.

Norge er representert med over 100 utenriksstasjoner i områder som ligger utsatt til for naturkatastrofer, for terror, for krig og for andre uforutsette dramatiske hendelser. Derfor må vi fokusere på å ha jevnlig øvelser, på å oppdatere planverk og på opplæring av personell. Å si at vi er ferdig med det arbeidet, at vi er gode nok, og at vi er klare for det neste, vil jeg nesten ikke gjøre, for det tror jeg ikke man blir. Men vi må kontinuerlig fokusere på det, og det er en lederoppgave.

Lars Peder Brekk (Sp): For å følge opp dette: Jeg har forstått det slik at det kanskje ikke var utenriksministeren og hans følge som var målet for denne grusomme aksjonen. Men den viser jo, slik jeg oppfatter det, at nordmenn i utlandet er mer utsatt nå enn tidligere. Kan en trekke noen konklusjoner av denne situasjonen? Har utenriksministeren noen refleksjoner om dette i forhold til de oppgaver UD har, og, ikke minst, i forhold til den representasjonen UD har rundt omkring i verden?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Leder, hvis jeg får lov, vil jeg nevne et par refleksjoner om dette.

Den ene er at jeg tror vi må ta inn over oss at vi er i utsatte områder, med høy risiko. Vi har til nå – og det skal vi være glade for – sluppet store tap av norske liv. Andre land har fått hardere medfart enn oss. Jeg er opptatt av at når jeg står på Stortingets talerstol og snakker om at det er risiko forbundet med det å være i Afghanistan, så skal det være mer enn ord: Det er selvfølgelig reelt. Den største utsatte gruppen er våre kvinner og menn i uniform, men det kan også gjelde en utenriksminister og medreisende i en delegasjon. Jeg tror vi bare må ta veldig kraftig inn over oss at det ikke er slik at vi som lever i kanskje et av de beste landene i verden, men også i et av de tryggeste landene i verden, er utsatt også her, men vi er selvfølgelig utsatt når vi er i kritiske områder. Det må vi på planleggingssiden og på kapasitetssiden ta hensyn til. Det kan nok være at vi noen ganger i for stor grad ser den virkeligheten vi har her, overfører den til disse kriseområdene og er for lite aktpågivende. Det må vi motvirke.

Den andre refleksjonen er at vi også må være rede til å stå oppreist når krisen inntreffer, både under og etter. Det vi opplevde på hotell Serena, har selvfølgelig vært dramatisk for dem som har lidd de aller smerteligste tapene. Men denne typen tap lider mange av våre allierte hyppigere enn det vi gjør. Dette er situasjoner som afghanere rammes av hele tiden, og jeg tror vi i vår politiske debatt må ha en mental beredskap til å kunne håndtere slike situasjoner med ryddighet. Jeg vil også si som jeg sa da jeg la fram Utenriksdepartementets rapport: Måten vi håndterer denne saken på, blir også observert av våre allierte, av dem som vi tar risiko sammen med.

Jeg er opptatt av å kunne vise at vi er i stand til å håndtere denne erfaringen, uten at det medfører at vi stopper opp i det arbeidet vi skal gjøre på mange områder. Men når vi er i et risikoområde, er vi klare til å stå i den tøffe situasjonen det medfører.

Lars Peder Brekk (Sp): Jeg vil ta opp litt mer spesifikt det som utenriksministeren påpekte tidligere, at en del av den lærdommen en ønsker å se på, er hvordan en skal håndtere alle som er med i et slikt følge. I dette følget var det mange journalister og også UD-ansatte. En av de ansatte ble hardt skadet. Dessverre omkom en av journalistene.

Kan det sies noe mer om hvordan en ønsker å jobbe videre for å få bedre sikkerhet rundt dem som er med i følget, og som i utgangspunktet kanskje ikke er Utenriksdepartementets hovedansvar?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg vil egentlig ikke forskuttere det, fordi dette nå er på dagsordenen i den gruppen som Justis- og politidepartementet leder. Det er også Justis- og politidepartementet som har det overordnede ansvaret for sikkerheten. Men vi er opptatt av å få rutiner som er anvendbare for oss i UD. Jeg tenker også på mine medarbeidere som reiser uten minister på mange tjenesteoppdrag. Det vil ikke være slik at på alle oppdrag utenriksministeren eller Utenriksdepartementets medarbeidere reiser, er PST med. Jeg kan ikke gå nærmere inn i det, annet enn å si at vi skal gå grundig gjennom det. Og jeg tror det ligger på et grensesnitt mellom rutiner og opplæring, altså den enkeltes kunnskaper og egenskaper til å håndtere situasjoner, og de rutinene vi er drillet i for å håndtere dem.

Møteleiaren: Greitt. Då er vi ferdige med den ordinære utspørjinga – for å seie det slik. Då har vi sett av 10 minutt til oppklarande spørsmål. Vi slepp då først til saksordføraren, Ola T. Lånke. Deretter har Carl I. Hagen og Per-Kristian Foss teikna seg. Då har vi 10 minutt. Ver så god!

Ola T. Lånke (KrF): Takk, leder!

Det ene spørsmålet er et oppfølgingsspørsmål til et tidligere svar her. Komiteen ønsket at ambassadør Leikvang skulle være til stede i høringen, og han er sammen med utenriksministeren her. Det ble i hvert fall slått fast her at man ikke har konkludert fullt ut når det gjelder hvem som bør ha kommandoen, men jeg forstod utenriksministeren dit hen at stasjonssjefen fortsatt var den som burde ha kommandoen og det strategiske ansvaret når krisen oppstår. I dette tilfellet ble det sagt at når ikke ambassadør Leikvang, som stasjonssjef og som øverste strategiske leder, visste at Carsten Thomassen var skadet, var det fordi han stod i en telefonsamtale – og jeg skjønner godt at en ambassadør har mange telefonhenvendelser i en slik stund, det er naturlig, men vil det ikke hemme lederen i å gjøre sin jobb som leder på stedet der og da dersom han stadig sitter i – eller står i – telefonen? Det er det ene spørsmålet.

Så tar jeg det andre spørsmålet med det samme. Det kom inn en trusselmelding kvelden før. Denne trusselmel-

dingen, ble det sagt, var litt annerledes enn de trusselmeldingene som vanligvis kom. Spørsmålet går på: Tok man noen ekstra forholdsregler i forbindelse med dette? Hva gjorde man? Eller vil utenriksministeren være enig i at man kanskje undervurderte denne trusselmeldingen? Den gikk jo tross alt på at det skulle være selvmordsangrep i området rundt hotell Serena.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Leder, jeg vil svare på det siste spørsmålet først.

Jeg er ikke enig i den siste spørsmålsstillingen, at det ble undervurdert. Det er fordi jeg har tillit til den vurderingen som PST i samråd med norske ISAF etterretningselementer gjorde av den trusselen, og spørsmål omkring den vurderingen som ble gjort, må stilles til dem. Jeg forholdt meg til de råd jeg fikk.

Så vil jeg få lov til å si et par ord om dette med at ambassadøren ikke visste. Vi er nå tilbake igjen til den situasjonen hvor det kan oppstå, at ikke alt det som blir sagt, blir hørt. Jeg kan bekrefte at kommunikasjonssjefen meddelte rundt seg at de har nå fått høre fra Fredrik Græsvik blant journalistene at Carsten Thomassen er såret. Jeg hørte det, så jeg vet at hun sa det. Men det betyr ikke at alle som stod rundt, nødvendigvis hørte det under de omstendighetene slik de var. Men jeg holder fast ved at det ikke var dramatisk at ikke ambassadøren hørte det, fordi ambulanse og SISU var bestilt for å hente mulige norske sårede før vi visste at noen var såret. Det var i det øyeblikket vi fikk høre at Røde Kors-ambulansene ikke kom gjennom til hotellet, men ble blokkert på utsiden, at vi oppfattet at den situasjonen var dramatisk, og hvor ambassadøren sa: Jeg tror jeg kan gjøre mer nytte for meg når jeg kommer opp i lobbyen og kan øve press den veien. Da var ambassadesekretæren klar over at to nordmenn var såret. Under besøket der oppe var det vel slik at også den informasjonen kom til ambassadøren. Men det endret ikke noe på det operative arbeidet som da ble gjort, fordi det primære for oss da jo var å sørge for at ambulansene kunne komme inn. Men de ble altså avvist av væpnede vakter og nærmest jaget ned igjen i kjelleren. Og jeg vil også gjenta at på det tidspunktet hadde vi det klare bildet at amerikanske soldater og medisinsk personell var hos Carsten Thomassen og arbeidet for evakuering. Det gjorde jo ikke at vi avbestilte noen form for ambulanse eller sa at det var mindre nødvendig. Vi måtte få dem inn, og det var det vi arbeidet ut fra.

Møteleiaren: Carl I. Hagen!

Carl I. Hagen (FrP): Jeg hører hva utenriksministeren sier, men jeg forstår det ikke. Men det kan jo være mitt problem.

Kl. 18.44 får man vite at det er to skadde, skutte, nordmenn. Rundt kl. 19.00, altså et kvarter senere, er den operative leder som i tilfelle skal foreta planlegging, gjennomføring, ordregiving til alle andre, ikke klar over at det er to skadde nordmenn som trenger evakuering – et kvarter etterpå. Jeg forstår at ambassadøren stod i telefonen. Jeg ble litt forbauset over det, for jeg ville tro han først og

fremst kommuniserte via andre og fikk meldinger tilbake og hadde et totalt overblikk. Hva eventuelt en samtale med statsministeren i Oslo kunne gjøre for den operative ledelse på hotell Serena, har jeg store problemer med å forstå, som det ble sagt i sted.

Mitt spørsmål er: Hvordan kan man ha planlagt en operativ ledelse av en akutt krisesituasjon hvor det går et kvarter fra man blir kjent med at det er to skadde nordmenn? Jeg ville faktisk tro at etter den beskjeden, kl. 18.44, måtte det andre hovedfokuset – i tillegg til å beskytte alle og bevare sikkerheten for dem som er i kjelleren og andre steder, jeg respekterer at det er ett hovedfokus – i forhold til alt annet være å sørge for at de to skutte og skadde nordmennene raskest mulig kom til kyndig medisinsk behandling. Man hørte Sandsten si dette, men hvordan kan man på et kvarter unngå at ikke den operative leder får beskjed om noe som bør være det ene hovedfokuset, nemlig å få brakt de to ut og til medisinsk behandling, og når man vet at SISU-ene kommer, at de er organisert slik at de begge to blir fraktet ut samtidig? Hvorfor var ikke det planlagt grundig på forhånd? Er den eneste begrunnelsen at Græsvik sa at man også hadde kontakt med amerikanske styrker og medic, og at det i realiteten er begrunnelsen for at man ikke behandlet de to likt?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Nå skal jeg la ambassadør Leikvang få beskrive hvordan han opplevde kvarteret. Men jeg vil få lov til å legge til følgende: Om det var, hypotetisk, en, to eller tre nordmenn som var skadet – det var ikke utelukket, vi hadde én person, en nordmann, som var savnet en del tid, som vi ikke visste hvor var – hvor fatalt kunne det være? Det var etter vårt skjønn ikke avgjørende når vi hadde bestilt omfattende evakuering. Ambulans fra Røde Kors og SISU var bestilt og på vei inn, og det ble arbeidet med å kartlegge hvor folk var. Jeg tror det er en illustrasjon, Hagen, av det kaoset som rådde, av den situasjonen som var, at det ikke var mulig å sette seg rundt et bord og dele informasjon og gjøre det på en overordnet måte, slik man kunne ha gjort det.

Men, Leikvang, vær så god!

Jan Erik Leikvang: Den telefonen jeg stod i, var med leder for de afghanske sikkerhetsstyrker som ønsket å evakuere delegasjonen til presidentpalasset. Det var egentlig en litt vanskelig diskusjon. Umiddelbart etterpå fikk jeg vite at Svenungsen var alvorlig såret. Jeg fikk også vite at ambulansene ikke kom inn i porten. For meg var den helt overordnede prioriteringen å redde liv. I den utstrekning jeg i egenskap av ambassadør kunne bidra til å få ambulansene inn til hotellet for at den medisinske bistanden skulle kunne komme til dem som var såret, enten det var én eller flere, var det det overordnede. Det var rett og slett for å få løst det problemet man stod overfor i porten, ved at medisinsk personell ikke greide å komme inn, at ambulansen ikke kom inn. Hvis man kunne få kartlagt situasjonen i porten, ville man senere ha fått sett hvem som trengte evakuering.

Som sagt, vi kom aldri så langt.

Per-Kristian Foss (H) [17:38:51]: To korte spørsmål til slutt: I hvilken grad var ambassadøren inne for å gi råd om den sikkerhetsvurderingen som ble gjort etter trusselen mot Serena hotell ved ankomsten? Utenriksministeren viste til PST og ISAF. Hadde ambassadøren eller ambassaden noen egen oppfatning av hvilke konsekvenser man måtte trekke av trusselen? Trussel var også fremsatt mot hotellet tidligere i november.

Jan Erik Leikvang: For å ta det siste først: Vi var ikke kjent med at det var en spesifikk trussel i november, men vi var kjent med at hotellet hadde mottatt trusler tidligere. Også som det viktigste stedet for innkvartering for utlendinger i Kabul var det helt klart at hotellet var et attraktivt mål for terrorangrep. På den annen side hadde hotellet sikringstiltak som var blant de beste, og vurderingen generelt i Kabul var at Serena hotell var det tryggeste stedet i den byen hvis man skulle ha innlosjering eller sosiale engasjementer.

Når det gjaldt selve den spesifikke trusselen, var det ikke ambassaden som foretok vurderinger. Vi var igjen helt avhengige av de vurderinger som ble foretatt av PST i samarbeid med de norske etterretningsorganisasjoner på stedet. Der var det en tett kontakt.

Per-Kristian Foss (H): Takk. Til slutt følgende: Utenriksministeren har stadig vist til hvilken stor betydning PSTs livvakter spilte i dette. De er trent på å håndtere den type situasjoner. Men finner det sted en opplæring eller samtrening mellom livvaktene og UD's personell? Siden ambassadøren og Sandsten er her og var i en kritisk situasjon, har disse vært gjennom f.eks. en samtrening med PSTs livvakter?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Svaret på det er nei. Vi har ikke samtrening med PSTs livvakter. Men jeg mener det er et av de spørsmålene vi nå må diskutere: Om det kan være andre sikkerhetsmyndigheter, ikke nødvendigvis fra PST, som kan gi utenriksmedarbeidere som reiser ute – også i en førstehjelpsdimensjon – en opplæring i elementære ting man bør vite under denne type kriser.

Møteleiaren: Då går vi vidare. Vi ligg litt føre skjema. Lars Peder Brekk.

Lars Peder Brekk (Sp): Jeg oppfatter det slik at det er litt ulik vurdering på denne siden av rommet av hva som kan være mulig å gjøre i en kaotisk situasjon, i en krisesituasjon som den vi får beskrevet i rapporten og i høringen nå.

Derfor vil jeg gjerne spørre spesielt om akkurat den vurderingen som ble gjort av utenriksministeren og ambassadøren i forbindelse med at ambassadøren ønsket å gå opp og på det viset kanskje hjelpe til med å sikre evakuering. Jeg vil gjerne høre litt mer om vurderingene deres der. Jeg oppfatter det slik at det var en fornuftig arbeidsdeling, dessverre kom ikke ambassadøren opp. Beskriv det bildet litt bedre for oss.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Ambassadøren har nå forklart hvordan han tenkte om hvor han best kunne brukes. Det var vel slik at han og jeg fant sammen om det omtrent på samme tidspunkt. Vi er nødt til å komme tilbake til tankebildene våre. Fra rundt kl. 18.45 og mot kl. 19.00 var vårt bilde at det var ambulans på vei. Det fikk vi slått fast, både SISU- og Røde Kors-ambulanser. Det var ambassadesekretæren og ambassadøren som gjennom kontakter fikk slått det fast.

Vi hadde så kunnskaper om at det var to skadde nordmenn, det kom ned til oss. Bildet endret seg så ganske dramatisk kl. 19.00, da vi fikk høre at Røde Kors-ambulansene ikke kom inn. Jeg minner igjen om at vi fortsatt hadde den oppfatningen at her var det amerikanske soldater rundt Carsten Thomassen. Min tanke var at dersom det er amerikanske soldater der, må det tyde på at man snart har sikret hotellet, tatt kontroll over hotellet. Det viste seg å være feil, for disse soldatene forlot etter hvert åstedet og var borte i lengre tid før de kom tilbake igjen til der Carsten Thomassen lå.

Men det var i alle fall et avgjørende tema for oss rundt kl. 19.00, og som preget oss veldig der vi var, hvordan vi kunne få ambulans til å møte sårede. Sammen ble vi da enige om at den beste måten å utnytte den ressursen en ambassadør er på – og med hans meget operative ambassadesekretær – ville være å få dem opp. Begge kjenner hotellet godt, har vært der mange ganger, kjenner hotelledelsen, ville kunne kjenne eventuelle afghanske myndigheter. Vi her nede var nå i god sikkerhet. Det var to PST-vakter og en bevæpnet tysk sikkerhetsvakt der. Det var vurderingen.

Slik jeg har forstått dette, ble man avvist. Ambassadøren kom tilbake. Ambassadesekretæren gjorde et nytt forsøk sammen med PST-vakten på å komme seg opp, men kom ikke lenger enn til å se inn i lobbyen før de ble drevet tilbake igjen av væpnet personell.

Jeg vil også si at mange viktige beskjeder ble gitt av ambassadesekretæren under de ganske dramatiske omstendighetene, hvor han måtte flytte seg rundt med afghanske sikkerhetsvakter. Det var bakgrunnen for at vi mente den ressursen var bedre anvendt i lobbyen.

Lars Peder Brekk (Sp): Tilleggsspørsmålet er da relatert til den usikkerhetssituasjonen. For det er jo slik, som jeg har forstått det av redegjørelsene, at denne siste terroristen ikke ble tatt før ca. kl. 21, altså et par timer etterpå. I hvilken grad var dere klar over at det var en terrorist løs på hotellet?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Nå vil jeg være varsom med å kommentere disse klokkeslettene, for vi er jo ikke kjent med hva utfallet av denne etterforskningen blir. Og jeg tror det har versert flere versjoner om hvor mange de var, og hvor de var, osv. Ambassadesekretæren var antakeligvis, på den turen han hadde opp, vitne til pågripelsen av én, som vitner om hvor tett innpå man var dette. I dette evakueringslokalet kom det personell fra hotellet ned og gjorde oppmerksom på at det altså fortsatt var selvmordsbombere løs i bygningen. Det preget selvfølgelig stemningen, jeg tror enda mer for dem som var oppe i

lobbyområdet, men det preget også til de grader stemningen der nede hos oss. Som jeg sa i min innledning, var dette i realiteten over rundt kl. 18.30. Men vi ble evakuert etter kl. 22, og det var fortsatt en meget spent stemning da vi forlot lobbyområdet.

Møteleiaren: Då er det eit kort spørsmål til slutt frå Øystein Djupedal.

Øystein Djupedal (SV): Takk, leder.

Mitt spørsmål går vel egentlig mest til ambassadøren, for det går på – og jeg siterer fra dagens Verdens Gang, der livvaktleder i PST, Sjur Bakken, bl.a. sier:

«Terrortrusler av denne typen kommer det veldig mange av i Kabul, og det er et fåtall av dem som viser seg å være reelle. Denne trusselen var heller ikke rettet mot det norske besøket.»

Mitt spørsmål er egentlig: Hvor ofte mottar ambassaden terrortrusler av denne karakter? Så vidt jeg forstår av denne PST-livvaktssjefen, så sier han at det er ganske vanlig, og at han mottar mange sånne, og at det gis en vurdering av seriositeten i det. Så bare gi et bilde – er det ukjent, er det daglig, er det mange ganger pr. dag? Hvor ofte må ambassaden faktisk ta stilling til et alvor i en trussel?

Jan Erik Leikvang: Ambassaden mottar ikke – eller, vi har først nylig fått en direkte trussel rettet mot ambassaden. Men det er trusler mot mål i Kabul ganske kontinuerlig, det er nesten daglig. Det samme gjelder jo for så vidt Serena. Og som jeg nevnte, så var det ikke ukjent at Serena hadde mottatt flere trusler tidligere. Det kommer jevnlig og daglig trusler om veibomber, om selvmordsangrep, om områder hvor man ikke må ferdes den spesielle dagen eller de spesielle timene. Det er daglig.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Kan jeg få lov til å legge til ... ?

Møteleiaren: Ja, takk. Du kan få lov til å ta det i avslutninga di. For no har tida begynt å gå frå oss igjen. Då har du 5 minutt til ei oppsummering, dersom du ønskjer det. Ver gå god – utanriksminister.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg føler at jeg har fått anledning til å svare på mange spørsmål og holde min innledning. Jeg vil bare si at trusler er et så sammensatt fryktinstrument at det jo er ment å skape usikkerhet bare ved at de er fremmet. Og det viser jo da betydningen av at det er de som har trening og erfaring i å vurdere trusler, som gir råd. Jeg har ikke bodd på et hotell tidligere hvor jeg har fått høre om at det forelå en trussel mot det hotellet dagen før. Men det gjør jo inntrykk når man da møter analytikere som er vant til å håndtere dette trusselbildet og trekke slutninger. Vi må da stole på de rådene. Det finnes egentlig ikke noen annen vei.

Jeg har vel egentlig ikke behov for å legge til så mye. Jeg vil kanskje bare ende opp med å si noe av det jeg forsøkte å formidle i min innledning, at håndtering av den type situasjoner i utsatte områder altså skjer i et grensesnitt

mellom det planverket man har, og det man klarer å gjøre ut av den situasjonen som er. Felles for en krise er jo at normaliteten er satt ut av spill. Da vi arbeidet med Libanon-krisen sommeren 2006, satt hele ledelsen i sikkerhet i Utenriksdepartementet og hadde god kontakt over de dagene det varte, til å styre den krisen derfra. Her hadde vi da situasjonen slik den var i Kabul, hvor utenriksminister, stasjonssjef, kommunikasjonssjef var en del av krisen. Det er det ene.

Vi har en lang rekke ting vi må jobbe med med hensyn til planverket i lys av de erfaringene vi har fått. Vi har vært tydelige på at det er mangler i det planverket, i lys av denne type trusler. Det erkjenner jeg, og det skal vi arbeide med.

Så er det over til de menneskelige handlingene. Der vil jeg si to ting som jeg har sagt ved flere anledninger tidligere, at det jeg observerte fra de som var involvert på norsk side, mener jeg var medarbeidere som gjorde alt de kunne under de rådende omstendigheter og med det de hadde til disposisjon, for å redde liv. Så skal vi altså leve med at det ikke var avgjørende nok til at ikke et liv gikk tapt. Det preger oss, og vil prege oss hele tiden etter. Vi kan altså ikke vite om det var ting ved det vi gjorde, hvilke enkelthendelser som der var avgjørende, eller andre omstendigheter rundt dette, som fikk betydning for utfallet. Som jeg sa i min innledning: Marginene trer fram for oss når vi altså i ettertid ser forløpet, som det at det skal ha vært 30 meter fra der SISU-en stod, til der Carsten Thomassen lå, som det forholdet at situasjonen var slik at evakueringspersonellet ikke hadde mulighet til å gå innenfor døren for å se etter den andre nordmannen, som det forhold at det tydeligvis var krevende å vurdere plasssituasjonen i SISU-en, både ved den første evakueringen og ved den andre.

Iallfall vil holdningen fra Utenriksdepartementet og fra Regjeringen være at vi går grundig inn i de lærdommene og trekker slutninger av dem – det har vi allerede gjort på en rekke områder – og at vi arbeider så fort vi kan for å sørge for at planverket og opplæringen er så god som mulig i en verden der vi ikke kjenner hva den neste krisen vil bli.

Møteleiaren: Tusen takk skal du ha. Vi skal treffast igjen litt seinare på kvelden.

Då er vi ferdige med den delen, og vi tek ein pause til kl. 18.05.

Høyringa vart avbroten kl. 17.52.

Høyringa vart teken opp att kl. 18.07

Høyring med forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen og justisminister Knut Storberget

Møteleiaren: Då er klokka vel 18.05, og vi er klare til å starte opp att.

Då har komiteen invitert statsrådene i Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet for å høyre deira syn på og erfaringar frå handsaminga av terroråttaket i Kabul.

Velkomen til dykk, forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen og justisminister Knut Storberget. Velkomen òg til forsvarsministeren sine bisittjarar, ekspedisjonssjef Svein Efstestad og generalmajor Morten H. Lunde, og velkomen til justisministeren sine bisittjarar, departementsråd Morten Ruud og avdelingsdirektør Knut Fosli.

Komiteen legg til grunn at regelverket for opne kontrollhøyringar er kjent, m.a. at det er ei open høyring, og at komiteen kan ta imot teiepliktige opplysningar berre for lukka dører.

Vi startar med at kvar av statsrådene får inntil 10 minutt til å gjere greie for saka, dernest får saksordføraren 15 minutt og dei andre utspørjarane 10 minutt kvar til utspørjing. Til slutt får dei 5 minutt til ei oppsummering, om dei skulle ønskje det.

Då startar vi med forsvarsministeren. Ver så god, Anne-Grete Strøm-Erichsen – du har 10 minutt.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg vil først takke for anledningen til å redegjøre for Forsvarets involvering i utenriksministerens besøk til Afghanistan og håndteringen etter terrorangrepet på hotell Serena i Kabul 14. januar i år.

La meg først si at Forsvarsdepartementet som sådant ikke var involvert i verken planleggingen eller forberedelsene til utenriksministerens besøk til Afghanistan. Forsvarets personell i Afghanistan støttet imidlertid besøket med både administrative oppgaver, materiell og transport. Dette ble samordnet mellom Utenriksdepartementet, den norske ambassaden i Kabul, Politiets sikkerhetstjeneste og den norske militære kontingenten i Afghanistan gjennom militærrådgiveren ved ambassaden.

Ikke minst gav Forsvaret betydelig støtte i forbindelse med evakueringen av de skadde nordmennene fra hotell Serena, og senere utenriksministerens delegasjon og presse. Forsvaret støttet delegasjonen med overnatting og forpleining på Kabul internasjonale flyplass etter hendelsen, og bidrog til hjemtransport av både Carsten Thomassens bære og medisinsk hjemtransport av Bjørn Svenungsen.

Det var i hovedsak Etterretningstjenesten, militærrådgiveren ved ambassaden i Kabul og den norske militære kontingenten i Afghanistan som på ulike måter var med på forberedelsene til besøket. Støtten ble gitt i henhold til Utenriksdepartementets og Politiets sikkerhetstjenestes anmodninger.

Etterretningstjenesten bidrog etter anmodning fra Politiets sikkerhetstjeneste med en trusselvurdering forut for besøket. Dette er i henhold til standard prosedyre, som ledd i forberedelsene til denne typen besøk.

Militærrådgiverens hovedfunksjon var å fungere som bindeledd mellom ambassaden, Politiets sikkerhetstjeneste og de norske styrkene i Afghanistan, spesielt under forberedelsene til besøket. Han hadde et særlig ansvar for å videreformidle anmodninger om militær støtte til Forsvarets personell i Afghanistan. Dette er også i samsvar med vanlige samarbeidsrutiner i forbindelse med slike besøk. Militærrådgiveren utførte sine oppgaver på vegne av ambassadøren i Kabul.

For de norske styrkene i Afghanistan innebar forbere-

delsene til besøket planlegging av et dagsbesøk til de norske styrkene i Meymaneh. I tillegg ble det lånt ut skuddsikre vester, hjelmer og sambandsmateriell. I samråd med Politiets sikkerhetstjeneste ble man enige om at Forsvaret skulle stille sikringskjøretøy under transport i Kabul. Det ble også besluttet å sende et pansret personellkjøretøy av typen SISU med ekstra personell fra Mazar-e-Sharif til Kabul for å ha et evakueringskjøretøy tilgjengelig.

Under angrepet bidrog som kjent Forsvaret med evakuering fra hotell Serena. Evakueringslaget ble tilkalt av sjefen for livvaktjenesten, som fortalte dem at det hadde vært et bombeangrep på hotellet. Det ble da også informert om at det var en skadd nordmann. Evakueringslaget ble forsterket med en lege som var i Kabul på vei til Norge. Lederen for evakueringslaget tok seg så raskt som mulig inn på hotellområdet og lokaliserte Bjørn Svenungsen bak i en sivil ambulanse. I henhold til lederen for evakueringslagets rapport hentet han da raskt legen og en sykepleier som tok kontroll på pasienten. Det var mye folk inne på området, og evakueringslederen oppfattet det som om området ikke var fullstendig klarert og gjennom dette ikke videre trygt. Legen og sykepleieren fikk hjelp til å få pasienten båret til SISU-en, hvor han ble lastet inn.

Mens de var utenfor hotellet, fikk de melding på mobiltelefon fra lederen for livvaktjenesten om at det var ytterligere en nordmann skadd. Det var usikkert om denne personen befant seg utenfor hotellet, inne på hotellområdet, eller om han lå på gaten utenfor. Skadeomfanget til denne pasienten var uklart. Lederen for evakueringslaget sier videre i sin rapport at han samtidig fikk høre fra legen at pasienten de allerede hadde hentet, var kritisk skadd og hadde stort blodtap. Han besluttet derfor at de skulle kjøre ham til det tsjekkiske feltsykehuset ved flyplassen, for så å returnere tilbake. Dette ble formidlet til lederen for livvaktavsnittet.

Vi må huske på at dette skjedde i en kaotisk situasjon, der det fortsatt var usikkert om det gikk en selvmordsbomber løs på hotellet. Jeg vil derfor gjenta at beslutningen om å returnere til feltsykehuset med Svenungsen ble tatt på bakgrunn av hans medisinske tilstand, samtidig som det var usikkert hvor den andre nordmannen var, og hva skadeomfanget hans var. Jeg har ikke noe grunnlag for å trekke disse vurderingene i tvil.

Så raskt Svenungsen ankom det tsjekkiske feltsykehuset, returnerte evakueringslaget til hotell Serena, der de fant Carsten Thomassen, som var tatt under behandling av amerikansk militært personell. Han var nå rullet ut på bære og befant seg utenfor hotellets hovedport. Carsten Thomassen ankom feltsykehuset 28 minutter etter Svenungsen. Dessverre stod ikke livet hans til å redde.

Senere evakuerte Forsvaret, sammen med amerikanske kjøretøy, utenriksministerens delegasjon og pressen til militærleiren ved Kabul internasjonale flyplass.

Samme kveld ble det arrangert en minnehøytidelighet for Carsten Thomassen. I tillegg ble praktiske forhold rundt bæretransport, hjemreise for presse og delegasjonsmedlemmer og medisinsk evakueringsflyging ordnet. Ved ankomst til Norge bidrog Forsvaret med fasiliteter ved Gardermoen flystasjon i forbindelse med debrief og bæremottak.

Jeg mener at Forsvarets innsats i forbindelse med angrepet på hotell Serena var god og godt koordinert. Forsvaret gav den støtte som Utenriksdepartementet, ambassaden og PST anmodet om. Personellet i evakueringslaget viste stort mot og gode ferdigheter i den kaotiske situasjonen som oppstod. I denne sammenheng vil jeg også vise til den norske kontingentsjefens rapport, der han roser innsatsen til journalistene som fulgte delegasjonen. De opptrådte meget ryddig og profesjonelt gjennom disse traumatiske timene. Jeg beklager dypt at Carsten Thomassens liv ikke lot seg redde denne kvelden.

Når det gjelder diskusjonen som har kommet i ettertid av angrepet, om Forsvaret skulle hatt mer ansvar for sikkerheten under slike besøk, har jeg lyst til å kommentere dette spesielt. Som en selvstendig nasjon er det først og fremst Afghanistan som er ansvarlig for sikkerheten ved sivile besøk som dette. Situasjonen i landet tilsier imidlertid at man må ta en løpende vurdering av både arrangementer og sikkerhetsopplegg. Dette er det Politiets sikkerhetstjeneste, støttet av Etterretningstjenesten, som er ansvarlig for under sivile besøk.

Når det gjelder mitt eget sikkerhetsopplegg når jeg har vært i Afghanistan, må jeg presisere at hensikten med slike besøk primært har vært å holde meg orientert om de norske og internasjonale styrkenes aktiviteter og utfordringer. Det er derfor naturlig at slike besøk har et militært preg. Under slike besøk er det naturlig at jeg som forsvarsminister bor hos de militære avdelingene og forholder meg til deres rutiner og sikkerhetsopplegg. Besøkets hensikt, oppdrag og profil må hele tiden vurderes opp mot det sikkerhetsopplegget som gjennomføres. Det er nå nedsatt en egen arbeidsgruppe med de faste representanter fra Regjeringens kriseråd, SMK, UD, Justisdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Forsvarsdepartementet, for å gjennomgå sikkerheten ved reiser utenlands.

Med dette vil jeg stå til disposisjon for å svare på de spørsmål som komiteen måtte ha.

Møteleieren: Takk skal du ha. Då går vi vidare til justisministeren. Ver så god, du har 10 minutt.

Statsråd Knut Storberget: Tusen takk, leder. Ærede komite.

Ved min høyre side har jeg avdelingsdirektør Knut Fosli og på den annen side Morten Ruud, departementsråd, som det ble sagt innledningsvis. Men han var også leder av den arbeidsgruppen som ble nevnt som et av tiltakene ved oppfølgingen av dette – til komiteens orientering.

I det materialet som jeg har oversendt komiteen tidligere, har jeg gitt en oversikt over Politiets sikkerhetstjenestes ansvar og roller. Jeg skal her bare kort ta for meg noen hovedpunkter.

PST skal i henhold til sin instruks, fastsatt ved kgl. resolusjon 19. august 2005, forebygge trusler mot myndighetspersoner, som nevnt i politiloven. Der er det § 17 som er hjemmel. Begrepet myndighetspersoner omfatter i denne sammenheng bl.a. medlemmer av regjeringen – med andre ord ikke embetsverk og annet. I begrepet «forebyggede trusler» ligger det en rekke tiltak: sikkerhetsrådgiv-

ning, tekniske og fysiske sikringstiltak, herunder livvakt-tjeneste. PST har ansvaret for utførelse av livvakt-tjenesten overfor statsledelsen, med unntak av medlemmer av Kongehuset, hvor livvakt-tjenesten utføres av den kongelige politieskorte, som er lagt til Oslo politidistrikt.

Utgangspunktet er at vedkommende lands myndigheter, altså vertslandet, er ansvarlig for å ivareta sikkerheten til norsk statsråd og hans eller hennes delegasjon ved offisielle reiser eller besøk i utlandet. Dette gjelder også i Afghanistan. De folkerettslige prinsipper om staters suverenitet innebærer klare rammer for norske myndigheters adgang til å utøve offentlig myndighet, herunder politimyndighet, på en annen stats territorium.

PSTs primæroppgave i forbindelse med reisen til Afghanistan var å ivareta sikkerheten til utenriksministeren i form av nærsikring/livvakter. De øvrige delegasjonsmedlemmene var ikke underlagt et tilsvarende sikkerhetsregime, men disse gis en generell sikkerhetsrådgivning av livvaktpersonellet og vil indirekte ha en viss beskyttelse gjennom tiltak som blir iverksatt overfor statsråden.

Så litt om reisen til Afghanistan: Da det medio desember 2007 ble kjent for PST at utenriksministeren planla et besøk i Afghanistan i midten av januar 2008, ble de vanlige planleggingsrutinene iverksatt, som innhenting av en vurdering av trusselbildet fra Etterretningstjenesten, utarbeidelse av en endelig trusselvurdering med anbefalte sikkerhetstiltak og planlegging av livvaktoppdraget. I planleggingen inngikk det bl.a. kontakt med Forsvarets personell i Kabul. Etter ønske fra PST ble man enig om å stille til rådighet et pansret kjøretøy fra ISAF med lokalkjent sjåfør, to soldater og medisinsk personell. PST bad i samme forbindelse om tilgang til militært samband for å kunne ha direkte kontakt med dette kjøretøyet. I tillegg ble man enig om å ha et pansret personellkjøretøy – altså den SISU-en som vi har hørt om – tilgjengelig ved KAIA, Kabul International Airport.

Også i Afghanistan fortsatte forberedelsene til besøket ved at to av livvaktene reiste ned et par dager tidligere enn delegasjonen. Disse dagene ble brukt til befaringer og til å avklare detaljer rundt sikkerhetsopplegget med afghanske myndigheter, den norske ambassaden og Forsvarets folk i Kabul. Etter at delegasjonen hadde ankommet KAIA og var transportert til Kabul Serena hotell, gjennomførte livvaktlederen en sikkerhetsorientering på hotellet for utenriksministeren, delegasjonen og ambassadepersonellet. Denne orienteringen inneholdt også gradert informasjon. Utenriksdepartementets pressemedarbeider gjennomførte da, som komiteen har hørt, en sikkerhetsgjennomgang med pressefolkene, hvor de samme sikkerhetsråd ble gitt, men uten at gradert informasjon ble referert.

Etter at terrorangrepet hadde startet, ble utenriksministeren og hans delegasjon evakuert til sikkert sted i hotellets underetasje, i tråd med de planene som var lagt, og til rom som livvaktene allerede hadde befart ved to tidligere anledninger.

Selv om livvaktenes hovedoppgave er å beskytte utenriksministeren, ble det, når sikkerhetssituasjonen tillot det, og i forståelse med utenriksministeren, forsøkt å komme i kontakt med skadede nordmenn på hotellet. Den

livvakten og to personer fra ambassaden som forsøkte å ta seg fram til resepsjonsområdet, ble vist tilbake av afghansk sikkerhetspersonell på grunn av den uavklarte situasjonen.

På vei tilbake til sikkert rom ble en av de UD-ansatte informert om at også Carsten Thomassen var skadet. Det var uklart hvor Thomassen lå. Livvaktleder fikk inntrykk av at skaden ikke var kritisk, og at tilstanden var stabil. Livvaktleder tok umiddelbart kontakt med militærpolitileder på KAIA og informerte om at også Thomassen var skadet. Der har vi tidligere også oppgitt et klokkeslett – kl. 19.11, som kommer fra Forsvarets logg. De to livvaktene som sikret rommet hvor delegasjonen oppholdt seg, fikk ingen informasjon om at Thomassen var skadet, for livvaktleder var tilbake fra resepsjonen. Situasjonen var lenge svært uoversiktlig og farlig på Kabul Serena hotell, noe som skapte spesielle utfordringer for alle involverte, og da i særdeleshet livvaktene.

Min vurdering – så langt jeg kan vurdere denne type oppgaver – er at PSTs livvakter opptrådte i henhold til gjeldende regler og gjorde det som var mulig under svært vanskelige og farlige forhold.

Så litt om den videre oppfølging: Politiets sikkerhetstjeneste har etter terrorangrepet vært i Afghanistan og hatt en sikkerhetsgjennomgang med ambassaden og de øvrige sivile representasjoner der. Også de frivillige organisasjonene som er representert der, fikk tilbud om en slik gjennomgang, og fire av dem benyttet seg av tilbudet. Gjennomgangen vil være et viktig element i det løpende sikkerhetsarbeidet.

Jeg er ydmyk i forhold til den alvorlige hendelsen i Kabul – jeg vil si både med hensyn til fakta og med hensyn til de tiltak som ble iverksatt. Vi skal også kunne høste lærdom av en slik episode. Det er viktig når man skal danne seg et bilde av fakta, å se hen til den totale situasjonen, som flere allerede har vært inne på i denne høringen.

Det er etablert en arbeidsgruppe under ledelse av Justisdepartementet, med deltakere fra Statsministerens kontor, Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Gruppen, som ledes av Morten Ruud, skal gjennomgå sikkerheten ved reiser for politisk ledelse, departementsansatte og eventuelt medfølgende grupper. Arbeidet er allerede igangsatt.

Jeg har tidligere gitt en redegjørelse til den utvidede utenrikskomite 14. januar i år – unnskyld, det er ikke 14. januar, det må være noe senere, men det var i hvert fall til den utvidede utenrikskomite – som var gradert, og en åpen redegjørelse på samme tidspunkt. I tillegg har jeg i brev av 25. februar 2008 besvart de spørsmål som kontroll- og konstitusjonskomiteen og Fremskrittspartiets medlemmer i kontroll- og konstitusjonskomiteen har stilt. Til sammen inneholder disse redegjørelsene all vesentlig informasjon om justissektorens medvirkning i forbindelse med utenriksministerens reise til Kabul.

Jeg står selvfølgelig også til rådighet for å besvare ytterligere spørsmål fra komiteen, og med en eventuell utdyping av tidligere gitt informasjon.

Den første utdypingen skal dere få allerede, vi avgav denne rapporten 6. februar 2008.

Møteleiaren: Takk skal du ha!

Då går vi vidare, og eg gir først ordet til saksordførar Ola T. Lånke frå Kristeleg Folkeparti, som har 15 minutt.

Ola T. Lånke (KrF): Takk, leder. Jeg skal begynne med å stille noen spørsmål til forsvarsminister Strøm-Erichsen.

Nå sa Strøm-Erichsen at Forsvarsdepartementet ikke hadde vært involvert verken i planlegging eller gjennomføring – så vidt jeg hørte – av dette besøket i Kabul, men at man etter at man fikk anmodning om det, stilte til disposisjon bl.a. kjøretøy.

Nå skjønner jeg også at forsvarsministeren reiser på en litt annen måte når hun reiser til steder som Afghanistan, har militær innkvartering osv. Det første spørsmålet går på dette: Hva er kvalitativt forskjellig når en forsvarsminister besøker et land som er i krig og utsatt for terror, og når en utenriksminister gjør det? Er det kvalitativt sett tryggere å være forsvarsminister i en slik situasjon?

Og så vil jeg gjerne utfordre forsvarsministeren på om hun kan se for seg om en slik delegasjonsreise av utenriksministeren med følge, som vi snakker om i dag, skulle ha vært organisert annerledes? Har du et annet syn på Forsvarets rolle ved en slik reise?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Når det gjelder planleggingen og gjennomføringen av mine reiser og utenriksministerens reise i dette tilfellet, er de selvfølgelig forskjellige i utgangspunktet.

Når jeg reiser som forsvarsminister, forholder jeg meg, som jeg sa, til Forsvarets rutiner og regler. Jeg besøker primært de norske styrkene, jeg bor sammen med dem. Også når jeg reiser f.eks. på besøk til Kabul, er det jo ofte til forsvarsministeren eller til ISAFs hovedkvarter.

Men jeg har også lyst til å si at når jeg er i Kabul, hender det at jeg kjører samme type kortesje som utenriksministerens følge kjørte. Det hender jeg kjører veldig lett, og det har faktisk også hendt – da justisministeren og jeg var der – at vi kjørte i en SISU, slik at det kan være ulikt. Men det er jo heller ikke slik at det er så oppsiktsvekkende om en forsvarsministers reisepreg har et litt mer militært preg. Det er helt naturlig, fordi vi nettopp reiser for å besøke de militære styrkene.

Ola T. Lånke (KrF): Du svarte vel ikke på utfordringen om du har et annet syn på hvordan utenriksministerens reise burde vært lagt opp. Jeg vet ikke om du ønsker å si noe om det?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg vil si at det er ikke noen fasit på hvordan sikkerheten skal innrettes. Jeg tror det er veldig viktig her at hvert enkelt departement som reiser, også har ansvaret for den – sammen med PST, som på en måte har sikkerhetsopplegget for reisen.

Det blir ulikt når man ønsker en sivil profil på en utenriksministers eller en bistandsministers reise. Det synes jeg er helt naturlig, avhengig av hvor man skal, eller hvordan man vil oppfattes i det landet man besøker.

Ola T. Lånke (KrF): Ok. Det står i Forsvarsdepartementets redegjørelse at det ikke har framkommet noen uoverensstemmelser eller prosedyreavvik mellom Forsvarsdepartementet og andre instanser, verken i vurdering av planlegging eller i gjennomføring av aktuelle tiltak for dette besøket. Og det er jo naturlig siden man ikke har deltatt i det.

I hvilken grad har forsvarsministeren merket noen uvilje i Utenriksdepartementet i forhold til å få bistand fra Forsvaret ved besøk i utsatte områder? I noen av dokumentene som ikke er gradert og som er oversendt komiteen, og som også er offentlige, framkommer det at Forsvarsdepartementet har fått kritikk etter tidligere reiser, bl.a. av utviklingsminister Erik Solheim, for at det hadde vært for høy militær profil. Har statsråden forståelse for at slik kritikk kommer, og hvordan ser hun på den?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Når det gjelder denne reisen, vil jeg si at det ikke har vært noen uoverensstemmelser mellom Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet – ikke før reisen og heller ikke etterpå.

Så er det slik at det alltid er en vurdering av hvor høy militær profil man skal ha. Skal man f.eks. besøke en barneskole, er det ønskelig for f.eks. en bistandsminister at den militære profilen ikke er for høy. Jeg har stor forståelse for det. Det betyr jo ikke at man ikke har sikkerhet, men jeg har forståelse for at det kan være en diskusjon om det. Det tror jeg vi bare må akseptere at det er en diskusjon som kan ...

Ola T. Lånke (KrF): Men har kritikken fra Utenriksdepartementet ført til en tilbakeholdenhet i Forsvarsdepartementet på dette punktet? Jeg tenker ikke på dette besøket, men tidligere besøk.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, det det har ført til, er vel egentlig mer det at vi støtter på anmodning, gir den støtten som vi blir bedt om å gi. Jeg tror også det er et riktig utgangspunkt. Det er først og fremst PST som har kontakten mot Forsvaret på det de mener er nødvendig av assistanse, og så vil vi yte den bistand som PST vurderer, og som er ønskelig også fra Utenriksdepartementet eller andre som måtte reise på andre typer reiser enn det vi selv gjør.

Ola T. Lånke (KrF): Vi befinner oss på hotell Serena denne skjebnesvangre kvelden. Hva kunne Forsvaret ha bidratt med hvis de hadde vært sterkere til stede der, utover den bistanden som der ble gitt gjennom kjøretøyene?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg tror det er veldig vanskelig å se hva Forsvaret kunne ha bidratt med. Det ville være avhengig av hvor Forsvaret ville være i en slik situasjon. Jeg må si at jeg selv en gang har vært på et arbeidsmøte, en arbeidsmiddag, på hotell Serena. Forsvarets personell var jo ikke med meg inn der da. Selv-

følgelig var de representantene jeg reiste med fra departementet, med inn, men det var et møte med norske NGO-er som var i Kabul, og hadde et helt sivilt preg. Jeg er vel heller ikke egentlig den rette til å gjøre den vurderingen, for jeg vil jo understreke at det er jo ikke slik at det ikke er sikkerhet fordi om det ikke er Forsvaret som står for det opplegget. Jeg fastholder at også for mine reiser er det jo Politiets sikkerhetstjeneste som faktisk har ansvar for min sikkerhet. Men så er det jo naturlig da at ... Vi kunne vært i akkurat den samme situasjonen, i en gitt situasjon, på et gitt møte. Så jeg synes dette er veldig vanskelig å spekulere i.

Ola T. Lånke (KrF): Takk!

Da vil jeg forflytte meg til justisminister Storberget, som det er naturlig å forflytte seg til nå når det er snakk om dette.

Det kom en trussel om et selvmordsangrep kvelden før dette skjedde, hvor området rundt hotell Serena var nevnt som et av målene. Det er sagt at denne meldingen var litt annerledes enn andre meldinger som er kommet tidligere. Hva det ligger i det, er ikke så godt å si. Men mye tyder på at angriperne fulgte en annen strategi enn den man har sett tidligere. Jeg vet ikke om justisministeren er kjent med det, og hva det ligger i det. Hvordan ser justisministeren på denne meldingen og innholdet i den? Ble det tatt ekstra forholdsregler etter at denne meldingen kom, og eventuelt hvilke? I hvilken grad kan denne statsråden være med på at man undervurderte den meldingen som kom? Ble den tatt alvorlig nok? Vet justisministeren om det ble sjekket ut med andre land som er i Afghanistan, hvordan de reagerte på denne? Det var mange spørsmål.

Statsråd Knut Storberget: Jeg skal prøve å svare så godt jeg kan.

Den sikkerhetsvurdering som gjøres til enhver tid under en slik hendelse, foretas jo av Politiets sikkerhetstjeneste og de folkene som omgir utenriksministeren. Det er ingen eksakt vitenskap. Det er vanskelige vurderinger, og det er også vanskelig å vurdere hva slags ekstratiltak man eventuelt skal sette i verk når situasjoner oppstår eller når nye trusler måtte komme inn. Det er vanskelig for meg som ansvarlig leder i Justisdepartementet å overprøve den type vurderinger, det ber jeg om forståelse for. Det som er viktig for oss, er at man nettopp gjør de grep som må til for å kunne fatte de nødvendige vedtak av sikkerhetsmessig art som man skal fatte, i en forberedelsesfase. Derfor har det vært viktig for oss å se hen til at Politiets sikkerhetstjeneste faktisk har gjort det man har gjort i forberedelsen. Men når vi nå står i den situasjonen som spøreren peker på, oppfatter jeg det absolutt slik at man tok forholdsregler i forhold til den trusselen som kom inn, som man har vært inne på tidligere i høringen, som også begrenset noe av bevegelsesfriheten for delegasjonen i forhold til denne kvelden og i forhold til hotellet, og som det faktisk også var viktig at man foretok. Utenriksministerens plassering, at han faktisk befant seg der han befant seg, mener jeg også må være av betydning i forhold til dette.

Ola T. Lånke (KrF): Nå er det et faktum at også utenriksministeren støtter seg veldig på PST, og viste til PST når det gjaldt sikkerheten. Men det er klart det er mange som sitter og spør: Hvordan i all verden klarte disse terroristene å ta seg inn på hotellet? Hvordan kunne de bryte sperringene og komme inn gjennom inngangen? Det må vi bare si er uforståelig på bakgrunn av at det skulle være gjort et godt sikkerhetsarbeid. Men jeg vil likevel spørre: Føler justisministeren noe ansvar i denne sammenhengen, siden det blir vist til PST? Man sendte to livvakter ned to dager i forveien. Ble det gjort et grundig nok sjekkearbeid når det gjelder f.eks. inngangspartiet? Det heter jo at det er et privat selskap som står for sikkerheten ved inngangen til hotell Serena. I en situasjon som Afghanistan befinner seg i, uten at jeg skal gå inn på det nå, i hvor stor grad kan man stole på den slags?

Statsråd Knut Storberget: Livvaktens funksjon rundt dette besøket var jo nærsikring av utenriksministeren. I så måte bidrog jo de grep man gjorde i planleggingsfasen, men også under dette aktuelle angrepet, til at utenriksministeren befant seg i sikkerhet. Det må vi være glad for. Det var primær oppgaven og hovedoppgaven for livvaktene. Jeg mener i så måte at det ble utført på en god måte.

Så vet vi fra rapportene som er kommet fra PST, og som også er oversendt komiteen, at man altså foretok to befaringer på hotellet i forkant, og hvor man der fikk pekt ut bl.a. aktuelt møterom, men også evakueringsrom, som ble benyttet i denne aktuelle situasjonen.

Ved siden av dette mener jeg at det arbeidet som livvaktene gjorde før ankomst utenriksminister og delegasjon, faktisk også bidrog til at man fikk sikret seg på mange måter, både gjennom kortesjeplanleggingen, det at man gikk inn og fikk militært samband som hadde begrenset rekkevidde, men som skulle fungere under kortesjen, og det forhold at PST initierte å få ned både det pansrede personellkjøretøyet og et pansret kjøretøy fra ISAF med lokalkjent sjåfør som skulle være med i kortesjen.

Jeg har ingen grunn til å si at denne type forberedelse, den gjennomførte forberedelse, manglet kvalitet for å sikre utenriksministerens sikkerhet.

Ola T. Lånke (KrF): Disse pressefolkene som var med på reisen, fikk ikke den informasjonen om denne terrortrusselen som de andre fikk, fordi de ikke var sikkerhetsklarert på samme måten. Hadde det vært mulig å avgradere informasjonen, slik at også de kunne fått del i denne? Det er et spørsmål.

Endelig vil jeg bare utfordre deg og spørre om det er noe ved håndteringen fra PSTs side som gir grunnlag for omlegginger, eller som man kan gjøre annerledes en annen gang?

Statsråd Knut Storberget: Som jeg sa i mitt hovedinnlegg, mener jeg at vi må være ydmyke i forhold til en slik handling. Ser vi på livvaktens bakgrunn, livvaktens

trening, er det godt trenet personell som har bra og solid utdannelse. Men også for dem og også for oss som skal lage rammeverk og planverk, vil slike hendelser bidra til at vi kan gjøre ting enda sikrere og enda bedre.

Det er bakgrunnen for at vi har nedsatt denne arbeidsgruppa. Det er også bakgrunnen for at PST har foretatt de sikkerhetsvurderinger rundt det sivile engasjementet i Kabul i ettertid. Jeg må si at den analyseenheten som nå er nedsatt mellom Etterretningstjenesten og PST, og som har fått virkning fra 1. januar 2008, også vil bidra til en tettere kontakt mellom tjenestene, noe jeg tror er viktig. Så jeg vil være varsom med å si at her var alt sånn som det skulle være, og at vi ikke har noe forbedringspotensial i forhold til slike situasjoner. Jeg mener snarere tvert imot, man vil nettopp kunne lære veldig mye av slike episoder, selv om formålet og hovedoppgaven til PST, nemlig det å sikre myndighetspersonen, her utenriksministeren, etter min mening ble utført absolutt slik vi hadde forventning om at det skulle gjøres.

Møteleiaren: Då er tida ute. Vi går vidare til neste, som er Arbeidarpartiet. Der er det Svein Roald Hansen som skal spørje. Du har 10 minutt. Ver så god!

Svein Roald Hansen (A): Takk for det, leder.

Jeg vil gå litt tilbake til spørsmålet fra Ola T. Lånke, om det faktisk at man greide å ta seg inn gjennom porten. Jeg synes det lå en indikasjon i spørsmålet fra Lånke om at her var det en liten svikt fra norske myndigheters side.

Men bare for å få slått fast i forhold til forsvarsministeren: Selv om forsvarsministeren har en høyere forsvarsmessig profil på sine besøk, går jeg ut fra at det fortsatt er slik at ansvaret for sikkerheten i gata og på hotellet ligger hos afghanske myndigheter og verken hos norske militære myndigheter eller hos PST?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, det er afghanske sikkerhetsstyrker som har den oppgaven å sikre både på gaten og ved hotellet. Jeg har også lyst til å understreke at det ikke er lett å beskytte seg mot det kraftige angrepet som var mot inngangen til hotellet, som også har stått beskrevet, hvor man brukte håndgranater og håndvåpen, og hvor angriperne også var kamuflert som afghansk politi.

Et slikt angrep er meget vanskelig å stoppe, og når man i tillegg står foran selvmordsbombere, er det nesten umulig – for ikke å si umulig. I slike situasjoner skal det noe til at ikke noen av angriperne kan komme seg inn på hotellet.

Svein Roald Hansen (A): Jeg forstår det slik at forsvarsministeren bor på KAIA når hun er i Kabul. Men har det hendt, eller er det tenkelig, at de møter man skal ha, også holdes på KAIA? Og hvis forsvarsministeren skal holde en middag, ville den kunne holdes på KAIA, eller må man da benytte seg av fasilitetene i Kabul, enten det er ambassadens fasiliteter eller hotell Serena eller eventuelt andre?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Som sagt har jeg en gang vært på et møte, en arbeidsmiddag, som ble holdt på hotell Serena. De møtene jeg har hatt når jeg har vært i Kabul, enten det har vært med president Karzai eller det har vært med forsvarsministeren, som jeg alltid reiser til, eller det har vært med andre ministere eller ansatte i departementene, har alltid vært holdt ulike steder. Jeg har også vært hos FN. Som sagt har det vært på ulike steder. Noe av det farligste man kan gjøre i Kabul, er faktisk å transportere seg på veien mellom ulike steder. Og det er nødvendig.

I den senere tid har det vært mulig å holde ikke lukkede middager, men enkle middager, ved å invitere til en kafé som er på KAIA. Men det er jo ikke veldig enkelt for f.eks. sivile organisasjoner å komme inn på KAIA til møter. Det er jo slikt som bare skjer i helt spesielle tilfeller.

Svein Roald Hansen (A): Når forsvarsministeren har besøkt Afghanistan, går jeg ut fra at hun også har med seg medfølgende presse, eller at det i hvert fall er gitt mulighet for det. Gis de tilbud om å bo på KAIA, eller må de innkvarteres et annet sted?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Når jeg har hatt med presse, så har de fått tilbud om å bo på KAIA. De blir da en del av delegasjonen. Men det har også skjedd at pressen har ønsket å gå utenfor den militære leiren på KAIA. Da gjør de jo det på eget ansvar.

Svein Roald Hansen (A): Da har jeg et spørsmål til justisministeren.

Under utspørringen av utenriksministeren ble det fra Carl I. Hagens side antydnet at hvis utenriksministeren hadde takket ja til å bli evakuert til presidentens palass, ville PSTs folk kunne vært igjen på Serena hotell og bidratt og hjulpet til – utenriksministeren kunne, hvis jeg forstod Hagen rett, frigitt kapasitet til kanskje å kunne gjort en bedre jobb med det som skulle gjøres der.

Ville det ha vært tenkelig at utenriksministerens livvakter kunne bli igjen selv om det var til presidentens palass utenriksministeren ble evakuert?

Statsråd Knut Storberget: Jeg har gjort meg noen tanker om diskusjonen rundt livvaktens rolle, naturligvis, særlig fordi livvaktene fravek sitt hovedsikringsobjekt og forsøkte å gå opp i resepsjonen for å bistå. Det er klart at situasjonen ville vært en ganske annen, og temaet her ville vært et ganske annet, om utenriksministeren hadde blitt rammet i en situasjon hvor livvaktene forlot vedkommende. Man oppfattet det som forsvarlig å gjøre det der og da, men jeg ville, med min legmannsvurdering av livvaktens rolle, sett det som helt utenkelig at man skulle la utenriksministeren dra et annet sted og så la livvaktene være igjen på hotellet.

Svein Roald Hansen (A): Har justisministeren, eller eventuelt noen av dem som er med, noen gang opplevd at en statsråd som har nærbeskyttelse av livvakter, enten det er her hjemme eller på besøk i utlandet, har gått på tvers

av det råd som livvaktene har gitt – enten det er å ikke bevege seg et sted, eller det er å måtte bevege seg et sted?

Statsråd Knut Storberget: Jeg har aldri hørt om det, men jeg kan ikke utelukke at det har skjedd. Det sier seg vel selv – i hvert fall i svært farlige situasjoner tror jeg de fleste av oss legger opp til å følge de råd vi får av Politiets sikkerhetstjeneste, og kanskje noen ganger heller tenker gjennom dem når vi kommer opp på hotellrommet igjen, for å si det sånn.

Svein Roald Hansen (A): Da har jeg ikke flere spørsmål.

Møteleieren: Då går vi vidare til Framstegspartiet og Carl I. Hagen, som har 10 minutt. Ver så god!

Carl I. Hagen (FrP): Jeg vil også begynne med forsvarsministeren og dette med den sivile eller den militære region på selve besøket.

Det ble sagt at man ønsker et sivilt preg hvis f.eks. en bistandsminister er i en barnehage. Er det av hensyn til de tv-bilder som sendes hjem til norske velgere, eller er det av hensyn til barna i barnehagen, som er vant til å se militære kjøretøyer døgnet rundt, og som er vant til at i det livet de lever, der er det usikkert, og der er det soldater? De ville jo ikke leet på et øyelokk om det kom noen i en militærbil, med militærbeskyttelse. Av hensyn til hvem er det man har sivil regi eller militær regi? Er det av hensyn til andre enn norske velgere, som gjennom tv og bilder får formidlet hva slags besøk et medlem av Regjeringen har i utlandet?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg har lyst til å si at hele ISAF-operasjonen i Afghanistan er en støtteoperasjon til afghanske myndigheter. Vi er i Afghanistan på invitasjon fra afghanske myndigheter. Det er helt riktig at barn i barnehager har sett militære. Det er ikke det som er grunnen til det. Det har også litt med hvilke signal vi sender til både myndighetene og befolkningen der når det gjelder hvordan ulike representanter for Norge velger å opptre eller bevege seg.

Det er også slik at de frivillige organisasjonene er veldig vare for dette. Dersom det blir et for militært preg, opplever de sin egen sikkerhet truet. Jeg tror at man skal ha veldig stor respekt for forskjellen på det sivile besøket og det militære besøket. Så betyr ikke det at det er uten sikkerhet.

Carl I. Hagen (FrP): Ditt svar er at det er av hensyn til omstendighetene i Afghanistan, ikke av hensyn til den debatten som er i Norge om det militære engasjementet og det sivilpregede humanitære engasjementet. Ditt svar er altså at du føler det er av hensyn til afghanske innbyggere og afghanske myndigheter. Har det blitt kommunisert fra afghanske myndigheter at de ikke liker at det eventuelt har vært et militært preg? Kan man dokumentere at afghanske myndigheter er opptatt av dette? Jeg aksepterer at norske NGO-er er det, men er afghanske myndigheter det?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg vil si at dette er like mye som en beskyttelse av de stedene man skal besøke. Det er ikke ønskelig å ha et veldig sterkt militært preg i en barnehage eller i en skole. Jeg fastholder at norske frivillige organisasjoner, f.eks. i Afghanistan, nesten kan oppleve ...

Carl I. Hagen (FrP): Det aksepterer jeg, men det var afghanske myndigheter jeg spurte om. Har de klaget på at det har vært militært preg, når forsvarsministeren har vært i Kabul?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nei, men når en forsvarsminister reiser, er det naturlig at det er et mye mer militært preg. Bare det at jeg har med meg de folkene fra Forsvaret som er der nede, betyr at de i utgangspunktet er uniformert.

Carl I. Hagen (FrP): I ettertid, vil forsvarsministeren og Forsvarsdepartementet gå litt igjennom sin tenkning om farene de steder i verden hvor vi har norske soldater – pr. definisjon er jo det et farlig sted, ellers hadde det ikke vært behov for noen soldater der – at man kanskje skal legge mer vekt på sikkerhet, og at Forsvarets personell skal ha et noe større ansvar? Man vil jo tro at de som er permanent i Kabul og ellers i Afghanistan, faktisk kjenner sikkerhets-situasjonen bedre enn sikkert to meget dyktige folk som kommer ned to dager forut for besøket for å sette seg inn i det – altså et større engasjement fra Forsvarets side og de lokale styrkene våre.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg vil fastholde at Forsvaret har et engasjement også når det gjelder et besøk som dette. Som jeg sier, er det nå en arbeidsgruppe som skal se på hvordan vi skal gjøre tingene i fremtiden. Jeg tror at selv om vi skal gjøre det, og vi skal gå gjennom alle ting og se om det er noe som kan endres, om vi bør endre på noen rutiner i forkant eller under et besøk ...

Carl I. Hagen (FrP): Jeg spør fordi det ble lagt vekt på at dette var et besøk som var planlagt av UD med PST, men at Forsvaret hadde en helt perifer funksjon inntil man var i januar og like før de skulle reise.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Så må man også huske at i utgangspunktet er det PST som har dette ansvaret for vår sikkerhet. Det gjelder faktisk også om det er jeg som reiser til Afghanistan. Jeg har også med meg PST. Det er slik regelverket er. Jeg har en gang tatt opp om det er mulig å ikke ha det, for jeg har Forsvaret, som har den samme styrkebeskyttelsen. Men reglementet er slik.

Carl I. Hagen (FrP): Så et spørsmål om den operative ledelsen når det er – la oss si – en skarp situasjon, altså hvor det skytes. Har forsvarsministeren tenkt igjennom: Er den best kvalifiserte til å lede en slik skarp operasjon en som har lang erfaring fra Forsvaret eller PST, eller en som har diplomatisk utdannelse? Ville man under andre omstendigheter latt en slik mi-

litær operasjon være ledet av en som ikke har militær opplæring?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Hvis man skulle lede en militær operasjon, er det klart at en som har militær opplæring og militær bakgrunn, ville være den beste til det. Men i dette ...

Carl I. Hagen (FrP): Men i det øyeblikket det skytes rundt omkring i hotellet, er vel det mer en militær situasjon enn en sivil?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jo, det ble en ...

Carl I. Hagen (FrP): I det øyeblikket det skytes, og folk er skutt, er det vel mer en militær situasjon enn en sivil – det er det som er mitt spørsmål – og hvem burde da ha ledet det som da skulle skje?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det som skjedde, var jo ikke en situasjon som man uten videre ... Jeg fastholder at da jeg selv var i en middag på hotell Serena, hadde ikke jeg noen militære der som kunne ledet en operasjon. Det er ...

Carl I. Hagen (FrP): Men hvis det var begynt å bli skyting under den middagen, hadde det vel vært Forsvarets personell, som ventet i siderommet, som hadde tatt kommandoen?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jo, men ... Det blir en veldig spesiell situasjon. Her var det altså afghanske sikkerhetsstyrker som hadde ansvaret for sikkerheten til utenriksministeren og hans følge i den aktuelle situasjonen. Å tenke seg da at Forsvaret skulle hatt en person der for å kunne ivareta ledelsen av en operasjon i en gitt situasjon, ser jeg på som ... Det ville være spesielt, i hvert fall. Det er altså afghanske sikkerhetsstyrker som har den oppgaven.

Carl I. Hagen (FrP): Ja, greit.

Da vil jeg gjerne gå over til justisministeren.

Hvorfor rådet ikke PST til at besøket ble lagt i militær regi? Har det vært noen diskusjon med PST i ettertid? De har jo sagt at det var en høy risiko i Afghanistan. Hva er da de rent sikkerhetsmessige vurderingene, begrunnelsene, til PST når de åpenbart har sagt at det er helt i orden at det går i sivil regi?

Statsråd Knut Storberget: Det er ikke noe klart grensesnitt mellom de besøk som går i sivil regi, og de som går i militær regi.

Carl I. Hagen (FrP): Er det noen politiske føringer overfor PST her, eller står PST helt fritt? Eller har de fått beskjed om at det helst er ønskelig med sivil regi, og at det bare er der hvor dere er veldig opptatt av at det er så høy risiko, at det bør være militær regi?

Statsråd Knut Storberget: Jeg opplever at PST foretar sine vurderinger ut fra sitt faglige ståsted og gir sikkerhetsmessige råd som i det ene øyeblikket kan være sivilt forankret. Det er jo grunn til å påpeke at når PST følger en myndighetsperson, og det skjer noe som de må gripe inn overfor, er det ikke umiddelbart slik at det er de militære som må komme og rydde opp. Det kan like gjerne være en politioppgave.

Carl I. Hagen (FrP): Men spørsmålet gjelder forhåndsplanleggingen og forhåndsgreiene. Vi har nå fått høre at hadde besøket vært i militær regi, ville denne delegasjonen sannsynligvis bodd på KAIA, på flyplassen, under beskyttelse av en militærleir, istedenfor å være på dette hotellet. Så den avgjørelsen om å ha det i militær regi eller i sivil regi, er jo det som er et hovedvalg her, når vi ser dette i ettertid.

Statsråd Knut Storberget: Her gir jo nettopp PST råd og kommer med sine anbefalinger opp mot den trusselvurderingen som foreligger. Da er det ikke slik at man har koblet av den militære støtten, sjøl om dette besøket hadde et sivilt preg. Jeg har bl.a. nevnt at det var tett kontakt mellom PST og militær rådgiver i Kabul, det var rekvirert pansrede kjøretøyer ned fra Mazar-e Sharif, militært samband ...

Carl I. Hagen (FrP): Ja, ja, vi er kjent med de tingene. Men vi er klar over at hadde dette vært i militær regi fra før de reiste, ville de sannsynligvis vært på KAIA og hatt møtene på KAIA istedenfor på hotell Serena, med de beskyttelsestiltakene som er på KAIA og i den militære forlegningen der forsvarsministeren bor – og også journalistene, når hun har hatt dem med. Da ville ikke dette skjedd. Med andre ord: Alle peker nå på PSTs reelle avgjørelse, for alle har fulgt rådene derfra. Det er derfor jeg spør: Er det nå noen diskusjon i Justisdepartementet overfor PST om hvilket hovedutgangspunkt de skal vektlegge? Enten kan det være at de vil ha det mest mulig sivilt, eller at det faktisk er sikkerheten som er det som er i høysetet. Og det er en politisk beslutning. Hvilken instruks vil justisministeren nå gi til PST? Er det sikkerheten som skal være i høysetet, eller er det ønsket om et sivilt preg?

Møteleiaren: Då må eg be om at statsråden får svare.

Statsråd Knut Storberget: Det er sikkerheten som skal stå i høysetet. Det er det PST er satt til, å være nær-sikkerhet for myndighetspersonen. Jeg kan ikke gjøre annet enn å si at de tiltak som ble iverksatt i dette tilfellet, resulterte i at man hadde en utenriksminister i sikkerhet. Og det får vi jo være glad for.

Men den arbeidsgruppa som nå jobber med disse spørsmål, vil selvfølgelig se på i hvilken grad man må vekte inn andre typer virkemidler, og deriblant også militære virkemidler i noen av situasjonene, f.eks. i Kabul, uten at jeg kan forskuttere hva som vil komme ut av det.

Møteleiaren. Då er tida brukt opp. Vi går til neste – Per-Kristian Foss frå Høgre. Ver så god – 10 minutt.

Per-Kristian Foss (H): Jeg starter også med forsvarsministeren. Jeg har registrert svaret om at det ikke har vært uoverensstemmelser mellom Forsvaret og Utenriksdepartementet om det militære innslag i besøket. Jeg vil altså ikke ha gjentatt svaret på det spørsmålet. Men jeg vil stille følgende spørsmål: Skyldes det at Forsvaret har pålagt seg begrensninger, basert på den kritikk som har fremkommet i forbindelse med statssekretærutvalgsbesøket, og i forbindelse med utviklingsministerens besøk, av for sterkt militært innslag? Har Forsvaret pålagt seg begrensninger i sine ytringer om dette?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Forsvaret ønsker å bistå når man blir anmodet om bistand fra PST, som har ansvaret, og fra det aktuelle departement som måtte stå for reiseopplegget.

Per-Kristian Foss (H): Men er forsvarsministeren kjent med at man på ledende hold i Forsvaret har stilt seg undrende til det man kaller, eller det jeg oppfattet som, UDs fundamentale holdning til militær støtte i forbindelse med besøket i Kabul, og at man finner den kritikken som er kommet i forbindelse med de to nevnte besøkene – i ettertid – uheldig? Er dette tatt ut av luften? Eller er dette kritikk som forsvarsministeren er kjent med fra egne rekker?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg er kjent med at det er en diskusjon om denne balansen av hvor mye militært innslag man skal ha, og hvor mye Forsvaret skal involveres i et reiseopplegg.

Per-Kristian Foss (H): Det var ikke en helt generell kritikk. Dette var rettet mot besøket til utenriksministeren i Kabul.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jo, men i den samme rapporten som det egentlig refereres fra, er det også andre innenfor Forsvaret som får kritikk. Så her må man se på dette som en rapport som er kommet etter en reise.

Det er alltid en diskusjon om hvor militær – eller hvor myk – den sivile profilen skal være. Til det som har vært den første meldingen som det refereres fra, og denne diskusjonen om at det har vært gitt kritikk, har man vel egentlig kommet til at det er bedre å yte den bistand som man anmoder om. Det vil jeg også i utgangspunktet si er Forsvarets oppgave: å yte den bistand man blir bedt om både av PST og av Utenriksdepartementet, i dette tilfellet.

Per-Kristian Foss (H): Nå refererer forsvarsministeren til en rapport som hun har nektet å avgradere, så jeg kan ikke sitere fra rapporten, men forsvarsministeren refererer til den. Jeg vet ikke om forsvarsministeren vil gå lenger i sitatbruken fra rapporten? Jeg oppfatter det som det har vært rettet en direkte kri-

tikk mot forberedelsene til dette besøket fra Forsvarets side.

Jeg har så et spørsmål om en medierapport som NCC den 17. januar avgav til FOHK om mediekontakt i forbindelse med angrepet på hotell Serena. Det dreier seg vel i praksis om et intervju med løytnant Rune, publisert i Dagbladet. Er forsvarsministeren kjent med denne rapporten, og med hvorfor det ble bedt om den?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg er kjent med de rapportene som er laget etter angrepet på Serena hotell.

Per-Kristian Foss (H): Hvorfor ble det bedt om en rapport? Fremkom det noen kritikk internt i departementet eller fra andre departementer av medieuttalelser? Var det årsaken til at man bad om en rapport spesielt om dette?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nei, det var FOHK som bad om den rapporten.

Per-Kristian Foss (H): På eget initiativ? Uten kontakt med departementet?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen (konfererer med sine bisittere): Kan vi få finne ut av hvem som bad om rapporten?

Per-Kristian Foss (H): Det var en veldig grei rapport, hvor løytnanten redegjorde for at han hadde fått lese gjennom sitt intervju og var fornøyd med resultatet, etter det jeg forstår. Jeg bare undret meg litt over at man bruker tid på å bestille den type rapporter. Men vi får heller komme tilbake til det.

Da vil jeg gå over til statsråd Storberget.

Alle viser nå til at uansett hva de kan eller ikke kan svare på, er det PST som har ansvaret, så jeg er glad for at statsråden er her, for å si det slik.

Mitt spørsmål er: Er statsråden kjent med den diskusjonen som var mellom Forsvaret og UD om graden av militært innslag under besøket? Og er det slik at PSTs oppfatning uansett slår gjennom her, uavhengig av hva VIP-personen selv måtte mene om besøkets sivile eller militære karakter?

Statsråd Knut Storberget: Jeg har bare lyst til å si: Her i Stortingets komiteer skal jeg ta ansvar for i hvert fall det som er mine underliggende etater.

Det er et stort ansvar etter den instruksen og det lovverket som nå gjelder PST, laget under den forrige regjering. Instruksen kom 19. august 2005. Man ble pålagt å foreta forebyggende arbeid ...

Per-Kristian Foss (H): Nå var det ikke det jeg spurte om. Jeg spurte om han var kjent med den diskusjonen som hadde vært, jeg.

Statsråd Knut Storberget: Jo, men jeg har bare lyst til å starte der, fordi det er ...

Per-Kristian Foss (H): Jeg har ikke ubegrenset med tid.

Statsråd Knut Storberget: Ok. Det er i hvert fall det som er avgjørende i PSTs arbeid. Selv har ikke jeg vært kjent med den diskusjonen som trekkes opp, utover det som har kommet fram i media når det gjelder Forsvaret og Utenriksdepartementet.

Per-Kristian Foss (H): Greit.

Statsråd Knut Storberget: Det har ikke hatt betydning i forhold til PSTs sikkerhetsvurderinger og de tiltak som gjøres, heller ...

Per-Kristian Foss (H): Nei, la oss håpe det, men det var i grunnen ikke det jeg spurte om.

Statsråd Knut Storberget: Og jeg er glad for at også PST velger å bruke Forsvaret som alliansepartner.

Per-Kristian Foss (H): Nå må jeg få disponere tiden litt.

Det er uklart ut fra de svar som er gitt, om både SISU-en og legen var bestilt. I papirene vi har fått, står det at legen tilbød seg å støtte fordi legen var på såkalt leave. Jeg antar det er et militært uttrykk for permisjon eller noe liknende – på vei tilbake til Norge, kanskje? Da fremstår det for meg som litt underlig at han var forhåndsbestilt, når han tilfeldigvis var der. Gjaldt det også for SISU-en, eller bare for legen?

Statsråd Knut Storberget: Da skal jeg være veldig kort. På side 3 i vår rapport, midt på siden: «Livvaktleder ønsket likevel ytterligere bistand i form av et pansret kjøretøy fra ISAF» – det var det som fulgte kortesen. Jeg oppfatter at livvaktlederen tok initiativ til det. Det var altså 2. januar da han var nede på befaring.

Så står det videre i neste avsnitt:

«I et møte mellom livvaktleder, militærrådgiveren og norske ISAF-representanter 12. januar ble det enighet om i tillegg å ha et pansret personellkjøretøy (SISU) tilgjengelig ved KAIA.»

Det er det jeg har å forholde meg til. Jeg har ingen grunn til å tvile på det.

Per-Kristian Foss (H): Vi får være glad for at legen var der, altså? Han var ikke bestilt?

Statsråd Knut Storberget: Det er ikke meg gitt å svare på hva som har skjedd. Jeg forholder meg til rapporten fra PST, og der ser jeg det er bestilt det jeg nå beskrev.

Per-Kristian Foss (H): Alle viser til at det er PSTs vurdering som til slutt gjelder her.

PST var, etter det jeg forstår, ikke kjent med trusselen fremsatt mot Serena hotell i november i fjor – som hotellet selv, ifølge uttalelser til dagens aviser, mener hadde en direkte sammenheng med det angrepet som var under

utenriksministerens besøk i januar. Australisk UD besluttet åpenbart å treffe tiltak som følge av den trusselvurderingen, fordi de har ambassaden sin i hotellet. Jeg forstår det slik at PST var ukjent med den trusselen, fordi utenriksministeren tidligere i dag svarte at han var helt ukjent med den, og det ville vel vært naturlig at den vurderingen hadde gått videre til utenriksministeren?

Statsråd Knut Storberget: Det ville vært naturlig.

Per-Kristian Foss (H): Og heller ikke vurderingen av trusselen dagen før besøket som fremkom – som det ble orientert om dagen etter at de hadde ankommet – var PST kjent med, etter det jeg skjønner. Da ble det gjort en vurdering?

Statsråd Knut Storberget: Ja, det ...

Per-Kristian Foss (H): Jeg aksepterer statsrådets vurdering at det finnes ikke noe objektive kriterium for hva sikkerhet er i denne sammenheng.

Man må vel si i ettertid at den vurderingen kunne vært gjort annerledes, ut fra det som hendte. Mitt spørsmål er da om PSTs arbeid i Afghanistan under dette besøket har ført til selvkritikk internt, med sikte på å bedre kvaliteten på fremtidige vurderinger under slike besøk i Afghanistan.

Statsråd Knut Storberget: Nå kom det mange påstander og mange spørsmål egentlig implisitt i disse. Men til det siste, som jeg oppfatter som det viktigste, så er det jo slik, som jeg også sa i min redegjørelse: Jeg mener at vi aldri, når vi skal bekjempe slike kriminelle handlinger som vi står overfor her, enten det er i Norge eller i Afghanistan, skal lene oss tilbake og si at nå er vi der hvor vi er best mulig.

Samtidig vil jeg gjerne understreke at jeg syns PST og livvaktene i denne konkrete situasjonen, både i forberedelse og også da det smalt, faktisk gjorde en prisverdig innsats, ikke bare for å sikre myndighetspersonen, men de strakk seg også langt for å forsøke å hjelpe andre.

Per-Kristian Foss (H): Jeg stilte spørsmål om trusselvurderingen mot Serena hotell dagen derpå. Jeg stilte ikke spørsmål om det som statsråden svarte på, om opptreden under den akutte situasjonen – som jeg også på mange måter synes var forbilledlig – men om vurderingen av om trusselsituasjonen f.eks. skulle ha ført til at man dro fra hotellet og installerte seg på KAIA, som hadde vært fullt mulig. I ettertid må det vel kunne sies at den vurderingen kanskje fortjener en ny gjennomgang.

Statsråd Knut Storberget: Jeg synes absolutt at mange av de vurderingene som gjøres i et slikt hendelsesforløp, fortjener en gjennomgang. Vi kanaliserte også mye av det inn i den arbeidsgruppen som vi nå har nedsatt, samtidig som jeg vil si at vi vet at det har kommet mange trusler – man snakker om mange pr. dag i Kabul – som også er konkret rettet mot forskjellige mål, og som bidrar til at det kanskje er noe enkelt i ettertid å sitte her og si at man

burde gjort sånn og sånn når man blir konfrontert med en slik trussel.

Møteleieren: Då er tida omme. Vi går vidare til Sosialistisk Venstreparti og Øystein Djupedal, som har 10 minutt. Ver så god.

Øystein Djupedal (SV): Takk, leder.

Mitt første spørsmål er egentlig en forlengelse av det som flere har vært inne på her nå, og som henger litt i luften, nemlig om det at man valgte en sivil profil, medførte redusert sikkerhet. Implisitt: Hadde man valgt en militær profil, ville det ha medført større sikkerhet?

Jeg vet ikke om Storberget eller Strøm-Erichsen føler seg kallet til å svare på det, eller til bare å gi en vurdering av det, for så langt jeg forstår, mener man at det sikkerhetsopplegget som var rundt utenriksministerens besøk, var det optimale ut fra den kjennskap man hadde til besøket.

Knut må gjerne svare, hvis han føler seg kallet.

Statsråd Knut Storberget: Dette er jo spørsmål som er vanskelige å vurdere i ettertid ut fra et slikt hendelsesforløp som vi fikk i Kabul. Men jeg vil advare mot en tenking om at et besøk med sivilt preg er mindre sikkert enn et besøk med militært preg. Argumentasjonen og det som framgår i rapportene vedrørende kortesjer, er et godt eksempel på det. Jeg tror utenriksministeren også var inne på det i sine uttalelser, at både hastighet i kortesjen og også transportmiddel faktisk kan diskuteres i forhold til hva som er mest sikkert. I så måte syns jeg nok at man skal være noe tilbakeholden med å si at det ene er bedre enn det andre, også fordi det ikke er noe klart grensesnitt. Vi har jo nettopp, når det gjelder de tiltak som blir satt i verk, også hatt et ganske betydelig innslag av militær oppstøtting og militært sikkerhetsbidrag i dette – ganske betydelig. Jeg må si at jeg noen ganger har reagert på at man nesten, i hvert fall i den innledende debatt rundt dette, har framstilt det som om man ikke har koordinert det med Forsvaret overhodet. Vi oppfatter at koordineringen har vært bra. Man hadde altså SISU, pansret kjøretøy, militært samband, god dialog med militær rådgiver, og også det arbeidet som ble gjort i forberedende fase i forhold til utviklingen av trusselvurdering. Men, som sagt, her lærer vi hver dag, særlig når det gjelder analysearbeidet, som jeg har pekt på, og som vi har startet. Men en felles analyseenhet er jo et eksempel på at her kan man også gjøre ting bedre.

Øystein Djupedal (SV): Det er jo ytterst få steder en norsk minister kan besøke der det finnes norsk militært nærvær. Det betyr vel at Afghanistan i så måte skiller seg helt spesielt ut når det gjelder hvilken norsk hjelp man kan få i det fremmede landet man besøker. Jeg vet ikke om det finnes andre eksempler enn Afghanistan. I nesten alle andre land enn akkurat Afghanistan er det et sivilt sikkerhetsopplegg rundt norske statsråders besøk. Stemmer det?

Det bekrefte. Av hensyn til referentene tror jeg du skal si det.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, det er jo ikke andre steder vi har den type styrker – og materiell, vil jeg si – som kan bistå.

Øystein Djupedal (SV): PST, som da har vært en gjenganger i denne høringen, er de som foretar sikkerhetsvurdering, som vi forstår, og det er da en vurdering som statsråder med følge følger. Da er mitt spørsmål: Når man da er i Kabul, hvor det, som ambassadøren sa i forrige seanse, er flere trusselmeldinger hver dag – mot deler av byen, mot deler av bygninger, eller hva det måtte være – hvordan er det mulig for PST å forholde seg rent faktisk til en situasjon der det gjennom dagen stadig vekk kommer nye opplysninger om trussel? Hvordan forholder man seg rent faktisk til det, om det er mulig for statsråd Storberget å si noe om det?

Statsråd Knut Storberget: Behandlingen av denne trusselen som kom dagen før, er et eksempel på at man nettopp hadde den dialogen som man skulle ha mellom dem som mottok en slik trussel – altså det militære i Kabul – og PST. Men det er klart at dette er krevende oppgaver i det trusselbildet man har. Det er også en av grunnene til at man har et så høyt trusselnivå som man opererer med under disse reisene, og en av grunnene til at man har såpass strenge tiltak fra starten av som man faktisk har i Kabul.

Øystein Djupedal (SV): Takk.

Man kan kanskje få inntrykk av fra enkelte spillere her at dette er en slags tiltalebenk, men det er det altså ikke. Dette er en høring for å få kartlagt hva som faktisk skjedde, og hvordan man skal klare å bli bedre. Som saksordføreren startet med å si, så er hele hensikten ikke å ta syndere, eller finne syndebukker, men å finne ut hvordan vi fra myndighetenes side kan legge bedre til rette for dette.

Det er mitt utgangspunkt også, og jeg vil stille statsråd Storberget dette spørsmålet: Hvilken lærdom har man av prosessen rundt forberedelsen og gjennomføringen av besøket på hotell Serena i Kabul? Jeg vet jo hvilke utvalg som er satt ned, så det er ikke egentlig det. Men har vi trukket noen lærdom av dette som gjør at neste gang en norsk statsråd drar til Kabul, om det skjer allerede i morgen eller i overmorgen, vil opplegget være av en annen karakter enn slik det var da utenriksministeren var der?

Statsråd Knut Storberget: Jeg føler ikke dette som noen tiltalebenk – så det er sagt. Jeg syns det er veldig bra at man kan ha en politisk debatt om disse spørsmålene.

I forkant kan vi ofte være sløve. Da må vi skjerpe oss når vi kommer i skarpe situasjoner, slik at vi i framtida unngår uheldige utfall hvis myndighetspersoner eller andre skulle komme i en slik situasjon.

Jeg vil ikke nå forskuttere hvilke tiltak eller hva slags lærdom vi endelig kommer til å trekke ut av dette. Det er jo nettopp det arbeidsgruppen skal se på, med unntak av at vi så det som særs viktig at man fikk etablert denne felles analyseenheten, som har vært i drift fra 1. januar, og som ble etablert uavhengig av hendelsen. Jeg tror det vil

bøte på alle de fakta man trenger til enhver tid for å fatte riktige avgjørelser.

Vi mente selvfølgelig at det var nødvendig å foreta en sikkerhetsvurdering av det sivile engasjementet i Kabul. Den ble, som jeg sa innledningsvis, foretatt. Det berørte de menneskene som var sendt ut fra Justisdepartementet, bl.a. i den styrkebrønnen som skal bistå afghanske justismyndigheter.

Øystein Djupedal (SV): Jeg kunne godt tenke meg at forsvarsministeren også svarte på hvilke lærdommer vi kan trekke av dette, og vil man eventuelt legge opp dette annerledes før det utvalget som er i gang, har trukket konklusjoner?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg må si at jeg selvfølgelig slutter meg til det som justisministeren sa om å gå gjennom og se om det er noe vi burde ha gjort annerledes i forberedelsene og gjennomføringen. Samtidig har jeg lyst til å si at jeg tror at uansett hvor godt vi måtte forberede oss, kan vi ikke forhindre at den type hendelse man hadde på Serena hotell, dessverre kan skje. Det betyr ikke at vi ikke skal gjøre alt vi kan for å se på rutinene og forberedelsene våre, og om det er noe som burde vært gjort annerledes.

Øystein Djupedal (SV): Takk, leder! Jeg tror ikke jeg har flere spørsmål.

Møteleiaren: Då går vi vidare til sistemann i utspørringa. Det er Senterpartiet og Lars Peder Brekk. – Ver så god. Du har 10 minutt.

Lars Peder Brekk (Sp): Jeg vil høre litt fra justisministeren om hans vurdering av temaet militært preg/sivilt preg i forbindelse med besøk.

Utgangspunktet mitt er at det fra enkelte på denne siden settes spørsmålstegn ved om en slik skarp situasjon burde ha fordret militær ledelse, underforstått at det er skyting. Da er mitt spørsmål: Kan justisministeren si litt om hvordan PST i denne kaotiske situasjonen, slik jeg oppfattet det, utøvde nærforsvar av utenriksministeren? Hvordan er PST trent til å takle en situasjon der det er skyting? Bakgrunnen for dette er at det settes spørsmålstegn ved om de er godt nok trent.

Statsråd Knut Storberget: De livvaktene som er i virksomhet i PST og også ved den kongelige politieskorte, har en betydelig utdanning i forhold til sin oppgave. I nærsikring tror jeg faktisk ikke vi kan si at det finnes andre, verken i politiet eller i det militære, som akkurat her har høyere kompetanse.

Bakgrunnen er at det er en svært omfattende utdanning, ikke bare på Politihøgskolen, men også under utøvelse av jobben. Den går på alt – fysiske og motoriske tester, tester i forhold til kjøring, psykologiske tester, motivasjon, egnethet, språktester osv. Det er selvfølgelig mye trening i behandling av skytevåpen. Dette er en omfattende utdanning. Livvakter i PST har et årlig treningsprogram som in-

nebærer minst 300 organiserte treningstimer. Jeg har fått opplyst at livvaktene i 2007 i snitt gjennomførte 318 timers trening. Når det gjelder nærsikring, mener vi at vi har folk som er meget kapable. Derfor vil jeg også si at jeg mener at livvaktenes rolle i håndteringen av det som skjedde under den kaotiske situasjonen, som er beskrevet veldig godt, bidro til at man fikk sikret myndighetspersonen på den måten man gjorde, og at de også under sikringsarbeidet forsøkte å bidra til å hjelpe andre.

Lars Peder Brekk (Sp): Jeg har bare et lite oppfølgingssspørsmål. Kan justisministeren også utdype hvilken rolle de som foretar nærsikring, har i en situasjon der det oppstår et angrep, en terror situasjon? Det jeg er opptatt av, er å få vite litt mer om hvilket ansvar PSTs folk har i en slik situasjon.

Statsråd Knut Storberget: Som jeg har sagt, er svaret egentlig veldig klart definert. Det er å sikre myndighetspersonen. Det står i instruksjonen som den forrige regjeringen lagde. Det står klart definert i politilovgivningen hvem som er myndighetsperson, og det å håndtere en kritesituasjon i et bredere perspektiv må overlates til andre. Men det er klart at det krever full fokusering å drive den type nærsikring som livvaktene her faktisk gjør.

Lars Peder Brekk (Sp): Hvis man kan gå litt videre på det som gjelder PST og en del av det sivile systemet: Er det noen tvil om ansvarsforholdet dersom man kommer i en skarp situasjon? Er det noen tvil om hvem som har ansvaret for å gjennomføre evakuering, sikre myndighetspersonene? Er det gode planer, gode rutiner eller et godt regelverk for slikt?

Statsråd Knut Storberget: Alle vestlige og mange østlige regimer har jo basert sin rettshåndhevelse og kamp mot kriminalitet og kriminelle angrep på en sivil rettspleie og en sivil håndtering av slike konflikter. Det er jo derfor vi ønsker at politiet skal være i stand til å forebygge. Derfor har politiet fått oppgaven med å håndtere også skarpe situasjoner. Det er først når vi beveger oss over i definerte krigslignende handlinger, at Forsvaret kommer inn og får en rolle. Men i denne situasjonen betyr jo ikke det at besøket ble bestemt å ha sivil karakter, at det er PST som har nærsikringsoppgaver, at man ikke kan spille på lag med Forsvaret, som jeg har redegjort for flere ganger. Jeg mener faktisk at det har vært et samspill, som har vært både konstruktivt og svært nyttig.

Lars Peder Brekk (Sp): Så et siste spørsmål til forsvarsministeren.

Er det etter forsvarsministerens vurdering slik å forstå at sikkerheten er mindre ved et besøk i sivil regi enn i militær regi – f.eks. i Kabul, som i dette tilfellet?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det vil jo være avhengig av den aktuelle situasjonen eller hvordan man organiserer opplegget sitt. Når jeg reiser fra leiren, KAIA, ved flyplassen i Kabul og inn til byen, kan man

kjøre med en militær profil, men noen ganger har vi en helt sivil profil på en slik kortesje, selv om jeg reiser primært for å besøke de norske styrkene. Så det er veldig avhengig av hvordan man innretter seg.

Jeg vil fastholde at her var det en situasjon hvor afghanske styrker hadde ansvar for sikkerheten, og det ville ikke vært naturlig i en sånn sammenheng at norske styrker skulle gått inn og tatt ansvar for sikkerheten eller opptrådte i en sånn situasjon. Dette kommer helt sikkert også til å bli en diskusjon fremover, men det er veldig viktig, og i fremtiden, at man må kunne reise til Afghanistan og andre steder med en sivil profil – og særlig til Afghanistan, for det er det eneste stedet vi har norske militære styrker i et sånt omfang at vi kan bidra, men at vi da selvfølgelig i samarbeid med afghanske myndigheter og med PST som hovedansvarlig finner et opplegg som er så godt og så robust som mulig.

Møteleieren: Takk. Då er vi ferdige med alle spørjarene. Vi har sett av 10 minutt til oppklarande spørsmål. Eg må be mine kollegaer om å vere korte i spørsmåla også, så vi får plass til alle dei som ønskjer å stille spørsmål.

Først gir eg ordet til saksordførar Ola T. Lånke – deretter til Svein Roald Hansen.

Ola T. Lånke (KrF): Takk, leder.

Jeg vil også stille et spørsmål til forsvarsministeren som går på plassen i SISU-en som skulle frakte skadde. Det har oppstått forvirring om hvor mange en slik SISU tar. I hvert fall ble det gitt tvetydige meldinger om det. Hvordan kan det skje? Fins det ikke klare rutiner og beskrivelser, og bevissthet hos dem som kjører disse om hvilken kapasitet en SISU har? Det er det ene spørsmålet.

Det andre går på sikkerhetsklarering av pressefolkene, som var et tema som jeg prøvde å stille spørsmål om også til justisministeren, og jeg kommer til å gjenta det også til ham nå – begge kan svare på det. Kunne det ha vært gjort annerledes? Kunne man ha sørget for at pressefolkene fikk samme informasjon som de andre som var sikkerhetsklart, at man enten nedgraderte den informasjonen, eller at man gav dem en spesiell tillatelse til å få den, slik at de også var forberedt på samme vis som alle de andre i delegasjonen? Det spørsmålet går til alle, men til forsvarsministeren vil jeg legge til: Hvordan er dette ved besøk av forsvarsministeren når pressefolk er med? Får de samme informasjon som de andre da?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Når det gjelder plassen i SISU-en – den SISU-en som var der nede – var det primært et personellkjøretøy, den var ikke innredet som en ambulanse. I den SISU-en var det én bære-plass. Det har vært en diskusjon om det som skjedde under den første evakuerings-situasjonen. Det framgår av evakueringslederens rapport, som komiteen er kjent med, at det var en medisinsk faglig vurdering og en vurdering ut fra at man ikke visste hvor den andre skadde nordmannen, som var Carsten Thomassen, befant seg, som gjorde at man returnerte øyeblikkelig. Det var først og fremst den.

Det er helt riktig at det bare var én bære-plass der, men

det er jo mer plass i en SISU enn det. Så er det slik at dette kjøretøyet kom tilbake og hentet Carsten Thomassen. Da var det òg en forespørsel om en annen pasient kunne bli med i samme SISU-en. Da ble det sagt at det var ikke mulig. I den situasjonen var legen også nødt til å behandle pasienten underveis, og det ble gjort en vurdering utenfor hotellet, hvor det ble tatt en beslutning om at man tok med seg Carsten Thomassen da, og at det ikke var aktuelt å ta med noen flere. Men i første omgang var det en annen vurdering som var gjort, og det var ikke plasshensyn. Det var først og fremst en medisinsk faglig vurdering om at her måtte man evakuere raskt, og det faktum at evakueringslaget ikke visste hvor den andre pasienten, som da var Carsten Thomassen, befant seg.

Det andre dreier seg om sikkerhetssituasjonen. Generelt er det slik at slike trusselvurderinger er høyt gradert. De er ofte høyt gradert fordi de kommer fra kilder – folk – som tar en betydelig risiko når man innhenter slik informasjon. Hvis informasjonen kommer ut til offentligheten, som noen ganger skjer, så opplever vi at kildene tørker inn, og at man ikke får den informasjonen. Det kan også skje. Derfor har man i dette tilfellet vært mer generell med informasjonen. Men det er jo ikke slik at informasjon ikke ble gitt, det har jo også utenriksministeren redegjort for.

Når jeg reiser og har journalister med, blir det gitt en orientering også om sikkerhetssituasjonen ved ankomst til Afghanistan.

Møteleieren: Ønskjer justisministeren å ha eit kort innlegg – det har allereie gått mykje tid?

Statsråd Knut Storberget: Når jeg fikk et direkte spørsmål, vil jeg bare kort svare. Jeg mener at i det arbeidet vi nå er i gang med, må vi se på spørsmålet om sikkerhetsrådgivning overfor dem som deltar i delegasjoner, men også tilsluttede grupper. Det er helt naturlig. Noe av det aller, aller viktigste vi kan gjøre, er å sørge for at alle de menneskene som er med på denne type reiser, faktisk får de samme rådene. Det er nettopp der jeg mener man gjorde riktig når det gjaldt dette besøket også – at man også for journalistene redegjorde for de forholdsregler som skulle tas. Så jeg synes man kanskje i forhold til sikkerhetslovens bestemmelser, som et tverrpolitisk storting sluttet opp om i 2001, nettopp så at det var noen hensyn som lå bak at man ikke kunne offentliggjøre den type trusselvurderinger. Men de tiltakene og forholdsreglene som kommer, mener jeg de fleste bør få et godt eierforhold til.

Møteleieren: Eg må be om at det blir stilt korte spørsmål som krev korte svar. Då er det Svein Roald Hansen.

Svein Roald Hansen (A): Da Carl I. Hagen hadde sitt avsluttende spørsmål og sitt avsluttende resonnement, la han inn den premiss at hvis man hadde valgt en såkalt militær profil på dette besøket, altså valgt å bo på KAIA, ville man ikke ha befunnet seg på Serena hotell da angrepet kom. Men jeg forstod forsvarsministeren dit hen at det er høyst uvanlig at man har møter på KAIA. For så vidt spør

jeg bare om du kan bekrefte at den forståelsen er riktig – om man så hadde hatt dette møtet med NGO-en på Serena hotell eller et annet sted i Kabul, kan man selvsagt ikke vite. Det inntrykket som spørteren Carl I. Hagen forsøkte å skape, var at hvis man hadde valgt å bo på KAIA, så hadde man vært trygt og godt på KAIA under hele besøket. Jeg vil bare ha bekreftet at det er en misforståelse.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, det er en misforståelse. Jeg vil gjenta at noe av det farligste man gjør i Kabul, er å transportere seg på veien. Men det er faktisk slik at når jeg er i Afghanistan – i Kabul – og bor på KAIA, har jeg de aller, aller fleste møtene andre steder. Det er i helt spesielle situasjoner jeg har møter på KAIA, kanskje med ambassadens folk eller med NGO-er. Med norske NGO-er har det hendt to ganger at de har vært på KAIA. Ellers har vi også, som jeg sa, i ett tilfelle hatt møte på hotell Serena.

Svein Roald Hansen (A): Jeg har et kort spørsmål til justisministeren om dette med nedgradering av en sikkerhetstrussel: Vil det ha noen ekstra verdi for en journalist, eller for så vidt en sivilist som ikke er sikkerhetsklarert, å kjenne detaljene i trusselen hvis han får en vurdering og et råd fra PST?

Statsråd Knut Storberget: Jeg mener at det ikke vil ha noen verdi i forhold til de forholdsregler man skal ta. Samtidig er det en kime i forhold til det arbeidet som nå skal gjøres, at vi sørger for at de tiltakene som iverksettes, er så tydelige at det ikke hersker noen tvil om at det vesentlige, det avgjørende, er å få innsyn i tiltakene og ikke i det som er den bakenforliggende trusselen.

Møteleiaren: Då er det Carl I. Hagen, deretter Per-Kristian Foss.

Per-Kristian Foss: Jeg avstår.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg har et kort spørsmål til forsvarsministeren som kan besvares veldig kort: Hvem er det som har ansvaret for sikkerheten på KAIA? Er det afghanske styrker, eller er det styrkene som er på KAIA?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er NATO som har ansvaret.

Carl I. Hagen (FrP): Så gjelder det PST. Alle medlemmer av Regjeringen har for så vidt vist til at de har gjort som PST har sagt. Det er PST som har foretatt en lang rekke vurderinger. Det betyr at vi i min fraksjon selvsagt vil vurdere om vi skal be om en høring med PST på et senere tidspunkt. Det er jo tydeligvis der alle vurderingene er gjort som alle medlemmene av Regjeringen skyver foran seg, og det er kjent at under statssekretærbesøket kom det signaler fra Utenriksdepartementet om at man ikke likte at det var for sterkt militært preg. Når PST har unnlatt å gi råd om militær regi og man altså godt kunne hatt full

innløsning og alle møtene på KAIA, er det muligens relevant å be om en høring, men det skal vi ta stilling til senere. Men jeg kan i hvert fall spørre: Ville justisministeren ha noen innvendinger mot at PST svarte på en del av komiteens spørsmål angående de vurderinger som de tre medlemmer av Regjeringen har skjøvet foran seg hele veien?

Statsråd Knut Storberget: Jeg mener at Regjeringa ikke skyver PST foran seg, slik Carl I. Hagen påstår.

Carl I. Hagen (FrP): Mitt spørsmål dreide seg om man hadde noen innvendinger, ikke det andre, men om justisministeren har noen innvendinger.

Statsråd Knut Storberget: Det er med og begrunner mitt svar. Jeg mener at det er korrekt også i disse spørsmålene at det er jeg som statsråd i Justisdepartementet, og vi som samlet regjering, som svarer Stortinget på de spørsmålene de måtte ha. Det har vi gjort i dag, og det har vi gjort også delvis på bakgrunn av de redegjørelser som er kommet fra Politiets sikkerhetstjeneste.

Møteleiaren: Per-Kristian Foss har et siste spørsmål.

Per-Kristian Foss (H): Innebærer det at justisministeren ser på PST som en del av departementets indre embetsverk, som vi ikke kan få spørre, i motsetning til f.eks. et direktorat, som kan møte separat, eller en forsvarssjef, som også kan møte separat for komiteen og gi opplysninger?

Statsråd Knut Storberget: Nei, det innebærer det ikke. Jeg aksepterer og respekterer fullt ut komiteens anledning til å høre de grupper mennesker som man måtte ønske å høre, men ut fra mitt ståsted og hva jeg syns er hensiktsmessig i forhold til å belyse bl.a. de politiske spørsmål som trekkes opp etter en slik hendelse, mener jeg at det er riktig at det er jeg som skal svare. Men jeg vil ikke utelukke at man har mulighet for å høre andre. Selvfølgelig – jeg erkjenner det.

Carl I. Hagen (FrP): Betyr det at statsråden aksepterer at hvilke føringer PST har handlet under, eventuelt i tillegg til den skriftlig vedtatte instruksen, og hvilke signaler PST eventuelt har lagt vekt på, selvsagt vil være av interesse for ganske mange når vi vurderer hele hendelsesforløpet?

Statsråd Knut Storberget: Ja, i den grad det foreligger føringer og signaler.

Møteleiaren: Då er tida for denne sekvensen også omme, og vi står igjen med det høvet som dei to statsrådene har til eventuelt å gi eit kort samandrag, avgrensa til 5 minutt pr. statsråd. Har forsvarsministeren ønske om å gi noko ekstra bidrag utover det som ho har sagt så langt? – Ver så god.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Kanskje jeg bare skal understreke at dersom man reiser til Afghanistan,

enten som forsvarsminister eller som utenriksminister, vil det ikke være mulig å ha alle møter som ønskes, inne på den militære leiren på flyplassen. Jeg ønsker ikke at det skal henge igjen.

Det andre jeg ønsker å si, er at man må være klar over at trusselvurderingen i Afghanistan, i Kabul, er høy, og at det kommer mange trusler hver dag om mulige terroranslag mot ulike deler av Kabul. Jeg vil bare understreke at den trusselen som kom før 14. januar – i ettertid – selv om det var en trussel om gjaldt området Serena/innenriksdepartementet, ikke var en trussel som man automatisk kunne se i sammenheng med den hendelsen som faktisk skjedde.

Det er også slik at det kom nesten 2 000 trusselvurderinger om mulige terroranslag i Kabul i løpet av 2007. Ti av dem omhandlet mulige anslag mot Serena. Men Serena hotell er altså det hotellet som er ansett som det tryggeste stedet, og som er svært mye brukt av utenlandske delegasjoner når de er på ulike besøk i Kabul.

Møteleiaren: Takk skal du ha. Då får statsråd Storberget høve til ein kort merknad.

Statsråd Knut Storberget: Takk, leder, og takk for alle spørsmål.

Det er kanskje noe av den mest krevende materien vi kan gå inn i når vi skal vurdere dette i ettertid, om de riktige tiltakene er satt i verk. Jeg har ved tidligere anledninger følt behov for å gi honnør til PSTs folk, men også alle andre som var involvert i denne hendelsen, for den innsatsen som ble gjort.

En av våre store utfordringer framover er selvfølgelig å sikre at myndighetspersoner – enten de er statsråder, stortingsrepresentanter eller andre – fortsatt får mulighet til å reise ut og besøke sivile institusjoner og delta sivilt, men med god sikkerhet, hvor det nå enn måtte være. Det er en stor utfordring, og jeg håper at det arbeidet som vi nå er i gang med i flere departementer, vil kunne gi svar på hvordan vi skal gjøre det enda bedre framover.

Representanten Hagen var inne på spørsmålet om medisinsk personell, som jeg ikke var observant på da jeg svarte. Men det var altså sånn at den livvaktlederen som ønsket ytterligere bistand i form av pansrede kjøretøy fra ISAF med lokalkjent sjåfør, også rekvirerte to soldater og medisinsk personell, framgår det av rapporten. Om det var den angjeldende legen som det ble spurt om, vet jeg ikke, men det er det som framgår av rapporten – for å være korrekt på akkurat det spørsmålet.

Det ble også 10. januar rutinemessig varslet fra PST til det medisinske teamet fra Global Medical Support om denne reisen, og Hagen er jo kjent med hva funksjonen til dette supportteamet er.

Møteleiaren: Då seier vi tusen takk for dykkar bidrag. Det har vore nyttig for oss.

Vi tek då pause fram til kl. 20.

Høyringa vart avbroten kl. 19.42.

Høyringa vart teken opp att kl. 20.05.

Høyring med Norsk Presseforbund v/redaktør Stein Gauslaa, redaktør Anne Aasheim, journalist Fredrik Græsvik og fotograf Harald Henden

Møteleiaren: Då har klokka passert 20.00, og vi held fram med høyringa, no med Norsk Presseforbund v/redaktør Stein Gauslaa, redaktør Anne Aasheim, journalist Fredrik Græsvik og fotograf Harald Henden. Eg vil få ønskje dykk velkomen alle saman.

Eg vil minne om at vi bruker den prosedyren at kvar av dei inviterte får 10 minutt til innleiing, dvs. Aasheim og Gauslaa må dele på dei 10 minutta som dei får. Så er det blitt bedt om ei lita endring i forhold til det som ligg ute på borda – vi vil starte med fotograf Harald Henden, og du får 10 minutt. – Ver så god!

Harald Henden: Takk! Vi vil gjerne ha det så kronologisk så mulig, det er grunnen til at jeg begynner. Det jeg gjerne vil gjøre, er å prøve å formidle et inntrykk til komiteen av det som skjedde etter at jeg fant Carsten, slik at dere også får et inntrykk av det som foregikk i lobbyområdet i de timene vi befant oss der.

Carsten ble skutt ca. kl. 18.15 lokal tid. Da hadde jeg allerede vært ute av rommet en gang og måtte trekke meg tilbake på grunn av beskytningen, men jeg kommer ned igjen ca. tre minutter senere og finner Carsten kl. 18.18. Tidene her har jeg ut fra digitale kameraer, så de er rimeleg nøyaktige i så måte. Han er åpenbart hardt skadet. Jeg kom ned sammen med min kollega Per Olav Ødegård etter å ha hentet førstehjelpsutstyr på rommet, og vi fikk dratt ham inn i et noe sikrere område der vi kunne starte førstehjelpsarbeid.

Det fortvilende for oss i starten var at etter hvert som jeg fikk oversikt over skadene, oppdaget jeg stadig flere store traumer. Han hadde en alvorlig skade i armen, splintskade i ryggen og en skuddskade i låret i tillegg til flere mindre splintskader. I hvert fall to av de skadene oppfattet jeg som livstruende. La det være helt klart fra starten av at vi visste umiddelbart at Carsten var meget hardt såret, og at skadene var dødelige dersom vi ikke fikk en viss kontroll over blødningene han hadde.

Det som for oss i den situasjonen gjorde det ytterligere vanskelig, var at jeg på et tidlig tidspunkt spurte Carsten hva som hadde skjedd. Siden Carsten hele tiden var ved bevissthet, svarte han på det spørsmålet og fortalte at han var skutt av en person som var inne på Serena hotell. Inntil da hadde jeg trodd at han var skutt gjennom et vindu utenfra hotellet. Det gjorde at vår frykt naturlig nok økte, at situasjonen var totalt uavklart inne på hotellet, også der vi arbeidet med ham, og vi visste ikke hva som beveget seg rundt av personer i lobbyområdet.

Jeg vil også oppklare en annen ting i den sammenhengen. Cirka kl. 18.38 hadde vi fått en viss kontroll over blødningene. Jeg hadde kontroll over de ytre blødningene til Carsten. Jeg kunne kontrollere den alvorlige skaden på låret ved en turniké. Det jeg ikke kunne gjøre noe særlig med, var de indre blødningene han hadde på grunn av

splintskaden i ryggen. Det vi prøvde så godt vi kunne der – jeg må understreke at alle journalistene som var rundt der, hjalp til hele veien, selv om jeg bruker jeg-formen nå – var rett og slett å legge så mye trykk vi kunne på såret i ryggen for å prøve å stoppe også den blødningen.

Når det på et tidspunkt kan ha blitt skapt et inntrykk av at Carsten var lettere såret enn Svenungsen, er det flere ledd der det kan ha skjedd. Blant annet etter at jeg hadde en viss kontroll på blødningene, satt jeg ved Carstens hode hele tiden. Det mest prekære da var å dempe den frykten Carsten følte, slik at han var mest mulig avslappet og kunne bruke alle krefter på å prøve å klare seg. Derfor sa jeg til Carsten at vi har kontroll over blødningene, du er stabil, dette kommer til å gå bra.

I denne situasjonen vil man nødvendigvis ha fokus på det man holder på med, og kun det. Det betyr at det er veldig vanskelig å oppfatte hva som foregår rundt deg, selv om dette foregår i et lite område. Noe som ytterligere økte stresset for oss, var at vi hadde en alarm rett over hodet som var meget høy, og som fortsatte i over 40 minutter inntil en amerikansk soldat til slutt knuste den med sin geværkolbe.

Når det gjelder det som er blitt sagt om at Carsten fikk hjelp fra amerikanske soldater, stemmer det – i noen minutter. Den første amerikanske medic-en, altså sanitetssoldaten, kom kl. 18.58. Da var det fire soldater som kom inn. Slik jeg oppfattet det, var det en medic og tre vaktssoldater som åpenbart var meget stresset og redde. Det den amerikanske medic-en kunne gjøre, var å få satt en veneflon og intravenøs væske på Carsten. Blodtapet var stort allerede før jeg fant ham, og vi hadde ikke kontroll på de indre blødningene. I tillegg fikk han satt en nesetube, noe man gjør for å sikre at luftveiene er frie, om situasjonen skulle forverre seg og Carsten miste bevisstheten senere.

Men på et tidspunkt her, få minutter senere, trekker disse fire soldatene seg tilbake fordi de har fått beskjed om at situasjonen er for farlig for dem til å være der. Det valget hadde ikke vi. Vi måtte fortsette å prøve å hjelpe Carsten og få ham så stabil som overhodet mulig.

Når det gjelder evakueringen, var det relativt åpenbart for meg at det kom til å ta tid. Fordi denne situasjonen var uavklart, var det helt åpenbart at det ville ikke plutselig komme løpende inn ambulanspersonell til oss uten at dette hotellet var sikret. Det gjør man ikke i en slik situasjon. Man sender ikke inn personell som kan bli skutt, og ytterlige forverre situasjonen.

Ikke på noe tidspunkt forventet vi egentlig, i hvert fall ikke jeg, at Carsten skulle bli evakuert av norsk personell. Helt fra starten av, fra de første amerikanske soldatene kom inn, gikk vi ut fra at amerikanerne ville evakuere ham og da til sitt feltsykehus ved Bagram utenfor Kabul. Og det var for så vidt det som også skjedde, slik jeg oppfattet situasjonen. Det viser også litt av kommunikasjonsproblemerne vi hadde oss imellom, journalistene som befant seg der.

Da vi bar ut Carsten kl. 19.55, var det fordi det hadde vært en amerikansk lege innom og foretatt triage, altså prioritering av de skadde som var på hotellet. Da han så Carsten, beordret han at han måtte evakueres med en gang. Vi får da hjelp av en amerikansk soldat til å bære

Carsten ut. Jeg spør direkte hvor han kommer til å bli ført, og får beskjed om at han kommer til å bli fraktet til det amerikanske feltsykehuset i Bagram.

Møteleiaren: Det er eit halvt minutt igjen, så om du går inn for landing, er det fint.

Harald Henden: Idet vi kommer ut, ser vi SISU-en som står klar, og etter å ha forsikret oss om at det er kirurger til stede på det tsjekkiske feltsykehuset, laster vi ham inn i SISU-en.

Jeg må understreke at den lettelsen jeg følte da vi kom til sykehuset og Carsten fortsatt var i live, etter nesten to timer, og også fortsatt var ved bevissthet, var enorm. Vi er alle forferdelig lei oss for at det gikk slik det faktisk gikk, men Carsten var da i live, og ble erklært død ca. kl. 22.30. Så han kan altså ha vært i live i nesten to og en halv time også etter at vi fikk ham til sykehus. Det må også tas med i betraktningen når man skal vurdere disse 28 minuttene i forhold til hvor mye tidligere han kunne ha vært på sykehuset. Takk.

Møteleiaren: Takk skal du ha.

Då er det Fredrik Græsvik som får 10 minutt. Ver så god.

Fredrik Græsvik: Jeg ønsker først å understreke at jeg kjenner meg veldig godt igjen i situasjonsbeskrivelsene som er gitt av flere her i dag. Det var et voldsomt kaos som rådet på hotellet i Kabul i og under angrepet 14. januar.

Etter at rapporten til Utenriksdepartementet ble offentliggjort, gikk jeg ut i media og kritiserte det at jeg ikke ble kontaktet av departementet under deres arbeid med denne rapporten. Grunnen til det er at de flere ganger refererte til telefonsamtaler mellom meg og ambassadens og UDs folk som var i kjelleren på hotellet. Jeg mener, og mente da, at hvis de først og fremst ønsket en grundig gjennomgang av det som hadde skjedd, burde de tatt kontakt med oss som stod nærmest Carsten, spesielt fordi de da refererte til telefonsamtaler jeg hadde hatt med dem. På grunn av kaoset kan det jo være at vi har oppfattet innholdet i disse telefonsamtalene noe annerledes. Når det ikke har skjedd, er jeg fornøyd med at jeg har blitt invitert hit i dag for å svare på noen spørsmål.

Som det går fram av brev som jeg har sendt til komiteen, var jeg bindeleddet mellom oss journalister og delegasjonen i kjelleren på hotellet i de to timene fra 18.45 til vi ble evakuert ned i kjelleren. Kl. 18.44 lokal tid Kabul ringte jeg Anne Lene Sandsten etter at hun hadde sendt to tekstmeldinger med spørsmål om vi var i sikkerhet. Jeg sa at Bjørn Svenungsen og Carsten Thomassen var skutt og skadet. Jeg sa ganske tydelig at jeg trodde Bjørn kanskje ikke ville klare seg, fordi han hadde store blødninger, og jeg sa også at Carsten var påført skuddskader. Fordi jeg stod ved siden av Carsten, som var bevisst – som Harald også var inne på – ønsket jeg ikke å dramatisere situasjonen voldsomt foran Carsten, og jeg sa nok noe i retning av at dette nok skulle gå bra. Men jeg sa altså at han var skutt og skadet. Og jeg er

ikke i tvil om at jeg formidlet at situasjonen var svært alvorlig.

Det er også viktig å understreke at på dette tidspunktet tenkte heller ikke jeg at de i kjelleren på hotellet var de som skulle sørge for evakuering av Carsten. Jeg tenkte at dette var noe som ville skje når soldater eller resepsjonsmedarbeidere eller noen andre kom til det området der vi var.

Noen minutter etter at jeg kom til Carsten, etter at telefon samtalen med Sandsten hadde funnet sted, kom det en mindre gruppe amerikanske soldater, som det ble sagt her. De bistod med førstehjelp og bestilte Medevac. Jeg hørte at de via sitt samband bad om å få evakuering av Carsten. På ett tidspunkt, jeg er litt usikker på tidspunktet for dette, men på et eller annet tidspunkt har jeg, så vidt jeg husker, også formidlet til delegasjonen i kjelleren at det var amerikanske soldater der, og at de hadde sagt at de skulle ta seg av evakueringen. Dette kan ha vært med på å berolige dem i forhold til hvorvidt de burde ha tatt større ansvar for denne evakueringen.

Nå var det jo slik at de amerikanske soldatene trakk seg ut av bygningen og sa at der var selvmordsbombere og for farlig å være der inne, og at bygningen måtte klareres før de kunne komme tilbake igjen, og vi ble stående alene.

Den neste timen var jeg i kontakt med Andreas Løvdal fra ambassaden og Anne Lene Sandsten flere ganger. Jeg fikk på et tidspunkt vite at Forsvaret var kontaktet, og at de ville forsøke å hjelpe til med evakuering. Det har blitt sagt fra flere at det var vanskelig å lokalisere vår posisjon i hotelllobbyen, eller ved siden av hotelllobbyen. Det var kanskje fordi jeg hadde kontakt med Andreas Løvold, som ikke selv bodde på hotellet. Hadde jeg hatt kontakt med noen som var i delegasjonen, kunne jeg enkelt forklart dem at vi var ved heisen som førte opp til delegasjonens rom. Men jeg tror at den enkleste måten for oss å komme i kontakt med evakueringslaget på, eller for dem å finne oss på, ville være at vi hadde direkte kontakt, slik at de i kjelleren slapp å prøve å forklare hvor på hotellet vi befant oss. Dette kunne vi gjort ved at de hadde ringt oss, og så kunne vi gått ut og møtt dem og vist dem veien inn, eller eventuelt båret Carsten ut. Vi var altså bare noen få meter unna der hvor Bjørn Svenungsen ble plukket opp.

Det var uaktuelt å bære Carsten ut på et tidlig tidspunkt, på grunn av temperaturen der ute. Den var rundt frysepunktet.

Så har jeg lyst til å si noen ord når det gjelder sikkerhetsbrief som ble gitt på forhånd. Bjørn Svenungsen, som ble skadet i angrepet, hadde en gjennomgang med oss en times tid før angrepet, hvor han gikk gjennom programmet og orienterte om sikkerheten. Mitt inntrykk var at dette var en sikkerhetsbrief av helt generell karakter. Vi ble ikke informert om at det forelå spesifikke trusler mot Serena eller området rundt.

Jeg håper og tror at praksisen med sikkerhetsbriefer til medreisende journalister blir endret. Det blir i mine øyne veldig feil at informasjon som vedrører min sikkerhet, holdes tilbake av norske myndigheter eller av norsk politi fordi den er gradert hemmelig. En grundig sikkerhetsbrief kan i et tenkt tilfelle avgjøre hvordan vi vil reage-

re ved et angrep, og hvorvidt vi alle skal komme hjem i live.

Når det er sagt, vet jeg ikke om dette ville gjort noen forskjell i denne situasjonen.

Møteleiaren: Takk skal du ha.

Då går vi vidare til Norsk Presseforbund – og då veit eg ikkje kven som skal ha ordet først?

– Det er Stein Gauslaa, ver så god.

Stein Gauslaa: Takk, leder.

Hva blir så konsekvensen av det som vi har hørt her, og av denne episoden? Det er grunnen til at Norsk Presseforbund nedsatte et sikkerhetsutvalg for dels å koordinere sikkerhetsspørsmål i forhold til mediene og også komme i en posisjon i forhold til myndighetene hvor vi kanskje kan påvirke forhold som vedrører vår egen og våre journalisters sikkerhet.

Av naturlige grunner ønsker vi maksimal sikkerhet, men sikkerheten skal ikke gå ut over vår uavhengighet. Vår troverdighet er avhengig av at leserne, seerne, lytterne vet at vi er uavhengige. Derfor må vi operere i et grenseland her, og da er det viktig at vi trækker opp noen prinsipper.

I det store og hele har vi tre prinsipielt helt forskjellige måter å reise på i utlandet i den typen situasjoner eller i den typen krigs- og katastrofeområde som vi snakker om her. Man kan reise såkalt embedded. Det er jo kun i områder hvor man ellers ikke slipper inn, altså hvor det er helt umulig. Den typen områder finnes jo dessverre i dag. Å reise embedded betyr at man er helt koordinert i forhold til de som arrangerer turen, og det er selvfølgelig som regel militære myndigheter som legger opp den typen turer. Da pantsetter man på en måte uavhengigheten i forhold til det å komme inn og se hva som skjer. Så unntaksvis reiser man altså embedded.

Så har man den motsatte ytterlighet, hvor man reiser helt fritt, og hvor vi selv må ivareta vår egen sikkerhet. I alle tilfeller vil det være slik at sjefredaktøren er ansvarlig for sine journalisters sikkerhet. Det er selvfølgelig prinsippet.

Så har man mellomtypen av reiser, delegasjonsreiser f.eks., hvor man reiser med en delegasjon, slik som i dette tilfellet, og hvor – slik det var i Kabul – Utenriksdepartementet tar seg av den praktiske delen av reisen, setter opp busser, og man er akkreditert en delegasjon. Man er ikke medlem av delegasjonen, men man er altså akkreditert og har noen fordeler ved å reise sånn.

På den typen reiser har vi nå allerede – særlig Fredrik Græsvik nå – fått reist en problemstilling: Hva slags sikkerhetsvurderinger kan vi få del i? Her har vi helt fersk erfaring for at vi må ha sikkerhetsvurderinger så lenge de er foretatt av norske myndigheter. Vi er norske borgere som er på reise i utlandet, og vi vil ha den samme sikkerhet som andre.

Jeg hørte av forsvarsministeren i forrige bolk at de er tilbakeholdne med å gi sikkerhetsvurderinger, fordi de har hensynet til kildene for etterretningsinformasjon. Hvis det er det eneste hensynet, føler jeg meg relativt trygg på at man vil kunne gi sikkerhetsvurderinger til pressen, helt i

åpenhet og uten noe forbehold om at disse ikke skal kunne brukes i nyhetsreportasje, som vil kunne gis helt fritt – hvis hensynet til kilden er det eneste hensynet som skal ivaretas. Vi i pressen har også et kildevern. Vi vet godt hva det betyr.

I tillegg utløses det jo også her kanskje et behov for å ha klarere beredskapsopplegg i tilfelle noe skjer, at man vet hvor man samles hvis et eller annet – i likhet med dette – skulle skje, at man er kjent med hverandres telefonnummer, at det er klare regler for hvordan kommunikasjonen skjer. Det er også et annet spørsmål som vi føler at det kunne være nyttig å drøfte med det utvalget som vi tidligere i dag har hørt er i gang med et arbeid som skal slutføres før sommeren, og som ledes av Justisdepartementet.

For å si det veldig kort: Mediene lar seg ikke skremme ut av farlige områder. Frie reportasjer er meget viktig, og jo vanskeligere det er å finne informasjonen, jo viktigere er det. Vi ønsker selvfølgelig mest mulig sikkerhet, men gir aldri avkall på vår uavhengighet. Det står om troverdigheten til den informasjonen som gis.

– Anne ...

Anne Aasheim: Som Carsten Thomassens arbeidsgiver har jeg behov for å understreke veldig sterkt at det er jeg som må bære det fulle og hele ansvaret for mine medarbeideres sikkerhet. Det er et veldig viktig prinsipp i norsk presse. Vi har en lang tradisjon for det, og vi er opptatt av det i det nedsatte sikkerhetsutvalget.

Når jeg sier at en redaktør må bære det fulle og hele ansvaret, gjelder det også når journalister følger norske statsråder under besøk i krigs- og katastrofeområder. Det gjelder i alle sammenhenger. Det er et viktig prinsipp, og det er et selvfølgelig prinsipp, like selvfølgelig som at norske statsborgere i utlandet har krav på all den hjelp de trenger fra norske myndigheter når en katastrofe inntreffer.

Begge deler er like selvfølgelige.

Vi har en tradisjon i Norge som handler om at disse såkalte delegasjonsreisene oppleves som litt sikrere og tryggere enn andre – i hvert fall sikrere og tryggere enn de tradisjonelle reportasjereisene til katastrofeområder, for vi er med i et følge. Det er mange som reiser sammen, og mange opplever det som trygt. Derfor var vi aldri i tvil om at Carsten skulle dra til Afghanistan. Vi så på det som trygt.

I likhet med store deler av Carstens mediekolleger var han en veldig erfaren journalist, med bred erfaring fra å jobbe i svært krevende situasjoner.

Jeg har lyst til å si at vi har også lært mye av det som skjedde. Vi har opplagt lært oss at det ikke er trygt å delta på delegasjonsreiser, og vi forbereder oss på en helt annen måte nå i forkant av reiser gjennom samtaler, gjennom innkjøp av nytt sikkerhetsutstyr, gjennom å ha helt nye førstehjelpskurs. Vi gjør det som står i vår makt for å være så godt mentalt og fysisk forberedt som mulig i forkant av reiser.

Nå er det ingenting av dette som kunne ha forhindret at Carsten ble drept – men, det har altså skjedd noe konstruktivt i etterkant av denne tragedien.

Det har ikke vært snakket mye om informasjon og kommunikasjon her i dag. Jeg skal ikke si så mye om det,

fordi jeg er glad for at UD på dette punktet har sagt at de tar selvkritikk i forhold til den kommunikasjonen og informasjonen som var mangelfull og sviktende overfor de pårørende. Det var ikke bra, men her har de altså tatt selvkritikk. Det er viktig å understreke det også.

Så er det bra at vi nå har klart å få til et bredt sammensatt utvalg, ledet av Justisdepartementet, som skal se på sikkerheten ved tilsvarende reiser til utlandet i samarbeid med pressens organisasjoner. Det er også et betydelig skritt videre.

Takk.

Møteleiaren: Takk. Då har de fått presentert det de vil seie, førebels. Då går vi over til utspørjing. Der er det saksordføraren, Ola T. Lånke frå Kristeleg Folkeparti, som er først ute. Du har 15 minutt. Ver så god.

Ola T. Lånke (KrF): Først må jeg si takk, for det er veldig verdifullt for oss å få innblikk i dette som dere kan formidle til oss. Vi har fått mye rapporter fra Regjeringen og de ulike statsrådene og departementene, men det at vi har dere med, gir en ekstra dimensjon inn i dette – en nødvendig dimensjon, vil jeg si. Jeg vil takke for de innspillene her.

Nå er prinsipper viktige, naturligvis, og jeg har full forståelse for prinsippet om uavhengighet, som må gjelde uavbrutt. Det er klart, det skjønner vi. Samtidig er det vel her, så vidt jeg skjønnte, en forståelse av at når det smeller, altså i skarpe situasjoner, og når noen trenger hjelp, har norske myndigheter ansvar uansett hvem det er.

Jeg har mest lyst til å utfordre de to journalistene på dette: Hva kunne ha vært gjort annerledes med krisehåndteringen? Er det noe dere kan peke på her som kunne ha vært gjort bedre? Hva var det som ikke fungerte? – Bare for å få det satt fram.

Fredrik Græsvik: Som jeg var inne på i sted, forventet vi ikke at det var de i kjelleren på hotellet, delegasjonen, som skulle ta seg av evakueringen. Men når jeg ser på tidspunktene, og spesielt når jeg går igjennom telefonloggen min i ettertid og skjønner at SISU-en på et tidlig tidspunkt, et veldig tidlig tidspunkt, etter at jeg hadde vært i kontakt med kjelleren, var på hotellet for å hente Bjørn Svenungsen, burde det ha vært opprettet en direkte forbindelse mellom meg og dem – da jeg snakket med Sandsten første gang, ble vi enige om at det var jeg som skulle være bindeleddet mellom dem og oss. Jeg mener at det burde vært gjort mye mer for å opprette en raskere forbindelse mellom meg og Forsvarets folk, slik at vi kunne fått Carsten ut til dem når de kom.

Ola T. Lånke (KrF): Hvem mener du har ansvaret for at det burde ha vært gjort? Hvordan skulle det ha kommet i stand?

Fredrik Græsvik: Den kommunikasjonen – jeg kunne for så vidt ha ringt mine kontakter i Forsvaret selv, men jeg fikk jo vite at en SISU var underveis, og at de hadde rekvirert evakuering på et eller annet tidspunkt. På det

tidspunktet burde de ha sørget for at vi fikk direkte forbindelse, istedenfor at jeg skulle stå og prøve å forklare dem hvor vi var, slik at de kunne gi den informasjonen til noen andre som ikke kjente hotellet.

Ola T. Lånke (KrF): Hvem er «de»?

Fredrik Græsvik: «De» er delegasjonens folk, ambassaden ...

Ola T. Lånke (KrF): i kjelleren?

Fredrik Græsvik: Ja. Jeg er veldig usikker på hvem jeg snakket med på hvilket tidspunkt. Det var enten andresekretæren på ambassaden eller kommunikasjonsansvarlig i UD.

Ola T. Lånke (KrF): Nå går jo du, Græsvik, ganske langt i en form for selverkjennelse i det notatet du har sendt til komiteen. Som bindeledd er du samtidig naturligvis den som best kan uttale deg om den informasjonen som gikk fram og tilbake i disse dramatiske minuttene da Thomassen lå skadet. En kan få et inntrykk av at det ble stolt på at amerikanerne ville evakuere Thomassen. Du antyder også at det kan ha bidratt til å berolige UD-delegasjonens folk. Utenriksminister Støre synes å bekrefte det, at det hadde virket noe avdramatiserende på delegasjonen i kjelleren, fordi man kanskje trodde at han var blitt tatt hånd om. Hvordan opplever du dette? Kan du utdype det litt mer?

Fredrik Græsvik: Altså: Jeg følte da amerikanerne var der og rekvirerte evakuering, at dette var i de beste hender. Jeg tenkte ikke da at noen andre kunne gjøre dette på en bedre måte enn det amerikanerne kunne gjøre. Det var de som for meg så ut som de sterkeste og klareste, og de var der hvor vi var. De hadde klart å ta seg inn på hotellet. Men ...

Ola T. Lånke: Men du valgte å stole på amerikanerne og ikke klargjøre mer overfor dem i kjelleren, som du sier?

Fredrik Græsvik: Jeg trodde aldri på det tidspunktet amerikanerne bestilte evakuering, at det var de i kjelleren på hotellet som skulle være nødt til å ta ansvaret for evakueringen. Men når det hadde gått noe tid, og amerikanerne ikke hadde kommet tilbake med en evakuering, begynte jo flere av oss å føle at det begynte å haste med å få Carsten av gårde, og at det var viktig å få hjelp fra dem som kunne hjelpe oss, hvem det nå enn måtte være.

Ola T. Lånke (KrF): Hvor sikker var du på at du hadde hørt at amerikanerne bestilte Medevac?

Fredrik Græsvik: Helt sikker.

Ola T. Lånke (KrF): Du opprettet ikke noen kontakt telefonisk med dem, slik at du kunne ringe dem etterpå og etterlyse det?

Fredrik Græsvik: Nei, de forsvant plutselig ut av hotellet, og sa det ikke var trygt å være der, og sa de ville komme tilbake.

Ola T. Lånke (KrF): Jeg har også lyst til å spørre en av dere som representerer organisasjonen og sikkerhetsutvalget. Jeg synes det er flott at det er nedsatt et slikt utvalg, og jeg håper at vi også etter hvert får høre litt om hvordan dere ser på dette. Jeg vil bare utfordre deg til å si litt mer om hva dere føler kunne vært gjort annerledes i den saken her når det gjelder informasjon, transport, opplegg, uten at det kunne komme i konflikt med pressens uavhengighet. Eller er pressens uavhengighet så å si en hindring her for at ting kunne skje? Kan prinsippet bli så viktig at det hindrer framdrift i en slik situasjon?

Stein Gauslaa: Jeg er enig i det som ble sagt i stad, om sikkerhetsvurderingen. Om den konkrete trusselen som var framsatt mot hotellet, var blitt kjent for våre mediekolleger dagen før, er det jo langt fra sikkert at dette hadde vært avverget. Dette kunne nok skjedd uansett. Så akkurat på det punktet hadde kanskje ikke sikkerhetsvurderingen vært avgjørende. Men det skal ikke forhindre at den i andre sammenhenger kan være avgjørende, faktisk kanskje ofte, men det vil man jo aldri helt få vite.

Når det gjelder det øvrige som våre journalistkolleger har redegjort for, er det vanskelig for oss som ikke var der, å ha noen formening om det, bortsett fra at det er ganske bemerkelsesverdig hvordan de begge to faktisk via telefonlogger og via det digitale fotoapparatet kan dokumentere så tydelig som de faktisk gjør. Og den innsatsen som de har gjort, står det jo stor respekt av.

Ola T. Lånke: Hva slags opplæring har presse som reiser på slike reiser i krigsområder, når det gjelder førstehjelp, og hvem har ansvaret for at opplæring gis?

Stein Gauslaa: Det er helt klart redaktørens ansvar at det gis opplæring også i dette. Jeg vet ikke om du for Dagbladets vedkommende vil si litt utfyllende om det, Anne Aasheim?

Anne Aasheim: Det er veldig ulikt fra mediehus til mediehus, litt avhengig av størrelse. Det er førstehjelpskurs. Det er mentale forberedelser. Men som sagt: Dette må vi gjøre mye mer av i tiden som kommer. Vi har gjort noe allerede, og jeg tror det er mange norske mediehus som har gjort noe med både de fysiske og de mentale forberedelsene når det gjelder reportasjereiser til slike områder. Men dette kan vi stadig bli bedre på.

Når det gjelder hva som kunne vært gjort annerledes, vil nok jeg slutte meg til det Stein sier om at vi hadde kolleger på åstedet, og de er best til å vurdere det, for de var til stede der og da. Jeg er ikke sikker på om en trusselvurdering ville ha gjort noe fra eller til her, men det blir veldig spennende diskusjoner vi skal ha i tiden som kommer, i forhold til hva slags type informasjon journalister skal få tilgang til, og hva slags forpliktelser de må gi i forhold til ikke å bringe det videre. Der kommer det

til et skjæringspunkt, hvor vi kommer til å diskutere mye i tiden som kommer. Det er jeg helt sikker på, for det er et vanskelig spørsmål.

Ola T. Lånke (KrF): Det er en diskusjon vi ønsker å følge. Men når man hører på Harald Henden her, kan det høres ut som om det er en velutdannet sanitetsoffiser som uttaler seg, for det er mulig han har ervervet noe underveis og etterpå, slik at han har god greie på det. Men vil Henden svare på det: Har du inntrykk av at alle har de samme ferdigheter og den samme opplæring når det gjelder førstehjelp, f.eks.?

Harald Henden: Nei, det er nok stor forskjell. Takk for de pene ordene i den sammenhengen.

Når det gjelder VG, blir alle medarbeidere som risikerer å dra inn i konfliktområder, sendt ut på kurs i Herford i England, der en stor del av kurset dreier seg om livreddende førstehjelp angående krigsskader, i tillegg til hvordan man bør oppføre seg, en del våpenkunnskap o.l.

Selv har jeg langvarig bakgrunn fra ungdomsårene fra Røde Kors Hjelpekorps med mange førstehjelpskurs opp til ambulanseskurs i den sammenhengen, som hjalp meg i så måte.

Men når det gjelder akkurat hva som kunne vært gjort annerledes – ditt første spørsmål, som Græsvik svarte på – vil jeg bare legge til et par ting. Det er at når det som skjedde, skjedde, kunne vi vanskelig vært i en vanskeligere situasjon, rett og slett fordi vi som hadde minst informasjon om trusselbildet, om evakueringsmuligheter, vi var helt isolert fra dem som hadde den informasjonen. Så det håper jeg er noe som vil bli tatt med videre: Om vi ikke nødvendigvis skal få tilgang til gradert materiale, må det i hvert fall gis samme informasjon til oss når det gjelder evakuering, sikre rom og telefonnumre. Vi burde visst og hatt kjennskap til at det faktisk var en SISU, og muligens også fått et direkte telefonnummer hvis noe skulle skje. Det er sett i etterkant, men jeg håper det er noe som vil bli tatt med videre.

Stein Gauslaa: Jeg kan godt føye til, når Henden først påpeker dette, at det var jo en av de sakene vi tok opp i det møtet vi hadde med utenriksministeren den 5. mars. Det opplevde ikke vi var noe omstridt spørsmål i det hele tatt. Så vi tar for gitt at det vil bli klarere rutiner for framover.

Ola T. Lånke (KrF): Jeg har bare ett spørsmål igjen i denne omgang. Det er til Fredrik Græsvik, som i sitt notat sier at han «har reagert sterkt på at ingen myndighetsinstanser har tatt kontakt med oss journalister som var sammen med Carsten, i de snart to månedene som har gått siden angrepet». Er det noe informasjon om dette som dere mener ikke har kommet godt nok fram, og som man burde ha fått tak i?

Fredrik Græsvik: Nei, jeg mener at den informasjonen UD kommer med i sin rapport, i all hovedsak stemmer med det bildet jeg har av det som skjedde. Det var like-

vel detaljer i forbindelse med telefonsamtalene som kunne vært annerledes. Jeg mener at de burde ha tatt kontakt hvis de ønsket å ha et så grundig grunnlag som mulig for å lage en rapport.

Denne uken har flere av oss også vært inne til avhør på Oslo politikammer.

Harald Henden: Igjen bare en liten tilleggsopplysning: For å prøve å oppklare hvor eventuelle misforståelser kan ha oppstått, vil jeg understreke at da vi tok Carsten om bord i SISU-en, fikk evakueringsmannskapet spørsmål om de kunne ta med en pasient til. Det ble da sagt at det ikke var plass til to i SISU-en.

Ola T. Lånke (KrF): Av hvem?

Harald Henden: Du mener hvem det var som sa det? Som sagt, det var evakueringsmannskapet på SISU-en.

Når det er sagt, er jeg ikke et øyeblikk i tvil om at vi, hvis vi hadde vært til stede da den første SISU-en kom, hadde klart å få med Carsten også. Siden det ble nevnt at det ikke var plass til flere enn én, vil jeg understreke at dette faktisk ble sagt fra Forsvarets side.

Ola T. Lånke (KrF): Takk for svarene.

Møteleiaren: Då går vi vidare.

Det er då Svein Roald Hansen frå Arbeidarpartiet som får 10 minutt til utspørjing. Ver så god!

Svein Roald Hansen (A): Takk for det.

Anne Aasheim sa i sin innledning at man har lært av det som har skjedd, og at man nå – i hvert fall i Dagbladet, går jeg ut fra – vil forberede seg på en annen måte når man skal sende medarbeidere ut til farlige områder.

Kunne du – eventuelt supplert av Stein Gauslaa – si litt om hva dere har gjort til nå? Hvilken diskusjon foregår mellom redaktør/redaksjon og vedkommende medarbeider som skal ut til farlige områder, enten man reiser alene – noe jeg antar er mer risikabelt – eller i delegasjoner, som i dette tilfellet?

Anne Aasheim: Det er vanskelig å si noe generelt om dette – det er helt avhengig av hvor man skal reise, og av hvor lang erfaring man har. Noen, som f.eks. Harald og Fredrik, har et helt liv reist rundt i katastrofeområder, er godt forberedt og vet hva som møter dem. Så har du noen som reiser for første gang, og noen som har reist i et halvt liv. Det er altså litt avhengig av dette.

Vi har tradisjon for å sende de rutinerte medarbeiderne til katastrofeområder. Det skal vi definitivt fortsette å gjøre, men én gang må også være den første – det er dilemmaet. Jeg må innrømme at vi for noen dager siden sendte et team til Afghanistan igjen – til Serena hotell. Da var det mange diskusjoner i redaksjonen om hvorvidt de ville reise, om de var mentalt forberedt, og om de var fysisk forberedt. Slike diskusjoner har nok en helt annen dimensjon i dag enn de hadde tidligere.

Det jeg er overbevist om, er at det bestandig vil være

slik at reporteren selv har et brennende ønske om å dra. Det er altså ikke slik at vi peker på noen og sier at nå reiser du til det katastrofeområdet fordi vi skal ha en sak derfra. Det er ikke på den måten det foregår. Det er frivillig. Og det må være et engasjement som driver en. Det vil i hvert fall ikke bli mindre av dette i tiden som kommer.

Stein Gauslaa: Jeg kan jo føye til – siden det er en gammel kollega som spør – at også regionale medier sender journalister til krigs- og katastrofeområder. Min avis har hatt folk i Rwanda, Kongo, Sudan, Bosnia og Kosovo – altså i de fleste urolige områder de siste 10–15 årene.

Jeg vil gjerne understreke det Anne Aasheim sa, at dette er dedikerte journalister, som virkelig er interessert, og som har en problemstilling de vil ut og undersøke. Da er det også en del av det journalistiske håndverket å skaffe seg informasjon om sikkerheten. Etter at Carsten Thomassen så tragisk ble drept, vil dette selvfølgelig bli enda viktigere og vil skape et større engasjement, som vil få en sjefredaktør til å samarbeide med journalisten for å skaffe denne informasjonen.

Svein Roald Hansen (A): Jeg har lyst til å takke Henden og Græsvik for den informasjonen de har gitt her i dag, og for det notatet som vi fikk fra Græsvik tidligere i dag – et notat som gav en veldig god oversikt over hendelsesforløpet, og som gav oss et innblikk i det dere opplevde, i tillegg til det vi har fått fra Utenriksdepartementet.

Jeg har et spørsmål som jeg – nær sagt – nøler med å stille, fordi jeg er så redd det skal bli oppfattet som etterpåklokskap: Græsvik forteller i sitt notat at han først kom ned og fant Bjørn Svenungsen, og at han bidrog der. Da Svenungsen var under kyndig behandling, gikk han videre og fant Carsten Thomassen. Alle journalistene ble da opptatt med å gjøre det de kunne i den situasjonen. Spørsmålet som springer ut av det bildet, er: Var det etter dette ingen kontakt mellom de to teamene – vi kan kalle dem det – som behandlet hver sin skadde nordmann? Teamene var ganske nær hverandre. Det var mye kontakt mellom kjelleren og deg, men av en eller annen grunn mistet de to teamene kontakten.

Fredrik Græsvik: Det var noe kontakt de første 5–10 minuttene. Da gikk vi litt fram og tilbake for bl.a. å hente noe førstehjelpsutstyr som vi hadde lagt igjen der Svenungsen lå. Men jeg hadde ikke noe telefonnummer til dem som satt der. Det var sikkerhetsvakter – en brite og en ire som var godt trent – som tok seg av Bjørn Svenungsen. Det var også en fra ambassaden der, men henne hadde jeg ikke møtt tidligere – jeg fikk bare en forståelse av at hun var norsk. Det var ingen form for kontakt etter det. Jeg så at Bjørn Svenungsen var i kyndige hender og tenkte at vi hadde mer å bidra med borte hos Harald Henden og de andre kollegene, som holdt på med å forsøke å redde livet til Carsten.

Svein Roald Hansen (A): Da har jeg ikke flere spørsmål.

Møteleiaren: Nei vel. Takk for det!

Då går vi vidare til Framstegspartiet og Carl I. Hagen. Ver så god – 10 minutt!

Carl I. Hagen (FrP): Jeg vil følge opp denne situasjonen. Vurderte dere i det hele tatt å – la oss si – flytte de to sammen, de var vel 20–30 meter fra hverandre, altså samle alt på ett sted?

Harald Henden: Nei, jeg var aldri ute i selve lobbyen etter at jeg kom ned og fant Carsten. Jeg var ved hans side hele tiden. Dessuten: Med de skadene Carsten hadde, og med den situasjonen som var på hotellet – husk også at de ikke fant det trygt å evakuere selve delegasjonen før nesten to timer etter at jeg og Carsten kom fram til sykehuset – var det helt uaktuelt å begynne å bevege seg fra det området vi befant oss i, før vi hadde en evakuering til Carsten. Jeg vil bare få legge til én ting der, som også Fredrik var inne på: Det var fullstendig uaktuelt å ta Carsten ut i borggården på et tidligere tidspunkt, før vi kunne ta ham direkte inn i en bil. En nedkjøling ville ytterligere livstruende for Carsten, med de blødningene.

Carl I. Hagen (FrP): Så til Fredrik Græsvik.

Du sier også i notatet at du var i kontakt med Sandsten og også Andreas Løvold flere ganger. Da du fikk vite at det var en SISU på vei, spurte du: Kan du få de i SISU-en til å ringe meg?

Fredrik Græsvik: Det husker jeg ikke. Jeg mener å huske at jeg forsøkte å formidle at det beste ville være at jeg fikk snakke med dem direkte når de kom. Men jeg husker ikke detaljene rundt samtalen.

Carl I. Hagen (FrP): Ble du i disse samtalene spurt: Hvor i hotellet befinner dere dere? Som du har hørt, var det ukjent hvor dere var, omtrent. Fikk du det spørsmålet?

Fredrik Græsvik: Det spørsmålet fikk jeg. Det fikk jeg av Andreas Løvold, og det var vanskelig for meg å forklare ham, som ikke bodde på hotellet, hvor jeg var, fordi referansepunktet var at jeg var ved heisen opp til den fløyen hvor delegasjonen bodde. Og han bodde jo ikke på hotellet.

Carl I. Hagen (FrP): Akkurat. Men det kom ikke noen flere – la oss si – reaksjoner fra ham, i og med at de i ettertid sier at det var uklart hvor dere var. Det var ikke noen større aktivitet fra dem i kjelleren for å finne det ut?

Fredrik Græsvik: Han spurte flere ganger, men jeg oppfattet det aldri som viktig å forklare dem hvor vi var, for det ville være håpløst, mener jeg, for dem å skulle forklare soldater som kom fra utsiden, hvordan de skulle finne oss. Det enkleste ville ha vært om vi hadde en direkte kontakt med soldatene eller fikk beskjed om at nå stod soldatene på utsiden. Men den beskjeden fikk vi aldri.

Carl I. Hagen (FrP): Den fikk dere aldri. Dere fikk ikke beskjed om at ja, det er en SISU og en ambulanse underveis? Nå vet vi jo at ambulansene ikke kom inn, men SISU-en kom inn. Det var ingen som ringte dere og sa at nå vet vi at SISU-en er her om 3 minutter – kan dere også få Carsten ut?

Fredrik Græsvik: Jeg fikk på et tidspunkt beskjed om at det var rekvirert evakuering fra Forsvaret, men at de ikke visste når den kom fram. Og forståelsen var vel at vi skulle kontakte hverandre igjen når det var klart.

Carl I. Hagen (FrP): Så du fikk en slags forventning om at når SISU-en var like i nærheten av hotellet, ville du bli kontaktet og varslet om at nå er den her?

Fredrik Græsvik: Ja, helt åpenbart.

Carl I. Hagen (FrP): I ettertid sa også Harald Henden at det vel dreier seg om, så vidt jeg skjønner, 28 minutter. Hvis Carsten hadde vært med den første SISU-en, ville han kommet av gårde 28 minutter før han gjorde. Man vet jo ikke om det hadde vært mulig. Ville de 28 minuttene ha vært avgjørende?

Harald Henden: Jeg er redd vi aldri kommer til å få svar på det. Men det som er helt åpenbart med denne type skader, er at tid er helt avgjørende. Hvis noe slikt hadde skjedd i Oslo sentrum, ville jeg knapt begynt å forbinde, men fått vedkommende inn i nærmeste bil – ville ikke ventet på ambulanse engang, men fått ham umiddelbart av gårde til kirurgisk hjelp. Det er det eneste som kan redde en person i den situasjonen.

Carl I. Hagen (FrP): Det er jo nå klart for alle at i ettertid har – la oss si – flere parter lært noe. Dere visste jo også at Kabul var et farlig sted. Dere ble også informert om ikke å gå ut og om å være forsiktige. Dere fikk ikke vite om den trusselen som var kommet, som jeg kommer tilbake til. Tok dere opp den tanken at kan vi få vite – hvis vi går en tur og blir utsatt for noe – hvor vi skal ringe, hva telefonnummeret er, altså det som dere nå har diskutert? Var dere noen gang inne på tanken om å få en kartlegging av telefonnummer, sambandsutstyr og litt av hvert?

Fredrik Græsvik: Nei. Men neste gang kommer vi nok til å gjøre det. Vi har også lært av dette.

Carl I. Hagen (FrP): Ja, det var det jeg ville høre.

Så vil jeg spørre Stein Gauslaa. Jeg har vært inne på en slags tanke om at man har ett opplegg hvis alt går bra, men man har et reserveberedskapsopplegg hvis noe skjer – det samme som man har i enkelte land: unntakstilstand når noe har skjedd. Går det an å lage et opplegg hvor man har det som nå, men i det øyeblikket det inntreier en skarp situasjon og en eller annen har ansvaret for å ta kommandoen, da aksepterer dere å følge de instruksjoner som gis – altså at dere i en skarp situasjon, hvor noen av og til må ta kommando, på forhånd har akseptert at hvis

det skjer, gjør vi som vi får beskjed om, en beredskap på embedded?

Stein Gauslaa: Ja, det ligger jo i det jeg sa i stad, at skjer det noe, inntreier et beredskapsopplegg som vi er innforstått med. Det er jo blant de tingene vi ønsker å diskutere med dette utvalget.

Carl I. Hagen (FrP): Så er det også dette med trusselen. Vi skjønner jo godt dem som ønsker å verne sine kilder, som dere utmerket godt kjenner til selv. Ville dere respektert det? Eller ville det være en risiko for at hvis ikke noe skjedde, så ville det komme i VG, i Dagbladet eller i en annen avis at under utenriksministerens besøk til Kabul var det direkte trusler overfor hotell Serena – men heldigvis, ingenting skjedde? Det er jo det de gjerne vil hindre at man skal få «blåst», at man eventuelt har mottatt noen trusler. Hvis dere hadde fått beskjed om disse trusslene med anmodning om at dette må dere ikke skrive, for da ødelegger dere for våre kilder, ville det vært respektert av journalistene?

Stein Gauslaa: Da måtte det jo i så fall sannsynliggjøres at det hadde ødelagt forholdet til kildene. Men bare en slik opplysning kan da umulig ødelegge forholdet til kildene. Da må det jo en helt annen detaljeringsgrad til – og sannsynligvis en detaljeringsgrad som vi ikke trenger.

Carl I. Hagen (FrP): Du har problemer med å forstå den begrunnelsen, at beskyttelse av kilder skulle være grunnen til at man ikke fikk vite om at det hadde vært en trussel? Dere ville ikke være interessert i hvilken trussel og hvor den kom fra, men bare det faktum at det har vært en trussel?

Stein Gauslaa: Jeg kan ikke se at det berettiger høy gradering av hensyn til kilder.

Anne Aasheim: Bare for å supplere: Jeg mener det er mange måter å overlevere en sann type informasjon på. Vi er opptatt av å verne om kilder, det er jobben vår. Så jeg mener det går an å formidle en sann type informasjon på en måte som gjør at vi kan håndtere den og ta de nødvendige forholdsregler. Det har vi begynt å snakke med UD om, og jeg tror at det er mulig å finne fram til noen kompromisser der som gjør at vi ikke forplikter oss i for stor grad, men likevel er i stand til å ta de nødvendige forholdsregler i en sann type situasjon.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg har et siste spørsmål til Fredrik Græsvik – som selv får vurdere hva han vil si.

Kl. 18.44 var den første samtalen hvor du informerte om at to var skutt, to var meget skadd. Så var det dette med amerikanerne og intermessioet. Fikk du gjennom alle de senere samtaler en følelse av at her var det en effektiv og operasjonell ledelse som hadde et hovedfokus på å få de to skadde nordmennene raskest mulig til et sykehus?

Fredrik Græsvik: Nei. Mitt inntrykk var i hvert fall ikke den første tiden, da snakker vi om den første halv-timen, at de i kjelleren tok et hovedansvar for evakueringen. Jeg ventet heller ikke at de skulle gjøre det, etter den informasjonen jeg hadde gitt dem.

Carl I. Hagen (FrP): Takk.

Møteleiaren: Då går vi vidare til Høgre og utspørjar Per-Kristian Foss.

Per-Kristian Foss (H): Under den sikkerhetsbriefen dere fikk ved ankomst – jeg forstod at dere da ikke ble orientert om den trusselen som var rettet mot Serena hotell. Men ble dere orientert om andre ting, i tilfelle noe skulle skje? For eksempel hvor man skulle gå for å komme i sikkerhet, telefonnumre å ringe, kontaktpersoner og andre ting som gjorde at dere var forberedt hvis noe skulle skje? Var det en del av sikkerhetsbriefen?

Harald Henden: Jeg kom noe sent ned til den sikkerhetsbriefen, så jeg tror det er bedre at Fredrik tar det spørsmålet.

Fredrik Græsvik: Jeg er ganske sikker på at det var en liste med telefonnumre til folk som var i delegasjonen som vi kunne kontakte. Det er vanlig at slike lister følger med programmet som vi får utlevert.

Men sikkerhetsbriefen var av helt generell karakter – at man ikke bør gå ut og oppsøke teppebutikker i Kabul på kveldstid etc. Det var på det nivået.

Per-Kristian Foss (H): Over til en annen del av temaet her: Grunnen til at Carsten ble sendt til sykehuset på flyplassen istedenfor til Bagram, var bl.a. at transporttiden var mye kortere – 10 minutter mot ca. 30 minutter. Var det en situasjon dere var klar over hele tiden, eller ble dere klar over det der og da?

Harald Henden: Tenker du på forskjellen i evakueringsstid?

Per-Kristian Foss (H): Ja.

Harald Henden: Vi ble for så vidt klar over det da vi kom ut til SISU-en. Der kunne jeg ha gjort mer selv for å sjekke på forhånd. Men det var først da i hvert fall jeg ble klar over at det var et feltsykehus på KAIA. Grunnen til at jeg ikke ville sende Carsten av gårde i SISU-en før jeg hadde fått en bekreftelse på at det var kirurger til stede, var at jeg heller ikke visste hvilken rolle dette sykehuset hadde, hva de var oppsatt med. Det medførte ingen forsinkelse, den bekreftelsen kom over radio ganske umiddelbart.

Per-Kristian Foss (H): Til Græsvik: Fra du hadde gitt beskjed til Sandsten kl. 18.44 og frem til at dere bar Carsten ut kl. 19.55 – der skriver du i notatet ditt:

«I en eller flere av disse samtalen gjør jeg oppmerk-

som på at den amerikanske evakueringen lar vente på seg.»

Fikk du inntrykk av at folkene i kjelleren hadde vurdert spørsmålet om Carsten kunne evakueres samtidig som den første evakueringen skjedde?

Fredrik Græsvik: Nei. Jeg oppfattet aldri at det var snakk om to evakueringer, eller at det var en problemstilling hvorvidt man kunne evakuere én eller to personer.

Per-Kristian Foss (H): Hvorfor fikk du kontakt med Løvold, som var ukjent på hotellet, og ikke med Sandsten i de følgende samtalen?

Fredrik Græsvik: Det var han som ringte meg. Det var vel antakeligvis fordi han var den som var mest kjent i Kabul, fordi han jobbet på ambassaden.

Jeg vet ikke hvorfor de valgte å gjøre det. Det må UD svare på.

Per-Kristian Foss (H): Jeg har ikke flere spørsmål. Takk.

Møteleiaren: Takk skal du ha. Då går vi vidare til Sosialistisk Venstreparti og Øystein Djupedal. Ver så god. 10 minutt.

Øystein Djupedal (SV): Takk skal du ha.

Det er ganske sterke vitnesbyrd dere kommer med. Det er litt vanskelig å vite hvordan man skal gripe an spørsmålet. Men jeg prøver å danne meg et bilde av denne lobbyen på dette hotellet. Jeg har ikke vært på hotell Serena, jeg forstår ut fra de ulike beskrivelsene hvordan dette må være. Var det sånn da dere lå sammen med Carsten borte ved den heisen, at det sprang folk rundt i lobbyen hele tida, i løpet av den tida dere var der, med geværer, det var støy og en alarm rett over hodet? Det var en ekstremt stressende og utrygg situasjon med masse fremmede mennesker – og selvfølgelig med den utryggheten som lå i at det ikke var et sikret hotell?

Fredrik Græsvik: Ja, det var det. De første minuttene var vi rimelig alene, Per Olav Ødegård og jeg. Det var en veldig psykisk lettelse da Hans Henrik Torgersen fra ABC Nyheter og Stian Solum kom ned etter relativt få minutter, og da de andre etter hvert kom til.

Men i sånne situasjoner – og dette er ikke den første – får du en meget uhyggelig stillhet. Det var det som dominerte de første minuttene før det begynte å komme folk. Det kom da folk med våpen som vi ikke ante hvem var. Det er klart at det var en ubehagelig situasjon, så lenge Carsten hadde fortalt oss at han var blitt skutt av en mann i uniform inne på hotellet. Det økte klart presset.

Øystein Djupedal (SV): Det er veldig forståelig. For oss som ikke har vært i nærheten av en slik situasjon, er det veldig forståelig at det må være en ekstremt vanskelig situasjon med tanke på det som er avgjørende, de beslutninger man tar.

Dere er begge erfarne utenriksreportere. Og dette med

den generelle sikkerhetsbriefen som Græsvik var inne på – jeg oppfattet at det var en generell. Når dere har vært til stede på andre krigsskueplasser og fått briefing fra norske myndigheter, har de vært annerledes eller mer spesifikke på det området dere da er – hvordan fortøner en generell sikkerhetsbrief seg, og hva er da forskjellen når den ikke er generell?

Fredrik Græsvik: Her kan det jo være at intensjonen med det som ble sagt, ikke var av generell karakter, at man ønsket å gi oss en advarsel som var knyttet opp til trusselen. Men jeg oppfattet det som en helt generell sikkerhetsbrief, som dreide seg om at det var farlig å bevege seg rundt i Kabul. Jeg oppfatter når vi er sammen med forsvaret i Afghanistan, eller sammen med amerikanske styrker i Irak, at jeg får tilgang til mye mer og mer detaljert informasjon, fordi jeg får tilgang til sikkerhetsbriefene, men er da også underlagt et helt annet system og har da på sett og vis livvakter rundt meg ved at det er væpnede soldater jeg er sammen med. Jeg var i Kabul et par måneder før angrepet på hotell Serena. Jeg bodde på det samme hotellet. Da jeg var i Kabul på egen hånd, uten å følge en delegasjon, sørget jeg for å innhente det som var av hemmeligstemplede etterretningsrapporter og sikkerhetsinformasjon fra mine kilder der nede. Det gjorde jeg ikke denne gangen, fordi jeg følte at det var trygt å være med i utenriksministerens følge, og litt naivt regnet jeg med at de ville gi meg den informasjonen jeg trengte for å ivareta min egen sikkerhet – uten at det er blitt lovet eller fortalt på forhånd.

Øystein Djupedal (SV): Når det da i en slik sikkerhetsbrief som dere har fått fra ambassaden, oppfordres om ikke å gå utenfor hotellet, som du sa, til teppebutikker eller hva det måtte være, er det vanlig i slike generelle sikkerhetsbriefe at man får den type informasjon, eller er det et skritt over det som er vanlig i forhold til trusselvurdering?

Fredrik Græsvik: I Kabul oppfattet jeg i hvert fall ikke det som om truslene mot oss utenfor hotellet var noe utover det helt ordinære.

Øystein Djupedal (SV): Så det ville være helt vanlig?

Fredrik Græsvik: I Kabul, ja.

Øystein Djupedal (SV): Når det gjelder sikkerhetsvurderinger i Kabul, vil det være: Hold dere på hotellet!

Fredrik Græsvik: Ja.

Øystein Djupedal (SV): Vil det gjelde utenlandske journalister fra andre land også?

Fredrik Græsvik: Det er vanskelig å svare på det. Jeg vet ikke hvordan de andre ...

Øystein Djupedal (SV): Er det sånn at vi er strengere i dette enn de er i andre land, dette med hva som er far-

lig og ikke farlig når det gjelder sikkerhetsvurderinger? Er det norske UD mer restriktivt enn f.eks. engelskmenn eller dansker eller hva det måtte være?

Fredrik Græsvik: Som det har blitt sagt tidligere i dag, gjelder det for noen nasjonaliteter at hvis man har følge med en slik delegasjon, må man underlegge seg de samme reglene som vi gjør hvis vi er ute med forsvaret andre steder i Afghanistan, hvor man helt og holdent er nødt til å gjøre hva man får beskjed om.

Harald Henden: Jeg vil bare legge til – uten egentlig å ta UD-briefer i den sammenhengen – at jeg har arbeidet mye i forhold til amerikanske styrker også. Min erfaring er at det er en meget stor forskjell på den åpenhet amerikanere viser og det de deler, i forhold til det det norske forsvaret er villig til, når det gjelder journalister.

Øystein Djupedal (SV): Det er ganske interessant. Man skulle intuitivt tro at det var motsatt – fra en sivilists ståsted. Jeg trodde at amerikanerne var mer tilbakeholdne. Men det er de altså ikke?

Harald Henden: Nei, det er de ikke.

Øystein Djupedal (SV): Ligger det i det en oppfordring til den norske forsvarsledelsen om å lære litt av amerikanerne på dette punktet?

Harald Henden: Ja, det har jeg for så vidt gjort flere ganger. Jeg har etter krigen i Irak i 2003 holdt svært mange foredrag for forskjellige norske avdelinger der jeg legger vekt på akkurat den biten, og har oppfordret til større åpenhet hele veien.

Øystein Djupedal (SV): Jeg har egentlig bare ett spørsmål til slutt, til redaktør Gauslaa.

I den prosessen man nå er inne i mot norske myndigheter for å finne nye systemer for hvordan man kan ivareta dette, ser dere for dere at det da vil bli et dokument som på en måte skal være offentlig, at man skal ha tilgang til det, og at også andre enn dem det direkte angår, får vite hvordan dere ser for dere at dette skal ivaretas?

Stein Gauslaa: Tanken vår er jo at vi som ansvarlige redaktører kan ha en valgfrihet mellom ulike former for reiser i krigs- og katastrofeområder. Jeg var inne på et par av dem. En type kan være helt ekstrem, såkalt embedded, altså at du er med forsvaret på steder hvor det er helt umulig å komme til, og hvor du da er underlagt en kontroll med hva du gjør. Og så er det selvfølgelig den helt frie reisevirksomheten. Men så er det det imellom, hvor du skal ha et forhold til norske myndigheter. Det vi er opptatt av, er å finne hvilke betingelser vi må operere under for å kunne ha en viss sikkerhet. Det vi har som målsetting for vårt arbeid, er jo at vi kan lage et sett med retningslinjer som vi gjør kjent for våre kolleger, sånn at vi vet at de kjenner disse betingelsene.

Anne Aasheim: Jeg tror det er helt avgjørende at det er full åpenhet om alle disse tingene – kort og godt.

Øystein Djupedal (SV): Da er jeg tilfreds. Takk.

Møteleiaren: Då går vi til siste mann ut – Senterpartiets Lars Peder Brekk. Ver så god.

Lars Peder Brekk (Sp): Jeg føler også at den beskrivelsen dere gir, gir et veldig sterkt inntrykk av situasjonen og det kaoset som dere kom opp i.

Jeg har da noen mer – kall det praktiske spørsmål, og så har jeg noen prinsipielle spørsmål. Det praktiske går på: Når var den sikkerhetsbriefen gjennomført på ettermiddagen – klokkeslettet?

Fredrik Græsvik: Jeg tror det var en time eller halvannen før angrepet.

Harald Henden: Jeg har kl. 16.30 i bakhodet her. Jeg er litt usikker på om det var da den startet eller om det var da den sluttet. Det var en time til halvannen før det begynte.

Lars Peder Brekk (Sp): Det andre spørsmålet er: Var alle journalistene til stede hele tiden?

Harald Henden: Nei, ikke på den briefen. Som sagt: Jeg kom selv sent ned, men jeg hadde min kollega fra VG, Per Olav Ødegård som sitter her, til stede hele veien, rett og slett fordi de fleste av oss var med charterflyet til Jonas Gahr Støre fra Islamabad, eller egentlig helt fra Oslo. Men Carsten hadde ikke plass på det flyet på vei nedover, slik at han kom også sent inn til den sikkerhetsbriefen, fordi han tok et rutefly fra Islamabad til Kabul.

Lars Peder Brekk (Sp): Jeg synes det er vanskelig å spørre om det, men jeg må likevel gjøre det: Kan dere si noe om det hadde noen slags konsekvens i denne situasjonen?

Harald Henden: Min vurdering er at det ikke hadde noen betydning i det hele tatt. Da vil jeg også gjerne få lov å legge til at alle vestlige så på Serena hotell som en relativt «safe haven» i Kabul. Så vidt jeg har forstått, er det et av de meget få stedene utenfor militærleire og eget hovedkvarter hvor den norske politikontingenten f.eks. offisielt får lov å ta av seg sine verneverter. Det sier jo litt om vurderingene når det gjaldt sikkerheten på hotellet.

Lars Peder Brekk (Sp): Takk.

Så til det litt mer prinsipielle: Her understrekes jo pressehusets eller redaktørens ansvar uansett for sin medarbeider. Og det understrekes at en må ha frihet til å foreta egen vurdering, eller som Aasheim sier, at en må ha full åpenhet i en situasjon. Så er det en diskusjon rundt sikkerhet og rundt informasjon. Ser redaktørene denne problemstillingen og motsetninger i denne diskusjonen?

Stein Gauslaa: Jeg kan ikke se motsetninger. Egentlig kunne jeg ha lyst til å minne om noe Øystein Djupedal sa nettopp, hvor han var litt forundret over at amerikanerne hadde en åpnere holdning til sikkerhetsinformasjon enn kanskje vi har. Amerikanerne er også kjent for å ha en utrolig vid åpenhet i domstolene, rettsapparatet, ut fra at åpenhet er det som til syvende og sist tjener rettssikkerheten best. Jeg er jo heller ikke i tvil om at åpenhet også om trusselvurderinger, altså trusler, er det som motarbeider trusler best. Trusler er mye mer truende hvis de ikke blir kjent.

Lars Peder Brekk (Sp): For å følge opp litt: I og med at en ønsker tilgang til sikkerhetsinformasjon, er det viktigste konsekvensen eller følgene av en sikkerhetsinformasjon, eller er det selve trusselen, bakgrunnen for disse tiltakene?

Stein Gauslaa: Som Fredrik Græsvik sa, er det et helt generelt råd om ikke å gå ut i Kabul om kvelden. Det føles vel ikke som spesielt interessant informasjon. Det vet jo egentlig alle. Men hvorfor advares vi egentlig mot å gå ut? Det spørsmålet der synes jeg at vi kan få svar på uten at noen kilder blir blåst.

Anne Aasheim: Samtidig har jeg lyst til å si at jeg tror definitivt det kan oppstå noen ganske tøffe dilemmaer i forhold til overlevering av gradert materiale, som vi må ta stilling til, som vi synes er spennende journalistisk, og som vil kunne gi oss en historie som vi ønsker å viderebringe til folket. De dilemmaene tror jeg vi kommer til å møte. Og så tenker jeg som så at vi kanskje må tåle å ha den sunne konfliktlinjen som det skal være mellom oss i forhold til slike typer spørsmål. Men det kan tenkes at vi klarer å finne fram til en eller annen form for overlevering av denne typen materiale – jeg hørte begrepet «avgradert materiale» i dag for første gang i mitt liv. Går det an å formidle en type kunnskap uten å fortelle masse om kildene, som ikke forteller det hele bildet, som det kan være greit for oss å forholde oss til?

Jeg har lyst til å minne om at vi hver dag, hver eneste time sitter og mottar en masse materiale som vi ikke publiserer. Vi er i stand til å håndtere noe informasjon på skikkelig vis. Men jeg tror ikke vi skal gjøre det så enkelt at dette aldri kommer til å bli noe problem, eller noen konflikt, for dette tror jeg vi kommer til diskutere mye.

Lars Peder Brekk (Sp): Jeg har lyst til å fortsette litt til, for jeg tror dette er en særdeles viktig diskusjon, både for oss politikere og for pressen. Jeg er helt overbevist om at de vurderingene som Aasheim her gir, er riktige, at det kan bli problemer. Da blir mitt spørsmål sett i relasjon til at en nå får en opplevelse av at andre nasjoner har andre rutiner: Føler dere nå at dere blir tatt inn i de diskusjonene som departementene har på dette området, slik at dere kan få være med og gi dem innspill, og på sett og vis også være med på å avstemme de grensene som må gås opp?

Anne Aasheim: Jeg vil si at den prosessen vi har startet med nå, lover godt, for vi har hatt bra dialoger med UD på dette området. Jeg regner med at vi skal kunne fortsette å ha det i forlengelsen av dette, så dialogen mellom presseorganisasjonene og norske myndigheter har så langt vært konstruktiv.

Lars Peder Brekk (Sp): Takk. Jeg har bare lyst til å si at vi lærer alle sammen av denne situasjonen.

Møteleiaren: Ja, takk. Då er vi ferdige med denne runden.

Då har vi sett av ca. 10 minutt til oppklarande spørsmål frå komiteen, og det er to som har teikna seg så langt. Saksordførar Ola T. Lånke – ver så god. Og så Carl I. Hagen.

Ola T. Lånke (KrF): Det har jo vært stilt mange spørsmål, og vi har fått mye informasjon fra dere og tidligere fra andre også, så det blir kanskje lett at vi gjentar spørsmålsstillingene. Men jeg sitter med et spørsmål som jeg synes det er viktig at vi i hvert fall tenker gjennom, vi som sitter på denne siden av bordet. Det kan hende dere trenger litt hjelp til det, men det er ikke sikkert. Dere kan svare hver for dere, og da tenker jeg særlig på dere som var midt oppe i dette.

Det har vært veldig mye snakk om stresssituasjonen, denne trusselen som hang over dere, frykten for at dere kunne bli truffet, alt dette som gjør at man ikke tenker helt rasjonelt i en slik situasjon. Det er åpenbart ting som kunne ha fungert bedre – det er vi jo enige om. Men hvor mye skal vi skrive på den stresskontoen? Er det mulig å si noe om det i det hele tatt? Det er det ene. Det andre spørsmålet som jeg vil stille i samme åndedrett, er: Er det sider ved sikkerhetsvurderingene og PSTs rolle – jeg tenker ikke minst på vurdering i forkant med tanke på mulighetene for at dette kunne skje, at man kunne komme inn på hotellet, osv. – som vi bør stille spørsmål ved?

Harald Henden: Jeg kan svare på det første spørsmålet ditt. Det er rett og slett at jeg tror at den stressfaktoren har spilt en viktig rolle, ikke fordi folk har fått panikk eller ikke mestret situasjonen, men rett og slett fordi det ligger i den menneskelige natur at man blir ekstremt fokusert i en slik situasjon, at man får et tunnelsyn, men også – skal vi kalle det – en tunnelhørsel, som gjør at man i mye mindre grad enn i en normal situasjon er i stand til å ta inn en bredde av informasjon. Det spilte inn der vi var, og det tror jeg også spilte inn i kjelleren der UD befant seg. Det er jo en av grunnene til at en kriseleder i en slik situasjon nødvendigvis må ta i hvert fall tre, men helst 20 skritt tilbake, slik at vedkommende ikke er påvirket av de ekstreme sanseintrykkene som man ellers er i en slik situasjon.

Fredrik Græsvik: Jeg er for så vidt enig med Harald i dette. Samtidig har jeg lyst til å understreke at det var altså folk som f.eks. Harald Henden, som gjorde en utmerket jobb som leder for førstehjelpsarbeidet med Carsten Thomassen, som mestret den rollen veldig bra. Det viser

at det er folk som bedre enn andre er i stand til å mestre sine roller i svært stressede situasjoner.

Når det gjelder PSTs rolle, forstår jeg ikke helt spørsmålet ditt ...

Ola T. Lånke (KrF): Er det sider ved de vurderingene som er gjort på forhånd, f.eks. når det gjelder Politiets sikkerhetstjenestes rolle, som vi bør stille spørsmål ved, som vi må bore mer på, og som dere også er usikre på?

Jeg har lyst til å stille et par tilleggsspørsmål, hvis jeg kan det med det samme, for da er jeg ferdig.

Føler dere at noen av de tiltak som statsråden og andre har sagt nå vil bli satt i verk, er tilstrekkelige, at de vil hjelpe på situasjonen? Eller er det åpenbart ting som dere savner? Til dere har jeg et spørsmål: Når blir det arbeidet sikkerhetsutvalget skal utføre, ferdig avsluttet, slik at vi får del i det?

Fredrik Græsvik: Jeg er glad for å høre at det er en viss ydmykhet fra mange parter, også fra myndighetenes side i dag. Det tyder jo på at alle har tenkt å legge seg i selen for å sørge for at dette ikke skjer om igjen – og hvis vi skulle komme i en lignende situasjon, at den blir håndtert annerledes.

Harald Henden: Jeg er enig med Fredrik der. De tiltakene som jeg så langt har hørt, synes jeg er positive. Det gjelder også det som blir gjort i de enkelte redaksjoner for framtiden. De tar også lærdom av dette og forbedrer opplæring og sikkerhetsutstyr.

Stein Gauslaa: Når det gjelder den andre delen av første spørsmål fra Lånke, føler man vel egentlig, etter å ha hørt beretninger fra forskjellige journalister som har vært i forskjellige land – også freelancere for så vidt – eller folk som bor i Kabul, eller som bor i den type områder, at det er litt forskjellige kulturer i de miljøene som samler og bearbeider etterretnings- og sikkerhetsinformasjon. Man har opplevd å få ulik grad av informasjon – om det er fra UDs stasjoner eller etater som er underlagt Justisdepartementet, eller om det er fra Forsvaret.

Nå er det jo etablert en felles analyseenhet, som også statsråden var inne på i dag. Det er jo kanskje ikke unaturlig, når den er så fersk som den er – fra 1. januar i år – at den kanskje fikk i oppdrag av Stortinget også å tenke over den delen av virksomheten sin som vi diskuterer nå, at vi rett og slett blir bedt om å tenke gjennom hvor langt den kan gå i forhold til å avgradere, hvor langt trenger den å gå i forhold til det som er de reelle hensynene som ligger bak å gradere informasjon.

Til det siste spørsmålet har jeg forstått det slik at dette utvalget som ledes fra Justisdepartementet, skal være ferdig med sitt arbeid før sommeren ...

Ola T. Lånke (KrF): Da tenker jeg på pressens ...

Stein Gauslaa: Ja, i den grad vi skal ha tenkt gjennom noe som skal få betydning for det arbeidet som myndighetene gjør, er det jo nokså kort frist. Men vi kommer også

til å arbeide raskt med å forsøke å stable på beina noen retningslinjer.

Så er det tanken at vi skal være et stående utvalg som skal ta saker etter hvert som de måtte dukke opp – saker som har med sikkerhet å gjøre.

Anne Aasheim: Vi har bestemt oss for å fortsette å eksistere for å ha et kontaktpunkt mot norske myndigheter.

Møteleiaren: Då er det tre som står igjen her: Carl I. Hagen, så Svein Roald Hansen og så Øystein Djupedal. Eg vil be om at ein er kort.

Carl I. Hagen (FrP): To raske spørsmål, først og fremst til Fredrik Græsvik.

Hvis alle – også pressefolkene – hadde vært med på de samme rundturene som delegasjonen hadde – der de fikk opplyst at hvis det skjer noe, så skal man møtes der og der, osv. – hadde flere av dere da rukket å komme ned i kjelleren sammen med dem som hadde fått instruksjoner om at det var dit man skulle gå hvis noe skjedde?

Det andre spørsmålet: Du sier på slutten av din redegjørelse:

«Jeg har reagert sterkt på at ingen myndighetsinstanser har tatt kontakt med oss journalister som var sammen med Carsten, i de snart to månedene som har gått siden angrepet.»

Du hørte jo utenriksministerens svar – hvis du hørte det da – da jeg stilte ham spørsmål om dette. Skjønte du svaret? Og syntes du svaret var godt med tanke på hvorfor myndighetene i sin gjennomgang ikke har vært i kontakt med dere?

Fredrik Græsvik: Når det gjelder dette med å rekke ned i kjelleren så lenge det var skadde personer som lå i lobbyen, var det en uaktuell problemstilling. Vi fant Bjørn Svenungsen, og etter hvert fikk vi vite at Carsten lå der. Fra de var evakuert gikk det en times tid før vi ble fraktet i sikkerhet ned i kjelleren, og dette var før denne attentatmannen ble pågrepet. Han oppholdt seg da ikke langt fra det stedet vi var, da han ble tatt. Det er åpenbart at vi ville forsøkt å ta oss ned i kjelleren så fort som mulig. Jeg var i kontakt med PSTs folk for om mulig å finne ut hvordan vi skulle komme ned, men det var en såpass kronglete vei – så det er viktig at vi i framtida vet hvor evakueringsrutene går.

Harald Henden: Kan jeg legge til en ting der?

Det er veldig viktig at vi vet hvor vi skal ta oss. Men hvis vi hadde hatt en situasjon der vi hadde fått beskjed umiddelbart om at noe skjedde, og vi hadde begynt med å finne dette rommet mens vi satt og jobbet på våre rom, er jeg redd for at det kunne vært atskillig flere døde nordmenn enn det det endte opp med. Det kunne ha medført at vi var i lobbyen idet gjerningsmannen trengte seg inn.

Fredrik Græsvik: Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt jeg forstod Støres svar til ditt spørsmål, forstår jeg

da at det er en form for ansvarsforhold som de ikke ønsker å ta inn over seg når det gjelder journalistene som var med. De ønsket kun å redegjøre for hva deres egne folk gjorde. Jeg har vært kritisk fordi jeg mener at om ikke UD, så noen instanser hos norske myndigheter burde innhentet informasjon fra oss så fort som mulig, for å få en så grundig gjennomgang som mulig av det som skjedde.

Møteleiaren: Då er det Svein Roald Hansen – ver så god.

Svein Roald Hansen (A): Det er mer en refleksjon med hensyn til det vi har snakket om – altså å få mest mulig tilgang på informasjon for å kunne gjøre en selvstendig vurdering av sikkerhet, og ikke minst ha samme kunnskap om eventuelle evakueringsveier når det skjer noe. Det virker jo som man har en jobb å gjøre.

Men jeg gjør meg likevel den refleksjonen – jeg hadde nær sagt som gammel kollega – at når alle journalistene tok seg ned i lobbyen da det begynte å skje noe, var vel ikke det primært for å gjøre det dere gjorde. Det er vel et journalistisk instinkt om å oppsøke hendelsene, slik at man er der for å dekke det som skjer. Og her skjedde noe av det mest dramatiske man kunne tenke seg. Så det ligger en liten ettertanke der, vil jeg tro – en liten sperre mot å løpe i sikkerhet. Hvis det var det som var instinktet, burde man kanskje blitt på rommet.

Harald Henden: Det var jo for så vidt det de fleste gjorde. De ventet noen minutter til de ikke hadde hørt skyting på en stund. Men som fotograf var min oppgave å dekke Støres besøk. Så du har helt rett – min første ryggmargsrefleks var å finne Jonas Gahr Støre da det begynte å utvikle seg en dramatisk situasjon. Men prioriteringene forandret seg jo meget fort.

Fredrik Græsvik: Hvis jeg bare kan legge til:

På et tidspunkt var det veldig få mennesker i resepsjonsområdet. Halvparten av dem som befant seg i resepsjonsområdet som ikke var drept eller skadet på det tidspunktet, tror jeg var norske journalister. De fleste andre hadde selvfølgelig gått i dekning på rom eller andre steder hvor de følte at det var trygt å være.

Møteleiaren: Då er det til slutt Øystein Djupedal.

Øystein Djupedal (SV): Takk, leder.

Jeg har i grunnen bare ett spørsmål, og det er knyttet til det Carl I. Hagen tidligere har tatt opp, vurderingen av å bo på Serena hotell framfor å bo på KAIA, som har vært en problemstilling.

Da spør jeg Græsvik og Henden: Er dere enig i den vurderingen at når en delegasjon av denne karakter skal til Kabul, vil det å legge seg på hotell Serena være det beste alternativet, slik som forsvarsministeren og utenriksministeren har redegjort for?

Fredrik Græsvik: Jeg bodde på Serena to måneder før. Det var der jeg valgte å bo da jeg var på egen hånd uten å følge delegasjonen. Når jeg reiser ned til Kabul neste gang, regner jeg med at det er på Serena jeg kommer til å bo. Det anses som det tryggeste hotellet i byen, men er derfor også et åpenbart terrormål.

Harald Henden: Ja, det er jo det samme som gjelder oss. Per-Olav Ødegård, min kollega, og jeg har bodd på dette hotellet flere ganger tidligere, og vi kommer helt sikkert til å gjøre det igjen, av samme grunn som det Græsvik sier.

Når det gjelder UDs vurdering i forhold til møter og liknende, har jeg ikke lyst til å gå inn på det. Men vi har bodd der før, og vi kommer helt klart til å bo der igjen.

Møteleiaren: Ok.

Då er vi ferdige med den runden, og då står det berre igjen at de kan få lov til å kome med nokre korte kommentarar. Samla sett har de 5 minutt, så om det er noko de vil leggje til det de har sagt før, så er de velkomne til det.

Harald Henden: Veldig kort, bare tre momenter.

Det ene er at uansett hva vi sitter her og sier, så vil det være helt umulig for folk som ikke var oppe i denne situasjonen, å fullt ut forstå hvordan det egentlig var, og hva som foregikk. Det er det ene.

Det andre er at all min erfaring gjennom 20 år i krigs- og konfliktområder er at noe av det første som bryter sammen, er informasjonsstrømmen, og at informasjonen blir dårlig, unøyaktig og innimellom direkte feil.

Det tredje er rett og slett at det man da kan planlegge for, er at de planene man har lagt, ikke kommer til å virke når det eksploderer – rett og slett. Det må man ta høyde for og trene på improvisering. Og det håper jeg blir gjort.

Fredrik Græsvik: Jeg har bare lyst til å presisere at jeg veldig lenge ikke følte at det var delegasjonen i kjelleren som hadde ansvaret for oss journalister, vår sikkerhet, eller det å få brakt dem som var såret til KAIA eller til et eller annet sykehus. Det jeg tenkte da jeg stod der oppe, var at dette først og fremst er vårt ansvar, det er vi som står nærmest til å få evakuert de sårede, og det er vi som er nødt til å ta det ansvaret. På et eller annet tidspunkt valgte vi altså å be om hjelp, og vi fikk også assistanse. Men det tok lang tid, og kommunikasjonen kunne vært bedre underveis.

Stein Gauslaa: Jeg vil da bare gjenta det som jeg åpnet med, nemlig at våre journalisters sikkerhet er vårt ansvar. Men for at vi skal kunne være helt trygge på at vi utøver det ansvaret på riktig måte, mener vi at vi er berettiget til for det første å få profesjonelle sikkerhetsvurderinger som støtte for våre beslutninger om å sette journalistene i gang med den typen arbeid, og for det andre aksept for at de kan operere relativt fritt når de er på reportasjeoppdrag.

Anne Aasheim: Jeg tror det meste er sagt.

Møteleiaren: Då seier eg tusen takk til alle fire. De har vore til nyttig hjelp for oss og komiteen sitt arbeid vidare.

Vi tek då ei pause for å strekkje litt på beina før vi går i gang med siste bolken, som er lukka – lat meg seie kl. 21.50.

Den opne høyringa vart avslutta kl. 21.38.

**Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
torsdag den 10. april 2008 kl. 15.30**Møteleder: Øystein Djupedal
(fungerende komiteleder)

S a k :

Terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008 (REF 7 (2007-2008))

Møtelederen: På vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil jeg få ønske velkommen til denne høringen med Politiets sikkerhetstjeneste. Høringen avholdes som et ledd i komiteens behandling av sak om terrorangrepet mot hotell Serena i Kabul 14. januar 2008.

Komiteen har hatt én høring i denne saken tidligere, 13. mars 2008, der utenriksministeren, forsvarsministeren, justisministeren og representanter fra Norsk Presseforbund deltok.

I komitemøte 1. april besluttet komiteen at det i tillegg skulle avholdes kontrollhøring med Politiets sikkerhetstjeneste. Det ble besluttet at høringen skulle deles i to, slik at det først avholdes en åpen høring og deretter en høring som er lukket for publikum og for presse.

Komiteen har invitert sjef for Politiets sikkerhetstjeneste, Jørn Holme, til høringen. I tillegg er justisminister Knut Storberget, som ansvarlig statsråd, gitt anledning til å være til stede. Komiteens spørsmål vil bli stilt direkte til Jørn Holme, men i tråd med Stortingets reglement for åpne kontrollhøringer vil statsråden bli gitt adgang til å supplere svarene.

Komiteen har besluttet at høringen skal belyse følgende tre problemstillinger:

- Hvilke råd om sikkerhetsopplegg ble gitt av PST til Utenriksdepartementet i forkant av utenriksministerens besøk til Kabul?
- PSTs deltakelse og rolle i forberedelsene til besøket i Norge og i Kabul og PSTs rolle og håndtering under besøket/terrorangrepet
- Erfaringene fra hendelsen og eventuelt endrede rutiner som følge av disse

Jeg vil oppfordre alle deltakerne i denne første delen av høringen til å være aktsomme i forhold til at vi beveger oss på et område der vi alle er kjent med at en del opplysninger er underlagt bestemmelser om taushetsplikt. Spørsmål om denne typen forhold må stilles i den lukkede delen av høringen.

De prosedyrer som er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt. I denne høringen får sjef for Politiets sikkerhetstjeneste holde en innledning på inntil 10 minutter. Etter det får først saksordføreren, som er Ola T. Lånke fra Kristelig Folkeparti, 10 minutter til utspørring. Deretter får hvert parti 5 minutter til å spørre. For at komiteemedlemmene skal få stilt de spørsmål som er nødvendige, vil jeg be om at svarene blir så korte og konsise som mulig.

Når utspørringen er over, får sjef for Politiets sikker-

hetstjeneste inntil 5 minutter til en oppsummering dersom han ønsker det.

Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen, og referatet fra den åpne høringen vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

*Høring med sjef for Politiets sikkerhetstjeneste
Jørn Holme*

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp, og jeg vil få ønske sjef for Politiets sikkerhetstjeneste Jørn Holme velkommen. Han har med seg som bisitter assisterende sjef i Politiets sikkerhetstjeneste Roger Berg. Velkommen også til justisminister Knut Storberget.

Holme, du får først 10 minutter til en innledning.

Jørn Holme: Ærede leder og komiteemedlemmer, jeg takker for invitasjonen til høring.

Jeg håper at PST kan bidra til en ytterligere avklaring av relevante fakta før og under dette tragiske terrorangrepet mot hotell Serena. En gjennomgang av alle forhold og fra alle berørte parter etter en slik tragisk hendelse er nødvendig. Vi må alle forsøke å trekke lærdom av det som skjedde, for å unngå at det kan skje igjen. Lærdommen kan trekkes ved å se på hva som ble gjort – eller ikke ble gjort – ut fra eksisterende rutiner og regelverk.

PST har gått grundig igjennom hendelsesforløpet, og rapporten om dette er oversendt Justisdepartementet. Etter vårt syn ble gjeldende prosedyrer og rutiner fulgt.

Et annet spørsmål er imidlertid om eksisterende rutiner, regelverk, ansvarsforhold og ressurser bør endres, i lys av det som har skjedd. Her vil den interdepartementale arbeidsgruppen kunne gi noen gode anbefalinger og kanskje også svar. Vi ser fram til dette og er åpne for å kunne ta et større ansvar for delegasjonsmedlemmer utover myndighetspersoner, inkludert pressens medarbeidere.

Jeg har registrert at det har vært noe usikkerhet om hva som faktisk er PSTs ansvar i forbindelse med en slik reise – iallfall kan man få dette inntrykket gjennom media. Når det gjelder trusselvurderinger og sikkerhetstiltak, er det kun beskyttelse av myndighetspersonen som er PSTs ansvar. Det var i dette tilfellet kun én person som hadde, og som skulle ha, beskyttelse, og det var utenriksministeren.

I livvaktoppdraget ligger det også ansvar for å være forbindelsesledd til afghanske myndigheter, ha kontakt med våre militære styrker samt å gi sikkerhetsråd til delegasjonen. Det er dette vi planlegger og er dimensjonert i forhold til. Et annet forhold er at utenriksministerens følge og pressemedarbeidere i noen tilfeller vil kunne dra nytte av det sikkerhetsopplegg som er etablert rundt ministeren.

Før utførelse av et livvaktoppdrag utarbeider PST i samsvar med våre rutiner først en trusselvurdering for besøket. Ut fra denne planlegger vi så og gjennomfører sikkerhetsopplegget. En trusselvurdering fra PST består av to deler, først en beskrivelse av trusselbildet og så en vurdering og anbefaling av sikkerhetstiltak. Dersom Justisdepartementet ikke har innvendinger, blir sikkerhetstiltakene gjennomført i samarbeid med besøkslandet.

Det er grunn til å minne om at alle trusselvurderinger

er en vurdering av framtiden, og slike vurderinger er selvfølgelig alltid usikre. Vurderingene bygger bl.a. på etterretningsinformasjon. Denne informasjonen er ofte uverifiserbar, mangelfull og kanskje også motstridende. I ettertid viser det seg svært ofte at den også er uriktig.

En trusselvurdering er også et produkt av sin tid. Sikkerhetssituasjonen i en by som Kabul kan – som vi alle forstår – endre seg raskt. Uforutsette hendelser, nye angrepsmål og -metoder oppstår fort. Vi vet av erfaring at når det gjelder terroraksjoner, finnes det ikke noe som heter varslingstid. Enten avverger man slike aksjoner, eller så opplever man dem. Og skulle man oppleve dem, må man være best mulig rustet til og forberedt på å håndtere angrepet.

I trusselvurderingen som ble utarbeidet i forkant av dette besøket, beskriver Etterretningstjenesten først trusselbildet i Kabul og i andre relevante deler av Afghanistan. Etterretningstjenestens konklusjon er at terrortrusselen i Kabul er høy. Det betyr at sannsynligheten for at det vil bli utført terrorangrep i byen, er høy. Denne trusselvurderingen er en analyse som bygger på flere ulike kilder og ulik informasjon, bl.a. antall og type gjennomførte angrep og kjente trusler.

Jeg vil beskrive trusselbildet i Kabul forut for angrepet mer utfyllende i lukket del, herunder samarbeidet med Etterretningstjenesten, men jeg vil likevel i denne åpne delen presisere noen forhold.

I Kabul er det nær ukentlig ett eller flere alvorlige angrep, enten som rakettskyting, selvmordsangrep, angrep med håndvåpen eller forhåndsutplasserte veibomber. I tillegg til disse angrepene ukentlig er det et meget høyt antall trusler om angrep som afghanske myndigheter selv eller allierte land fanger opp på ulike måter. Innholdet i disse truslene er av svært ulik karakter og pålitelighet, men gjennomgående kan man si at det er svært sjelden en sammenheng mellom trusler og gjennomførte handlinger. Trusler blir altså først og fremst kommunisert, formidlet eller på en måte spredt for å påvirke adferden til afghanske myndigheter og allierte land.

Serena hotell var og er fortsatt det sikreste besøksstedet for utlendinger utenfor militær forlegning. Hotellet er omgitt av en fem meter høy mur, med én inngang gjennom en sikkerhetssluse hvor det er bevæpnede vakter. Derfor velger ofte utenlandske delegasjoner og utsendte å bo på det hotellet. I løpet av de siste årene har vi hatt 19 livvaktoppdrag i Kabul. Dette var faktisk sjetten gangen vi brukte Serena hotell.

Vår fremste bekymring i Kabul når det gjelder faren for terrorangrep, er under transport. Særlig afghanske og allierte styrker blir angrepet når de er under transport. Derfor ønsker PST at transport til Kabul blir redusert mest mulig, og at man velger et transportopplegg som er hurtig, varierende og med et lite synlig signaturpreg.

Fordelen med Serena i forbindelse med sivile besøk er at en reduserer transporten til de viktigste sivile besøkssteder som ligger i nærheten av hotellet. Hotellet ligger også i den sikreste sonen i Kabul – politidistrikt 2, hvor det er færrest angrep. Det har tidligere heller ikke vært angrep av denne typen mot hoteller i Kabul. Det har imid-

lertid vært utført minst to selvmordsangrep ved portene til KAIA, og antallet trusler mot KAIA er langt høyere enn mot hotell Serena. Det kommer jeg tilbake til i lukket del.

Jeg vil presisere at det er besøkslandet som er ansvarlig for sikkerheten til alle nordmenn, også norske myndighetspersoner. Som oftest vil besøkslandet godta væpnet nærsikring av en myndighetsperson. I Afghanistan er det spesielt at vi har militære styrker som på ulik måte kan hjelpe oss med sikkerhetsopplegg, og det gjelder med aksept fra afghanske myndigheter. Slik er det ikke i andre land hvor vi *ikke* har militære styrker, men hvor angrepsfaren kan være forhøyet, som f.eks. i Midtøsten, i Sudan og på Sri Lanka.

Jeg vil presisere at en sivil profil på et besøk i Kabul ikke nødvendigvis gir dårligere sikkerhet enn en militær profil. En militær profil i Kabul vil normalt tiltrekke seg mer oppmerksomhet fra fiendtlige aktører enn en sivil profil. Erfaringsmessig er også de fleste angrep og trusler rettet mot militære mål. I noen tilfeller er det også slik at afghanske myndigheter ikke godtar en utenlandsk militær kolonne som eskorte. Dette kan jeg utdype nærmere i lukket del.

Når Utenriksdepartementet ønsket et besøk med sivil profil og bruk av Serena hotell, var dette etter vårt syn et forsvarlig opplegg, som vi ikke fant grunn til å stille spørsmål ved. PST bad om og fikk den bistand fra Forsvaret som vi ønsket oss. Dette omfattet en egen pansret støtteenhet, plassering av en SISU i beredskap på KAIA og ikke minst kontakten med Forsvaret i Kabul under livvaktens forpatrolje. Denne forpatroljen og kontakten med Forsvaret kan jeg belyse nærmere i lukket del.

Når militæråden ved ambassaden orienterte om en spesifikk trussel mot området utenfor hotellet kvelden før delegasjonen ankom, så vi i samråd med Forsvaret ikke grunn til å endre sikkerhetsopplegget. Denne trusselen omfattet et spesifikt selvmordsangrep mot allierte, dvs. militære styrker, og var rettet mot mål i området utenfor hotellet, i området mot innenriksdepartementet. Trusselen var ikke rettet mot hotellet. Trusselen var også vurdert som lite troverdig. Trusselen medførte likevel at livvakter anbefalte at delegasjonens medlemmer ikke forlot hotellet, og at et besøkssted i programmet ble avlyst. Dette etterkom Utenriksdepartementet. En flytting til KAIA på denne bakgrunn ville ha medført mer transport og faktisk også en høyere terrorfare.

Norge har heldigvis liten erfaring med terroraksjoner. Dette gjelder også for norske myndighetspersoner på reise i konfliktfylte områder. Selv om en terroraksjon i Kabul ikke var rettet mot Norge, viste den at vi kan bli rammet. Det er noe som vi dessverre må være forberedt på hver gang vi reiser til et område med et høyt konfliktnivå. Vi må bare innse at det vil komme flere terroraksjoner i framtiden, som vi nå må planlegge for.

Møtelederen: Takk skal du ha, Holme! Det var forbillig innenfor tiden også. Da gir jeg ordet videre til sakens ordfører, Ola T. Lånke fra Kristelig Folkeparti, som har 10 minutter.

Ola T. Lånke (KrF): Takk, leder!

Politiets sikkerhetstjeneste har spilt en veldig sentral rolle i forbindelse med dette terrorangrepet – i det hele tatt i forbindelse med reisen. Det er derfor naturlig at det blir stilt spørsmål omkring dette, og det gjør vi nå.

Jeg takker for innledningen, som for så vidt imøtekom noen av de spørsmålsstillingene vi allerede hadde, men vi kan kanskje få utdypet noe av det også i åpen del, selv om jeg skjønner at det er en del begrensninger på hva man kan si. Det har jeg full respekt for.

Nå var det utenriksministeren som tok avgjørelsen om at besøket skulle ha et sivilt preg – dette var du inne på. Jeg forstår også at det ikke var aktuelt for PST å advare, ut fra det du har sagt nå, mot at det ble et sivilt preg, at det var for risikabelt. Men kan du si noe om hvorvidt det ble advart eller foreslått noe annet i forbindelse med dette opplegget enn det som ble det egentlige opplegget? Var det noe avvik? Ble det på forhånd gitt noen råd til departementet og til ministeren i forbindelse med dette fra PSTs side?

Jørn Holme: Vi har, som sagt, hatt 19 besøk i Kabul. Ca. halvparten av disse besøkene har vært med sivil profil. Mange av de øvrige besøkene har vært med forsvarsministeren, og som oftest har de hatt en militær profil. Slik at utgangspunktet for regjeringsmedlemmer og statssekretærer er faktisk et sivilt opplegg. Det har vi også hatt med deler av utenrikskomiteen ved deres besøk i Kabul.

Terrorfaren er høy. Det er slik at når vi har en forpatrolje, har vi nær kontakt med Forsvarets element i Kabul, utover kontakten med ambassaden, hvor det konkrete opplegget blir grundig diskutert – med en gjennomgang av de besøkssteder man skal igjennom. Og er det slik å forstå at det er ting som gjør at man må endre, så endrer man. Det gjorde man også i denne sammenheng ved at man faktisk avlyste et sivilt besøkssted, og at livvaktleder overfor Utenriksdepartementet sa at han anbefalte sterkt at ingen forlot hotellet, fordi det var en slik trussel i området utenfor hotellet.

Ola T. Lånke (KrF): Nå forstod jeg at PST ikke hadde noen innvendinger mot at utenriksministeren skulle bo på Serena hotell. Men er det ikke da et tankekors det som egentlig skjedde, at selvmordsbombere kunne ta seg igjennom denne porten og komme inn der? Hvilke tanker gjør man seg omkring nettopp det som skjedde der?

Jørn Holme: Som jeg sa, er det min, PSTs, oppfatning at dette var – og er – det sikreste besøksstedet utenfor militærforleningen i Kabul. Det er et sikkerhetsopplegg med en sikkerhetssluse – som jeg vil kunne gå nærmere inn på i lukket del – med et større antall væpnede vakter med automatiske våpen, og en fysisk sikring som gjør at hotellet er bra. Derfor har man valgt Serena hotell. Jeg tror nok også at man kommer til å velge Serena hotell for slike sivile besøk i fremtiden.

Det som er det ulykksalige her, er at to selvmordsaktivister klarte å komme seg igjennom sikkerhetsslusen ved å utløse håndgranater og avfyre automatvåpen, og også

utløse en selvmordsbombe, i forhold til da denne ene terroristen ble skutt i ryggen av sikkerhetsstyrkene.

For ethvert sted, også et militært anlegg, er selvfølgelig porten det såreste punkt, hvis det ikke er angrep fra luften. Alle planlegger for å ha god sikkerhet i porten i forhold til en sikkerhetssluse. Men alle vet at en sikkerhetssluse er sårbar, ikke for kjøretøyer, men nettopp for personer som klarer å komme seg igjennom porten i det øyeblikket indre port går opp. Og det var det som skjedde på hotellet, at man ved tungt bruk av våpen klarte å trenge seg igjennom sikkerhetsslusen på hotellet.

Det er helt klart at skal vi en gang i fremtiden fortsatt bruke dette hotellet, vil nok PST stille enda strengere krav til sikkerheten på dette hotellet.

Ola T. Lånke (KrF): Det er i hvert fall betryggende å høre at man ønsker å gå grundig til verks.

Nå var PSTs rolle i forhold til statsrådets planer og måter å forholde seg på under reisen veldig sentral, og det ble gjentatte ganger i den forrige høringen vist til PST. Det ble også sagt av noen at det virket som statsrådene i høringen skjøv PST foran seg, på en måte var prisgitt PST i ett og alt.

Er det din erfaring at statsrådene lytter til PST og gjør det PST sier? Og kan du si at det virker som om de på en måte er prisgitt PST ved slike anledninger?

Jørn Holme: Det jeg i hvert fall kan si, er at ved dette besøket gjorde ministeren det som PST anbefalte ham å gjøre. Men jeg må legge til at lenger tilbake har vi hatt flere tilfeller hvor vi har hatt tunge diskusjoner med VIP-en, og til slutt har vi fått vår vilje igjennom. Men det har også vært eksempler på at vi ikke har fått vår vilje igjennom, uten at jeg har lyst til å gå nærmere inn på det. Men i forhold til dette besøket synes vi at ministeren tok signalene og gjorde det vi bad ham om å gjøre.

Ola T. Lånke (KrF): Vi forflytter oss litt lenger fram i hendelsesforløpet, da dette ulykksalige var skjedd og man skulle forsøke å redde dem som var kommet til skade. Har du noen formening om det forhold at det ikke ble opprettet noen direkte kontakt mellom dette kjøretøyet, SISU-en, og journalistene? Hadde det vært naturlig at journalistene hadde hatt telefonnummer til folk på SISU-en?

Jørn Holme: Det er lett å se dette – på sett og vis – i ettertid, og det er kanskje mer nærliggende at Utenriksdepartementet svarer for det. Men det jeg har lyst til å si, er at man var i en ulykksalig situasjon ved at delegasjonen var fastlåst i kjelleren med livvaktene. Man prøvde å komme seg opp på et tidspunkt, men man ble sendt tilbake av afghanske myndigheter. Journalistene og de sårede var altså i lobby- og spa-området, og man var avhengig av mobiltelefonkontakt mellom journalistene og delegasjonen som var låst fast gjennom situasjonen, som var uavklart og farlig, i underetasjen.

Jeg tror man for fremtiden i hvert fall kan lære én ting, og det er at man må vurdere om sikkerhetsopplegget for journalister bør bli bedre. Det kan man lære av denne

saken. Jeg er sikker på at også Utenriksdepartementet, i samarbeid med pressens organer, allerede har begynt en god prosess på dette.

Ola T. Lånke (KrF): Det kan også være naturlig å spørre: Har erfaringene fra Kabul-hendelsen gitt grunnlag for å endre noe på PSTs rutiner?

Jørn Holme: Ikke så langt, fordi vi føler at regelverket vårt faktisk «stod han av». Det viste seg å være riktig. Vi var godt trent i forhold til den situasjonen som oppstod, og vi håndterte den i samsvar med læreboken. På ett punkt gjorde vi det ikke, men det var bevisst, nemlig det at livvaktleder valgte å prøve å lokalisere Svenungsen, sammen med to fra ambassaden og en tysk politimann. Det kunne han gjøre fordi en annen tysk politimann var sammen med de to øvrige livvaktene, slik at vi hadde tre politifolk i utenriksministerens delegasjon. Etter læreboken skal livvaktene aldri forlate VIP-en, men det fant livvaktleder forsvarlig, nettopp for å prøve å finne Svenungsen.

Ola T. Lånke (KrF): Nå sa du at dere nok ville gå grundigere til verks når det gjaldt undersøkelse, f.eks. av inngangsporten til Serena hotell, ved en senere anledning. Betyr det at det vil være riktig av PST å reise ned på et tidligere tidspunkt, oppholde seg der lenger og gjøre et grundigere arbeid når det gjelder hele denne rammen rundt slike reiser?

Jørn Holme: Vi følte nok at den planleggingsfasen vi hadde, var forsvarlig. Den gikk over flere dager. Vi var godt kjent på hotellet. Vi hadde stor tillit til den britiske sikkerhetssjefen, som vi hadde hatt god kontakt med. Vi gikk igjennom alle punktene på hotellet, både møterom, sikkert oppholdssted, evakueringsruter og også sikkerhetsslusen. Vi forsikret oss om at sikkerhetsslusen var god når det eksempelvis gjaldt det at det ikke var bomber under kjøretøyer. Vi opplevde at personellet håndterte afghanere riktig og sikkert, og at det var grundige undersøkelser av kjøretøyer som kom inn gjennom slusen. Det man da må vurdere, er jo faktisk at man må ha to sluser, eventuelt, for nettopp å unngå at personer løper gjennom med håndvåpen i denne situasjonen, og hvor kjøretøyer faktisk kommer gjennom slusen ved at porten åpnes.

Møtelederen: Takk!

Før vi går videre til Svein Roald Hansen fra Arbeiderpartiet, lurer jeg på om justisministeren ønsker å komme med noen kommentarer til det som er sagt.

Statsråd Knut Storberget: Ikke så langt.

Møtelederen: Det er fint.

Da gir jeg ordet videre til Arbeiderpartiets Svein Roald Hansen – vær så god! 5 minutter får du.

Svein Roald Hansen (A): Takk skal du ha, leder! Finnes det andre alternativer til overnatting i Kabul som

vurderes som tilstrekkelig sikre i forhold til Serena, hvis man ser bort fra KAIA?

Jørn Holme: Nei. Hotell InterContinental, som også brukes, er et forholdsvis sikkert hotell, men min vurdering er helt klart den at Serena er bedre. Da måtte man i så fall faktisk velge å bo i presidentpalasset.

Svein Roald Hansen (A): Under den forrige høringen var akkurat det forholdet at utenriksministeren var invitert av Karzai til å evakueres til presidentpalasset, nevnt, og da ble den tanken reist at hvis han hadde takket ja til det, kunne de tre livvaktene bli igjen på hotellet og hjelpe til med et eller annet. Kunne du kommentere en slik tanke?

Jørn Holme: Det ville være helt uaktuelt. Livvaktene skal aldri forlate VIP-en, så det ville livvaktene gått sterkt imot. Selvfølgelig: Det ville vært utenriksministerens avgjørelse, men det ville vi gått sterkt imot.

Svein Roald Hansen (A): Mener du at utenriksministeren kunne beordret livvaktene til å bli igjen på hotellet hvis han drog til Karzai?

Jørn Holme: Ja, det er en helt tenkt – nesten en urealistisk problemstilling. Det tror jeg ikke engang jeg behøver å svare på. Men det tror jeg man aldri kunne tenkt seg, verken med ham eller andre ministre.

Svein Roald Hansen (A): Du sa nemlig i forrige runde at det ville være tjenesteforsømmelse å forlate VIP-en.

En annen tanke som ble reist i høringen, var at ifølge Utenriksdepartementets retningslinjer er det ambassadøren som er den øverste ansvarlige i en slik krisesituasjon. Nå var ambassadøren en del av problemet – han var også rammet av krisen. Men den tanken ble reist at det burde være et opplegg hvor det var en militær, som var vant til – hadde jeg nær sagt – skarpe skudd, som tok kommandoen i en slik situasjon. Jeg vet ikke om PST har gjort seg noen tanker om et slikt opplegg.

Jørn Holme: I deler av Afghanistan er vi i mer eller mindre militære soner, hvor det utelukkende er militære; spesielt gjelder det i transport. Slike transportetapper i Nord-Afghanistan er under militærkommando. De vil naturlig ha en slik militær ledelse, som på sett og vis kan håndtere et angrep mot en kolonne eller en eskorte.

I Kabul er man i en storby, i en millionby. Man deler et hotell med en rekke andre utenlandske gjester. Det er en rekke aktører som da kommer til ved et angrep. Det gjaldt amerikanske styrker, det gjaldt styrker fra innenriksdepartementet i Afghanistan, det gjaldt politistyrker. Ingen norsk oberst kan – hadde jeg nær sagt – rope og si at jeg er sjefen, når et slikt angrep blir utført mot et hotell. Det ville faktisk være å blande seg inn i noe som vi ikke har kompetanse til, eller rett til, å gjøre, det må i utgangspunktet håndteres av afghanske myndigheter.

Svein Roald Hansen (A): Sikkerhetsopplegget ble nevnt her. Du sa i innledningen din at man kunne tenke seg at man kunne ta et noe større ansvar enn bare for VIP-en – også å inkludere journalister som er med i følget. Dette hadde vi en runde på i forrige høring, med journalistene. Nå er situasjonen den at med unntak av de to som dessverre var i lobbyen da angrepet kom, har jo journalister en tendens til å oppsøke hendelsene og ikke løpe fra dem, selv om det er med risiko for eget liv. Men hvis man tenker seg å inkludere journalistene i følget i sikkerhetsopplegget – i den forstand at de f.eks. blir orientert om hvor tilfluktsrommet er, hva man gjør hvis det skjer noe – vil ikke forutsetningen for det være at de aksepterer ikke å skrive om det? Hvis dette stod på to sider i VG med grunnriss av hotellet og hvor man skulle, ville jo det være en sikkerhetsrisiko. Ville ikke det forutsette at man underlegger seg en taushetsplikt?

Jørn Holme: Det er et spørsmål som jeg synes i første rekke Utenriksdepartementet og pressens organer må snakke om. Vi har ikke noen problemer med å kunne gi lavgradert informasjon til journalister, hvis Utenriksdepartementet bestemmer det. Men det er vel nærliggende at det er en samtale mellom pressen og journalistene og Utenriksdepartementet i forhold til taushetsplikt og taushetsløfte, og at de blir med på en slik tur på de vilkår. Det tror jeg nok kan være en ting som man bør se på, som også kan bli belyst i den arbeidsgruppen som man nå har nedsett, og som også Pressens sikkerhetsutvalg naturlig nok bør se på.

Svein Roald Hansen (A): Jeg har i grunnen bare ett spørsmål. Det er: Du sier at man har kjørt etter boka, og det viste seg at det fungerte bra. Jeg går ut fra at det også har vært en oppfølging av livvaktene da de kom tilbake, i likhet med det vi hørte ble tilbudt både utenriksministeren og hans følge.

Jørn Holme: Ja. Både livvaktene og livvaktenes familier, særlig ektefeller, har fått et opplegg. Det er klart at dette er tøft selv for livvakter. Men de er klare til nye oppdrag.

Svein Roald Hansen (A): Takk! Da har jeg ikke flere spørsmål, leder.

Møtelederen: Takk skal du ha! Det var godt å høre.

Da gir vi ordet videre til Fremskrittspartiet, som har 5 minutter fra nå.

Carl I. Hagen (FrP): Takk skal du ha, leder!

La meg først få takke for en meget nyttig innledning, som gav svar på en god del av de spørsmålene som har vært fremme.

Det at trusselvurderingen som kom, ikke ble formidlet til journalistene, var det en lavgradert opplysning som man utmerket godt eventuelt kan bygge inn i rutinene, dersom utenriksministeren – eller det departementet eller den VIP-en som er med – synes det er greit?

Jørn Holme: Den trusselen som man fikk fra militærrådgiver kvelden før, var gradert NATO-secret, dvs. hemmelig, så den kunne ikke under noen omstendighet formidles til journalister.

Vi hadde da en sikkerhetsbriefing for delegasjonen. Mens vi hadde det, hadde Svenungsen et møte med journalistene. Og Svenungsen var jo kjent med denne trusselen. Jeg vet ikke hva Svenungsen eventuelt sa til journalistene når det gjaldt – holdt jeg på å si – farligheten av å gå utenfor hotellet. Det må nesten UD svare på.

Carl I. Hagen (FrP): Du sa i innledningen at E-tjenestens vurdering av trusselsituasjonen var at den var høy. Kan du si hvilke andre grader vi har, så vi kan plassere det inn i et mønster?

Jørn Holme: Ja. Vi har lav, moderat, høy og ekstrem, og det vil jeg kunne gå ganske grundig inn på i lukket del.

Carl I. Hagen (FrP): Ok. Men det er fire, og dette var den nest høyeste.

Jørn Holme: Ja.

Carl I. Hagen (FrP): Så fikk du spørsmål fra Svein Roald Hansen om dette med ledelsen, hvor du sa at det er klart at en norsk oberst ikke kan si at jeg er sjefen over det hele. Men i valget av hvem som skal – la oss si – styre den lille norske gruppen – altså hvem som skal være sjef for den operative delen hvis det oppstår en situasjon der man begynner å skyte – ville det ikke i hvert fall være et tema å vurdere hvis en slik situasjon inntrådte, om det bør være en ambassadør, som vel ikke har lang trening og erfaring i skarpe hendelser, eller om eventuelt livvaktlederen da overtar et større ansvar og styring også over ambassadepersonellet og andre. Det er mer det temaet som har vært oppe tidligere, enn forholdet til de andre myndighetene.

Jørn Holme: Jeg opplever det slik at ambassadøren, som har meget lang erfaring i Kabul, håndterte saken på en forsvarlig måte ut fra det han kunne gjøre. Det gjaldt kontakten med andre på ambassaden og ikke minst tilbake til UD. Det var nok en ansvarsdeling mellom ambassadøren og livvaktleder, slik at livvaktleder på sett og vis supplerte krisehåndteringen i forhold til ambassadøren.

Carl I. Hagen (FrP): Grunnen til at jeg har spurt om dette, er at vi har sett på andre lands erfaringer, bl.a. USA. Hvis det der er et angrep mot en VIP, er det ikke VIP-en som begynner å gi kommandoer eller tar avgjørelser. Det er Secret Service som øyeblikkelig aksjonerer og overtar all kommando. Det nytter ikke for en utenriksminister eller en president som blir angrepet, å si at nå gjør vi slik eller slik. Da blir han tauet ut av Secret Service litt faderlig fort. Det er *de* som har kommandoen. Det er det som er mitt poeng.

Jørn Holme: Ja, det er også tilfellet for livvaktstjenesten. Livvaktstjenesten er det norske Secret Service. Det er

slik å forstå at skulle VIP komme med et motsatt råd i en ekstrem situasjon, ville livvaktleder bokstavelig talt overkjøre ham. Han har ikke noen ordremyndighet der livvaktleder nær sagt påtar seg nødretten. Selv en justisminister ville bli satt til side i en slik situasjon.

Carl I. Hagen (FrP): I realiteten har vi altså det samme systemet, slik at hvis livvaktlederen vurderer at nå er det en slik situasjon hvor jeg tar kommandoen og gir direktiver til VIP-ene, har vi det i vårt system. Det er det jeg gjerne vil ha frem.

Jørn Holme: I en dramatisk og farlig situasjon, har livvaktleder all kompetanse, som sjef for PST, og kan faktisk sette en minister til side.

Carl I. Hagen (FrP): Takk.

Du nevnte at det var 19 livvaktoppdrag og at det var sjettede gang dere brukte hotell Serena. Hvor bodde dere under de andre 13 livvaktoppdragene?

Jørn Holme: Det har vært flere opphold på Hotell InterContinental, og det har vært flere opphold på KAIA. Spesielt når det har vært forsvarsministeren som har besøkt Kabul, har hun stort sett bodd på KAIA.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg vil stille et spørsmål. Er det noen ting, saker, møter, utstyr eller operasjoner som PST skulle ha ønsket å gjøre eller ha i forbindelse med Kabul-besøket til utenriksministeren eller tilsvarende, som man ikke har kunnet gjøre eller ha på grunn av budsjett-situasjonen i PST? Med andre ord: Har det pengemessige vært et problem eller en hindring? Man har hatt tre livvakter. Ønsket man fem, men hadde ikke ressurser til det? Jeg tror PST-sjefen skjønner hvor jeg vil hen. Får man gjort det som er nødvendig, uten at det er noe problem med finansiering?

Jørn Holme: Når det gjelder livvakttjenesten, har PST faktisk fått den betydelig økt de senere årene. Da vi overtok livvakttjenesten, eller fikk den tilbake, var det et antall, og det antallet er betydelig økt. Det kan jeg si i lukket del. Vi planlegger for ytterligere økning av livvakttjenesten i år og neste år. Tre livvakter var et forsvarlig opplegg. Men kommer man i en situasjon hvor man skal være ansvarlig for flere personer i en delegasjon med nærsikring, og får et større ansvar for sikkerhetsrådgivning, vil det nok være ønskelig ved et slikt besøk enten å kutte ned på antall medlemmer i delegasjonen eller å ha flere livvakter.

Carl I. Hagen (FrP): Takk.

Møtelederen: Takk til Carl I. Hagen. Da er vi kommet til Høyre og Per-Kristian Foss, som har 5 minutter fra nå.

Per-Kristian Foss (H): Takk. Jeg takker også for en god og informativ redegjørelse innledningsvis.

Først et par spørsmål om vurderingen av hotell Serena. I VG den 13. mars i år ble det skrevet om en annen konkret

terrortrussel mot hotell Serena fra november i fjor. Hotellledelsen sa da at de så den trusselen i sammenheng med angrepet den 14. januar. Trusselen fra i fjor førte til at Australias ambassade stengte sine publikumsfunksjoner. Det vil si at deres E-tjenester har hatt en annen vurdering enn de norske, av det terrorbildet som var der ved besøket.

Har du noen kommentar til de forskjellene?

Jørn Holme: Den trusselen har vi ikke kjent til før i ettertid. Da har vi spurt Etterretningstjenesten, og vi har fått informasjon fra dem om at det formodentlig er en trussel ikke fra november, men fra oktober. Som sagt er hotell Serena av og til nevnt i trusler fordi det er der VIP-delegasjonene bor. Det er også ofte konkrete trusler som ikke har medført noen form for angrep.

Jeg kan eventuelt komme nærmere tilbake til den trusselen i lukket del, fordi trusselen i seg selv fortsatt er gradert «Hemmelig».

Per-Kristian Foss (H): Jeg var i og for seg ikke så opp-tatt av detaljer i trusselen, men årsaken til forskjellighet i vurdering i Australia og Norge, for å si det slik.

Jørn Holme: Jeg kan ikke svare for hvordan australske myndigheter har vurdert den trusselen. Vi har heller ikke spurt dem om det, om det i så fall var grunnen til at de flyttet fra hotellet. Men hotellet har hele tiden etter det fortsatt vært brukt av vestlige land som har kunnskap gjennom sin forsvarsdeltakelse i Kabul. Det har vært mange ministerbesøk på hotell Serena fra vestlige land etter at denne trusselen ble fanget opp av forsvarselementene i Kabul i oktober.

Det vil være å spekulere å si hvorfor australske myndigheter i så fall valgte ikke lenger å bruke hotellet. Jeg har heller ikke fått det verifisert. Jeg har også lest det som har stått i avisen på dette punktet. For meg ville det bli å spekulere om jeg skulle gå nærmere inn på det.

Per-Kristian Foss (H): Tilbake til notatet fra desember i fjor fra UD hvor det fremgikk at UD ønsket en såkalt sivil profil på besøket: Mitt spørsmål er: Hvilken status har egentlig et slikt strateginotat for PST? Oppfatter dere det som en bestilling eller som et utgangspunkt for en nærmere samtale?

Jørn Holme: På den bakgrunn at vi har hatt 19 oppdrag i Kabul, halvparten av dem har hatt et sivilt preg, er jeg ikke kjent med om det har vært ønsket i de tilfellene, eller om det bare har blitt bestemt slik. Det var ingen bemerkninger fra vår side i forhold til UD's ønske om en sivil profil. Som jeg var inne på i stad, er en sivil profil i flere situasjoner faktisk å kunne foretrekke ved at det tiltrekker seg liten oppmerksomhet og angrepene i Kabul i hovedsak retter seg mot militære kolonner. Derfor er et sivilt preg svært viktig. Et sivilt preg vil også gi en større hurtighet enn ved eksempelvis å bruke en tung SISU, som lett setter seg fast i trafikken og lett kan bli et selvmordsbombeoffer, dog med noe mer beskyttelse.

Gjennom den erfaringen vi har hatt i Kabul med et si-

vilt opplegg, var det ikke noe spesielt for oss å se i et slikt notat at UD ønsket en sivil profil.

Per-Kristian Foss (H): Ok, så dere fulgte UD's ønske og gjorde ingen innsigelser mot det, og hadde heller ikke gjort det nå, sett i ettertid?

Jørn Holme: Hvis UD ikke hadde skrevet noe om profilen i det hele tatt, er jeg temmelig sikker på at det hadde blitt et besøk med sivil profil.

Per-Kristian Foss (H): Var dere fornøyd med den tiden dere fikk til å planlegge besøket? Jeg har et inntrykk av at da de tre fra PST reiste ned på forhånd, hadde de ikke noen klar formening om hva programmet skulle være.

Jørn Holme: Programmet for besøket var klarlagt i rimelig god tid og i forhold til en rekke sivile besøkssteder. Livvaktlederen, som var ansvarlig for forpatruljen, fikk gått gjennom de stedene og hatt de samtalene med sikkerhetslederne, bl.a. i presidentpalasset osv., som var nødvendige. Og igjen bygger vi på den kunnskapen vi har fra at vi har vært der 19 ganger. Vi har omfattende dokumentasjon om den typen besøk.

Per-Kristian Foss (H): Ja, det er greit, det har jeg hørt før. Spørsmålet er: Forelå det et fastlagt program da de tre reiste ned på forhånd i tre dager?

Jørn Holme: Programmet var fastlagt. Ettersom jeg vet, var det et teaterbesøk som ble avlyst, fordi man fant det unødvendig å prioritere et slikt besøk når det var en viss trussel som kunne få betydning hvis man hadde for mye transport i området.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Møtelederen: Da takker jeg Per-Kristian Foss og gir klubba videre til andre nestleder, for nå skal jeg stille noen spørsmål.

Svein Roald Hansen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Da er det min glede å gi ordet til Øystein Djupedal, som på vegne av SV kan stille spørsmål.

Øystein Djupedal (SV): Takk.

Mitt første spørsmål dreier seg om et felt som ikke egentlig har vært så mye berørt, og det er det sikre rommet i kjelleren. Når man hører utenriksministerens redegjørelse, og hører journalister og andre som forteller om det faktiske hendelsesforløpet, går det så veldig tydelig fram at dette rommet som ble betraktet som sikkert, ikke var sikkert, for det kom noen bevæpnede mennesker inn i rommet en rekke ganger. Utenriksministeren sier f.eks. i sin redegjørelse:

«Bevæpnet militært personell kom ved flere anledninger løpende inn i rommet og agerte truende overfor

medlemmer av delegasjonen. I den spente situasjonen var det ikke åpenbart for delegasjonen at det ikke befant seg terrorister blant de bevæpnede.»

Mitt spørsmål er: Betyr det, når det gjelder dette rommet, at man egentlig burde hatt en evakueringsplan for å komme ut av hotellet, eller var dette rommet etter deres vurderinger i dag også sikkert, når det kunne komme fremmede bevæpnede mennesker inn som man ikke helt visste om var terrorister, politifolk eller hva de var? Jeg ber om en vurdering av det.

Jørn Holme: Man var på et hotell, ikke en ambassade. Man var på et hotell med en rekke andre gjester, også høytstående gjester, som hadde behov for beskyttelse. Det er klart at det sikre rommet var et sikkert rom for alle som var på hotellet, og rommet ble også rimelig fullt etter hvert. Man måtte ha en mulighet for andre til å komme inn, og det var jo også slik sett en problemstilling i forhold til at når sikkerhetsstyrkene ankom hotellet i ulik grad fra ulike nasjonaliteter, var de også av og til innom rommet. Det var nok en ganske stressende situasjon, sett fra den norske delegasjonens side, at det kom styrker inn som var rimelig stresset.

Øystein Djupedal (SV): Betyr det at hvis man skulle ha laget et opplegg for neste gang en VIP kommer til Serena hotell, ville man brukt det samme rommet som tilfluktsrom eller sikkerhetssone som det man brukte under Gahr Støres besøk?

Jørn Holme: Man må vurdere om man faktisk skal finne sitt eget sikre rom for et slikt besøk, om det er riktig. Jeg kan ikke svare noe mer på det. Dette må fagpersonell gå nærmere inn på.

Øystein Djupedal (SV): Det forstår jeg.

Et annet spørsmål også: Kommunikasjonen mellom dette rommet og journalister og andre har jo vært en sentral del av det vi nå stiller spørsmål om. For meg virker det som om det var litt tilfeldig at det overhodet var mulig å ringe ut av dette rommet. Var det noe som var undersøkt på forhånd, at det var mulig å ha god kommunikasjon fra dette rommet i kjelleren til andre for å gi og motta beskjeder?

Jørn Holme: Det var god kommunikasjon, som du sier, mellom sikkert rom og verden for øvrig. Det rommet var forhåndsutvalgt som det sikreste rommet på hotellet. Om livvaktene hadde sjekket om sambandet på mobiltelefon fungerte, må jeg komme tilbake til, eventuelt i lukket del. Det må jeg sjekke opp, om livvaktlederen tok den testen. Det framgår vel ikke nødvendigvis i den graderte versjonen av livvaktlederens rapport som komiteen har fått tilgang til.

Øystein Djupedal (SV): Jeg takker for gode svar. La meg også si, for det glemte jeg å si innledningsvis, at det var en svært god og informativ innledning som gav mange svar på det komiteen har vært opptatt av.

Hvis jeg skal avslutte med et generelt spørsmål: Er det

noe i den forberedelsen som PST gjorde før utenriksministerens besøk, og i de vurderinger som ble gjort fortløpende underveis, som PST i etterkant ville ha gjort annerledes? Hvilke erfaringer høster man nå for neste gang det skal en VIP-delegasjon til Kabul, for det skal jo selvfølgelig skje? Er det mulig allerede nå å oppsummere noen erfaringer om ting man burde gjort annerledes, eller kunne gjort annerledes?

Jørn Holme: Vi ser ikke så mye vi kunne gjort annerledes i planleggingen av besøket, men vi ville nok – siden dette var en stor delegasjon og en delegasjon som spredte seg ved at det var en formell delegasjon og en rekke journalister – ved den typen besøk i framtiden ønske å ha mer kontroll over hvor delegasjonsmedlemmene var, også pressens medarbeidere. PSTs ønske for nye reiser til Kabul vil nok være å ha et strengere opplegg, slik at man vet hvor folk er, og – som man også kom inn på – å gjøre en bedre jobb i forhold til kommunikasjon og å gjennomgå faste alarmrutiner hvis det kommer hendelser, også for journalister. Vi har lært av dette at ved slike hendelser må vi stå sammen. Vi må være samlet, slik at flest mulig medlemmer – også pressemedlemmer – faktisk kan ha nytte av den sikkerheten som livvaktleder og hans mannskap utgjør.

Møtelederen: Nå er spørretiden over, så da kan du, Djupedal, få tilbake klubba.

Øystein Djupedal overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk skal du ha.

Da går vi over til den åpne delen, der komiteens medlemmer gis anledning til å stille oppfølgingsspørsmål. Det vil være naturlig å starte med sakens ordfører, Ola T. Lånke. Deretter Carl I. Hagen.

Ola T. Lånke (KrF): Takk, leder.

Jeg får jo gå helt til starten igjen, med at det var lagt ut informasjon om utenriksministerens reise på Internett allerede på et tidlig tidspunkt, og at det framgår av den redegjørelsen fra PST som justisministeren la fram på sin pressekonferanse den 5. februar, at PST på spørsmål fra utenriksministerens sekretariat frarådet å legge ut denne informasjonen. I hvilken grad synes lederen for PST at dette ble imøtekommet eller tatt hensyn til?

Jørn Holme: Det som jeg har forstått når det gjelder dette, er at reiseprogrammet til utenriksministeren ikke ble lagt ut. Det lå ute noen opplysninger om at han skulle foreta en slik reise, og at journalistene skulle bo på Serena hotell – nær sagt for å få pressen til å melde seg på en slik tur. Men vi oppfatter ikke at besøksprogrammet og reiseprogrammet på noe tidspunkt lå ute på Internett.

PST har i et brev til Justisdepartementet i 2007 – i februar, var det vel – formidlet et generelt råd om at statsrådenes reiseprogram ikke bør legges ut offentlig. Noe annet er at man kan gi opplysninger om at statsrådene skal

på reise, men man skal ikke si noe om eksempelvis hvilke hoteller statsrådene skal bo på, hvilke fly de kommer med – slike opplysninger.

Møtelederen: Takk. Jeg vil be Holme fatte seg i korthet. Vi har kort tid på disse tillegsspørsmålene.

Ola T. Lånke (KrF): Jeg forstår det da slik at rådet ble fulgt i en viss utstrekning. Det kan du jo svare kort på.

Men jeg har også et spørsmål som går på kontakten mellom livvaktene og medisinsk personell, både under angrepet og etterpå, eventuelt også: Hvilken kontakt var det mellom journalistene og livvaktene? Var det noen kontakt i det hele tatt?

Jeg har også lyst til å spørre: Hvilken oppfatning hadde livvaktene når det gjaldt skadeomfanget av de sårede? Hadde man noen begreper om det, der man befant seg?

Møtelederen: Holme, vær så god.

Jørn Holme: Takk, leder.

Livvaktene forholdt seg i utgangspunktet til ambassadens personell – det var ambassadøren og en ambassade-sekretær – og fikk informasjon gjennom dem. Men man var også i kontakt med løytnanten på KAIA, som ankom senere med denne SISU-en.

Når det gjaldt skadeomfanget, var det slik at når livvaktleder sammen med en tysk politimann og to fra ambassaden gikk opp i resepsjonsområdet for å sjekke situasjonen, fikk man den opplysningen da de kom ned, at det var en skade, men at skaden for så vidt – man fikk først vite om Svenungsen, og senere fikk man vite om Thomassen, men at skadebildet for Svenungsen var mer alvorlig enn det var for Thomassen.

Det som var det vanskelige i dette, var jo at man – til tross for at det var hyppig telefonkontakt, etter det jeg har forstått, mellom sikkert rom og norske journalister i første etasjes resepsjonsområde – hadde problemer med å fortelle hvor man var, slik å forstå at når det viste seg senere at Thomassen kanskje var mer skadet, tok det lang tid før man klarte å lokalisere ham. Det var slik å forstå, etter min vurdering: Da SISU-en ankom hotellet, var det en riktig vurdering umiddelbart å forlate hotellet i retning KAIA med Svenungsen. Man visste at Thomassen var skadet, men man visste ikke at han var mer skadet enn Svenungsen, og man visste ikke hvor han var.

Møtelederen: Takk. Da gir jeg ordet til Carl I. Hagen, vær så god.

Carl I. Hagen (FrP): Akkurat når det gjelder dette, var det vel kommunikasjon i minst 20 minutter mellom sikkert rom og journalistene. Vi har jo undret oss på: Hvorfor greide man ikke i de samtalen som var, å slå fast hvor Thomassen var, når de journalistene utmerket godt visste det? Har livvaktlederen sagt noe om hvorfor det ikke ble lagt mer vekt på å få slått fast hvor disse to sårede var, slik at man, når SISU-en eller annet kjøretøy kom, visste

hvor man skulle finne dem? Det er blant de ting vi ikke skjønner.

Jørn Holme: Nei, dette er et av de uheldige punktene.

Jeg synes at journalistene gjorde en framifrå innsats overfor de skadede. Det var ikke de som skulle gjøre det, men de var der, og de gjorde en stor innsats.

Thomassen lå på et uheldig sted. Det var i enden av en gang, og det var vanskelig å forklare hvor man faktisk var. Det var ulike opplysninger om hvor Thomassen var. Jeg har full forståelse for at man, når man kommer i en så dramatisk situasjon, kanskje ikke helt vet hvor man er, og det må man ha betydelig forståelse for.

Carl I. Hagen (FrP): Et todelt spørsmål til: Er det noe i ettertid som viser at det har vært noe som helst tegn som tyder på at dette angrepet hadde noe som helst å gjøre med det faktum at den norske utenriksministeren befant seg der? Eller var dette et angrep mot hotellet for å skape terror og for å skape usikkerhet og alt mulig rart, og at det var en ren tilfeldighet at den norske utenriksministeren var der?

Det andre spørsmålet er: Har jeg oppfattet det riktig at det er slik at livvaktens helt klare primære oppgave er å sikre og beskyttet VIP-en, som Holme omtaler utenriksministeren som, at det er hovedgreia? Og så skal man, hvis man mener at det er gjort, også hjelpe – la oss si – ambassadør og ambassadepersonell, og hvis det er sikkert, kan man også eventuelt hjelpe andre norske som er i nærheten. Men det er VIP-en som er arbeidsopdraget?

Jørn Holme: For å ta det siste først: Det er korrekt, Hagen. All prioritet er på VIP-en. Hvis VIP-ens sikkerhet er i fare, kan man faktisk ikke selv hjelpe en såret livvakt. Så strengt er regelverket i forhold til dette.

Når det gjelder en eventuell trussel mot delegasjonen fra Norge, er det ikke kommet fram noen opplysninger gjennom de hemmelige kanaler eller den åpne etterforskningen som tilsier at Taliban kjente til at den norske utenriksministeren var på hotellet, og at angrepet var rettet mot ham. Jeg tror på sett og vis de i ettertid, på bakgrunn av det som er kommet fra Talibans talsmenn, nær sagt fikk en fisk i garnet som de nesten ikke hadde regnet med.

Møtelederen: Takk.

Da er det to spørsmål til, først fra Svein Roald Hansen, og så fra meg selv.

Svein Roald Hansen (A): Spørsmålet er: Ble det på noe tidspunkt etter at man ble evakuert til sikkert rom, overhodet vurdert om man skulle prøve å evakuere hotellet før det hele var over, og den evakueringen som skjedde, skjedde?

Jørn Holme: Altså: Når livvaktleder med tre andre, herunder en tysk politimann, dro opp, ble han sendt ned, ved at afghanske myndigheter og styrker hadde ordren og kontrollen på hotellet. Da ville det selvfølgelig også vært umulig for den norske delegasjonen å forlate sikkert rom

alene, når man hadde en mulig selvmordsbomber løs i hotellet. Vi vet jo nå at han som skjøt i spa- og resepsjonsområdet, ganske raskt etter sine handlinger forsøkte å gjemme seg ved å ta av sin uniform og sitt selvmordsbelte og, nær sagt, framstå som en gjest. Han ble raskt pågrepet av afghanske styrker, men man trodde at det var en tredjemann. Og man brukte lang tid på å finne denne tredjemannen som ikke var der. Det var grunnen til at man var i en svært presset situasjon, litt mer enn det som hadde vært nødvendig, fordi det var bare to som angrep hotellet.

Møtelederen: Takk.

Det siste spørsmålet i denne runden er: Når man får en trussel, i dette tilfellet mot en litt uspesifisert plass i Kabul, hvem er det som gir en vurdering av det? Er det norske sikkerhetsmyndigheter sammen med utenlandsk etterretning? Hvordan foregår den prosessen rundt hvor seriøst man skal ta en slik trussel? Er det en kollektiv vurdering, eller er det ambassaden sammen med sikkerhetsfolkene som bestemmer dette?

Jørn Holme: Det er livvaktleder som i realiteten sitter på beslutningen om hva man skal gjøre. Han vil altså gi et råd til i dette tilfellet utenriksministeren og hans delegasjon. Men som jeg vil kunne tilbake til i lukket del, var det en betydelig kommunikasjon mellom forsvaret i Kabul og livvaktleder om den spesifikke trusselen, slik at denne ble diskutert. Det var i forståelse med forsvaret i Kabul at man valgte faktisk ikke å forlate hotell Serena som oppholdssted.

Møtelederen: Takk, da er vi ferdige med spørsmålene fra komiteen i denne runden. Da gir Jørn Holme anledning til 5 minutters avslutning, hvis han ønsker det. Men før du får anledning til det, vil jeg bare spørre justisministeren om han har ønske om å kommentere noe av det som er kommet fram i høringen.

Statsråd Knut Storberget: Nei, takk.

Møtelederen: Nei. Da gir jeg ordet til deg, Jørn Holme – vær så god!

Jørn Holme: Takk.

Vi er engasjert militært og sivilt i Afghanistan. Det betyr at også norske myndighetspersoner på ny vil besøke landet og Kabul. Det er dessverre ingen indikasjoner, foreløpig, som tilsier at terrorfaren reduseres i Afghanistan i det framtidsvindu vi i dag har. Jeg er imidlertid sikker på at erfaringene etter dette terrorangrepet vil sette oss bedre i stand til å håndtere en alvorlig situasjon hvis en delegasjon, eller oppholdsstedet til en delegasjon, blir angrepet, om så det er i Afghanistan eller i et annet land med høy angreps- eller terrorfare.

Jeg har stor forståelse for pressens behov for bedre kontakt og flere avklaringer i forhold til Utenriksdepartementet. Vi i PST er rede til å gi vår bistand. Jeg har imidlertid, som nevnt, ingen prinsipielle motforestillinger mot at pressens deltakere på slike reiser kan gis lavgradert sikker-

hetsinformasjon, også om at det er kommet en spesifikk trussel. Et slikt forhold må avklares mellom Utenriksdepartementet og pressen, eksempelvis om informasjon kan gis under vilkår om taushetsplikt.

Det har vært betydelig fokus på at dette besøket hadde en sivil profil og ikke militær. Jeg mener at dette er en feil problemstilling. Gitt den situasjonen, som sagt, at vi ikke hadde fått noe ønske om en sivil profil, ville det nok vært planlagt med en sivil profil. Hadde vi ikke sett at delegasjonen skulle bo på hotell Serena, ville vi nok brukt Serena selv, og dette var sjetten gangen vi brukte hotellet.

Hva har vi så lært av angrepet? Vi har lært at det er svært viktig med svært nært samarbeid mellom oss og Etterretningstjenesten. Det samarbeidet er nå utvidet ved at Regjeringen har bestemt at det skal være et felles analysesamarbeid mellom Etterretningstjenesten og PST når det gjelder internasjonal terrorisme. Trusselreglene vil for

framtiden bli mer utfyllende. Vi har også lært viktigheten av et enda nærere samarbeid mellom oss og Utenriksdepartementet, og vi kan komme til å mene noe om størrelsen på delegasjoner, og også om nødvendigheten av å gjennomføre besøk opp mot trusselbildet på stedet.

Livvaktjenesten var, som jeg har nevnt, allerede før angrepet planlagt betydelig styrket. En styrking vil bli gjennomført i 2008, og formodentlig også i 2009. Det vil gi oss større kapasitet til mer omfattende planlegging og sikkerhetsrådgivning og også til flere oppdrag.

Takk.

Møtelederen: Da takker vi Jørn Holme og hans delegasjon så langt. Vi skal ha en lukket del senere.

Vi tar pause nå, fram til 16.50, og så møtes vi her om 20 minutter.

Takk.

Den åpne høringen ble avsluttet kl. 16.29.
